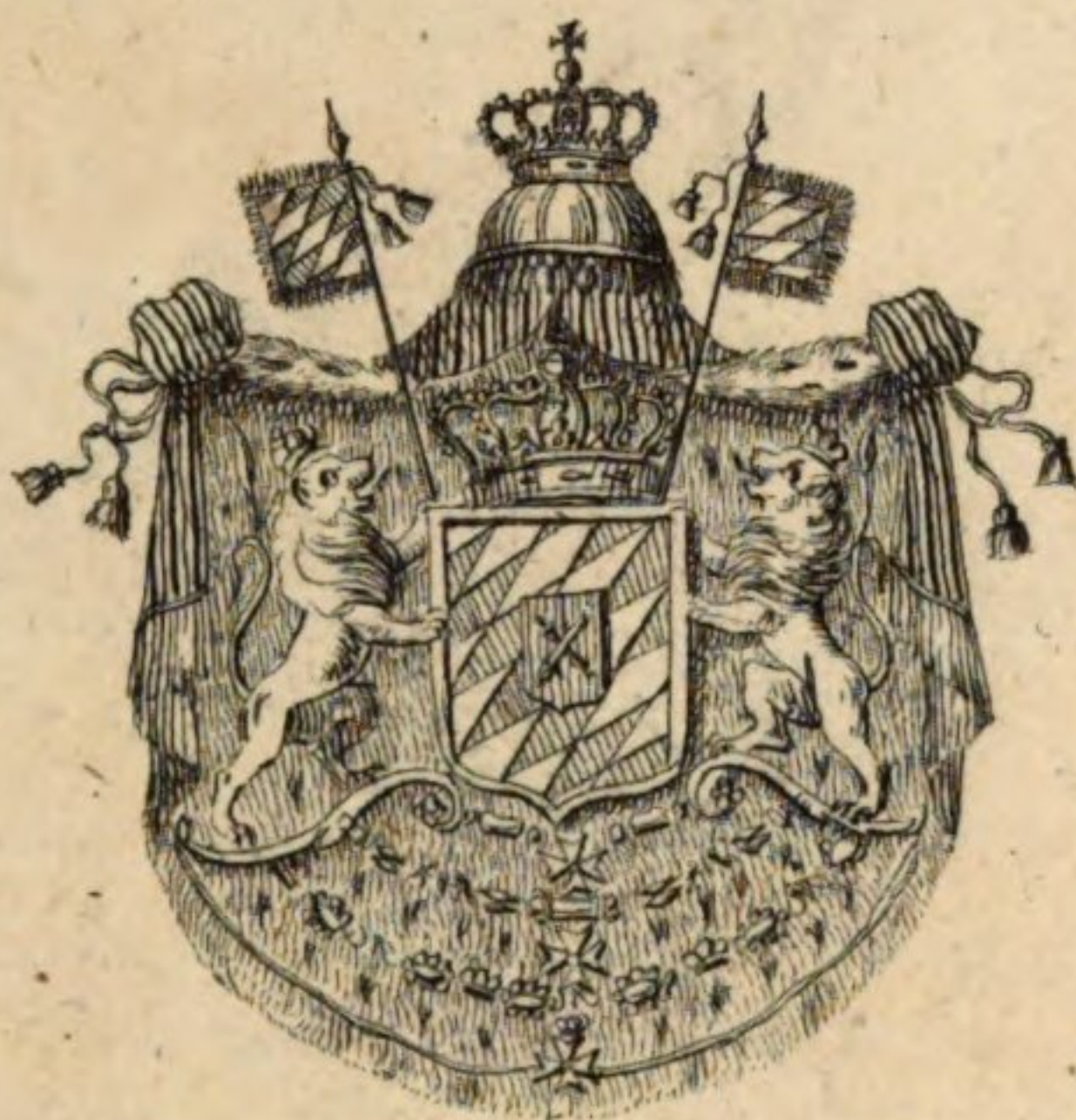

lat. a.

Ovidius

1212^m =

**BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.**

<36608280330011

<36608280330011

Bayer. Staatsbibliothek

A. lot a. ~~scribble~~

Encyclopädie
der
lateinischen Classiker

Erste Abtheilung

Dichtersammlung

Dritter Theil

Metamorphosen

vom

Ovid

Herausgegeben

von

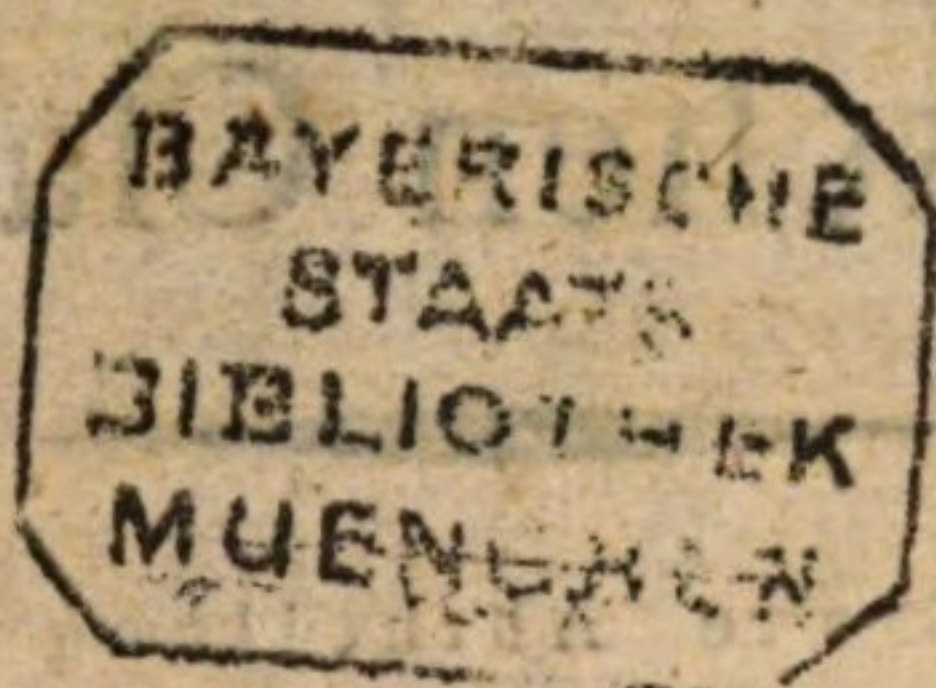
Joh. Heinr. Just Köppen

Director des Andreanums zu Hildesheim

Braunschweig

in der Schulbuchhandlung 1791.

4D

STAATS-
BIBLIOTHEK
MÜNCHEN

V o r r e d e.

Herr Rector Meineke, welcher die Auszüge aus den Metamorphosen vom Ovid übernommen hatte, wurde, noch ehe er die Arbeit vollenden konnte, von Osterode, seinem bisherigen Aufenthalte, nach Soest berufen. Fast zu eben der Zeit wurde auch der Herausgeber dieser Encyclopädie als Prior nach Blankenburg versetzt. Die mit dieser Orts- und Amtsverwechselung für beide Männer verbundenen Zerstreuungen, und der neue Wirkungskreis, der ihre ungetheilte Aufmerksamkeit und die ausschliessende Anwendung aller ihrer Zeit und ihrer Kräfte forderte, nöthigten beide, um den Fortgang des Werks nicht zu sehr aufzuhalten, ihre Arbeiten einem andern zu übertragen. Auf den Antrag des Herrn Schulrath Campe übernahm ich die Herausgabe und zugleich die Vollendung des Auszuges der Metamorphosen, etwa von der Mitte des siebenten Buches, so wie die Ausarbeitung des Commentars.

V o r r e d e.

Der Werth der Metamorphosen und ihre Zweckmässigkeit zur Einleitung in die Lectüre der Dichter wird hoffentlich die Stärke des Auszuges rechtfertigen. Die Einleitung in dieses Werk, wird um die verhältnissmässige Stärke der Bündchen nicht zu überschreiten, mit dem Commentar zugleich erscheinen, aber auch für die Käufer des Textes besonders ausgegeben werden.

Ueber die weitere Fortsetzung der Encyclopädie werde ich in der Vorrede zu dem vierten Theile, welcher den Auszug aus dem Horaz enthält, ausführlichere Nachricht geben.

Hildesheim, den 28. Febr.

1791.

K ö p p e n.

METAMORPHOSEON

LIBER I.

METAPHYSICS

LIBRARY

A

1850

*) **I**n nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Di, coeptis (nam vos mutastis
et illas)

Adspirate meis: primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Ante mare et tellus, et, quod tegit omnia, 5
coelum,

Unus erat toto naturae vultus in orbe,
Quem dixere Chaos; rudis indigestaque mo-
les;

Nec quidquam, nisi pondus iners; congesta-
que eodem

Non bene iunctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo praebebat lumina Ti- 10
tan;

Nec nova crescendo reparabat cornua Phoebe;
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus

A 2

*) Zuerst macht der Dichter auf den Haupt - Gegenstand seines ganzen Gedichts aufmerksam, und ruft die Götter an, ihn in seinem Vorhaben zu begünstigen. v. 1 - 4. Hierauf beschreibt er das Chaos als den Grundstoff der Elemente, und deren Entwicklung. v. 5 - 31.

Ponderibus librata suis: nec brachia longo
 Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

- 15 Quaque fuit tellus, illic et pontus et aër;
 Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
 Lucis egens aër: nulli sua forma manebat.
 Obstabatque aliis aliud: quia corpore in uno
 Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
 20 Mollia cum duris, sine pondere habentia
 pondus.

Hanc Deus et melior litem Natura diremit:
 Nam coelo terras, et terris abscidit undas,
 Et liquidum spisso secrevit ab aëre coelum.
 Quae postquam evoluit, caecoque exemit
 acervo,

- 25 Dissociata locis concordi pace ligavit.
 Ignea convexi vis et sine pondere coeli
 Emicuit, summaque locum sibi legit in arce.
 Proximus est aër illi levitate, locoque;
 Densior his tellus: elementaque grandia traxit;
 30 Et pressa est gravitate sui. Circumfluis humor
 Ultima possedit, solidumque coërcuit orbem.

*) Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille
 Deorum,
 Congeriem secuit, sectamque in membra re-
 degit;

*) Fernere Ausbildung des Erdballs. Absonderung der
 Gewässer. Die fünf Zonen. Die vier Hauptwinde.
 Der Sternen - Himmel. Fische, Vögel, und der
 Mensch sind die Gegenstände des Abschnitts vom
 v. 32 - 88.

Principio terram, ne non aequalis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in 35
orbis.

Tum freta diffundi, rabidisque tumescere
ventis

Iussit, et ambitae circumdare litora terrae.

Addidit et fontes, immensaque stagna lacusque;

Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:

Quae diversa locis partim sorbentur ab ipsa; 40

In mare perveniunt partim, campoque recepta

Liberioris aquae, pro ripis litora pulsan.

Iussit et extendi campos, subsidere valles,

Fronde tegi sylvas, lapidosos surgere montes.

Utque duae dextra coelum, totidemque sinistra 45

Parte secant Zonae, quinta est ardentior illis:

Sic onus inclusum numero distinxit eodem

Cura dei: totidemque plagae tellure premuntur.

Quarum quae media est, non est habitabilis aestu:

Nix tegit alta duas: totidem inter utrumque 50
locavit;

Temperiemque dedit, mixta cum frigore flamma.

Imminet his aër. Qui, quanto est pondere terrae

Pondus aquae levius, tanto est onerosior igni.

Illic et nebulas, illic consistere nubes

Iussit, et humanas motura tonitrua mentes, 55

Et cum fulminibus facientes frigora ventos.

His quoque non passim mundi fabricator habendum

Aëra permisit. Vix nunc obsistitur illis,
Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
60 Quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.

Eurus ad Auroram, Nabathaeaque regna recessit,

Persidaque, et radiis iuga subdita matutinis.
Vesper, et occiduo quae litora sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam septemque trionem

65 Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
Nubibus adsiduis, pluvioque madescit ab Austro.

Haec superimposuit liquidum et gravitate carentem

Aethera, nec quidquam terrenae faecis habentem.

Vix ea limitibus dissepserat omnia certis;
70 Cum, quae pressa diu massa latuere sub illa,
Sidera coeperunt toto effervescere coelo.
Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
Astra tenent coeleste solum, formaeque deorum:

Cesserunt nitidis habitandae piscibus undae:
75 Terra feras cepit: volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altae
Deerat adhuc, et quod dominari in caetera posset.

Natus homo est. Sive hunc divino semine fecit

Ille opifex rerum, mundi melioris origo:

Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto 80
Aethere, cognati retinebat semina coeli.
Quam satus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta
deorum.

Pronaque cum spectent animalia caetera
terram,

Os homini sublime dedit: coelumque tueri 85
Iussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine,
tellus

Induit ignotas hominum conversa figuras.

*) Aurea prima sata est aetas, quae, vin-
dice nullo,

Sponte sua, sine lege, fidem rectumque co- 90
lebat.

Poena metusque aberant. Nec verba mina-
cia fixo

Aere legebantur: nec supplex turba timebant
Iudicis ora sui: sed erant sine vindice tuti.

A 4

*) Die gewöhnliche Vorstellung von der Güte vergan-
gener, und von dem geringeren Werthe gegenwärti-
ger Zeiten, gab zu einem Mythen, (Dichtung) von
vier besondern Zeitaltern, Anlass. Diese zeichnet
der Dichter mit den schicklichsten Farben, und be-
nennt sie, wie man schon lange vor ihm gethan hat-
te, bildlich, nach den vier vorzüglichen Arten der
Metalle, das goldene, silberne, eiserne und eiserne Zeit-
alter. v. 89. -- 150.

- Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret
orbem,
95 Montibus, in liquidas pinus descenderat
undas:
Nullaque mortales, praeter sua, litora no-
rant.
Nondum praecipites cingebant oppida fossae:
Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
Non galeae, non ensis, erant. Sine mili-
tis usu
100 Mollia securae peragebant otia mentes.
Ipsa quoque immunis rastroke intacta, nec
ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibus, nullo cogente, creatis,
Arbuteos foetus, montanaque fraga legebant,
105 Cornaque, et in duris haerentia mora rubetis;
Et quae deciderant patula Iovis arbore glan-
des.
Ver erat aeternum, placidique tepentibus
auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
110 Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris
ibant;
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara
misso,
Sub Iove mundus erat; subiit argentea proles,
115 Auro deterior, fulvo pretiosior aere.
Iupiter antiqui contraxit tempora veris:

Perque hiemes, aestusque, et inaequales au-
tumnos,

Et breve ver, spatiis exegit quatuor annum.

Tum primum siccis aër fervoribus ustus

Canduit: et ventis glacies adstricta pependit. 120

Tum primum subiere domos. Domus antra
fuerunt,

Et densi frutices, et vinctae cortice virgae.

Semina tum primum longis Cerealia sulcis

Obruta sunt, pressique iugo gemuere iuveni.

Tertia post illas successit aënea proles, 125

Saevior ingeniis, et ad horrida promptior arma,

Nec scelerata tamen. De duro est ultima
ferro.

Protinus irrumpit venae peioris in aevum

Omne nefas: fugere pudor, verumque fi-
desque:

In quorum subiere locum, fraudesque, do- 130
lique,

Insidiaeque, et vis, et amor sceleratus ha-
bendi.

Vela dabat ventis, nec adhuc bene nove-
rat illos,

Navita: quaeque diu steterant in montibus
altis,

Fluctibus ignotis insultavere carinae.

Communemque prius, ceu lumina Solis et 135
auras,

Cautus humum longo signavit limite mensor.

Nec tantum segetes alimentaque debita dives

Poscebatur humus; sed itum est in viscera
terrae:

- Quasque recondiderat, Stygiisque admove-
rat umbris,
140 Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius
aurum,
Prodierant: prodit Bellum, quod pugnat
utroque;
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. Non hospes ab hospite
tutus,
145 Non socer a genero: fratrum quoque gratia
rara est.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita novercae:
Filius ante diem patrios inquirat in annos.
Victa iacet pietas: et Virgo caede madentes,
150 Ultima coelestum, terras Astraea reliquit.

- *) Neve foret terris securior arduus aether;
Adfectasse ferunt regnum coeleste Gigantas:
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olym-
pum
155 Fulmine, et excussit subiecto Pelio Ossam.
Obruta mole sua cum corpora dira iacerent;

*) Die Giganten (eine Riesen - Art übermenschlicher Wesen,) wollen die Wohnungen der Götter stürmen. Jupiter schleudert sie durch seinen Blitz zu Boden. Aus ihrem Blute, das die Erde benetzt, entstehen Menschen, --- boshafte, und Verächter der Götter, wie jene. v. 151. - 162.

Perfusam multo natorum sanguine terram
Incaluisse ferunt, calidumque animasse cruo-
rem :

Et ne nulla ferae stirpis monumenta ma-
nerent,

In faciem vertisse hominum. Sed et illa 160
propago

Contemtrix superum, saevaeque avidissima
caedis,

Et violenta fuit: scires e sanguine natos.

*) Quae pater ut summa vidit Saturnius
arce,

Ingemit: et, facto nondum vulgata recenti,
Foeda Lycaoniae referens convivia mensae, 165

Ingentes animo et dignas Iove concipit iras;
Consiliumque vocat. Tenuit mora nulla vo-
catos.

Est via sublimis, coelo manifesta sereno,
Lactea nomen habet: candore notabilis ipso.
Hac iter est Superis ad magni tecta To- 170
nantis,

Regalemque domum. Dextra laevaue deo-
rum

Atria nobilium valvis celebrantur apertis.

*) Unwillen Jupiters über diese boshafte Menschen-
Race. Veranfaltete Versammlung der Götter deswe-
gen. Vortrag Jupiters in derselben, die Vertilgung
des Menschen - Geschlechts betreffend, und darin ein-
geflochtene Geschichte der Verwandlung des grau-
samen Lycaon's in einen Wolf. v. 163. -- 243.

Plebs habitant diversa locis, A fronte po-
tentes

Coelicolae, clarique suos posuere penates.

175 Hic locus est; quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia coeli.

180 Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Caesariem; cum qua terram, mare, sidera,
movit.

Talibus inde modis ora indignantia solvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque para-
bant

185 Iniicere anguipedum captivo brachia coelo.

Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen
illud ab uno

Corpore, et ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat
orbem,

190 Perdendum mortale genus. Per flumina iuro
Infera, sub terras Stygio labentia luco,

Cuncta prius tentata: sed immedicabile vul-
nus

Ense recidendum; ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina
Nymphae,

Faunisque, Satyrique, et monticolae Silvani:
Quos quoniam coeli nondum dignamur ho-
nore,

195 Quas dedimus, certe terras habitare si-
namus.

An satis, o Superi, tutos fore creditis illos,

Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque,
regoque,

Struxerit insidias notus feritate Lycaon?

Confremuere omnes: studiisque ardentibus
ausum

Talia deponunt. Sic, cum manus impia 200
saevit

Sanguine Caesareo Romanum exstinguere
nomen,

Attonitum tantae subito terrore ruinae

Humanum genus est; totusque perhorruit
orbis.

Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum,

Quam fuit illa Iovi. Qui postquam voce ma- 205
nuque

Murmura compressit; tenere silentia cuncti.

Substitit ut clamor, pressus gravitate re-

Iupiter hoc iterum sermone silentia rumpit:

Ille quidem poenas (curam hanc dimittite)
solvit;

Quod tamen admissum, quae sit vindicta, 210
docebo.

Contigerat nostras infamia temporis aures :

Quam cupiens falsam, summo delabor
Olympo,

Et Deus humana lustrò sub imagine terras.

Longa mora est, quantum noxae sit ubique
reperitum,

Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero. 215

Maenala transieram, latebris horrenda fe-
rarum,

Et cum Cylleno gelidi pineta Lycaeï.

Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni
 Ingredior, traherent cum sera crepuscula
 noctem.

220 Signa dedi venisse deum; vulgusque precari
 Coeperat. Irridet primo pia vota Lycaon.
 Mox ait, Experiar, deus hic, discrimine
 aperto,

An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.

Nocte gravem somno nec opina perdere morte

225 Me parat. Haec illi placet experientia veri.
 Nec contentus eo, missi de gente Molossa
 Obsidis unius iugulum mucrone resolvit:

Atque ita semineces partim ferventibus artus

Mollit aquis, partim subiecto torruit igni.

230 Quos simul imposuit mensis; ego vindice
 flamma

In domino dignos everti tecta Penates.

Territus ille fugit; nactusque silentia ruris

Exululat, frustra loqui conatur: ab ipso

Colligit os rabiem, solitaeque cupidine caedis

235 Vertitur in pecudes: et nunc quoque san-
 guine gaudet.

In villos abeunt vestes, in crura lacerti;

Fit lupus, et veteris servat vestigia formae;

Canities eadem est, eadem violentia vultu;

Idem oculi lucent; eadem feritatis imago.

240 Occidit una domus: sed non domus una
 perire

Digna fuit. Qua terra patet, fera regnat

Erinnys.

In facinus iurasse putes. Dent ocius omnes,

Quas meruere pati (sic stat sententia)

poenas.

*) Dicta Iovis pars voce probant, stimu-
 losque furenti
 Adjiciunt; alii partes adsensibus implent. 245
 Est tamen humani generis iactura dolori
 Omnibus: et, quae sit terrae, mortalibus
 orbae,
 Forma futura, rogant: quis sit laturus in
 aras
 Tura? ferisne paret populandas tradere
 gentes?
 Talia quaerentes (sibi enim fore caetera 250
 curae)
 Rex Superûm trepidare vetat; sobolemque
 priori
 Dissimilem populo promittit origine mira.
 Iamque erat in totas sparsurus fulmina terras;
 Sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus
 aether
 Conciperet flammâs, longusque ardesceret 255
 axis.

*) Jupiter will durch Feuer die Erde verheeren; allein
 einige Umstände bestimmen ihn, es durch eine Was-
 serfluth zu thun. In kurzer Zeit ist der Erdball ein
 Meer; und von so vielen tausenden werden nur zwei
 erhalten, der rechtschaffene Deucalion, mit seiner
 frommen Gattin Pyrrha. Jetzt verlaufen sich die Ge-
 wässer wieder. Sonderbare Schöpfung neuer Men-
 schen. Deucalion nämlich, und Pyrrha werfen Steine
 hinter sich, und, siehe! Sterbliche beiderlei Ge-
 schlechts werden dadurch hervorgebracht. v. 244-
 415.

Esse quoque in fatis reminiscitur, adfore
tempus,

Quo mare, quo tellus, correptaque regia coeli
Ardeat; et mundi moles operosa laboret.

Tela reponuntur, manibus fabricata Cy-
clopum.

260 Poena placet diversa, genus mortale sub
undis

Perdere, et ex omni nimbos dimittere coelo.

Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris,

Et quaecunque fugant inductas flamina nubes;

Emittitque Notum. Madidis Notus evolat

alis;

Terribilem picea tectus caligine vultum.

265 Barba gravis nimbis: canis fluit unda capillis:

Fronte sedent nebulae: rorant pennaque,

sinusque.

Utque manu lata pendentia nubila pressit;

Fit fragor: hinc densi funduntur ab aethere
nimbi.

270 Nuntia Iunonis, varios induta colores,

Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus
adfert.

Sternuntur segetes, et deplorata coloni

Vota iacent; longique labor perit irritus anni.

Nec coelo contenta suo Iovis ira: sed illum

Coeruleus frater iuvat auxiliaribus undis.

275 Convocat hic amnes. Qui postquam tecta
tyranni

Intravere sui, Non est hortamine longo

Nunc, ait, utendum: vires effundite vestras.

Sic opus est. Aperite domos: ac, mole re-
mota,

Fluminibus vestris totas immittite habenas. 280
 Iusserat. Hi redeunt, ac fontibus ora re-
 laxant,
 Et defrenato volvuntur in aequora cursu.
 Ipse tridente suo terram percussit: at illa
 Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum.
 Exspatiata ruunt per apertos flumina campos; 285
 Cumque satis arbusta simul, pecudesque, vi-
 rosque,
 Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia
 sacris.
 Si qua domus mansit, potuitque resistere
 tanto
 Indeiecta malo; culmen tamen altior huius
 Unda tegit, pressaeque labant sub gurgite 290
 turre.
 Iamque mare et tellus nullum discrimen ha-
 bebant.
 Omnia pontus erant. Deerant quoque litora
 ponto.
 Occupat hic collem: cymba sedet alter
 adunca,
 Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
 Ille supra segetes, aut mersae culmina villae, 295
 Navigat: hic summa piscem deprendit in
 ulmo.
 Figitur in viridi (si Fors tulit) ancora prato:
 Aut subiecta terunt curvae vineta carinae.
 Et, modo qua graciles gramen carpere ca-
 pellae,
 Nunc ibi deformes ponunt sua corpora 300
 phocae.
 Mirantur sub aqua lucos, urbesque, domosque

300 Nereides: silvasque tenent delphines, et altis
 Incursant ramis, agitataque robora pulsan.
 Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda
 leones:

305 Unda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,
 Crura nec ablato prosunt velocia cervo.

308 Quaesitisque diu terris, ubi sidere detur,
 In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
 Obruerat tumulos immensa licentia ponti

310 Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
 Maxima pars unda rapitur: quibus unda pe-
 percit,

Illos longa domant inopi ieiunia victu.

Separat Aonios, Actaeis Phocis ab arvis,
 Terra ferax, dum terra fuit; sed tempore
 in illo

315 Pars maris, et latus subitarum campus
 aquarum.

Mons ibi verticibus petit arduus astra duo-
 bus,

Nomine Parnasus, superatque cacumine nu-
 bes.

Hic ubi Deucalion (nam caetera texerat ae-
 quor)

Cum consorte tori parva rate vectus ad-
 haesit;

320 Corycidas Nymphas, et numina montis ado-
 rant,

Fatidicamque Themis; quae nunc oracla
 tenebat.

300 Non illo melior quisquam, nec amantior
 aequi

Vir fuit, aut illa metuentior ulla deorum.

Iupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse videt de tot modo millibus 325
unum,

Et superesse videt de tot modo millibus
unam;

Innocuos ambos, cultores numinis ambos;

Nubila disiecit: nimisque Aquilone remotis,

Et coelo terras ostendit, et aethera terris.

Nec maris ira manet; positoque tricuspile 330
telo

Mulcet aquas rector pelagi: supraque pro-
fundum

Exstantem, atque humeros innato murice
tectum

Coeruleum Tritona vocat; conchaeque so-
naci

Inspirare iubet; fluctusque et flumina signo

Iam revocare dato. Cava buccina sumitur illi 335

Tortilis, in latum quae turbine crescit ab
imo:

Buccina, quae medio concepit ut aëra ponto,

Litora voce replet, sub utroque iacentia

Phoebo.

Tum quoque, ut ora dei madida rorantia
barba

Contigit, et cecinit iussos inflata receptus, 340

Omnibus audita est telluris et aequoris undis:

Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.

Iam mare litus habet: plenos capit alveus
amnes:

Flumina subsidunt: colles exire videntur.

Surgit humus: crescunt loca decrescentibus 345
undis.

Postque diem longam nudata cacumina silvae
Ostendunt, limumque tenent in fronde re-
lictum.

Redditus orbis erat. Quem postquam vidit
inanem,

Et desolatas agere alta silentia terras,
350 Deucalion lacrimis ita Pyrrham adfatur
obortis:

O soror, o coniux, o femina sola superstes,
Quam commune mihi genus, et patrueles
origo,

Deinde torus iunxit; nunc ipsa pericula iun-
gunt:

Terrarum, quascunque vident occasus et
ortus,

355 Nos duo turba sumus. Possedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitae non est fiducia
nostrae

Certa satis: terrent etiamnum nubila mentem.

Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animi, miseranda, foret? Quo sola
timorem

360 Ferre modo posses? Quo consolante dolores?
Namque ego (crede mihi) si te modo pontus
haberet,

Te sequerer, coniux: et me quoque pontus
haberet.

O utinam possim populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatae infundere
terrae!

365 Nunc genus in nobis restat mortale duobus,
(Sic visum Superis) hominumque exempla
manemus.

Dixerat, et flebant. Placuit coeleste precari
Numen, et auxilium per sacras quaerere
sortes.

Nulla mora est; adeunt pariter Cephisidas
undas,

Ut nondum liquidas, sic iam vada nota se- 370
cantes.

Inde ubi libatos irroravere liquores
Vestibus et capiti; flectunt vestigia sanctae
Ad delubra deae: quorum fastigia turpi
Squalebant musco; stabantque sine ignibus
arae.

Ut templi tetigere gradus; procumbit uterque 375
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula
saxo.

Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina
iustis

Victa remollescunt, si flectitur ira deorum;
Dic, Themis, qua generis damnum reparabile
nostri

Arte sit: et mersis fer opem, mitissima, 380
rebus.

Mota dea est; sortemque dedit: discedite
templo;

Et velate caput; cinctasque resolvite vestes:
Ossaque post tergum magnae iactate pa-
rentis.

Obstupuere diu: rumpitque silentia voce
Pyrrhia prior; iussisque deae parere recusat: 385
Detque sibi veniam, pavido rogat ore: pa-
vetque

Laedere iactatis maternas ossibus umbras.

Interea repetunt caecis obscura latebris

Verba datae sortis secum, inter seque volutant.

390 Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet: et, Aut fallax, ait, est sollertia
nobis;

Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.

Magna parens terra est: lapides in corpore terrae

Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.

395 Coniugis augurio quamquam Titania mota est;

Spes tamen in dubio est. Adeo coelestibus ambo

Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?

Descendunt; velantque caput, tunicasque recingunt;

Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.

400 Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)

Ponere duritiem coepere suumque rigorem,

Mollirique mora, mollitaque ducere formam.

Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis

Contigit, ut quaedam, sic non manifesta, videri

405 Forma potest hominis; sed uti de marmore coepto

Non exacta satis, rudibusque simillima signis.

Quae tamen ex illis aliquo pars humida succo,

Et terrena fuit, versa est in corporis usum.

Quod solidum est, flectique nequit, muta-
tur in ossa:

Quod modo vena fuit, sub eodem nomine 410
mansit:

Inque brevi spatio, Superiorum numine, saxa
Missa viri manibus faciem traxere virilem:

Et de femineo reparata est femina iactu.

Inde genus durum sumus, experiensque la-
borum:

Et documenta damus, qua simus origine 415
nati.

*) Caetera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit.

Te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisque novis, incognita
serpens,

Terror eras. Tantum spatii de monte te-
nebas.

Hanc deus arcitenens, et nunquam talibus 420
armis

Ante, nisi in damis capreisque fugacibus,
usus,

Mille gravem telis, exhausta paene pharetra,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno,

B 4

*) Die übrigen Geschöpfe erzeugte die Erde von selbst.
Unter andern erzeugte sie eine ungeheure Schlange,
Python, welche Phoebus erlegte. Daher die Pythi-
schen Spiele. v. 416 -- 430. (416 -- 451.)

Neve operis famam possit delere vetustas,
 425 Instituit sacros celebri certamine ludos,
 Pythia, de domitae serpentis nomine dictos.
 His iuvenum quicunque manu, pedibusve,
 rotave
 Vicerat, aesculeae capiebat frondis honorem.
 Nondum laurus erat; longoque decencia
 crine
 430 Tempora cingebat de qualibet arbore
 Phoebus.

METAMORPHOSEON

LIBER II.

METAMORPHOSIS

L I B E R II

*) **R**egia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammisque imi-
tante pyropo:
Cujus ebur nitidum fastigia summa tenebat:

*) Phaëthon und Epaphus, zwei Jünglinge von gleichem Alter, und beide von Göttern erzeugt, dieser vom Zevs und der Io, jener vom Apoll und der Clymene, waren beide, einer nicht weniger als der andere, stolz auf diese ihre Abkunft. Einst brüstete sich Epaphus gegen den Phaëthon, und läugnete ihm den Vorzug eines Göttersohns ab. Deine Mutter, sprach er zu ihm, sagt dir eine Unwahrheit, wenn sie behauptet, dass du ein Sohn des Phoebus seyst! Das verdross den Phaëthon: er klagte es seiner Mutter, und auf derselben Rath stieg er selbst zum Phoebus hinauf, um die Wahrheit zu erfahren. Er kam also in die Burg der Sonne, und trug seinem Vater sein Anliegen vor. Der Gott, nachdem er die Wahrheit bekräftigt hatte, fügte, nur zu schnell, die Erlaubniss hinzu, dass Phaëthon sich von ihm etwas ausbitten möge, wodurch sein Götter-Adel dem Epaphus bewiesen werden könne. Zugleich schwur er den unwiederruflichsten Eid; und nun bat Phaëton nichts geringeres, als, einen Tag lang den Sonnenwagen fahren zu dürfen: eine Sache, der doch nur Phoebus allein gewachsen war. Da gereuete dem Vater seine so unwiederrufliche Zusage. Er stellte dem Sohne mit der innigsten Vaterliebe die Unmöglichkeit

Argenti bifores radiabant lumine valvae.

- 5 Materiem superabat opus: nam Mulciber illic
Aequora caelarat, medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, coelumque, quod im-
minet orbi.

Caeruleos habet unda deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balaenarumque pre-
mentem

- 10 Aegaeona suis immania terga lacertis,
Doridaque, et natas; quarum pars nare vi-
dentur,

Pars in mole sedens virides siccare capillos;
Pisce vehi quaedam. Facies non omnibus una,

und die Folgen dieser Sache vor. Doch der Jüng-
ling, blind gegen alles, war nicht von seinem Vor-
haben abzubringen. Phoebus gab ihm also nur einige
Regeln, wie er die Sonnen-Rosse lenken, den Wa-
gen fahren, und sich in Acht nehmen sollte; ---
und so bestieg er den Wagen mit jugendlicher Un-
besonnenheit. Dort schwebten die Rosse unaufhalt-
sam dahin. Furcht bemächtigte sich des jungen Göt-
ter-Sohnes. Himmel und Erde geriethen in Brand,
und es würde alles durch Feuer verheert worden seyn,
wenn nicht Jupiter ihn durch den Blitz vom Wagen
herabgeschleudert hätte. Und so stürzte er, gleich
einem dahin fliegenden Stern, in den Fluss Eridanus
hinab. Die Najaden begruben ihn. Sein Vater, vom
tiefsten Schmerze durchdrungen, bekümmerte sich
einen ganzen Tag nicht um sein Sonnengespann, und
seine Mutter vergoss häufige Thränen um ihn. v.
I - 339. Der Dichter hebt mit einer Beschreibung
der Sonnenburg an.

Nec diversa tamen; qualem decet esse sororum.

Terra viros, urbesque gerit, silvasque, ferasque, 15

Fluminaque et Nymphas, et caetera numina ruris.

Haec super imposita est coeli fulgentis imago:
Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.

Quo simul acclivo Clymeneia limite proles
Venit, et intravit dubitati tecta parentis; 20
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus:
Consistitque procul. Neque enim propiora ferebat

Lumina. Purpurea velatus veste sedebat
In solio Phoebus, claris lucente smaragdis.
A dextra, laevaue Dies, et Mensis, et Annus, 25
Seculaque, et positae spatiis aequalibus Horae:
Verque novum stabat cinctum florente corona:

Stabat nuda Aestas, et spiceaserta gerebat.
Stabat et Autumnus, calcatis sordidus uvis.
Et glacialis Hiems, canos hirsuta capillos. 30
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus adspicit omnia, vidit.

Quaeque viae tibi causa? Quid hac, ait,
arce petisti,

Progenies, Phaëthon, haud inficianda parenti?
Ille refert: O lux immensi publica mundi, 35
Phoebe pater, si das huius mihi nominis usum;
Pignora da, genitor; per quae tua vera propago

Credar; et hunc animis errorem detrahe
nostris.

Dixerat. At genitor circum caput omne mi-
cantes

40 Deposuit radios; propiusque accedere iussit:
Amplexuque dato, Nec tu meus esse negari
Dignus es; et Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoque minus dubites; quodvis pete munus:
ut illud

Me tribuente feras. Promissis testis adesto
45 Dis iuranda palus, oculis incognita nostris.
Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum ius et moderamen
equorum.

Poenituit iurasse patrem. Qui terque qua-
terque

Concutiens illustre caput, Temeraria, dixit,
50 Vox mea facta tua est. Utinam promissa
liceret

Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate,
negarem.

Dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon; et quae nec viribus
istis

Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
55 Sors tua mortalis: non est inmortale quod
optas.

Plus etiam, quam quod Superis contingere
fas sit,

Nescius adfectas. Placeat sibi quisque licebit;
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
Me valet excepto. Vasti quoque rector Olympi,

60 Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra,

Non agat hos currus. Et quid Iove maius
habemus?

Ardua prima via est; et qua vix mane re-
centes

Enitantur equi: medio est altissima caelo;
Unde mare et terras ipsi mihi saepe videre
Fit timor, et pavida trepidat formidine pectus. 66
Ultima prona via est; et eget moderamine
certo.

Tunc etiam, quae me subiectis excipit undis,
Ne ferar in praeceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quod assidua rapitur vertigine coelum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine 70
torquet.

Nitor in adversum: nec me, qui caetera,
vincit

Impetus: et rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus. Quid agas? poterisne
rotatis

Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan et lucos illic, urbesque, domosque, 75
Concipias animo, delubraque ditia donis
Esse. Per insidias iter est, formasque fe-
rarum.

Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Haemoniosque arcus, violentique ora Leonis, 80
Saevaue circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia
Cancrum.

Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore et naribus
efflant,

85 In promptu regere est. Vix me patiuntur, ut
acres

Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut nostro genitum te sanguine credas,

90 Pignora certa petis. Do pignora certa ti-
mendo:

Ex patrio pater esse metu probor. Adspice
vultus

Ecce meos: utinamque oculos in pectora
posses

07 Inserere, et patrias intus deprendere curas!
Denique, quicquid habet dives, circumspi-
ce, mundus:

95 Eque tot ac tantis coeli, terraeque, marisque,
Posce bonis aliquid: nullam patiēre repulsam.
Deprecor hoc unum; quod vero nomine
poena,

Non honor est. Poenam, Phaëthon, pro mu-
nere, poscis. —

Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?

100 Ne dubita; dabitur (Stygias iuravimus undas)

Quodcunque optaris: sed tu sapientius opta.

Finierat monitus. Dictis tamen ille repugnat:

Propositumque tenet: flagratque cupidine
currus.

Ergo, qua licuit genitor cunctatus, ad altos

105 Deducit iuvenem, Vulcania munera, currus.

Aureus axis erat, temo aureus, aurea summae

Curvatura rotae; radiorum argenteus ordo.

Per iuga chrysolithi, positaeque ex ordine
gemmae,

Clara repercusso reddebant lumina Phoebō.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur, 110
opusque

Perspicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, et plena rosarum
Atria. Diffugiunt stellae: quarum agmina
cogit

Lucifer, et coeli statione novissimus exit.
At pater ut terras, mundumque rubescere 115
vidit,

Cornuaque extremæ velut evanescere Lunae,
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iussa deae celeres peragunt: ignemque vo-
mentes,

Ambrosiae succo saturos, praesepebus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque sonantia 120
frena.

Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit; et rapidae fecit patientia flammae.
Imposuitque comae radios; praesagaque
luctus

Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes hic saltem monitis parere paternis; 125
Parce, puer, stimulis; et fortius utere loris.
Sponte sua properant. Labor est inhibere
volentes.

Nec tibi directos placeat via quinque per
arcus.

Sectus in obliquum est lato curvamine limes,
Zonarumque trium contentus fine: polum- 130
que

Effugito australem, iunctamque aquilonibus
Arcton.

Hac sit iter: manifesta rotae vestigia cer-
nes.

Utque ferant aequos et coelum et terra calores,
Nec preme, nec summum molire per aethera
currum.

135 Altius egressus coelestia tecta cremabis;
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem,
Neve sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene. Fortunae caetera mando;
140 Quae iuvet, et melius, quam tu tibi, consu-
lat, opto.

Dum loquor; Hesperio positas in litore metas
Humida nox tetigit. Non est mora libera
nobis:

Poscimus. Effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, si mutabile pectus
145 Est tibi, consiliis, non curribus, utere nostris:
Dum potes; et solidis etiamnum sedibus
adstas;

Dumque male optatos nondum premis in-
scius axes.

Quae tutus spectes, sine me dare lumina
terris.

Occupat ille levem iuvenili corpore currum:
150 Statque super; manibusque datas contingere
habenas

Gaudet; et invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, Eous, et Aethon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus
auras

Flammiferis implent, pedibusque repagula
pulsant.

Quae postquam Tethys, fatorum ignara ne- 155
potis,

Repulit; et facta est immensi copia mundi;
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
Obstantes findunt nebulas, pennisque levati
Praetereunt ortos isdem de partibus Euros.

Sed leve pondus erat; nec quod cognoscere 160
possent

Solis equi: solitaque iugum gravitate carebat.
Utque labant curvae iusto sine pondere naves,
Perque mare, instabiles nimia levitate, fe-
runtur;

Sic onere adsueto vacuos dat in aëra saltus,
Succutiturque alte, similisque est currus inani. 165
Quod simul ac sensere, ruunt, tritumque re-
linquunt

Quadriiugi spatium, nec, quo prius, ordi-
ne currunt.

Ipsae pavet; nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit, qua sit iter: nec, si sciat, impe-
ret illis.

Tum primum radiis gelidi caluere Triones, 170
Et vetito frustra tentarunt aequore tingi.

Quaeque polo posita est glaciale proxima
serpens,

Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit: sumsitque novas fervoribus iras.

Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote, 175
Quamvis tardus eras, et te tua plaustra te-
nebant.

Ut vero summo despexit ab aethere terras
Infelix Phaëthon, penitus penitusque iacentes;
Palluit, et subito genna intremuere timore:

180 Suntque oculis tenebrae per tantum lumen
obortae.

Et iam mallet equos nunquam tetigisse pa-
ternos:

Iamque agnosce genus piget, et valuisse ro-
gando:

Iam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
Praecipiti pinus Borea, cui victa remisit

185 Frena suos rector, quam dīs votisque reliquit.
Quid faciat? multum coeli post terga re-
lictum:

Ante oculos plus est. Animo metitur utrum-
que.

Et modo, quos illi fato contingere non est,
Prospicit occasus, interdum respicit ortus.

190 Quidque agat ignarus, stupet: et nec frena
remittit,

Nec retinere valet: nec nomina novit equo-
rum.

Sparsa quoque in vario passim miracula coelo,
Vastarumque videt trepidus simulacra fe-
rarum.

Est locus, in geminos ubi brachia concavat
arcus

195 Scorpios; et cauda flexisque utrinque lacertis
Porrigit in spatium signorum membra duorum.

Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni

Vulnera curvata minitantem cuspide vidit;

Mentis inops, gelida formidine lora remisit.

200 Quae postquam summum tetigere iacentia
tergum,

Exspatiantur equi: nulloque inhibente per
auras

Ignotae regionis eunt; quaque impetus egit,
Hac sine lege ruunt: altoque sub aethere
fixis

Incursant stellis, rapiuntque per avia cur-
rum.

Et modo summa petunt, modo per decliva, 205
viasque

Praecipites spatio terrae propiore feruntur.

Inferiusque suis fraternos currere Luna

Admiratur equos: ambustaque nubila fumant.

Corripitur flammis, ut quaeque altissima,
tellus;

Fissaque agit rimas, et succis aret ademtis. 210

Pabula canescunt: cum frondibus uritur arbor:

Materiamque suo praebet seges arida damno.

Parva queror. Magnae pereunt cum moeni-
bus urbes:

Cumque suis totas populis incendia gentes

In cinerem vertunt, Silvae cum montibus 215
ardent.

Ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus,
et Oete;

Et nunc sicca, prius celeberrima fontibus,
Ide;

Virgineusque Helicon, et nondum Oeagrius
Haemos.

Ardet in immensum geminatis ignibus Aetne,

Parnasusque biceps, et Oryx, et Cynthus, 220
et Othrys,

Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mi-
masque,

Dindymaque, et Mycale, natusque ad sacra
Cithaeron:

Nec prosunt Scythiae sua frigora: Caucasus
ardet,

Ossaque cum Pindo, maiorque ambobus
Olympus:

225 Aëriaeque Alpes, et nubifer Apenninus.

Tunc vero Phaëthon cunctis e partibus orbem

Adspicit accensum: nec tantos sustinet aestus:

Ferventesque auras, velut e fornace pro-
funda,

Ore trahit, currusque suos candescere sentit.

230 Et neque iam cineres eiectatamque favillam

Ferre potest: calidoque involvitur undique
fumo.

Quoque eat, aut ubi sit, picea caligine tectus

Nescit; et arbitrio volucrum raptatur equo-
rum.

Sanguine tum credunt in corpora summa
vocato,

235 Aethiopum populos nigrum traxisse colorem.

Tum facta est Libye, raptis humoribus aestu,

Arida; tum Nymphae passis fontesque la-
eisque

Deflevere comis. Quaerit Boeotia Dircen,

Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.

240 Nec sortita loco distantes flumina ripas

Tuta manent: mediis Tanaïs fumavit in undis,

Peneosque senex, Teuthrateusque Caïcus,

Et celer Ismenos cum Phocaïco Erymantho,

Arsurusque iterum Xanthus, flavusque Ly-
cormas,

245 Qui recurvatis ludit Maeandros in undis;

Mygdoniusque Melas, et Taenarius Eurotas.

Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,

Thermodonque citus, Gangesque, et Phasis,
et Ister.

Aestuat Alpheos: ripae Spercheïdes ardent:
Quodque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus 250
aurum.

Et, quae Maeonias celebrarant carmine ripas,
Flumineae volucres medio caluere Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet. Ostia
septem

Pulverulenta vacant, septem sine flumine 255
valles.

Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymo-
ne siccant,
Hesperiosque amnes, Rhenum, Rhodanum-
que, Padumque,
Cuique fuit rerum promissa potentia Thybrin.
Dissilit omne solum: penetratque in Tartara
rimis

Lumen, et infernum terret cum coniuge Re- 260
gem.

Et mare contrahitur: siccaeque est campus
arenae,

Quod modo pontus erat. Quosque altum
texerat aequor,
Existunt montes, et sparsas Cycladas au-
gent.

Ima petunt pisces: nec se super aequora
curvi

Tollere consuetas audent delphines in auras. 265
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata iacent. Ipsum quoque Nerea fa-
ma est,

Doridaque , et natas , tepidis latuisse sub
antris.

Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
270 Exserere ausus erat: ter non tulit aëris
aestus.

Alma tamen Tellus , ut erat circumdata
ponto ,

Inter aquas Pelagi, contractos undique fontes,
Qui se condiderant in opacae viscera matris;
Sustulit omniferos collo tenus arida vultus:
275 Opposuitque manum fronti: magnoque tre-
more

Omnia concutiens paulum subsedit; et infra,
Quam solet esse, fuit: siccaque ita voce lo-
cuta est:

Si placet hoc, meruique, quid o tua fulmina
cessant,

Summe deûm? Liceat periturae viribus ignis,
280 Igne perire tuo; clademque auctore levare.
Vix equidem fauces haec ipsa in verba re-
solvo.

(Presserat ora vapor.) Tostos en adspice
crines,

Inque oculis tantum, tantum super ora favillae.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem,
285 Officiiue refers; quod adunci vulnera aratri,
Rastrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia,
fruges,

Humano generi, vobis quod tura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid
undae,

290 Quid meruit frater? cur illi tradita sorte

Aequora decrescunt, et ab aethere longius
absunt?

Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At coeli miserere tui. Circumspice utrumque,
Fumat uterque polus: quos si vitiaverit
ignis,

Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat: 295
Vixque suis humeris candentem sustinet
axem.

Si freta, si terrae pereunt, si regia coeli;
In chaos antiquum confundimur. Eripe
flammis,
Si quid adhuc superest; et rerum consule
summae.

Dixerat haec Tellus: neque enim tolerare 300
vaporem

Ulterius potuit, nec dicere plura: suumque
Retulit os in se, propioraque Manibus antra.
At pater omnipotens Superos testatus, et
ipsum,

Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia
fato

Interitura gravi; summam petit arduus ar- 305
cem;

Unde solet latis nubes inducere terris:
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina
iactat.

Sed neque, quas posset terris inducere, nubes
Tunc habuit: nec, quos coelo dimitteret,
imbres.

Intonat: et dextra libratum fulmen ab aure 310
Misit in aurigam: pariterque animaque ro-
tisque

Expulit, et saevis compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi: et saltu in contraria
facto

Colla iugo eripiunt, abruptaque lora relin-
quunt.

315 Illic frena iacent, illic temone revulsus
Axis; in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
At Phaëthon, rutilos flamma populante ca-
pillis

Volvitur in praeceps, longoque per aëra tractu
320 Fertur; ut interdum de coelo stella sereno,
Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul a patria diverso maximus
orbe

Excipit Eridanus, spumantiaque abluit ora.
Naides Hesperiae trifida fumantia flamma
325 Corpora dant tumulo: signantque hoc car-
mine saxum;

*Hic situs est Phaëthon, currus auriga paterni;
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
Nam pater obductos, luctu miserabilis aegro,
330 Condiderat vultus: et, si modo credimus,
unum*

330 Isse diem sine Sole ferunt. Incendia lumen
Praebebant; aliquisque malo fuit usus in illo.
At Clymene postquam dixit, quaecunque
fuerunt

In tantis dicenda malis; lugubris et amens,
Et laniata sinus totum percensuit orbem:

335 Exanimesque artus primo, mox ossa re-
quirens,

Reperit ossa tamen peregrina condita ripa,

Incubuitque loco: nomenque in marmore
lectum

Perfudit lacrimis, et aperto pectore fovit.

*) Nec minus Heliades fletus, et, inania
morti

Munera, dant lacrimas: et caesae pectora 340
palmis

Non auditurum miseras Phaëthonta querelas
Nocte dieque vocant: adsternunturque se-
pulchro.

Luna quater iunctis implerat cornibus orbem:
Illae more suo (nam morem fecerat usus)

Plangorem dederant. E quīs Phaëthusa so- 345
rorum

Maxima, cum vellet terrae procumbere,
questa est

Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subita radice retenta est.

Tertia, cum crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes. Haec stipite crura teneri, 350

Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.

Dumque ea mirantur; cortex humerosque,
manusque

*) Auch die Schwestern' des Phaethon härmten sich so sehr über den Tod ihres Bruders, dass sie in Bäume verwandelt wurden, welchen bis jetzt noch, gleich Thränen, ein Harz oder Gummi entquillt, das in den Fluss Eridanus tröpfelt, und zu Bernstein wird, v. 339. -- 364.

Ambit: et exstabant tantum ora vocantia
matrem.

Quid faciat mater? nisi quo trahat impetus
illam,

355 Huc eat, atque illuc? et, dum licet, oscula
iungat?

Non satis est. Truncis avellere corpora
tentat,

Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde
Sanguineae manant, tanquam de vulnere,
guttae.

Parce, precor, mater, quaecunque est sau-
cia clamat:

360 Parce, precor: nostrum laniatur in arbore
corpus.

Iamque vale. Cortex in verba novissima venit.
Inde fluunt lacrimae: stillataque sole ri-
gescunt

De ramis electra novis: quae lucidus amnis
Excipit, et nuribus mittit gestanda Latinis.

365 *) Adfuit huic monstro proles Stheneleia
Cycnus

Qui tibi materno quamvis a sanguine iunctus,
Mente tamen, Phaëthon, propior fuit. Ille
relicto

(Nam Ligurum populos, et magnas rexerat
urbes)

Imperio ripas virides, amnemque querelis

*) Cycnus wird in einen Schwan verwandelt. v. 365-
373. (367 - 380)

Eridanum implerat, silvamque sororibus au- 370
ctam:

Cum vox est tenuata viro: canaeque capillos
Dissimulant plumae: collumque a pectore
longum

Porrigitur, digitosque ligat iunctura rubentes:
Penna latus vestit; tenet os sine acumine
rostrum:

Fit nova Cycnus avis. Nec se coeloque Io- 375
vique

Credit, ut iniuste missi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patulosque lacus: ignemque
perosus,

Quae colat, elegit contraria flumina flammis.

*) Squalidus interea genitor Phaëthontis,
et expers

Ipse sui decoris, qualis, cum deficit orbem, 380
Esse solet: lucemque odit, seque ipse, diem-
que:

Datque animum in luctus; et luctibus adiicit
iram:

Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab
aevi

*) Phoebus, betrübt und unwillig, über den Tod Phaëthons, weigert sich den Sonnen - Wagen wieder zu fahren. Endlich bewegen ihn die Bitten der Götter, und Jupiters Drohungen, und seitdem *leuchtet er wieder den Sterblichen, leuchtet den Göttern*. Jupiter untersucht Himmel und Erde, ob etwa irgend ein Schade geschehen sey, und bessert wieder aus, was das Feuer vernichtet hatte. v. 379 - 406.

Sors mea principiis fuit irrequieta : pigetque
 385 Actorum sine fine mihi, sine honore, la-
 borum.

Quilibet alter agat portantes lumina currus.
 Si nemo est, omnesque dei non posse fa-
 tentur;

Ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat ha-
 benas,

Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
 390 Tum sciet, ignipedum vires expertus equo-
 rum,

Non meruisse necem, qui non bene rexerit
 illos.

Talia dicentem circumstant omnia Solem
 Numina: neve velit tenebras inducere re-
 bus

Supplice voce rogant. Missos quoque Iupi-
 ter ignes

395 Excusat, precibusque minas regaliter addit.
 Colligit amentes, et adhuc terrore paventes,
 Phoebus equos: stimuloque domans et ver-
 bere saevit:

Saevit enim, natumque obiectat, et impu-
 tat illis.

At pater omnipotens ingentia moenia coeli
 400 Circuit: et, ne quid labefactum viribus ignis
 Corruat, explorat. Quae postquam firma,
 suique

Roboris esse videt: terras, hominumque la-
 bores

Perspicit. Arcadiae tamen est impensior illi
 Cura suae. Fontesque, et nondum auden-
 tia labi

Flumina restituit. Dat terræ gramina, frondes 405
Arboribus; laesasque iubet revirescere silvas.

*) Semifer interea divinae stirpis alumno
Laetus erat; mixtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri: quam quondam Nympha 410
Chariclo (636)

Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën. Non haec artes contenta paternas
Addidicisse fuit: fatorum arcana canehat.
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque deo, quem clausum pectore ha- 415
bebat;

Adspicit infantem; Totique salutifer orbi
Cresce puer, dixit: tibi se mortalia saepe
Corpora debebunt: animas tibi reddere
ademptas

Fas erit. Idque semel dīs indignantibus ausus,
Posse dare hoc iterum flamma prohiberis 420
avita:

*) Der Dichter hatte in dem vorhergehenden Stücke, welches wir ausgelassen haben, der Coronis einer Nymphe, und ihres mit dem Phoebus erzeugten Sohnes, des Aesculapius, Erwähnung gethan, und da letzterer dem Chiron zur Erziehung anvertrauet war; so führt ihn dies auf die Ocyroë, die Tochter des Centauren Chirons, und auf ihre wunderbare Verwandlung in ein Pferd; weil sie zu weissagen sich unterstanden hatte. Diese Begebenheit beschreibt Ovid in dem Abschnitte vom v. 407 - 449. (633-675.)

Eque deo corpus fies exsanguis: deusque,
 Qui modo corpus eras: et bis tua fata novabis.
 Tu quoque, care pater, non iam mortalis,
 et aëvis

Omnibus ut maneat, nascendi lege creatus,
 425 Posse mori cupies tum, cum cruciabere dirae
 Sanguine serpentis, per saucia membra re-
 cepto.

Teque ex aeterno patientem numina mortis
 Efficient; triplicesque deae tua fila solvent.
 Restabat fatis aliquid: suspirat ab imis
 430 Pectoribus, lacrimaeque genis labuntur obor-
 tae:

Atque ita, Praevertunt, inquit, me fata;
 vetorque

Plura loqui; vocisque meae praeccluditur usus.
 Non fuerant artes tanti, quae numinis iram
 Contraxere mihi. Mallem nescisse futura.

435 Iam mihi subduci facies humana videtur:
 Iam cibus herba placet: iam latis currere
 campis

Impetus est: in equam, cognataque corpora,
 vector.

Tota tamen quare? pater est mihi nempe
 biformis.

Talia dicenti pars est extrema querelae
 440 Intellecta parum; confusaque verba fuere:
 Mox nec verba quidem, nec equae sonus ille
 videtur;

Sed simulantis equam: parvoque in tempore
 certos

Edidit hinnitus, et brachia movit in herbas.
 Tum digiti coeunt, et quinos adligat ungues

Perpetuo cornu levis ungula: crescit et oris, 445
 Et colli spatium: longae pars ultima pallae
 Cauda fit. Utque vagi crines per colla ia-
 cebant,
 In dextras abiere iubas: pariterque no-
 vata est
 Et vox et facies: nomen quoque monstra
 dedere.

*) Flebat, opemque tuam frustra Phily- 450
 reus heros (676)
 Delphice, poscebat. Sed nec rescindere
 magni
 Iussa Iovis poteras: nec, si rescindere posses,
 Tunc aderas: Elin Messaniaque arva colebas.
 Illud erat tempus, quo te pastoria pellis
 Texit; onusque fuit baculum silvestre sini- 455
 strae;
 Alterius, dispar septenis fistula cannis.
 Dumque amor est curae, dum te tua fistula
 mulcet,
 Incustoditae Pylios memorantur in agros
 Processisse boves. Videt has Atlantide Maia

*) Chiron flehete den Phoebus in Rücksicht seiner so unglücklich verwandelten Tochter um Hülfe an; allein theils konnte er nicht helfen, theils war der Gott fern, in den Gefilden von Elis, wo er eine Stier-Heerde weidete. -- Diese trieb ihm Mercur heimlich weg, und bei dieser Gelegenheit die Verwandlung des geschwätzigen Battus in einen Stein. v. 450-482. (676 - 707.)

460 Natus; et arte sua silvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
Rure senex. Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic saltus herbosaeque pascua Nelei,
Nobiliumque greges custos servabat equarum.

465 Hunc timuit, blandaque manus eduxit: et, Eia,
Quisquis es, hospes, ait, si forte armenta
requiret

Haec aliquis, vidisse nega. Neu gratia facto
Nulla rependatur; nitidam cape praemia
vaccam.

Et dedit. Accepta voces has reddidit hospes:

470 Tutus eas. Lapis iste prius tua furta lo-
quatur.

Et lapidem ostendit. Simulat Iove natus abire.
Mox redit: et, versa pariter cum voce fi-
gura,

Rustice, vidisti si quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem, furtoque silentia deme.

475 Iuncta suo pretium dabitur tibi femina tauro.
Ast senior postquam merces geminata, sub
illis

Montibus, inquit, erunt. Et erant sub mon-
tibus illis.

Risit Atlantiades: et, Me mihi, perfide,
prodis?

Me mihi prodis? ait. Periuraque pectora vertit

480 In durum silicem, qui nunc quoque dicitur
Index:

Inque nihil merito vetus est infamia saxo.

METAMORPHOSEON

L I B E R III.

MEMORANDUM

1871

*) Iam —
— — — pater ignarus Cadmo perquirere
raptam

Imperat: et poenam, si non invenerit, addit
Exsilium, facto pius et sceleratus eodem.

Orbe pererrato (quis enim deprendere posset
Furta Iovis?) profugus patriamque iramque
parentis

Vitat Agenorides; Phoebique oracula supplex
Consulit: et, quae sit tellus habitanda, re-
quirit.

D 3

*) Es hatte sich zugetragen, dass Jupiter die Europa, eine Tochter Agenors, Königs in Phoenicien, entführt hatte. Da ihr Vater, welcher sie sehr liebte, nicht wusste, wo sie hin war; so trug er seinem Sohne Cadmus auf, seine Schwester wieder zu suchen, mit dem harten Zusatz: Ohne sie, nicht wieder zurückzukehren. Er fand sie nicht, und da er also sein Vaterland fliehen musste, so liess er sich in Boeotien nieder. --- Abentheuer hieselbst mit einer grossen Schlange, aus deren Zähnen Männer entstehen, welche zum Theil sich unter einander wieder aufreiben. Einige bleiben übrig, und helfen dem Cadmus Theben erbauen. v. I - 128. (3 - 130.)

Bos tibi, Phoebus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passaiugum, curvique immunis aratri.
10 Hac duce carpe vias; et, qua requieverit
herba,

Moenia fac condas; Boeotiaque illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lente videt ire iuvencam,
Nullum servitii signum cervice gerentem.
15 Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu;
Auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi, Panopesque evaserat arva;
Bos stetit; et tollens spatiosam cornibus altis
Ad coelum frontem, mugitibus impulit auras.
20 Atque ita, respiciens comites sua terga se-
quentes,

Procubuit, teneraque latus submisit in herba.
Cadmus agit grates; peregrinaeque oscula
terrae

Figit: et ignotos montes agrosque salutat.
Sacra Iovi factururus erat: iabet ire ministros,
25 Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat, nulla violata securi;
Est specus in medio, virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus ar-
cum;

Uberibus foecundus aquis. (hoc conditus antro
30 Martius anguis erat, cristis praesignis et auro;
Igne micant oculi; corpus tumet omne ve-
 neno;

Tresque vibrant linguae; triplici stant ordine
dentes.)

Quem postquam Tyria lucum de gente pro-
fecti

Infausto tetigere gradu; demissaque in undas

Urna dedit sonitum; longum caput extulit 35
antro

Caeruleus serpens; horrendaque sibila misit.
Effluxere urnae manibus; sanguisque relinquit

Corpus, et attonitos subitus tremor occupat
artus.

Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, et immensos saltu sinuatur in arcus: 40
Ac media plus parte leves erectus in auras
Despicit omne nemus: tantoque est corpore,
quanto,

Si totum spectes, geminas qui separat Arctos.
Nec mora: Phoenicas (sive illi tela parabant,
Sive fugam; sive ipse timor prohibebat utrum- 45
que)

Occupat; hos morsu, longis complexibus illos;
Hos necat afflato funesti tabe veneni.

Fecerat exiguas iam Sol altissimus umbras:
Quae mora sit sociis miratur Agenore natus;
Vestigatque viros. Tegimen derepta leoni 50
Pellis erat: telum splendenti lancea ferro,
Et iaculum; teloque animus praestantior
omni.

Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua; 55
Aut ultor vestrae, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextraque
molarem

Sustulit; et magnum magno conamine misit.

Illius impulsu cum turribus ardua celsis
 60 Moenia mota forent; serpens sine vulnere
 mansit.

Loricaeque modo squamis defensus, et atrae
 Duritia pellis, validos cute repulit ictus.
 At non duritia iaculum quoque vincit eadem;
 Quod medio lentae fixum curvamine spinae
 65 Constitit; et toto descendit in ilia ferro.
 Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit:
 Vulneraque adspexit, fixumque hastile mo-
 mordit.

Idque, ubi vi multa partem labefecit in
 omnem,

Vix tergo eripuit. Ferrum tamen ossibus
 haeret.

70 Tum vero, postquam solitas accessit ad iras
 Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
 Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus:
 Terraque rasa sonat squamis: quique halitus
 exit

Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
 75 Ipse modo immensum spiris facientibus or-
 bem

Cingitur: interdum longa trabe rectior exit.
 Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus
 amnis,

Fertur, et obstantes proturbat pectore silvas.
 Cedit Agenorides paulum: spolioque leonis
 80 Sustinet incursus; instantiaque ora retardat
 Cuspide praetenta. Furit ille, et inania duro
 Vulnera dat ferro: frangitque in acuminē
 dentes.

Iamque venenifero sanguis manare palato

Coeperat; et virides adspergine tinxerat
herbas:

Sed leve vulnus erat: quia se retrahebat ab 85
ictu;

Laesaque colla dabat retro; plagamque se-
dere

Cedendo arcebat, neo longius ire sinebat:
Donec Agenorides coniectum in gutture fer-
rum

Usque sequens pressit, dum retro quercus
eunti

Obstitit; et fixa est pariter cum robore cer- 90
vix.

Pondere serpentis curvata est arbor, et imae
Parte flagellari gemuit sua robora caudae.

Dum spatium victor victi considerat hostis;
Vox subito audita est: (neque erat cognoscere
promptum

Unde; sed audita est) Quid, Agenore nate, 95
peremtum

Serpentem spectas? et tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente co-
lorem

Perdiderat; gelidoque comae terrore rige-
bant.

Ecce viri fautrix, superas delapsa per auras
Pallas adest: motaeque iubet supponere terrae 100

Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: et, ut presso sulcum patefecit aratro,
Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.

Inde (fide maius) glebae coepere moveri;
Primaque de sulcis acies apparuit hastae. 105

Tegmina mox capitum picto nutantia cono:

Mox humeri pectusque, onerataque brachia
telis

108 Exsistunt: crescitque seges clipeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulaea theatri,

110 Surgere signa solent; primumque ostendere
vultum;

Cetera paulatim: placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine po-
nunt.

Territus hoste novo Cadmus capere arma
parabat:

Ne cape, de populo, quem terra creaverat,
unus

115 Exclamat; nec te civilibus inserte bellis.

Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus ense ferit: iaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius
illo

Vivit, et exspirat, modo quas acceperat, auras.

120 Exemploque pari furit omnis turba: suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fra-
tres.

Iamque brevis spatium vitae sortita iuventus
Sanguineam trepido plangebant pectore ma-
trem,

Quinque superstitibus: quorum fuit unus
Echion.

125 Is sua iecit humi, monitu Tritonidis, arma;
Fraternaeque fidem pacis petiitque, dedit-
que.

Hos operis comites habuit Sidonius hospes;
Dum posuit iussam Phoebeis sortibus urbem.

*) Iam stabant Thebae: poteras iam, Cad-
me, videri
Exsilio felix: soceri tibi Marsque Venusque 130
Contigerant. Huc adde genus de coniuge
tanta,
Tot natos, natasque, et, pignora cara, ne-
potes.
Hos quoque iam iuvenes. Sed scilicet ultima
semper
Expectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo supremaque funera debet. 135
Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, se-
cundas
Causa fuit luctus, alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes satiatae sanguine herili.
At bene si quaeras; fortunae crimen in illo,
Non scelus invenies. Quod enim scelus er- 140
ror habebat?
Mons erat, infectus variarum caede ferarum:

*) Schon stand Theben; und Cadmus schien auch in seinem Exilio glücklich. Doch niemand darf sich vor seinem Tode der Dauer eines Glückes rühmen. So sing's auch dem Cadmus. Er erlebte an seinen Kindern vieles Unglück. Sein Enkel, ein Sohn der Autonoe, Actaeon wurde in einen Hirsch verwandelt, und von seinen eignen Hunden unter dieser Hirschgestalt zerrissen; Semele wurde vom Blitz erschlagen, u. s. w. — Wir begnügen uns, nur die abgekürzte Geschichte des unglücklichen Actaeons unsern jungen Lesern bekannt zu machen. v. 129 -- 212. (131 -- 250.)

Iamque dies rerum medias contraxerat umbras ;

Et Sol ex aequo meta distabat utraque ;

Cum iuvenis placido per devia lustra vagantes

145 Participes operum compellat Hyantius ore ;

Lina madent, comites, ferrumque cruore
ferarum,

Fortunamque dies habuit satis. Altera lucem

Cum croceis evecta rotis Aurora reducet,

Propositum repetamus opus. Nunc Phoebus
utraque

150 Distat idem terra; finditque vaporibus arva.

Sistite opus praesens, nodosaque tollite lina.

Jussa viri faciunt, intermittuntque laborem.

Vallis erat piceis et acuta densa cupressu ;

Nomine Gargaphie, succinctae sacra Dianae :

155 Cuius in extremo est antrum nemorale recessu,

Arte laboratum nulla : simulaverat artem

Ingenio Natura suo : nam pumice vivo ,

Et levibus tophis nativum duxerat arcum.

Fons sonat a dextra, tenui perlucidus unda,

160 Margine gramineo patulos incinctus hiatus.

Hic dea silvarum, venatu fessa solebat

Virgineos artus liquido perfundere rore.

Dumque ibi perluitur solita Titania lympa ;

Ecce nepos Cadmi, dilata parte laborum,

165 Per nemus ignotum non certis passibus errans,

Pervenit in lucum : sic illum fata ferebant. ---

(Er erblickte die Göttin, was keinem Sterblichen hier
erlaubt war.)

Ipsa dea

ut vellet promptas habuisse sagittas, (188)

Quas habuit, sic hausit aquas: vultumque
virilem

Perfudit; spargensque comas ultricibus undis,
Dat sparso capiti vivacis cornua cervi: (193) 170
Dat spatium collo: summasque cacuminat
aures:

Cum pedibusque manns, cum longis brachia
mutat

Cruribus: et velat maculoso vellere corpus.
Additus et pavor est. Fugit Autonoeius heros:
Et se tam celerem cursu miratur in ipso. 175
Ut vero solitis sua cornua vidit in undis,
Me miserum! dicturus erat: vox nulla se-
cuta est.

Ingemuit; vox illa fuit; lacrimaeque per ora
Non sua fluxerunt. Mens tantum pristina
mansit.

Quid faciat? repetatne domum, regalia 180
tectata?

An lateat silvis? timor hoc, pudor impedit
illud.

Dum dubitat; videre canes: primusque Me-
lampus,

Ichnobatesque sagax latratu signa dedere,
Gnosius Ichnobates, Spartana gente Me-
lampus.

Inde ruunt alii rapida velocius aura, 185
Pamphagus, et Dorceus, et Oribasus; Arca-
des omnes:

Quasque referre mora est. Ea turba cupi-
dine praedae (225)

Per rupes, scopulosque, adituque carentia
saxa,

Qua via difficilis, quaque est via nulla, feruntur.

190 Ille fugit, per quae fuerat loca saepe secutus.

Heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat,

Actaeon ego sum: dominum cognoscite vestrum.

Verba animo desunt: resonat latratibus aether.

Prima Melanchaetes in tergo vulnera fecit:

195 Proxima Theridamas; Oresitrophos haesit in armo.

Tardius exierant, sed per compendia montis
Anticipata via est. Dominum retinentibus
illis

Cetera turba coit, confertque in corpore dentes.

Iam loca vulneribus desunt. Gemit ille, sonumque,

200 Et, si non hominis, quem non tamen edere possit

Cervus, habet: moestisque replet iuga nota querelis:

Et genibus supplex pronis, similisque roganti,

Circumfert tacitos, tanquam sua brachia, vultus.

At comites rapidum solitis hortatibus agmen

205 Ignari instigant, oculisque Actaeona quaerunt;

Et velut absentem certatim Actaeona clamant.

Ad nomen caput ille refert: ut abasse queruntur,

Nec capere oblatae segnem spectacula
praedae :

Vellet abesse quidem; sed adest; velletque
videre,

Non etiam sentire, canum fera facta suorum. 210

Undique circumstant : mersisque in corpore
rostris

Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi.

*) Iam ... ter ad quinos unum Cephisius
annum (351)

Addiderat: poteratque puer, iuvenisque vi-
deri.

Adspicit hunc, trepidos agitantem in retia 215
cervos,

Vocalis Nymphe; quae nec reticere loquenti

Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis
Echo.

Corpus adhuc Echo, non vox erat: et tamen
usum

*) Eine Natur-Begebenheit kleidet der Dichter in das Gewand einer gefälligen Fabel. --- Narcissus, ein Sohn der Liriope und des Cephisos, (daher er Cephisius heisst,) wurde von der Echo geliebt. Aber diese unglückliche Nymphe hatte nicht den völligen Gebrauch ihrer Stimme. Nur die letzten Worte eines andern konnte sie wiederholen. Narcissus verschmähte sie; worüber sie sich denn so sehr grämte, dass von ihr nun auch wirklich nichts mehr übrig ist, als ihre Stimme, die die letzten Worte eines andern nachhallt. v. 213 - 247. (v. 331 - 399.)

Garrula non alium, quam nunc habet, oris
habebat;

220 Reddere de multis ut verba novissima posset.
Ergo ubi Narcissum, per devia lustra vagan-
tem (370)

Vidit, et incaluit; sequitur vestigia furtim.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! Natura re, ignat;
225 Nec sinit incipiat. Sed, quod sinit, illa pa-
rata est.

Exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adest? et, Adest, respon-
derat Echo.

Hic stupet: utque aciem partes dimisit in
omnes;

230 Voce, Veni, clamat magna. Vocat illa vo-
cantem.

Respicit: et nullo rursus veniente, Quid,
inquit,

Me fugis? et totidem, quot dixit, verba re-
cepit.

Perstat; et alternae deceptus imagine vocis,
Hic coëamus, ait: nullique libentius unquam

235 Responsura sono, Coëamus, retulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis; egressaque silvis
Ibat, ut iniiceret sperato brachia collo.
Ille fugit: fugiensque, Manus complexibus
aufer:

Ante, ait, emoriar, quam sit tibi copia
nostri.

240 Retulit illa nihil, nisi; sit tibi copia nostri.
Spreta latet silvis: pudibundaque frondibus ora

Protegit: et solis ex illo vivit in antris.
Sed tamen haeret amor; crescitque dolore
repulsae.

Attenuant vigiles corpus miserabile curae:
Adducitque cutem macies; et in aëra succus 245
Corporis omnis abit. Vox tantum, atque
ossa supersunt;

Vox manet. Ossa ferunt lapidis traxisse fi-
guram.

*) Cognita res meritam vati per Achaidas
urbes

Attulerat famam: nomenque erat auguris
ingens.

Spernit Echionides tamen hunc | ex omnibus 250
unus,

Contemptor Superûm, Pentheus: praesagaque
ridet

*) Dem Narcissus hatte ein Wahrsager, der blinde Ti-
resias, ein unglückliches Ende prophezeit: und wie
gesagt, so geschah es; er war in eine Blume ver-
wandelt worden. Diese Sache hatte dem Propheten
einen grossen Ruf zuwege gebracht. Dennoch ach-
tete Pentheus, Fürst in Theben, seine Weissagun-
gen nicht. --- Bacchus kommt nach Theben. Wird
daselbst unter der Gestalt eines seiner Gefährten ge-
fangen genommen. --- Verwandlung der Schiffsge-
räthe der Tyrrhener in wilde Thiere und Schlangen.
Die Tyrrhener selbst werden zu Seethieren umge-
schaffen. --- Bacchus entflieht aus dem Gefängnisse.
Unglückliches Ende des Pentheus. v. 248 -- 470,
(v. 511 -- ad fin.)

- Verba senis ; tenebrasque et cladem lucis
 Obiicit. Ille movens albentia tempora canis,
 Quam felix esses, si tu quoque luminis huius
 255 Orbus, ait, fieres, ne Bacchia sacra videres!
 Iamque dies aderit, iamque haud procul au-
 guror esse ;
 Qua novus huc veniat, proles Semeleia, Liber.
 Quem nisi templorum fueris dignatus honore ;
 Mille lacer spargere locis : et sanguine silvas
 260 Foedabis, matremque tuam, matrisque so-
 rores.
 Evenient. Neque enim dignabere numen
 honore :
 Meque sub his tenebris nimium vidisse que-
 reris.
 Talia dicentem proturbat Echione natus.
 Dicta fides sequitur ; responsaque vatis
 aguntur.
 265 Liber adest : festisque fremunt ululatibus agri :
 Turba ruunt : mixtaeque viris matresque nu-
 rusque,
 Vulgusque, proceresque, ignota ad sacra fe-
 runtur.
 Quis furor, anguigenae, proles Mavortia, ve-
 stras
 Attonuit mentes ? Pentheus ait. Aerane
 tantum
 270 Aere repulsa valent ? et adunco tibia cornu ?
 Et magicae fraudes ? ut quos non belliger
 ensis,
 Non tuba terruerint, non strictis agmina telis,
 Femineae voces, et mota insania vino,

Obscoenique greges, et inania tympana vin-
cant?

Vosne, senes, mirer? qui longa per aequora 275
vecti

Hac Tyron, hac profugos posuistis sede Pe-
nates;

Nunc sinitis sine Marte capi? vosne, acrior
aetas,

O iuvenes, propiorque meae; quos arma
tenere,

Non thyrsos; galeaque tegi, non fronde de-
cebat?

Este, precor, memores, qua sitis stirpe creati: 280

Illiusque animos, qui multos perdidit unus,

Sumite serpentis. Pro fontibus ille lacuque

Interiit: at vos pro fama vincite vestra.

Ille dedit leto fortes: vos pellite molles,

Et patrium revocate decus. Si fata vetabant 285

Stare diu Thebas; utinam tormenta virique

Moenia diruerent: ferrumque ignisque so-
narent!

Essemus miseri sine crimine: sorsque que-
renda,

Non celanda foret: lacrimaeque pudore ca-
rerent.

At nunc a puero Thebae capientur inermi: 290

Quem neque bella iuvant, nec tela, nec usus
equorum;

Sed madidus myrrha crinis, mollesque co-
ronae,

Purpuraque, et pictis intextum vestibus aurum.

Quem quidem ego actutum (modo vos absi-
sistite) cogam

295 Adsumtumque patrem, commentaque sacra
fateri.

An satis Acrisio est animi, contemnere vanum
Numen, et Argolicas venienti claudere
portas;

Pentheia terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducem-

que
300 Attrahite huc vinctum. Iussis mora segnis
abesto.

Hunc avus, hunc Athamas, hunc caetera tur-
ba suorum

Corripiunt dictis: frustra que inhibere labo-
rant.

Acrior admonitu est; irritaturque retenta
Et crescit rabies: remoraminaque ipsa noce-
bant.

305 Sic ego torrentem, qua nil obstabat eunti,
Lenius, et modico strepitu decurrere vidi.
At, quacunque trabes obstructaque saxa te-
nebant,

Spumeus, et fervens, et ab obiice saevior
ibat.

Ecce cruentati redeunt; et, Bacchus ubi esset,
310 Quaerenti domino, Bacchum vidisse nega-
runt.

Hunc, dixere, tamen comitem, famulum-
que sacrorum

Cepimus: et tradunt manibus post terga li-
gatis,

Sacra dei quondam Tyrrhena gente secutum.
Adspicit hunc oculis Pentheus, quos ira tre-
mendos

Fecerat: et, quamquam poenae vix tempo- 315
ra differt,

O periture, tuaque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque
parentum,

Et patriam; morisque novi cur sacra fre-
quentes.

Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acoetes:
Patria, Maeonia est: humili de plebe pa- 320
rentes.

Non mihi, quae duri colerent, pater, arva
iuvenci,

Lanigerosque greges, non ulla armenta reliquit.

Pauper et ipse fuit: linoque solebat et hamo

Decipere, et calamo salientes ducere pisces.

Ars illi sua census erat. Cum traderet ar- 325
tem;

Accipe, quas habeo, studii successor et heres,

Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille re-
liquit,

Praeter aquas. Unum hoc possum appellare
paternum.

Mox ego, ne scopulis haererem semper in
isdem,

Addidici regimen, dextra moderante, carinae 330

Flectere: et Oleniae sidus pluviale capellae,

Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque
notavi,

Ventorumque domos, et portus puppibus
aptos.

Forte petens Delon, diae telluris ad oras

Adplicor, et dextris adducor litora remis: 335

Doque leves saltus: udaque innitor arenae.

- Nox ubi consumpta est; Aurora rubescere
 primum
 Coeperat: exsurgo, laticesque inferre re-
 centes
 Admoneo; monstroque viam, quae ducat ad
 undas.
- 340 Ipse, quid aura mihi tumulo promittit ab
 alto,
 Prospicio: comitesque voco, repetoque ca-
 rinam.
- Adsumus, en, inquit, sociorum primus
 Opheltes:
 Utque putat, praedam deserto nactus in
 agro,
 Virginea puerum ducit per litora forma.
- 345 Ille, mero somnoque gravis, titubare videtur;
 Vixque sequi. Specto cultum, faciemque,
 gradumque:
 Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam.
 Et sensi, et dixi sociis, Quod numen in isto
 Corpore sit dubito: sed corpore numen in
 isto est.
- 350 Quisquis es, o faveas, nostrisque laboribus
 adsis.
- His quoque des veniam. Pro nobis mitte
 precari,
 Dictys ait: quo non alius conscendere sum-
 mas
- Ocior antennas, prensoque rudente relabi.
 Hoc Libys, hoc flavus, prorae tutela, Me-
 lanthus,
- 355 Hoc probat Alcimedon; et, qui requiemque
 modumque

Voce dabat remis, animorum hortatur Epo-
peus.

Hoc omnes alii. Praedae iam caeca cupi-
do est.

Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima iuris.
Inque aditu obsisto. Furit audacissimus 360
omni

De numero Lycabas: qui Thusca pulsus ab urbe
Exsilium, dira poenam pro caede, luebat.
Is mihi, dum resto, iuvenili guttura pugno
Rupit: et excussum misisset in aequora; si non
Haesissem, quamvis amens in fune retentus. 365
Impia turba probant factum. Tum denique
Bacchus,

(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor, ait? qua, dicite,
nautae,

Huc, ope, perveni? quo me deferre paratis? 370
Pone metum, Proreus, et quos contingere
portus

Ede velis, dixit. Terra sistere petita.

Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros.

Illa mihi domus est; vobis erit hospita tellus.

Per mare fallaces, perque omnia numina iurant 375

Sic fore: meque iubent pictae dare vela ca-
rinae.

Dextera Naxos erat. Dextra mihi lintea danti,

Quid facis, o demens? quis te furor, inquit,

Acoete,

Pro se quisque, tenet? laevam pete. Maxi-

ma nutu

380 Pars mihi significat: pars, quid velit, aure
susurrat.

Obstupui: Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque ministerio scelerisque artisque removi.
Increpor a cunctis; totumque immurmurat
agmen.

E quibus Aethalion, Te scilicet omnis in uno
385 Nostra salus posita est? ait. Et subit ipse,
meumque

Explet opus: Naxoque petit diversa relictā.
Tum Deus illudens, tanquam modo denique
fraudem

Senserit, e puppi pontum prospectat adunca.
Et flenti similis, Non haec mihi litora, nautae,
390 Promisistis, ait: non haec mihi terra rogata est.
Quo merui poenam facto? quae gloria ve-
stra est;

Si puerum iuvenes, si multi fallitis unum?
Iamdudum flebam. Lacrimas manus impia
nostras

Ridet: et impellit properantibus aequora re-
mis.

395 Per tibi nunc ipsum (nec enim praesentior
illo

Est deus) adiuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri maiora fide. Stetit aequore puppis
Haud aliter, quam si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:

400 Velaque deducunt; geminaque ope currere
tentant.

Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt; et gravidis dstringunt vela co-
rymbis.

Ipse, racemiferis frontem circumdatus uvis,
 Pampineis agitât velatam frondibus hastam.
 Quem circa tigres, simulacraque inania 405
 lyncum,

Pictarumque iacent fera corpora panthera-
 rum.

Exsiluere viri: sive hoc insania fecit,
 Sive timor: primusque Medon nigrescere
 pinnis

Corpore depresso, et spinæ curvamina flecti
 Incipit. Huic Lycabas, In quæ miracula, 410
 dixit,

Verteris? et lati rictus, et panda loquenti
 Naris erat, squamamque cutis durata tra-
 hebat.

At Libys, obstantes dum vult obvertere remos,
 In spatium resilire manus breve vidit; et illas
 Iam non esse manus; iam pinnas posse vocari. 415
 Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
 Brachia non habuit; truncoque repandus in
 undas

Corpore desiluit. Falcata novissima cauda
 est:

Qualia dividuæ sinuantur cornua Lunæ.

Undique dant saltus: multaque adspergine 420
 rorant:

Emerguntque iterum: redeuntque sub æquo-
 ra rursus:

Inque chori ludunt speciem: lascivaque
 iactant

Corpora; et acceptum patulis mare naribus
 efflant.

De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)

425 Restabam solus. Pavidum, gelidumque tre-
menti

Corpore, vixque meum firmat deus, Excu-
te, dicens,

Corde metum, Diamque tene. Delatus in
illam

Accensis aris, Baccheia sacra frequento.

Praebuimus longis, Pentheus, ambagibus
aures,

430 Inquit; ut ira mora vires absumere posset.

Praecipitem famuli rapite hunc: cruciataque
diris

Corpora tormentis Stygiae demittite nocti.

Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acoetes

Clauditur in tectis: et dum crudelia iussae

435 Instrumenta necis, ferrumque ignisque pa-
rantur;

Sponte sua patuisse fores, lapsasque la-
certis

Sponte sua, fama est, nullo solvente, ca-
tenas.

Perstat Echionides: nec iam iubet ire, sed ipse

Vadit, ubi, electus facienda ad sacra, Ci-
thaeron

440 Cantibus et clara bacchantum voce sonabat.

Ut fremit acer equus, cum bellicus aere
canoro

Signa dedit tubicen, pugnaeque adsumit
amorem:

Pentheia sic ictus longis ululatibus aether

Movit: et audito clangore recanduit ira.

445 Monte fere medio est, cingentibus ultima
silvis,

Purus ab arboribus, spectabilis undique
campus.

Hic oculis illum cernentem sacra profanis

Prima videt, prima est insano concita
motu,

Prima suum misso violavit Penthea thyrsos

Mater: Io, geminae, clamavit, adeste so- 450
rores.

Ille aper, in nostris errat qui maximus
agris,

Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in
unum

Turba furens. Cunctae coeunt, cunctaeque
sequuntur

Iam trepidum, iam verba minus violenta lo-
quentem,

Iam se damnantem, iam se peccasse faten- 455
tem.

Saucius ille tamen, Fer opem, matertera
dixit,

Autonoë: moveant animos Actaeonis um-
brae.

Illa quid Actaeon nescit; dextramque pre-
canti

Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.

Non habet infelix quae matri brachia ten- 460
dat:

Trunca sed ostendens disiectis corpora mem-
bris;

Adspice, mater, ait. Visis ululavit Agave;

Collaque iactavit, movitque per aëra crinem:

Avulsumque caput digitis complexa cru-
entis

465 Clamat, Io comites, opus haec victoria no-
strum est.

Non citius frondes autumnno frigore tactas,
Iamque male haerentes alta rapit arbore
ventus;

Quam sunt membra viri manibus direpta
nefandis.

Talibus exemplis monitae nova sacra fre-
quentant,

470 Turaque dant, sanctasque colunt Ismenides
aras.

METAMORPHOSEON

LIBER IV.

RETAINGRPHOSION

LIBR IV

*) **A**t non Alcithoë Minyeias orgia censet
Accipienda dei: sed adhuc temeraria
Bacchum

Progeniem negat esse Iovis: sociasque sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
Immunes operum dominas famulasque suo- 5
rum,

Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta coma, manibus frondentes sumere
thyrsos,

Iusserat: et saevam laesi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque nurusque;
Telasque, calathosque, infectaque pensa re- 10
ponunt.

Turaque dant: Bacchumque vocant, Bromi-
umque, Lyaeumque;

*) Die Töchter eines gewissen Minyas in Theben entheiligten, auf eine andre Weise, als Pentheus, durch Wollen - Arbeit das Fest des Bacchus. Sich die Zeit dabei angenehm zu verkürzen, erzählten sie sich wechselsweise verschiedene Märchen, (die wir jedoch hier nicht wiederholen.) Als sie nun aber ihre Erzählungen geendiget hatten; so wurden auf einmal ihre Weberstühle und Gewebe in Ephra - Stauden und Weinstöcke, und sie selbst in Fledermäuse verwandelt. v. 1 - 78. (1 - 54 und 389 - 415.)

Additur his Nyseus, indetonsusque Thyo-
neus,

Et cum Lenaeo genialis consitor uvae,
Nycteliusque, Eleleusque parens, et Iacchus,
et Evan:

15 Et quae praeterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim incon-
sumta iuventas.

Tu puer aeternus, tu formosissimus alto
Conspigeris coelo: tibi, cum sine cornibus
adstas,

Virgineum caput est: Oriens tibi victus, ad
usque

20 Decolor extremo qua tingitur India Gange.
Pentheia tu, venerande, bipenniferumque Ly-
curgum

Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in
aequor

Corpora. Tu biugum pictis insignia frenis
Colla premis lyncum: Bacchae Satyrique se-
quuntur:

25 Quique senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet; et pando non fortiter haeret asello.
Quacunque ingrederis; clamor iuvenilis, et
una

Femineae voces, impulsaque tympana palmis,
Concavaque aera sonant, longoque foramine
buxus.

30 Pacatus mitisque, rogant Ismenides, adsis:
Iussaue sacra colunt. Solae Minyeïdes intus,
Intempestiva turbantes festa Minerva,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice ver-
sant,

Aut haerent telae, famulasque laboribus ur-
gent.

E quibus una levi deducens pollice filum, 35
Dum cessant aliae, commentaque sacra fre-
quentant,

Nos quoque, quas Pallas, melior dea, deti-
net, inquit,

Utile opus manuum vario sermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa
videri

Non sinat, in medium vacuas referemus ad 40
aures.

Dicta probant, primamque iubent narrare
sorores.

Illa, quid e multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; et, dubia est, de te, Babylonia,
narret,

Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palaestini credunt celebrasse figura: 45

An magis ut sumtis illius filia pennis
Extremos albis in turribus egerit annos.

Naïs an ut cantu, nimiumque potentibus
herbis,

Verterit in tacitos iuvenilia corpora pisces;
Donec idem passa est: an, quae poma alba 50
ferebat,

Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.

*) Finis erat dictis; et adhuc Minyeia
proles

•) Nachdem Alcithoë und Leuconoë einige Verwandlun-
gen und Märchen erzählt hatten; Finis erat dictis *h. s.*

Urget opus, spernitque deum, festumque
profanat:

55 Tympana cum subito non apparentia raucis
Obstrepuere sonis: et adunco tibia cornu,
Tinnulaque aera sonant. Redolent myrrhae-
que, crocique:

Resque fide maior, coepere virescere telae,
Inque hederæ faciem pendens frondescere
vestis.

60 Pars abit in vites: et quæ modo fila fuerunt,
Palmitè mutantur: de stamine pampinus exit.
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Iamque dies exactus erat, tempusque subibat,
Quod tu nec tenebras, nec possis dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.

65 Tecta repente quati, pinguesque ardere vi-
dentur

Lampades, et rutilis collucere ignibus aedes:
Falsaque saevarum simulacra ululare ferarum.
Fumida iamdudum latitant per tecta sorores;
Diversaeque locis ignes ac lumina vitant.

70 Dumque petunt latebras, parvos membrana
per artus

Porrigitur, tenuique inducit brachia penna.
Nec qua perdiderint veterem ratione figu-
ram

Scire sinunt tenebrae. Non illas pluma le-
vavit:

Sustinuere tamen se perlucetibus alis.

75 Conataeque loqui, minimam pro corpore
vocem

Emittunt; peraguntque levi stridore que-
relas;

Tectaque, non silvas, celebrant; lucemque
 Nocte volant; seroque trahunt a vespere
 nomen.

*) Tum vero totis Bacchi memorabile
 Thebis

Numen erat; magnasque novi matertera vires 80
 Narrat ubique dei: de totque sororibus expers
 Una doloris erat, nisi quem fecere sorores.
 Adspicit hanc natis, thalamoque Athamantis
 habentem

Sublimes animos, et alumno numine, Iuno;
 Nec tulit, et secum: Potuit de pellice natus 85
 Vertere Maeonios, pelagoque immergere,
 nautas,

Et laceranda suae nati dare viscera matri,
 Et triplices operire novis Minyeïdas alis:
 Nil poterit Iuno, nisi multos flere dolores?
 Idque mihi satis est? haec una potentia no- 90
 stra est?

Ipsa docet quid agam; (fas est et ab hoste
 doceri)

F 2

*) Ino, und Athamas. — Iuno ist die Feindin derselben. — Sie ruft aus der Unterwelt eine Furie, die den Athamas rasend macht, dass er seinen kleinen Sohn Learchus an einem Felsen zerschellet. — Ino mit einem zweiten Sohne, Melicerta, flieht ihn, stürzt sich mit demselben ins Meer, und beide werden, unter den Namen, Leucothea und Palaemon, Meer-Gottheiten. v. 79 - 204. (416 - 541.)

Quidque furor valeat, Penthea caede sa-
tisque

Ac super ostendit. Cur non stimuletur, eatque
Per cognata suis exempla furoribus Ino?

95 Est via declivis, funesta nubila taxo
Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbraeque re-
cetes

Descendunt illac, simulacraque functa se-
pulcris.

Pallor, Hiemsque tenent late loca senta: no-
vique

100 Qua sit iter, manes, Stygiam quod ducit ad
urbem,

Ignorant: ubi sit nigri fera regia Ditis.

Mille capax aditus, et apertas undique portas
Urbs habet. Utque fretum de tota flumina
terra,

Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli

105 Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exsanguis sine corpore et ossibus um-
brae:

Parsque forum celebrant, pars imi tecta ty-
ranni;

Pars alias artes, antiquae imitamina vitae.

Sustinet ire illuc, coelesti sede relictas,

110 (Tantum odiis iraeque dabat) Saturnia Iuno.

Quo simul intravit, sacroque a corpore
pressum

Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:

Et tres latratus simul edidit. Illa sorores

Nocte vocat genitas, grave et implacabile
numen.

(Carceris ante fores clausas adamante sede- 115
bant :

Deque suis atros pectebant crinibus angues.)
Quam simul agnorunt inter caliginis umbras;
Surrexere deae. Sedes scelerata vocatur.
Viscera praebebat Tityos lanianda; novem-
que

Iugeribus distentus erat. Tibi, Tantale, nullae 120
Deprenduntur aquae; quaeque imminet, ef-
fugit arbos.

Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.
Volvitur Ixion, et se sequiturque, fugitque.
Molirique suis letum patruelibus ausae,
Adsiduae repetunt, quas perdant, Belides 125
undas.

Quos omnes acie postquam Saturnia torva
Vidit, et ante omnes Ixiona; rursus ab illo
Sisyphon adspiciens, Cur hic e fratribus, in-
quit,

Perpetuas patitur poenas; Athamanta su-
perbum

Regia dives habet, qui me cum coniuge 130
semper

Sprevit? et exponit causas odiique viaeque;
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia
Cadmi

Staret; et in facinus traherent Athamanta
Sorores.

Imperium, promissa, preces confundit in
unum :

Sollicitatque deas. Sic haec Iunone locuta, 135
Tisiphone canos, ut erat, turbata, capillos
Movit: et obstantes reiecit ab ore colubras.

Atque ita, Non longis opus est ambagibus,
infat.

Facta puta, quaecunque iubes. Inamabile
regnum

140 Desere: teque refer coeli melioris ad auras.
Laeta redit Iuno: quam coelum intrare pa-
rantem

Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tisiphone madefactam sanguine
sumit

Importuna facem; fluidoque cruore rubentem
145 Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitatur eun-
tem,

Et Pavor, et Terror, trepidoque Insania
vultu.

Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
Aeolii; pallorque fores infecit acernas:

150 Solque locum fugit. Monstris exterrita coniux,
Territus est Athamas: tectoque exire para-
bant:

Obstitit infelix, aditumque obsedit, Erinnyes:
Nexaque vipereis distendens brachia nodis,
Caesariem excussit. Motae sonuere colubrae.

155 Parsque iacens humeris; pars circum tem-
pora lapsae

Sibila dant, saniemque vomunt, linguasque
coruscant.

Inde duos mediis abruptis crinibus angues;
Pestiferaque manu raptos immisit. At illi

Inoosque sinus Athamanteosque pererrant;

160 Inspirantque graves animas: nec vulnera
membris

Ulla ferunt. Mens est, quae diros sentiat
ictus.

Attulerat secum liquidi quoque monstra ve-
neni,

Oris Cerberei spumas, et virus Echidnae;
Erroresque vagos, caecaeque obliviae mentis,
Et scelus, et lacrimas, rabiemque, et caedis 165
amorem;

Omnia trita simul: quae sanguine mixta re-
centi

Coxerat aere cavo, viridi versata cicuta.

Dumque pavent illi; vertit furiale venenum
Pectus in amborum: praecordiaque intima
movit.

Tum face iactata per eundem saepius orbem 170

Consequitur motos velociter ignibus ignes.

Sic victrix, iussique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: sumtumque recingitur an-
guem.

Protinus Aeolides media furibundus in aula
Clamat, Io, comites, his retia tendite silvis: 175
Hic modo cum gemina visa est mihi prole
leaena.

Utque ferae, sequitur vestigia coniugis amens:
Deque sinu matris ridentem, et parva Lear-
chum

Brachia tendentem, rapit, et bis terque per
auras

More rotat fundae: rigidoque infantia saxo 180
Discutit ossa ferox. Tum denique concita
mater

(Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa ve-
neni)

- Exululat; passisque fugit male sana capillis.
 Teque ferens parvum nudis, Melicerta, la-
 certis,
 185 Evocae, Bacche, sonat. Bacchi sub nomine
 Iuno
 Risit: et, Hos usus praestet tibi, dixit, alu-
 mnus,
 Imminet aequoribus scopulus. Pars ima ca-
 vatur
 Fluctibus: et tectas defendit ab imbribus
 undas:
 Summa riget, frontemque in apertum por-
 rigit aequor.
 190 Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
 Seque super pontum, nullo tardata timore,
 Mittit, onusque suum. Percussa recanduit
 ira.
 At Venus immeritae neptis miserata labores,
 Sic patruo blandita suo est: O numen aqua-
 rum,
 195 Proxima cui coelo cessit, Neptune, potestas:
 Magna quidem posco: sed tu miserere meo-
 rum,
 Iactari quos cernis in Ionio immenso:
 Et dis adde tuis. Aliqua et mihi gratia pon-
 to est.
 Si tamen in dio quondam concreta profundo
 200 Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen
 ab illa.
 Adnuit oranti Neptunus; et abstulit illis
 Quod mortale fuit; maiestatemque ferendam
 Imposuit; nomenque simul faciemque no-
 vavit

Leucotheeque deum cum matre Palaemona
dixit.

*) Sidoniae comites, quantum valuerunt, 205
secutae

Signa pedum, primo videre novissima saxo:
Nec dubium de morte ratae, Cadmeida pal-
mis

Deplanxere domum, scissae cum veste ca-
pillos.

Utque parum iustae, nimiumque in pellice
saevae

Invidiam fecere deae. Convicia Iuno 210

Non tulit: et, Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Saevitiae monumenta meae. Res dicta secu-
ta est.

Nam quae praecipue fuerat pia, Persequar,
inquit,

In freta reginam. Saltumque datura, moveri
Haud usquam potuit: scopuloque adfixa co- 215
haesit.

Altera, dum solito tentat plangore ferire

Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.

Illa, manus ut forte tetenderat in maris un-
das,

F 5

*) Der Ino folgten einige Frauen, ihre Freundinnen und Mitbürgerinnen, und beweinten sie. Auch gegen diese wurde Iuno entrüstet. Sie wurden in Steine und Vögel verwandelt. v. 205 - 224. (542 - 561.)

Saxea facta manus in easdem porrigit undas:
 Huius, ut arreptum laniabat vertice crinem,
 220 Duratos subito digitos in crine videres.

Quo quaeque in gestu deprenditur, haesit
 in illo.

Pars volucres factae; quae nunc quoque gur-
 gite in illo

Aequora destringunt sumtis Ismenides alis.

225 *) Nescit Agenorides natam parvumque
 nepotem

Aequoris esse deos. Luctu serieque malorum
 Victus, et ostentis, quae plurima viderat, exit
 Conditor urbe sua; tanquam fortuna locorum,
 Non sua se premeret: longisque erratibus
 actus

230 Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
 Iamque malis annisque graves, dum prima
 retractant

Fata domus, releguntque suos sermone la-
 bores;

Num sacer ille mea traiectus cuspide ser-
 pens,

Cadmus ait, fuerit; tum, cum Sidone pro-
 fectus

235 Vipereos sparsi per humum, nova semina,
 dentes?

Quem si cura deum tam certa vindicat ira

*) Cadmus und seine Gattin werden zu Schlangen um-
 geschaffen. v. 225 - 264, (v. 562 - 602,)

Ipsæ precor serpens in longam porrigar al-
vum.

Dixit: et, ut serpens, in longam tenditur
alvum;

Durataeque cuti squamas increescere sentit,
Nigraque caeruleis variari corpora guttis: 240

In pectusque cadit pronus: commissaque in
unum

Paulatim tereti sinuantur acumine crura.

Brachia iam restant: quae restant, brachia
tendit;

Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o coniux, accede, miserrima, dixit: 245

Dumque aliquid superest de me; me tange,
manumque

Accipe, dum manus est; dum non totum oc-
cupat anguis.

Ille quidem vult plura loqui: sed lingua re-
pente

In partes est fissa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt: quotiesque aliquos parat edere 250
questus,

Sibilat. Hanc illi vocem Natura reliquit.

Nuda manu feriens, exclamat, pectora, con-
iux,

Cadme, mane: teque his infelix exue mon-
stris.

Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt hume-
rique, manusque?

Et color, et facies, et, dum loquor, omnia? 255

Cur non
Me quoque, coelestes, in eandem vertitis
anguem?

Dixerat. Ille suae lambebat coniugis ora:
Et dabat amplexus; adsuetaque colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur.

At illos

260 Lubrica permulcent cristati colla dracones,
Et subito duo sunt; iunctoque volumine ser-
punt;
Donec in apppositi nemoris subiere latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vul-
nere laedunt.
Quidque prius fuerint, placidi meminere dra-
cones.

265 *) Sed tamen ambobus versae solatia for-
mae

Magna nepos fuerat: quem debellata colebat
India: quem positis celebrabat Achaïa tem-
plis.

Solus Abantiades, ab origine cretus eadem,
Acrisius superest, qui moenibus arceat urbis

270 Argolicae; contraque deum ferat arma; ge-
nusque

Non putet esse Iovis: neque enim Iovis esse
putabat

Persea; quem pluvio Danaë conceperat auro,

*) Bacchus wurde jetzt überall verehrt. Nur Acrisius wollte ihn eben so wenig für einen Sohn Jupiters anerkennen, als seinen Enkel, Perseus: und dies führt den Dichter auf die Medusa, aus deren Blute Schlangen entstehen. v. 265 - 281. (v. 603 - 619.)

Mox tamen Acrisium, (tanta est praesentia
veri)

Tam violasse deum, quam non agnosce ne-
potem,

Poenitet. Impositus iam coelo est alter: at 275
alter

Viperei referens spolium memorabile monstri
Aëra carpebat tenerum stridentibus alis.

Cumque super Libycas victor penderet are-
nas;

Gorgonei capitis guttae cecidere cruentae:

Quas humus exceptas varios animavit in an- 280
gues;

Unde frequens illa est, infestaque terra co-
lubris.

*) Inde per immensum ventis discordibus
actus

Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosae,
Fertur; et ex alto seductas aethere longe

Despectat terras; totumque supervolat or- 285
bem.

Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:

Saepe sub occasus, saepe est ablatus in ortus.

Iamque cadente die veritus se credere nocti

Constitit Hesperio, regnis Atlantis, in orbe;

*) Perseus kommt zum Atlas. Da dieser ihn nicht be-
wirthen will, wird er durch den Anblick des Medu-
sen-Kopfes in einen Berg verwandelt. v. 282 - 323.
(620 - 661.)

290 Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
 Evocet Aurorae, currus Aurora diurnos.
 Hic hominum cunctos ingenti corpore prae-
 stans

295 Iapetionides Atlas fuit. Ultima tellus
 Rege sub hoc, et pontus erat, qui Solis an-
 helis

295 Aequora subdit equis, et fessos excipit axes.
 Mille greges illi, totidemque armenta per
 herbas

Errabant: et humum vicinia nulla preme-
 bant.

Arboreae frondes, auro radiante virentes,
 Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.

300 Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
 Te generis magni: generis mihi Iupiter au-
 ctor:

Sive es mirator rerum, mirabere nostras.
 Hospitium requiemque peto. Memor ille ve-
 tustae

Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnasia
 sortem)

305 Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
 Arbor: et hunc praedae titulum Iove natus
 habebit.

Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
 Moenibus, et vasto dederat servanda draconi:
 Arcebatque suis externos finibus omnes.

310 Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria
 rerum,

Quas mentiris, ait, longe tibi Iupiter absit.
 Vimque minis addit: foribusque expellere
 tentat

Cunctantem, et placidis miscentem fortia
 dictis.
 Viribus inferior, (quis enim par esset Atlanti
 Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia no- 315
 stra est;

Accipe munus, ait. Laevaque a parte Medusae
 Ipse retroversus squalentia prodidit ora.

Quantus erat, mons factus Atlas. Iam barba
 comaeque

In silvas abeunt: iuga sunt humerique ma-
 nusque.

Quod caput ante fuit, summo est in monte 320
 cacumen.

Ossa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes
 Crevit in immensum, (sic dī statuistis) et
 omne

Cum tot sideribus coelum requievit in illo.

*) Clauserat Hippotades aeterno carcere
 ventos:

Admonitorque operum coelo clarissimus alto, 325

Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumptis

Parte ab utraque pedes; teloque accingitur
 unco:

*) Perseus erblickt auf seiner Reise die Andromeda, am
 Gestade des Meeres an einen Fels gefesselt. Es er-
 scheint ein See - Ungeheuer, sie zu verschlingen.
 Dies tödtet Perseus, und erhält die Andromeda zur
 Gattin. Einige Seegewächse werden durch den Me-
 dusen - Kopf in Korallen - Bäumchen verwandelt. v.
 324 - 411. (662 - 751.)

- Et liquidum motis talaribus aëra findit.
 Gentibus innumeris circumque infraque re-
 lictis,
- 330 Aethiopum populos, Cepheïa conspicit arva.
 Illic immeritam maternae pendere linguae
 Andromedan poenas immitis iusserat Ammon.
 Quam simul ad duras religatam brachia cautes
 Vidit Abantiades; nisi quod levis aura capillos
- 335 Moverat; et trepido manabant lumina fletu;
 Marmoreum ratus esset opus. Trahit inscius
 ignes:
- Et stupet; et, visae correptus imagine formae,
 Paene suas quaterere est oblitus in aëre pennas.
 Ut stetit, O dixit, non istis digna catenis!
- 340 Pande requirenti nomen terraeque tuumque;
 Et cur vincla geras. Primo silet illa: nec audet
 Appellare virum virgo: manibusque modestos
 Celasset vultus; si non religata fuisset.
 Lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.
- 345 Saepius instanti, sua ne delicta fateri
 Nolle videretur, nomen terraeque suumque,
 Quantaque maternae fuerit fiducia formae,
 Indicat. Et, nondum memoratis omnibus,
 unda
- Insonuit: veniensque immenso bellua ponto
- 350 Eminent; et latum sub pectore possidet aequor.
 Conclamat virgo: genitor lugubris, et amens
 Mater adest; ambo miseri, sed iustius illa.
 Nec secum auxilium, sed dignos tempore
 fletus,
- Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore
 adhaerent.
- 355 Cum sic hospes ait: Lacrimarum longa manere

Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora
ferendam est.

Hanc ego si peterem Perseus Iove natus, — —
Gorgonis anguicomae Perseus superator, et
alis

Aethereis ausus iactatis ire per auras;
Praeferrer cunctis certe gener. Addere tantis 360
Dotibus et meritum (faveant modo numina)
tento.

Vt mea sit, servata mea virtute, paciscor.
Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) et
orant,

Promittuntque super regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis, praefixo concita rostro, 365
Sulcat aquas, iuvenum sudantibus acta la-
certis;

Sic fera, dimotis impulsu pectoris undis,
Tantum aberat scopulis, quantum Balearica
torto

Funda potest plumbo medii transmittere coeli.
Cum subito iuvenis, pedibus tellure repulsa, 370
Arduus in nubes abiit. Ut in aequore summo
Umbra viri visa est, visam fera saevit in
umbram.

Utque Iovis praepes, vacuo cum vidit in arvo
Praebentem Phoebo liventia terga draconem,
Occupat aversum; neu saeva retorqueat ora, 375
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri fissum praeceps per inane volatu
Terga ferae pressit; dextroque frementis in
armis

Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere laesa gravi modo se sublimis in auras 380

Attollit; modo subdit aquis; modo more fe-
rocis

Versat apri, quem turba canum circumsona
terret.

Ille avidos morsus velocibus effugit alis:

Quaque patent, nunc terga cavis super obsita
conchis,

385 Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima
cauda

Desinit in piscem, falcato verberat ense.

Belua puniceo mixtos cum sanguine fluctus

Ore vomit. Maduere graves adspergine
pennae.

Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus

390 Credere, conspexit scopulum: qui vertice
summo

Stantibus exit aquis; operitur ab aequore
moto.

Nixus eo, rupisque tenens iuga prima sinistra,

Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.

Litora cum plausu clamor superasque deorum

395 Implevere domos. Gaudent, generumque
salutant,

Auxiliumque, domûs servatoremque fatentur

Cassiope, Cepheusque pater. Resoluta catenis

Incedit virgo, pretiumque et causa laboris.

Ipse manus hausta victrices abluit unda:

400 Anguiferumque caput dura ne laedat arena,

Mollit humum foliis; natasque sub aequore
virgas

Sternit, et imponit Phorcynidos ora Medusae.

Virga recens, bibulaque etiamnum viva me-
dulla,

Vim rapuit monstri, tactuque induruit huius,
Percepitque novum ramis et fronde rigorem. 405
At pelagi Nymphae factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, et idem contingere gau-
dent:

Seminaque ex illis iterant iactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant ut ab aëre; quodque 410
Vimen in aequore erat, fiat super aequora
saxum.

*) Dīs tribus ille focos totidem de cespite
ponit:

Laevum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Iovis media est. Mactatur vacca Mi-
nervae,

Alipedi vitulus; taurus tibi, summe deorum. 415

Protenus Andromedan, et tanti praemia facti
Indotata rapit. Taedas Hymenaeus Amorque
Praecutiunt: largis satiantur odoribus ignes:
Sertaque dependent tectis: lotique, lyraeque,
Tibiaque, et cantus, animi felicia laeti 420

Argumenta, sonant: reseratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroque instructa paratu
Cephenis procures ineunt convivia regis.

Postquam, epulis functi, generosi munere
Bacchi

Diffudere animos: cultusque habitusque lo- 425
corum

*) Da Perseus sich mit der Andromeda vermählt, er-
zählt er, wie er den Schlangen-Kopf der Medusa
erhalten habe. v. 412 - 448. (752 - 788.)

- Quaerit Abantiades; quaerenti protinus unus
 Quae simul edocuit, Nunc, o fortissime,
 dixit,
 Fare precor, Perseu, quanta virtute, qui-
 busque
 Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
 430 Narrat Agenorides, gelido sub Atlante ia-
 centem
 Esse locum, solidae tutum molimine molis:
 Cuius in introitu geminas habitasse sorores
 Phorcydas, unius partitas luminis usum:
 Id se solerti furtim, dum traditur, astu
 435 Supposita cepisse manu; perque abdita longe,
 Deviaque, et silvis horrentia saxa fragosis
 Gorgoneas tetigisse domos; passimque per
 agros,
 Perque vias vidisse hominum simulacra fe-
 rarumque,
 In silicem ex ipsis visa conversa Medusa:
 440 Se tamen horrendae clipei, quod laeva ge-
 rebat,
 Aere repercusso formam adspexisse Medusae:
 Dumque gravis somnus colubrasque ipsamque
 tenebat,
 Eripuisse caput collo: pennisque fugacem
 Pegason, et fratrem, matris de sanguine
 natos.
 445 Addidit et longi non falsa pericula cursus:
 Quae freta, quas terras sub se vidisset ab alto,
 Et quae iactatis tetigisset sidera pennis.

METAMORPHOSEON

L I B E R V.

NEW YORK

1871

*) **D**umque ea Cephenûm medio Danaëius
heros

Agmine commemorat; fremitu regalia turbae

Atria complentur; nec coniugialia festa

Qui canat, est clamor, sed qui fera nuntiet
arma.

Inque repentinos convivia versa tumultus 5

Adsimilare freto possis, quod saeva quietum

Ventorum rabies motis exasperat undis.

Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,

Fraxineam quatiens aeratae cuspidis hastam;

En, ait, en adsum praereptae coniugis ultor. 10

Nec mihi te pennae, nec falsum versus in
aurum

Iupiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,

Quid facis? exclamat; quae te, germane,
furentem

-
- *) Der Tag der Vermählung des Perseus mit der Andromeda, wurde noch ein Tag der Trauer. Es war die Braut dem Phineus, dem Bruder des Cepheus, versprochen gewesen. Dieser forderte sie jetzt von dem Perseus zurück. Es entstand ein Streit, dann ein allgemeines Blutbad, welches sich damit endigte, dass Phineus und seine Gehülften durch den Medusen-Kopf in Steine verwandelt wurden. v. I - 234. (I - 235.)

Mens agit in facinus? meritisne haec gratia
tantis

- 15 Redditur? hac vitam servatae dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quaeris,
ademit;

Sed grave Nereidum numen, sed corniger
Ammon,

Sed quae visceribus veniebat belua ponto
Exsaturanda meis. Illo tibi tempore rapta est,

- 20 Quo peritura fuit. Nisi si, crudelis, id ipsum
Exigis, ut pereat; luctuque levabere nostro.
Scilicet haud satis est, quod te spectante
revincta est;

Et nullam quod opem patruus sponsusve
tulisti?

Insuper, a quoquam quod sit servata, do-
lebis;

- 25 Praemiaque eripies? quae si tibi magna vi-
dentur;

Ex illis scopulis, ubi erant adfixa, petisses.
Nunc sine, qui petiit, per quem non orba
senectus,

Ferre, quod et meritis et voce est pactus:
eumque

Non tibi, sed certae praelatum intellige
morti.

- 30 Ille nihil contra: sed et hunc, et Persea vultu
Alternò spectans, petat hunc ignorat, an
illum.

Cunctatusque brevi, contortam viribus hastam,
Quantas ira dabat, nequidquam in Persea
misit.

Ut stetit illa toro, stratis tum denique Perseus

Exsiluit: teloque ferox inimica remisso 35
Pectora rupisset, nisi post altaria Phineus
Isset: et (indignum) scelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhoeti non irrita cuspis ad-
haesit.

Qui postquam cecidit, ferrumque ex osse re-
vulsum est,

Palpitat, et positas adspersit sanguine mensas. 40
Tum vero indomitas ardescit vulgus in iras:
Telaque coniiciunt. Et sunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus, testatus iusque, fidemque,
Hospitiique deos, ea, se prohibente, moveri. 45
Bellica Pallas adest; et protegit aegide fra-
trem:

Datque animos. Erat Indus Athis, quem,
flumine Gange

Edita, Limnate vitreis peperisse sub antris
Creditur, egregius forma: quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis; 50
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus
obibat

Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem iaculo quamvis distantia misso
Figere doctus erat; sed tendere doctior arcus. 55
Tum quoque lenta manu flectentem cornua

Perseus
Stipite, qui media positus fumabat in aula,
Perculit; et fractis confudit in ossibus ora.
Hunc ubi laudatos iactantem in sanguine
vultus

Assyrius vidit Lycabas; iunctissimus illi 60

Et comes, et veri non dissimulator amoris;
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere
vitam

Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
Arripit: et, Mecum tibi sint certamina, di-
xit:

65 Nec longum pueri fato laetabere; quo plus
Invidiae, quam laudis, habes. Haec omnia
nondum

Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum:
Vitatumque, tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen, spectatam caede Me-
dusae,

70 Acrisioniades, adigitque in pectus. At ille
Iam moriens, oculis sub nocte natantibus atra,
Circumspexit Athin; seque adclinavit ad
illum:

Et tulit ad manes iunctae solatia mortis.

Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas,
75 Et Libys Amphimedon, avidi committere
pugnam,

Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.

At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis

80 Telum erat, hamato Perseus petit ense, sed
altis

Exstantem signis, multaeque in pondere
massae,

Ingentem manibus tollit cratera duabus;

Infregitque viro. Rutilum vomit ille cruorem:

Et resupinus humum moribundo vertice
pulsat.

Inde Semiramio Polydaemona sanguine cre- 85
tum,

Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque Ly-
cetum,

Intonsumque comas Elycen, Phlegiamque,
Clytumque,

Sternit: et adstructos morientum calcat acer-
vos.

Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
Intorquet iaculum: quod detulit error in Idan, 90
Expertem frustra belli, et neutra arma se-
cutum.

Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, attrahor, ac-
cipe, Phineu,

Quem fecisti hostem: pensaque hoc vulnere
vulnus.

Iamque remissurus tractum de corpore telum, 95
Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.
Hic quoque Cephenum post regem primus
Odites

Ense iacet Clymeni: Protenora perculit Hyp-
seus;

Hypsea Lyncides. Fuit et grandaevus in illis
Emathion, aequi cultor, timidusque deorum: 100
Quem quoniam prohibent anni bellare, lo-
quendo

Pugnat, et incessit, scelerataque devovet
arma.

Huic Chromis amplexo tremulis altaria pal-
mis

Demetit ense caput; quod protinus incidit
arae:

105 Atque ibi semanimi verba exsecrantia lingua
Edidit, et medios animam exspiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasque et caestibus
Ammon

Invicti, vinci si possent caestibus enses,
Phinea cecidere manu: Cererisque sacerdos
110 Ampycus, albenti velatus tempora vitta.

Tu quoque, Iäpetide, non hos adhibendus
in usus;

Sed qui, pacis opus, citharam cum voce
moveres;

Iussus eras celebrare dapes, festumque ca-
nendo.

Cui procul adstanti, plectrumque imbelle
tenenti,

115 Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cetera, dixit,
Manibus; et laevo mucronem tempore figit.

Concidit, et digitis morientibus ille retentat
Fila lyrae: casuque canit miserabile carmen.

Non sinit hunc impune ferox cecidisse Ly-
cormas:

120 Raptaque de dextro robusta repagula posti
Ossibus illidit mediae cervicis. At ille

Procubuit terrae, mactati more iuveni.

Demere tentabat laevi quoque robora postis
Cinyphius Pelates. Tentanti dextera fixa est

125 Cuspide Marmaridae Corythi; lignoque co-
haesit.

Haerenti latus hausit Abas: nec corrui ille;

Sed retinente manum moriens e poste pe-
pendit.

Sternitur et Melaneus, Perseïa castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorylas ditissimus agri;

Dives agri Dorylas: quo non possederat alter 130
 Latius, aut totidem tollebat farris acervos.

— — — Quem postquam vulneris auctor
 Singultantem animam, et versantem lumina
 vidit

Bactrius Halcyoneus, Hoc, quod premis, in-
 quit, habeto

De tot agris terrae: corpusque exsanguie re- 135
 liquit.

Torquet in hunc hastam calido de vulnere
 raptam

Ultor Abantiades: media quae nare recepta
 Cervice exacta est, in partesque eminet
 ambas.

Dumque manum Fortuna iuvat; Clytiumque,
 Claninque,

Matre satos una, diverso vulnere fudit. 140

Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
 Fraxinus acta femur: iaculum Clanis ore mo-
 mordit.

Occidit et Celadon Mendesius: occidit Astreus,
 Matre Palaestina, dubio genitore creatus.

Aethionque sagax quondam ventura videre; 145

Nunc ave deceptus falsa: regisque Thoactes
 Armiger, et caeso genitore infamis Agyrtes.

Plus tamen exhausto superest: namque
 omnibus unum

Opprimere est animus. Coniurata undique
 pugnant

Agminá pro causa, meritum impugnante f. 150
 demque.

Hac pro parte socer frustra pius, et nova
 coniux,

Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.

Sed sonus armorum superat, gemitusque cadentium:

Pollutosque semel multo Bellona Penates
155 Sanguine perfundit; renovataque praelia miscet.

Circueunt unum Phineus, et mille secuti
Phinea. Tela volant hiberna grandine plura
Praeter utrumque latus, praeterque et lumen
et aures.

Applicat hinc humeros ad magnae saxa columnae:

160 Tutaque terga gerens, adversaque in agmina
versus,

Sustinet instantes. Instabant parte sinistra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathaeus Ethem-
mon.

Tigris ut, auditis diversa valle duorum
Exstimulata fame mugitibus armentorum,
165 Nescit utro potius ruat; et ruere ardet
utroque:

Sic dubius Perseus, dextra laevane feratur,
Molpea traiectione submovit vulnere cruris;
Contentusque fuga est. Neque enim dat tem-
pus Ethemmon;

Sed furit: et, cupiens alto dare vulnera collo,
170 Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit: et extrema percussae parte columnae
Lamina dissiluit: dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum causas satis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perseus, et inermia
frustra

Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe. 175

Verum ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam: vultus avertite ve-
stros,

Si quis amicus adest: et Gorgonis extulit ora.

Quaere alium, tua quem moveant miracula, 180
dixit

Thescelus: utque manu iaculum fatale pa-
rabat

Mittere, in hoc haesit signum de marmore
gestu.

Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
Pectora Lyncidae gladio petit: inque pe-
tendo

Dextera dirigit, nec citra mota, nec ultra. 185

At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat, clipeo quoque flumina
septem

Argento partim, partim caelaverat auro,
Adspice, ait, Perseu, nostrae primordia
gentis:

Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras, 190

A tanto cecidisse viro. Pars ultima vocis

In medio suppressa sono est: adaperaque
velle

Ora loqui credas; nec sunt ea pervia verbis.

Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus,
inquit,

Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum; 195

Et prosternite humi iuvenem magica arma
moventem.

Incursurus erat; tenuit vestigia tellus:

Immotusque silex, armataque mansit imago.
 Hi tamen ex merito poenam subiere: sed
 unus

200 Miles erat Persei, pro quo dum pugnat,
 Aconteus,

Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.

Quem ratus Astyages etiamnum vivere, longo
 Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.

Dum stupet Astyages; naturam traxit eandem:

205 Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.

Nomina longa mora est media de plebe vi-
 rorum

Dicere. Bis centum restabant corpora pugnae:

Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.

Poenitet iniusti nunc denique Phinea belli.

210 Sed quid agat? simulacra videt diversa fi-
 guris;

Agnoscitque suos: et nomine quemque vo-
 catos

Poscit opem: credensque parum, sibi proxi-
 ma tangit

Corpora: marmor erant. Avertitur; atque
 ita supplex,

Confessasque manus, obliquaque brachia ten-
 dens,

215 Vincis, ait, Perseu: remove fera monstra;
 tuaeque

Saxificos vultus, quaecunque ea, tolle Me-
 dusae.

Tolle, precor. Non nos odium, regnive cu-
 pido

Compulit ad bellum: pro coniuge movimus
 arma.

Causa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non cessisse piget. Nihil, o fortissime, praeter 220
Hanc animam concede mihi: tua cetera sunt.
Talia dicenti, neque eum, quem voce ro-
gabat,

Respicere audenti: Quod, ait, timidissime
Phineu,

Et possum tribuisse, et magnum munus in-
erti est,

(Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro. 225

Quin etiam mansura dabo monumenta per
aevum;

Inque domo soceri semper spectabere nostri;

Ut mea se sponsi soletur imagine coniux.

Dixit: et in partem Phorcynida transtulit
illam,

Ad quam se trepido Phineus obverterat ore. 230

Tum quoque conanti sua flectere lumina
cervix

Dirigit, saxoque oculorum induruit humor.

Sed tamen os timidum, vultusque in mar-
more supplex

Submissaeque manus, faciesque obnoxia
mansit.

*) Victor Abantiades patrios cum coniuge 235
muros

Intrat; et immeritae vindex ultorque parentis

*) Proetus und Polydectes werden versteinert. v. 235-
248. (v. 236 - 249.)

Adgreditur Proetum. Nam fratre per arma
 fugato
 Acrisioneas Proetus possederat arces.
 Sed nec ope armorum, nec quam male ce-
 perat, arce

240 Torva colubriferi superavit lumina monstri.
 Te tamen, o parvae rector, Polydecta, Se-
 riphii,

Nec iuvenis virtus, per tot spectata labores,
 Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
 Exerces odium: nec iniqua finis in ira est.

245 Detrectas etiam laudes: fictamque Medusae
 Arguis esse necem. Dabimus tibi pignora
 veri;

Parcite luminibus, Perseus ait: oraque regis
 Ore Medusaeo silicem sine sanguine fecit.

*) Hactenus aurigenae comitem Tritonia
 fratri

250 Se dedit. Inde cava circumdata nube Seri-
 phon
 Deserit, a dextra Cythno Gyaroque relictis.
 Quaque super pontum via visa brevissima,
 Thebas,

*) Minerva kommt auf den Berg Helicon, um den Quell
 Hippocrene zu besehen, zu den daselbst befindlichen
 Musen. — Erzählung einer derselben von dem gott-
 losen Vorhaben des Pyreneus, ihrer Flucht, und dem
 unglücklichen Ende jenes Verwegenen. v. 249 - 292.
 (v. 250 - 293.)

Virgineumque Heliconam petit; quo monte
potita

Constitit; et doctas sic est adfata sorores:
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures; 255

Dura Medusaei quem praepetis ungula rupit.
Is mihi causa viae. Volui mirabile monstrum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Uranie: Quaecunque est causa videndi
Has tibi, diva, domos, animo gratissima no- 260
stro es.

Vera tamen fama est: et Pegasus huius origo
Fontis. Et ad latices deducit Pallada sacros.
Quae mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumspicit antiquarum;
Antraque, et innumeris distinctas floribus 265
herbas:

Felicesque vocat pariter studiique locique
Mnemonidas. Quam sic adfata est una so-
rorum:

O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset,
In partem ventura chori, Tritonia, nostri,
Vera refers; meritoque probas artesque lo- 270
cumque:

Et gratam sortem, tutae modo simus, ha-
bemus.

Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia
terrent

Virgineas mentes: dirusque ante ora Py-
reneus

Vertitur: et nondum me tota mente recepi.
Daulia Threicio Phoeaque milite rura 275

Ceperat ille ferox, iniustaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnasia. Videt euntes:

Nostraque fallaci veneratus numina cultu,
 Mnemonides (cognorat enim) consistite, dixit:
 280 Nec dubitate, precor, tecto grave sidus et
 imbrem

(Imber erat) vitare meo: subiere minores
 Saepe casas superi, Dictis et tempore motae
 Adnuimusque viro, primasque intravimus
 aedes.

Desierant imbres; victoque Aquilonibus Au-
 stro,

285 Fusca repurgato fugiebant nubila caelo.
 Impetus ire fuit. Claudit sua tecta Pyreneus:
 Vimque parat: quam nos sumtis effugimus
 alis.

Ipsa, secuturo similis, stetit arduus arce:
 Quaque via est vobis, erit et mihi, dixit,
 eadem;

290 Seque iacit vecors e summae culmine turris:
 Et cadit in vultus, discussique ossibus oris
 Tundit humum moriens, scelerato sanguine
 tinctam.

*) Musa loquebatur. Pennae sonuere per
 auras:

Voxque salutantum ramis veniebat ab altis.

*) Bei der Stimme einiger Vögel, die sich hören lassen,
 und deren Ton einer menschlichen Stimme ähnlich
 war, erzählt ferner die Muse der Minerva, von ihrem
 Wett - Gesange mit den Pierinnen. Inhalt des Ge-
 sanges der Erstern. Giganten - Krieg; Flucht und
 Verwandlung der Götter. v. 293 - 330.

Suspicit; et linguae, quaerit, tam certa lo- 295
quentes,

Unde sonent: hominemque putat Iove nata
locutum.

Ales erant, numeroque novem, sua fata que-
rentes,

Institerant ramis, imitantes omnia picae.

Miranti sic orsa deae dea: Nuper et istae

Auxerunt volucrem victae certamine turbam. 300

Pieros has genuit, Pellaeis dives in arvis.

Paeonis Euippe mater fuit. Illa potentem

Lucinam novies, novies paritura, vocavit.

Intumuit numero stolidarum turba sororum;

Perque tot Haemonias, et per tot Achaïdas 305
urbes

Huc venit, et tali committunt proelia voce:

Desinite indoctum vana dulcedine vulgus

Fallere; nobiscum, si qua est fiducia vocis,

Thespiades certate deae. Nec voce, nec arte

Vincemur; totidemque sumus. Vel cedite 310
victae

Fonte Medusaeo, et Hyantea Aganippe:

Vel nos Emathiis ad Paeonas usque nivosos

Cedamus campis. Dirimant certamina Nym-
phae.

Turpe quidem contendere erat; sed cedere
visum

Turpius. Electae iurant per flumina Nymphae, 315

Factaque de vivo pressere sedilia saxo.

Tunc, sine sorte prior, quae se certare pro-
fessa est,

Bella canit superùm: falsoque in honore Gi-
gantas

Ponit, et extenuat magnorum facta deorum;
 320 Emissumque ima de sede Typhoëa terrae
 Caelitibus fecisse metum; cunctosque de-
 disse

Terga fugae: donec fessos Aegyptia tellus
 Ceperit, et septem discretus in ostia Nilus.
 Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa
 narrat,

325 Et se mentitis superos celasse figuris:
 Duxque gregis, dixit, fit Iupiter; unde re-
 curvis

Nunc quoque formatus Libys est cum corni-
 bus Ammon.

Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
 Fele soror Phoebi, nivea Saturnia vacca,
 330 Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.

*) Hactenus ad citharam vocalia moverat
 ora:

Poscimus Aonides. Sed forsitan otia non sint;
 Nec nostris praebere vacet tibi cantibus
 aurem.

Ne dubita, vestrumque mihi refer ordine
 carmen,

335 Pallas ait: nemorisque levi consedit in umbra,

*) Inhalt des Gesanges der Musen. Pluto's Raub der Proserpina. -- Cyane in einen Quell -- Ein Knabe in eine Eidexe -- Ascalaphus in eine Eule verwandelt. Schicksal der Sirenen. v. 331 - 570. -- Lyncus in einen Luchs, und die besiegten Pierinnen in Elstern umgeschaffen. v. 570 - 607. (642 - 678.)

Musa refert: Dedimus summam certaminis
uni.

Surgit, et immissos hedera collecta capillos
Calliope querulas praetentat pollice chordas:
Atque haec percussis subiungit carmina ner-
vis.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro: 340

Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:

Prima dedit leges. Cereris sumus omnia
munus.

Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere
possem

Carmina digna deae! certe dea carmine di-
gna est.

Vasta giganteis ingesta est insula membris 345

Trinacris; et magnis subiectum molibus urget

Aethereas ausum sperare Typhoëa sedes.

Nititur ille quidem, pugnatque resurgere
saepe:

Dextra sed Ausonio manus est subiecta Pe-
loro:

Laeva, Pachyne, tibi: Lilybaeo crura pre- 350
muntur:

Degravat Aetna caput: sub qua resupinus
arenas

Eiecat, flammamque fero vomit ore Ty-
phoëus.

Saepe remoliri luctatur pondera terrae,

Oppidaque, et magnos evolvere corpore
montes.

Inde tremit tellus: et Rex pavet ipse silen- 355
tum,

Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu;

Immissusque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebrosa sede ty-
rannus

Exierat: curruque atrorum vectus equorum
360 Ambibat Siculae cautus fundamina terrae.

Postquam exploratum satis est loca nulla la-
bare;

Depositique metus: videt hunc Erycina va-
gantem

Monte suo residens, natumque amplexa vo-
lucrum:

Arma, manusque meae, mea, nate, poten-
tia, dixit,

365 Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inque dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.

Tu superos, ipsumque Iovem, tu numina
ponti

Victa domas, ipsumque, regit qui numina
ponti.

370 Tartara quid cessant? cur non matrisque
tuumque

Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in caelo, quae iam patientia no-
stra est,

Spernimur: ac mecum vires tenuantur
Amoris.

Pallada nonne vides, iaculatricemque Dianam
375 Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam spes adfectat easdem.

At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
Iunge deam patruo. Dixit Venus. Ille pha-
retram

Solvit: et arbitrio matris de mille sagittis
 Unam seposuit. Sed qua nec acutior ulla, 380
 Nec minus incerta est, nec quae magis au-
 diat arcum.

Oppositoque genu curvavit flexile cornu:
 Inque cor hamata percussit arundine Ditem.
 Haud procul Hennaeis lacus est a moenibus
 altae,
 Nomine Pergus, aquae. Non illo plura Cay- 385
 stros

Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
 Silva coronat aquas, cingens latus omne;
 suisque
 Frondibus, ut velo, Phoebeos submovet ictus.
 Frigora dant rami, Tyrios humus humida
 flores.

Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco 390
 Ludit, et aut violas, aut candida lilia carpit;
 Dumque puellari studio calathosque sinumque
 Implet, et aequales certat superare legendo;
 Paene simul visa est, dilectaque, raptaque
 Diti: —

Usque adeo properatur amor. Dea territa 395
 maesto

Et matrem et comites, sed matrem saepius,
 ore

Clamat: et, ut summa vestem laniarat ab ora,
 Collecti flores tunicis cecidere remissis.

Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis:
 Haec quoque virgineum movit iactura do- 400
 lorem.

Raptor agit currus, et nomine quemque vo-
 catos

Exhortatur equos. Quorum per colla iu-
 basque
 Excutit obscura tinctas ferrugine habenas.
 Perque lacus altos, et olentia sulfure fertur
 405 Stagna Palicorum, rupta ferventia terra:
 Et qua Bacchiadae, bimari gens orta Co-
 rintho,
 Inter inaequales posuerunt moenia portus.
 Est medium Cyanes, et Pisaeae Arethusae,
 Quod coit angustis inclusum cornibus, aequor.
 410 Hic fuit, a cuius stagnum quoque nomine
 dictum est,
 Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
 Gurgite quae medio summa tenus exstitit alvo,
 Agnovitque deum: Nec longius ibitis, inquit,
 Non potes invitae Cereris gener esse. Ro-
 ganda;
 415 Non rapienda fuit. Quod si componere ma-
 gnis
 Parva mihi fas est; et me dilexit Anapis.
 Exorata tamen, nec, ut haec, exterrita nupsi.
 Dixit: et, in partes diversas brachia ten-
 dens,
 Obstitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram:
 420 Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
 Contortum valido sceptrum regale lacerto
 Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit:
 Et pronos currus medio cratere recepit.
 At Cyane, raptamque deam, contentaque
 fontis
 425 Iura sui maerens, inconsolabile vulnus
 Mente gerit tacita; lacrimisque absumitur
 omnis:

Et, quarum fuerat magnum modo numen,
in illas

Extenuatur aquas. Molliri membra videres:

Ossa pati flexus; ungues posuisse rigorem:

Primaque de tota tenuissima quaeque lique- 430
scunt;

Caerulei crines, digitique, et crura, pedesque:

Nam brevis in gelidas membris exilibus un-
das

Transitus est. Post haec tergumque, hume-
rique, latusque,

Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos.

Denique pro vivo vitiatas sanguine venas 435

Lympha subit: restatque nihil, quod pren-
dere possis.

Interea pavidae nequidquam filia matri

Omnibus est terris, omni quaesita profundo.

Illam non rutilis veniens Aurora capillis

Cessantem vidit, non Hesperus: illa duabus 440

Flammifera pinus manibus succendit ab
Aetna;

Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.

Rursus ut alma dies hebetarat sidera, natam

Solis ad occasum, solis quaerebat ab ortu.

Fessa labore sitim collegerat; oraque nulli

Colluerant fontes: cum tectam stramine vidit 445

Forte casam; parvasque fores pulsavit: at
inde

Prodit anus; divamque videt; lymphamque
roganti,

Dulce dedit, tosta quod coxerat ante polenta.

Dum bibit illa datum; duri puer oris et au- 450
dax

Constitit ante deam; risitque, avidamque
vocavit.

Offensa est: neque adhuc epota parte lo-
quentem

Cum liquido mixta perfudit diva polenta.

Combibit os maculas; et, qua modo brachia
gessit,

455 Crura gerit: cauda est mutatis addita mem-
bris:

Inque brevem formam, ne fit vis magna
nocendi,

Contrahitur: parvaque minor mensura la-
certa est.

Mirantem, flentemque, et tangere monstra
parantem,

Fugit anum; latebramque petit: aptumque
colori

460 Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

Quas dea per terras, et quas erraverit undas,

Dicere longa mora est. Quaerenti defuit
orbis.

Sicaniam repetit. Dumque omnia lustrat
eundo;

Venit et ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset,

465 Omnia narrasset. Sed et os et lingua volenti

Dicere non aderant: nec, quo loqueretur,
habebat.

Signa tamen manifesta dedit: notamque pa-
renti,

Illo forte loco delapsam gurgite sacro,

Persephones zonam summis ostendit in undis.

470 Quam simul agnovit, tamquam tum denique
raptam

Scisset, inornatos laniavit diva capillos:
 Et repetita suis percussit pectora palmis.
 Nec scit adhuc ubi sit: terras tamen increpat
 omnes;

Ingratasque vocat, nec frugum munere di-
 gnas.

Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni 475
 Reperit. Ergo illic saeva vertentia glebas
 Fregit aratra manu: parilique irata colonos
 Ruricolaeque boves leto dedit: arvaeque iussit
 Fallere depositum; vitiatque semina fecit.
 Fertilitas terrae, latum vulgata per orbem, 480
 Cassa iacet: primis segetes moriuntur in
 herbis.

Et modo sol nimius, nimius modo corripit
 imber.

Sideraque, ventique nocent: avidaeque vo-
 lucres

Semina iacta legunt: lolium, tribulique fa-
 tignant

Triticeas messes, et inexpugnabile gramen. 485

Cum caput Eleis Alpheias extulit undis:
 Rorantesque comas a fronte removit ad
 aures:

Atque ait: O, toto quaesitae virginis orbe,
 Et frugum genitrix, immensos siste labores:
 Neve tibi fidae violenta irascere terrae. 490

Terra nihil meruit: patuitque invita rapinae.
 Nec sum pro patria supplex: huc hospita
 veni.

Pisa mihi patria est: et ab Elide ducimus
 ortum.

Sicaniam peregrina solo: sed gratior omni

495 Haec mihi terra solo est. Hos nunc Arethu-
 sa penates,
 Hanc habeo sedem; quam tu, mitissima,
 serva.

Mota loco cur sim, tantique per aequoris
 undas

Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
 Tempestiva meis: cum tu curisque levata,

500 Et vultus melioris eris. Mihi pervia tellus
 Praebet iter: subterque imas ablata cavernas
 Hic caput attollo: desuetaque sidera cerno.

Ergo, dum Stygio sub terris gurgite labor,
 Visa tua est oculis illic Proserpina nostris,

505 Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu;
 Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi;
 Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.

Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces:
 Attonitaeque diu similis fuit. Utque dolore

510 Pulsa gravi gravis est amentia; curribus auras
 Exit in aetherias: ibi toto nubila vultu

Ante Iovem passis stetit invidiosa capillis.

Proque meo supplex venio tibi, Iupiter, in-
 quit,

Sanguine, proque tuo. Si nulla est gratia
 matris;

515 Nata patrem moveat: neu sit tibi cura, pre-
 camur,

Vilior illius, quod nostro est edita partu.

En quæsitæ diu tandem mihi nata reper-
 ta est:

Si reperire vocas, amittere certius; aut si

Scire ubi sit, reperire vocas. Quod rapta,
 feremus;

Dummodo reddat eam. Neque enim prae- 520
done marito

Filia digna tua est; si iam mea filia digna est.
Iupiter excepit: Commune est pignus onusque
Nata mihi tecum: sed, si modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
Verum amor est: neque erit nobis gener ille 525
pudori.

Tu modo, Diva, velis. Ut desint cetera,
quantum est

Esse Iovis fratrem! Quid quod nec cetera
desunt,

Nec cedit nisi sorte mihi? Sed tanta cupido
Si tibi discidii; repetat Proserpina caelum:
Lege tamen certa; si nullos contigit illic 530
Ore cibos. Nam sic Parcarum foedere cau-
tum est.

Dixerat. At Cereri certum est educere
natam.

Non ita fata sinunt: quoniam ieiunia virgo
Solverat: et, cultis dum simplex errat in
hortis,

Puniceum curva decerpserat arbore pomum: 535
Sumtaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo. Solusque ex omnibus illud
Viderat Ascalaphus: quem quondam dicitur
Orphne,

Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris. 540
Vidit: et indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi; testemque profanam
Fecit avem: sparsumque caput Phlegethon-
tide lymphæ

In rostrum, et plumas, et grandia lumina
vertit.

545 Ille sibi ablatas fulvis amicitur ab alis;
Inque caput crescit; longosque reflectitur
ungues;

Vixque movet natas per inertia brachia
pennas:

Foedaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

550 Hic tamen indicio poenam linguaque videri
Commeruisse potest. Vobis, Acheloides,
unde

Pluma pedesque avium, cum virginis ora
geratis?

An quia, cum legeret vernos Proserpina flores,
In comitum numero mixtae, Sirenes, eratis?

555 Quam postquam toto frustra quaesistis in
orbe;

Protinus ut vestram sentirent aequora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesque deos habuistis, et artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.

560 Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad
aures,

Tantaque dos oris linguae deperderet usum,
Virginei vultus, et vox humana remansit.

At medius fratrisque sui maestaeque sororis
Iupiter ex aequo volventem dividit annum.

565 Nunc dea, regnorum numen commune duo-
rum,

Cum matre est totidem, totidem cum coniuge
menses.

Vertitur extemplo facies, et mentis, et oris:

Nam, modo quae poterat Diti quoque mae-
sta videri,
Laeta deae frons est: ut Sol, qui tectus aquosis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit. 570

*) Geminos dea fertilis angues
Curribus admovit; frenisque coërcuit ora:
Et medium caeli terraeque per aëra vecta est:
Atque levem currum Tritonida misit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data semina 575
iussit

Spargere humo, partim post tempora longa
recultae.
Iam super Europen sublimis, et Asida, terras
Vectus erat iuvenis, Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat. Regis subit ille penates.
Qua veniat, causamque viae, nomenque ro- 580
gatus,

Et patriam: Patria est clarae mihi, dixit,
Athenae;

Triptolemus nomen. Veni nec puppe per
undae,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius
aether.

Dona fero Cereris; latos quae sparsa per
agros
Frugiferas messes, alimentaque mitia red- 585
dant.

*) Jetzt hatte Arethusa der Ceres ihr Schicksal erzählt,
und hierauf --- Geminos dea (näml. Ceres) fertilis
angues u. s. w.

Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor
Ipse sit; hospitio recipit: somnoque gra-
vatum

Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rursusque per aëra misit
590 Mopsopium iuvenem sacros agitare iugales.
Finierat dictos e nobis maxima cantus.

At Nymphae vicisse deas, Helicon colentes,
Concordi dixere sono. Convicia victae
Cum iacerent: Quoniam, dixit, certamine, vobis
595 Supplicium meruisse parum est, maledicta-
que culpa

Additis, et non est patientia libera nobis;
Ibimus in poenas; et, qua vocat ira, se-
quemur.

Rident Emathides, spernuntque minacia verba;
Conataeque loqui, et magno clamore pro-
tervas

600 Intentare manus, pennas exire per ungues
Adspexere suos, operiri brachia plumis:
Alteraque alterius rigido conerescere rostro
Ora vident, volucresque novas accedere
silvis.

Dumque volunt plangi; per brachia mota
levatae

605 Aëre pendebant, nemorum convicia, picae.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca re-
mansit,

Raucaque garrulitas, studiumque immane lo-
quendi.

METAMORPHOSEON

L I B E R VI

1

MEET AT THE

11th Feb 11

*) Praebuerat dictis Tritonia talibus au-
rem;

Carminaque Aonidum, iustamque probave-
rat iram.

Tum secum, Laudare parum est; laudemur
et ipsae:

Numina nec sperni sine poena nostra sinamus.

Maeoniaeque animum fatis intendit Arachnes: 5

Quam sibi lanificae non cedere laudibus artis

Audierat. Non illa loco, nec origine gentis

Clara, sed arte, fuit. Pater huic Colopho-
nius Idmon

Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.

I 3

*) Minerva war, wie bekannt, diejenige Göttin, welcher man im Alterthume die höchste Kunst im Weben, Sticken und andern dergleichen weiblichen Arbeiten beilegte, und die man also als Vorsteherin und Lehrerin dieser Kunst verehrte. Nun war in Lydien ein Frauenzimmer, mit Namen Arachne, welche sich in solchen weiblichen Arbeiten ungemein auszeichnete. Und diese war stolz genug, sich mit Minerven messen zu wollen; ja sie nahm es sogar an, mit der Göttin um die Wette zu arbeiten; da sie denn, so untadelhaft auch ihre Arbeit war, für ihre Unweisheit, sich mit einer zu mächtigen Nebenbuhlerin eingelassen zu haben, von Minerven in eine Spinne verwandelt wurde. v. I - 129. (v. I - 145.)

- 10 Occiderat mater: sed et haec de plebe, suo-
 ^{que}
 Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per
 urbes
 Quaesierat studio nomen memorabile; quam-
 vis
 Orta domo parva, parvis habitabat Hypaepis.
 Huius ut adspicerent opus admirabile, saepe
 15 Deseruere sui Nymphae vineta Tymoli:
 Deseruere suas Nymphae Pactolides undas.
 Nec factas solum vestes spectare iuvabat;
 Tum quoque, cum fierent; tantus decor ad-
 fuit arti.
 Sive rudem primos lanam glomerabat in
 orbes:
 20 Seu digitis subigebat opus; repetitaque longo
 Vellera molliabat nebulas aequantia tractu;
 Sive levi teretem versabat pollice fusum;
 Seu pingebat acu; scires a Pallade doctam.
 Quod tamen ipsa negat: tantaque offensa ma-
 gistra,
 25 Certet, ait, mecum; nihil est, quod victa re-
 cusem.
 Pallas anum simulat: falsosque in tempora
 canos
 Addit, et infirmos baculo quoque sustinet
 artus.
 Tum sic orsa loqui: Non omnia grandior
 aetas,
 Quae fugiamus, habet. Seris venit usus ab
 annis.
 30 Consilium ne sperne meum. Tibi fama pe-
 tatur

Inter mortales faciendae maxima lanae.
 Cede deae: veniamque tuis, temeraria, dictis
 Supplice voce roga. Veniam dabit illa ro-
 ganti.

Adspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit:
 Vixque manum retinens, confessaque vulti- 35
 bus iram,

Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
 Mentis inops, longaue venis confecta se-
 necta:

Et nimium vixisse diu nocet. Audiat istas,
 Si qua tibi nurus est; si qua est tibi filia,
 voces.

Consilii satis est in me mihi. Neve monendo 40
 Profecisse putes; eadem sententia nobis.

Cur non ipsa venit; cur haec certamina vitat?
 Tum dea: Venit, ait; formamque removit
 anilem;

Palladaque exhibuit. Venerantur numina
 Nymphae,

Mygdonidesque nurus. Sola est non territa 45
 virgo.

Sed tamen erubuit; subitusque invita notavit
 Ora rubor: rursusque evanuit. Ut solet aër
 Purpureus fieri, cum primum Aurora mo-
 vetur;

Et breve post tempus candescere Solis ab ictu.
 Perstat in incepto, stolidaeque cupidine pal- 50
 mae

In sua fata ruit. Neque enim Iove nata re-
 cusat:

Nec monet ulterius, nec iam certamina dif-
 fert.

Haud mora; consistunt diversis partibus
ambae,

Et gracili geminas intendunt stamine telas.

55 Tela iugo vincta est: stamen secernit arundo :
Inseritur medium radiis subtemen acutis ;
Quod digiti expediunt, atque inter stamina
ductum

Percusso feriunt insecti pectine dentes.

Utraque festinant: cinctaeque ad pectora
vestes

60 Brachia docta movent, studio fallente la-
borem.

Illic et Tyrium quae purpura sensit aënum

Texitur, et tenues parvi discriminis umbrae:

Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus

Inficere ingenti longum curvamine caelum;

65 In quo diversi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usque adeo quod tangit idem est: tamen ul-
tima distant.

Illic et lentum filis immititur aurum,

Et vetus in tela deducitur argumentum.

70 *) Cecropia Pallas scopulum Mavortis in
arce

Pingit, et antiquam de terrae nomine litem.

*) Der Dichter beschreibt jetzt zuerst das Gewebe der Pallas. Sie wirkte in dasselbe die Geschichte des Wettstreits, den sie mit dem Neptun wegen Athen gehabt hatte, ein; die Geschichten von der Rhodope und dem Haemus, von der Pygmaea, von der Antigone, von dem Cinyras. v. 70-102. Arachne hin-

Bis sex caelestes, medio Iove, sedibus altis
Augusta gravitate sedent. Sua quemque
deorum

Inscribit facies. Iovis est regalis imago.
Stare deum pelagi, longoque ferire tridente 75
Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
Exsiluisse ferum; quo pignore vindicet ur-
bem.

At sibi dat clipeum, dat acutae cuspidis
hastam:

Dat galeam capiti: defenditur aegide pectus.
Percussamque sua simulat de cusptide terram 80
Prodere cum baccis fetum canentis olivae;
Mirarique deos. Operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat aemula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis;
Quatuor in partes certamina quatuor addit, 85
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus, et
Haemon;

Nunc gelidos montes, immortalia corpora quon-
dam;

Nomina summorum sibi qui tribuere deorum.
Altera Pygmaeae fatum miserabile matris 90
Pars habet. Hanc Iuno victam certamine
iussit

I 5

gegen stellte andre, den Göttern unrühmliche Bege-
benheiten dar, als: den Raub und Entführung der Eu-
ropa, eine Verwandlung des Apollo, und dergleichen,
die wir hier aber nicht alle wiederholen wollen,
v. 103 - 152. (v. 103 - 128.)

Esse gruem; populisque suis indicere bellum.
Pingit et Antigonem, ausam contendere
quondam

Cum magni consorte Iovis; quam regia Iuno
90 In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumtis quin candida
pennis

Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cinyran habet angulus
orbum:

Isque gradus templi, natarum membra sua-
rum,
100 Amplectens, saxoque iacens, lacrimare vi-
detur.

Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est; operique sua facit arbore finem.

Maeonis elusam designat imagine tauri
Europen; verum taurum, freta vera putares.
105 Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Adsilientis aquae; timidasque reducere plan-
tas. —

Omnibus his faciemque suam, faciemque lo-
corum

Reddidit. Est illic agrestis imagine Phoebus.
110 Utque modo accipitris pennas, modo terga
leonis

Gesserit. —

Ultima pars telae, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

Non illud Pallas, non illud carpere livor
115 Possit opus. Doluit successu flava virago:

Et rupit pictas, caelestia crimina, vestes.
Utque Cytoriaci radium de monte tenebat;
Ter quater Idmoniae frontem percussit
Arachnes.

Non tulit infelix: laqueoque animosa ligavit
Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit; 120
Atque ita: Vive quidem, pende tamen, im-
proba, dixit:

Lexque eadem poenae, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
Post ea discedens succis Hecateïdos herbae
Spargit. Et extemplo tristi medicamine tactae 125
Defluxere comae: cumque his et naribus et
auris.

Fitque caput minimum, totoque in corpore
parva est.

In latere exiles digiti pro cruribus haerent.
Cetera venter habet. De quo tamen illa re-
mittit

Stamen: et antiquas exercet aranea telas. 130

*) Lydia tota fremit: Phrygiaeque per
oppida facti

*) Wie Arachne sich über die Minerva, eben so sehr erhob sich Niobe über die Latona. Stolz auf ihre vielen Söhne und Töchter, achtete sie die Göttin nicht, die nur Mutter zweier Kinder, nämlich des Apollo und der Diana war. Aber eben diese rächten die Verachtung ihrer Mutter: Apollo tödtete die Söhne, und Diana die Töchter der Niobe; und sie selbst wurde in einen Stein verwandelt. v. 131-297. (v. 146-312.)

Rumor it, et magnum sermonibus occupat orbem.

Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cum Maeoniam virgo Sipylumque colebat.

135 Nec tamen admonita est poena popularis
Arachnes,

Cedere caelitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos. Sed enim nec coniugis artes,

Nec genus amborum, magnique potentia regni

Sic placuere illi, (quamvis ea cuncta placebant)

140 Ut sua progenies: et felicissima matrum
Dicta foret Niobe; si non sibi visa fuisset.
Nam sata Tiresia, venturi praescia, Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides, ite frequentes:

145 Et date Latonae, Latonigenisque duobus,
Cum prece tura pia; lauroque innectite crinem.

Ore meo Latona iubet. Paretur: et omnes
Thebaïdes iussis sua tempora frondibus ornant:

Turaque dant sanctis, et verba precantia,
flammis:

150 Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro:
Et, quantum ira sinit, formosa: movensque decoro

Cum capite immissos humerum per utrumque capillos

Canstitit: utque oculos circumtulit alta superbos;

Quis furor auditos, inquit, praeponere visis 155
Caelestes? aut cur colitur Latona per aras;
Numen adhuc sine ture meum est? Mihi Tantalus auctor,

Cui licuit soli superiorum tangere mensas.
Pleïadum soror est genitrix mihi: maximus Atlas

Est avus, aethereum qui fert cervicibus axem: 160
Iupiter alter avus. Socero quoque gloriôr illo.
Me gentes metuunt Phrygiae: me regia Cadmi
Sub domina, est: fidibusque mei commissa mariti

Moenia cum populis a meque viroque reguntur.

In quamcunque domus adverto lumina partem, 165
Immensae spectantur opes. Accedit eodem
Digna deae facies. Huc natas adjice septem,
Et totidem iuvenes; et mox generosque nurusque.

Quaerite nunc, habeat quam nostra superbia causam:

Nescio quo que audete satam Titanida Caëo 170
Latonam praeferre mihi; cui maxima quondam

Exiguam sedem pariturae terra negavit.

Nec caelo, nec humo, nec aquis dea vestra recepta est.

Exsul erat mundi; donec miserata vagantem:
Hospita tu terris erras, ego, dixit, in undis, 175
Instabilemque locum Delos dedit. Illa duobus

Facta parens: uteri pars est haec septima
nostri.

Sum felix: quis enim neget hoc? felixque
manebo.

Hoc quoque quis dubitet? Tutam me copia
fecit.

180 Maior sum, quam cui possit Fortuna nocere.
Multaque ut eripiat; multo mihi plura re-
linquet.

Excessere metum mea iam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum;
Non tamen ad numerum redigar spoliata
duorum

185 Latonae.

Ite sacris, properate sacris; laurumque ca-
pillis

Ponite. Deponunt; infectaque sacra relin-
quunt:

Quodque licet, tacito venerantur murmure
numen.

Indignata dea est: summoque in vertice
Cynthi

190 Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et nisi Iunoni, nulli cessura dearum,
An dea sim, dubitor: perque omnia saecula
cultis

Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.

195 Nec dolor hic solus. Diro convicia facto
Tantalus adiecit: vosque est postponere natis
Ausa suis: et me (quod in ipsam recidat)
orbam

Dixit; et exhibuit linguam scelerata paternam.

Adiectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phoebus ait, (poenae mora longa) 200
querelas.

Dixit idem Phoebe. Celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat, lateque patens prope moenia
campus,

Adsiduis pulsatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant subiectas ungula glebas. 205
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur
habenae.

E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suae fuerat, dum certum flectit in 210
orbem

Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coër-
cet;

Hei mihi! conclamat; medioque in pectore
fixus

Tela gerit, frenisque manu moriente remissis
In latus a dextro paulatim defluit armo.

Proximus audito sonitu per inane pharetrae, 215
Frena dabat Sipylus: veluti cum praescius
imbris

Nube fugit visa; pendentiaque undique rector
Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.

Frena dabat. Dantem non evitabile telum
Consequitur: summaque tremens cervice sa- 220
gitta

Haesit; et exstabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admissa iu-
basque

Volvitur; et calido tellurem sanguine foedat.
 Phaedimus infelix, et aviti nominis haeres
 225 Tantalus, ut solito finem imposuere labori,
 Transierant ad opus nitidae iuvenile palae-
 strae:

Et iam contulerant arcto luctantia nexu
 Pectora pectoribus; cum tento concita cornu,
 Sicut erant iuncti, traiecit utrumque sagitta.
 230 Ingemuere simul; simul incurvata dolore
 Membra solo posuere; simul suprema iacentes
 Lumina versarunt; animam simul exhalarunt.
 Adspicit Alphenor, laniataque pectora plan-
 gens

Advolat, ut gelidos complexibus adlevet
 artus:
 235 Inque pio cadit officio. Nam Delius illi
 Intima fatifero rumpit praecordia ferro.
 Quod simul eductum, pars est pulmonis in
 hamis

Eruta: cumque anima cruor est effusus in
 auras
 At non intonsum simplex Damasichthona
 vulnus

240 Adficit. Ictus erat, qua crus esse incipit,
 et qua
 Mollia nervosus facit internodia poples.
 Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
 Altera per iugulum pennis tenus acta sagit-
 ta est.

Expulit hanc sanguis: seque eiaculatus in
 altum

245 Emicat, et longe terebrata prosilit aura.
 Ultimus Ilioneus non profectura precando

Brachia sustulerat: Dique o communiter
omnes,

Dixerat, (ignarus non omnes esse rogandos)
Parcite. Motus erat, cum iam revocabile
telum

Non fuit, arcitenens. Minimo tamen occi- 250
dit ille

Vulnere; non alte percusso corde sagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrimaeque
suorum

Tam subitae matrem certam fecere ruinae,
Mirantem potuisse; irascentemque, quod ausi
Hoc essent Superi, quod tantum iuris habe- 255
rent.

Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum haec Niobe Niobe distabat ab
illa,

Quae modo Latois populum submoverat aris,
Et mediam tulerat gressus resupina per urbem, 260
Invidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti!
Corporibus gelidis incumbit; et ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad coelum liventia brachia tendens,
Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore; 265
Pascere, ait; satiaque meo tua pectora luctu:
Efferor: exsulta; victrixque inimica triumphat.
Cur autem victrix? Miserae mihi plura su-
persunt,

Quam tibi felici. Post tot quoque funera
vinco.

Dixerat: insonuit contento nervus ab arcu; 270
Qui, praeter Nioben unam, conterruit omnes.

Illa malo est audax. Stabant cum vestibus
atris

Ante toros fratrum demisso crine sorores.

E quibus una, trahens haerentia viscere tela,

275 Imposito fratri, moribunda relanguit ore.

Altera, solari miseram conata parentem,

Conticuit subito; duplicataque vulnere cae-
co est.

Haec frustra fugiens collabitur; illa sorori

Immoritur: latet haec; illam trepidare vi-
deres.

280 Sexque datis leto, diversaue vulnera passis,

Ultima restabat: quam toto corpore mater,

Tota veste tegens, Unam, minimamque re-
linque;

De multis minimam posco, clamavit, et unam.

Dumque rogat; pro qua rogat, occidit. Orba
resedit

285 Exanimes inter natos, natasque virumque:

Dirigitque malis. Nullos movet aura ca-
pillos.

In vultu color est sine sanguine: lumina
moestis

Stant immota genis: nihil est in imagine vivi.

Ipsa quoque interius cum duro lingua palato

290 Congelat, et venae desistunt posse moveri.

Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,

Nec pes ire potest. Intra quoque viscera
saxum est.

Flet tamen, et validi circumdata turbine venti

In patriam rapta est. Ibi fixa cacumine montis

295 Liquitur, et lacrimas etiamnum marmore ma-
nant.

*) Tum vero tanti manifestam numinis
 iram
 Femina virque timent: cultuque impensius
 omnes
 Magna gemelliparae venerantur numina di-
 vae:
 Utque fit, a facto propiore priora renarrant.
 E quibus unus ait: Lyciae quoque fertilis 300
 agris
 Haud impune deam veteres sprevere coloni.
 Res obscura quidem est ignobilitate virorum;
 Mira tamen. Vidi praesens stagnumque la-
 cumque
 Prodigio notum. Nam me iam grandior
 aevo,
 Impatiensque viae genitor deducere lectos 305
 Iusserat inde boves; gentisque illius eunti
 Ipse ducem dederat. Cum quo dum pascua
 lustro,
 Ecce lacus medio sacrorum nigra favilla
 Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
 Restitit; et pavido, Faveas mihi, murmure 310
 dixit
 Dux meus: et simili, Faveas, ego murmure
 dixi.

K 2

*) Die Bestrafung der Niobe erfüllte alles mit Furcht vor der Latona und ihren Kindern; zugleich aber erinnerte man sich an ältere ähnliche Geschichten. So erzählte einer, dass sie eine Zahl Lycischer Bauern in Frösche verwandelt habe. v. 297 - 366.

Naiadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenaene dei; cum talia reddidit hospes:
Non hac, o iuvenis, montanum numen in
ara est.

315 Illa suam vocat hanc, cui quondam regia Iuno
Orbe interdixit: quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cum levis insula nabat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmae
Edidit invita geminos Latona noverca.

320 Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur:
Inque suo portasse sinu, duo numina, natos.
Iamque Chimaeriferae, cum sol gravis ure-
ret arva,

Finibus in Lyciae, longo dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegit ab aestu:

325 Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquae prospexit in imis
Vallibus: agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum iuncis, gratamque paludibus
ulvam.

Accessit, positoque genu Titania terram
330 Pressit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetant. Dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquis? Usus communis aqua-
rum.

Nec Solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. Ad publica munera veni.

335 Quae tamen ut detis supplex peto. Non ego
nostros

Abluere hic artus, lassataque membra pa-
rabam:

Sed relevare sitim. Caret os humore lo-
quentis;

Et fauces arent; vixque est via vocis in illis.
 Haustus aquae mihi nectar erit: vitamque fa-
 tebor

Accepisse simul. Vitam dederitis in unda. 340

Hi quoque vos moveant, qui nostro brachia
 tendunt

Parva sinu. Et casu tendebant brachia nati.
 Quem non blanda deae potuissent verba mo-
 vere?

Hi tamen orantem perstant prohibere: mi-
 nasque,

Ni procul abscedat, conviciaque insuper ad- 345
 dunt.

Nec satis hoc. Ipsos etiam pedibusque ma-
 nuque

Turbavere lacus: imoque e gurgite mollem
 Huc illuc limum saltu movere maligno.

Distulit ira sitim. Neque enim iam filia Coei
 Supplicat indignis; nec dicere sustinet ultra 350
 Verba minora dea: tollensque ad sidera pal-
 mas,

Aeternum stagno, dixit, vivatis in isto.

Eveniunt optata deae. Iuvat isse sub undas;
 Et modo tota cava sommergere membra pa-
 lude:

Nunc proferre caput; summo modo gurgite 355
 nare:

Saepe super ripam stagni considerare: saepe
 In gelidos resilire lacus. Et nunc quoque
 turpes

Litibus exercent linguas: pulsoque pudore,
 Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere
 tentant.

360 Vox quoque iam rauca est; inflataque colla
tumescunt:

Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.

Terga caput tangunt; colla intercepta vi-
dentur.

Spina viret; venter, pars maxima corporis,
albet:

Limosoque novae saliunt in gurgite ranae.

365 *) Sic ubi nescio quis Lycia de gente vi-
rorum

Retulit exitium; Satyri reminiscitur alter,

Quem Tritoniaca Latous arundine victum

Adfecit poena. Quid me mihi detrahis? In-
quit.

Ah piget: ah non est, clamabat, tibia, tanti!

370 Clamanti cutis est summos direpta per artus:
Nec quidquam, nisi vulnus, erat. Cruor un-
dique manat;

Detectique patent nervi; trepidaeque sine
ulla

Pelle micant venae. Salientia viscera possis

Et perlucentes numerare in pectore fibras.

375 Illum ruricolae, silvarum numina, Fauni,

Et Satyri fratres, et tunc quoque clarus
Olympus,

*) Darauf erzählte ein andrer das traurige Schicksal des Marsyas, welcher sich mit dem Sohne der Latona in einen Wettstreit eingelassen hatte. Ihn beweinten die Satyrn und Nymphen so sehr, dass aus ihren Thränen ein Fluss in Phrygien, Marsyas genannt, entstand. v. 365 - 385. (v. 382 - 400.)

Et Nymphae flerunt: et quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque bucera
pavit.

Fertilis immaduit, madefactaque terra ca-
ducas

Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis. 380

Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.

Inde petens rapidum ripis declivibus aequor,
Marsya nomen habet, Phrygiae liquidissimus
amnis.

*) Talibus extemplo redit ad praesentia
dictis

Vulguſ; et extinctum cum stirpe Amphiona 385
lugent.

Mater in invidia est. Tamen hanc quoque
dicitur unus

Flesse Pelops: humeroque suas ad pectora
postquam

Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.

Concolor hic humerus, nascendi tempore,
dextro,

Corporeusque fuit. Manibus mox caesa pa. 390
ternis

K 4

*) Der Niobe Andenken war jetzt allgemein verhasst, Pelops, ihr Bruder, bekannt durch eine Schulter von Elfenbein, beweinte sie. Ihn zu trösten, kamen die Edlen aus den benachbarten Städten, nur von Athen nicht, weil sie gerade von den Amazonen bekriegt wurden. v. 383 - 406.

Membra ferunt junxisse deos; aliisque repertis,
 Qui locus est juguli medius, summique lacerti,
 Defuit. Impositum est non comparentis in usum
 Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
 395 Finitimi proceres coeunt: urbesque propin-
 quae

Oravere suos ire ad solatia reges,
 Argosque, et Sparte, Polopeïadesque Mycenae,
 Et nondum torvae Calydon invisae Dianae,
 Orchomenosque ferax, et nobilis aere Co-
 rinthos,
 400 Messeneque ferox, Patraeque, humilesque
 Cleonae,

Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezen.
 Quaeque urbes aliae bimari clauduntur ab
 Isthmo,

Exteriusque sitae bimari spectantur ab Isthmo.
 Credere quis possit? Solae cessatis Athenae.
 405 Obstitit officio bellum; subvectaque ponto
 Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.

*) Sceptra loci, rerumque capit modera-
 men Erechtheus;
 Iustitia dubium, validisne potentior armis.
 Quatuor ille quidem iuvenes, totidemque
 crearat

*) In dem Kriege mit den Amazonen hatte Tereus, ein Thrazischer Fürst, dem Pandion so wichtige Hülfe geleistet, dass er ihm die ältere Tochter Procne zur Gemahlin gab. Aber Tereus entehrte die jüngere Tochter Philomela, und riss ihr, damit sie seine Bosheit nicht verrathen könnte, die Zunge aus. Doch

Femineae sortis: sed erat par forma duarum. 410
 E quibus Aeolides Cephalus te coniuge felix,
 Procri fuit: Boreae Tereus Thracesque no-
 cebant:

Dilectaque diu caruit deus Orithyia,
 Dum rogat, et precibus mavult, quam viri-
 bus, uti.

Ast ubi blanditiis agitur nihil, horridus ira, 415
 Quae solita est illi, nimiumque domestica,
 vento;

Et merito, dixit: quid enim mea tela reliqui,
 Saevitiam, et vires, iramque, animosque
 minaces,

Admovique preces: quarum me dedecet usus.
 Aptam mihi vis est. Vi tristia nubila pello: 420
 Vi freta concutio, nodosaque robora verto,
 Induroque nives, et terras grandine pulso.
 Idem ego, cum fratres coelo sum nactus
 aperto,

(Nam mihi campus is est) tanto molimine
 luctor;

K 5

entdeckte sie es durch eine Stickelei ihrer Schwe-
 ster, die diese That schrecklich rächte. Darauf wird
 Procne in eine Schwalbe, Philomela in eine Nachti-
 gall, und Tereus in einen Wiedehopf verwandelt.
 Den Vater der beiden Mädchen tödtet der Gram.
 Erechtheus folgt ihm in der Regierung. Von seinen
 beiden Töchtern heirathete eine den Cephalus, die
 andere wurde vom Boreas geraubt. Diesem gebahr sie
 zwei Söhne. Beide erhielten, als sie mannbar wurden
 Flügel, und vereinigten sich damals mit den Argonauten.

425 Ut medius nostris concursibus intonet aether;
Exsiliantque cavis elisi nubibus ignes.

Idem ego, cum subii convexa foramina terrae,
Supposuique ferox imis mea terga cavernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.

430 Hac ope debueram thalamos petiisse: socerque
Non orandus erat, sed vi faciendus, Erechtheus.

Haec Boreas, aut his non inferiora locutus;
Excussit pennas. Quarum iactatibus omnis
Adflata est tellus; latumque perhorruit aequor.

435 Pulvereamque trahens per summa cacumina
pallam,

Verrit humum: pavidamque metu caligine
tectus

Orithyian amans fulvis amplexitur alis.

Dum volat, arserunt agitati fortius ignes.

Nec prius aërii cursus suppressit habenas,

440 Quam Ciconum tenuit populos, sua moenia,
raptor.

Illic et gelidi coniux Actaea tyranni,

Et genitrix facta est; partus enixa gemellos;

Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.

Non tamen has una memorant cum corpore
natas:

445 Barbaque dum rutilis aberat submissa capillis;

Implumes Calaïsque puer, Zethesque, fuerunt.

Mox pariter ritu pennae coepere volucrum,

Cingere utrumque latus; pariter flavescere
malae.

Ergo, ubi concessit tempus puerile iuventae

450 Vellera cum Minyis nitido radiantia villo

Per mare non motum prima petiere carina.

METAMORPHOSEON

L I B E R VII.

THE TOWN OF THORNTON

JAN 1877

*) **I**amque fretum Minyae Pagasaea puppe
 secabant,
 Perpetuaque trahens inopem sub nocte se-
 nectam
 Phineus visus erat; iuvenesque Aquilone creati
 Virgineas volucres miseri senis ore fugarant;
 Multaque perpassi claro sub Iasone, tandem **5**
 Contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
 Dumque adeunt regem, Phryxearum vellera
 poscunt;
 Lexque datur numeris magnorum horrenda
 laborum;
 Concipit interea validos Aeetias ignes:
 Et luctata diu, postquam ratione furorem **10**
 Vincere non poterat; Frustra, Medea, re-
 pugnas;

*) Auf dieser Reise befreieten des Boreas Söhne den Phineus von den Harpyen. Darauf kamen die Argonauten nach vielen Beschwerden in Colchis an. Jason forderte vom Könige Aeetes das goldene Vliess, der es ihm, doch unter harten Bedingungen, gewährte. Allein da Medea sich in den Jason verliebte und mit ihrer magischen Kunst ihn unterstützte, erfüllte er diese Bedingungen und reisete mit dem goldenen Vliess und der Medea nach Joleos zurück. v. 1 - 158.

Nescio quis deus obstat, ait. Mirumque,
nisi hoc est,
Aut aliquid certe simile huic, quod amare
vocatur.

Nam cur iussa patris nimium mihi dura vi-
dentur?

15 Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo
denique vidi,

Ne pereat, timeo? Quae tanti causa timoris?

Excute virgineo conceptas pectore flammæ,

Si pōtes, infelix. Si possem, sanior essem.

Sed trahit invitam nova vis, aliudque Cupido,

20 Mens aliud suadet. Video meliora, proboque :
Deteriora sequor. Quid in hospite, regia
virgo,

Ureris? Et thalamos alieni concipis orbis?

Haec quoque terra potest, quod ames, dare.

Vivat, an ille

Occidat, in dñs est. Vivat tamen. Idque
precari

25 Vel sine amore licet. Quid enim commisit
Iason?

Quam, nisi crudelem, non tangat Iasonis aetas,

Et genus, et virtus? Quam non, ut cetera
desint

Forma movere potest? Certe mea pectora
movit.

At, nisi opem tulero, taurorum adflabitur ore:

30 Concurreretque suae segeti, tellure creatis.

Hostibus: aut avido dabitur fera praeda
draconi.

Hoc ego si patiar, tum me de tigride na-
tam,

Tum ferrum et scopulos gestare in corde
fatebor.

Cur non et specto pereuntem? Oculosque
videndo

Conscelero? Cur non tauros exhortor in illum, 35
Terrigenasque feros, insopitumque dra-
conem?

Dî meliora velint. Quanquam non ista pre-
canda,

Sed facienda mihi. Prodamne ego regna
parentis,

Atque ope nescio quis servabitur advena
nostra,

Ut per me sospes sine me det linthea ventis, 40
Virque sit alterius; poenae Medea relinquer?
Si facere hoc, aliamve potest praeponere
nobis,

Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,
Ut timeam fraudem, meritique obliva nostri. 45
Et dabit ante fidem: cogamque in foedera
testes

Esse deos. Quid tuta times? Accingere; et
omnem

Pelle moram. Tibi se semper debebit Iason,
Te face solenni iunget sibi: perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba. 50
Ergo ego germanam, fratremque, patremque,
deosque,

Et natale solum, ventis ablata, relinquam?
Nempe pater saevus, nempe est mea bar-
bara tellus,

Frater adhuc infans: stant mecum vota sororis.

- 55 Maximus intra me deus est. Non magna
relinquam;
Magna sequar: titulum servatae pubis Achivae,
Notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque, artesque
viro-
rum:
Quemque ego cum rebus, quas totus possi-
det orbis,
- 60 Aesoniden mutasse velim: quo coniuge felix,
Et dīs cara ferar, et vertice sidera tangam.
Quid, quod, nescio qui, mediis concurrere
in undis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Cha-
rybdis,
Nunc sorbere fretum, nunc reddere; cin-
ctaque saevis
- 65 Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Ia-
sonis haerens,
Per freta longa trahar. Nihil illum amplexa
verebor:
Aut, si quid metuam, metuam de coniuge
solo.
Coniugiumne vocas, speciosaque nomina
culpae
- 70 Imponis, Medea, tuae? Quin adspice quantum
Adgrediare nefas: et, dum licet, effuge
crimen.
Dixit: et ante oculos rectum, pietasque, pu-
dorque
Constiterant: et victa dabat iam terga Cu-
pido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras:

Quas nemus umbrosum, secretaque silva te- 75
gebant.

Et iam fortis erat, pulsusque residerat ardor;
Cum videt Aesoniden: extinctaque flamma
revixit.

Et rubuere genae; totoque recanduit ore.
Ut solet a ventis alimenta adsumere, quaeque
Parva sub inducta latuit scintilla favilla, 80
Crescere; et in veteres agitata resurgere
vires:

Sic iam lentus amor, iam quem languere
putares,

Ut vidit iuvenem, specie praesentis inarsit.
Et casu, solito formosior Aesone natus
Illa luce fuit. Posses ignoscere amanti. 85

Spectat; et in vultu, veluti nunc denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
Ut vero coepitque loqui, dextramque pre-
hendit

Hospes, et auxilium submissa voce rogavit; 90
Promisitque torum; lacrimis ait illa profusis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor. Servabere munere no-
stro:

Servatus promissa dato. Per sacra triformis
Ille deae, lucoque foret quod numen in illo, 95
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque suos, per tanta pericula iurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque usum; laetusque in castra recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes: 100
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum;

Consistuntque iugis. Medio Rex ipse resedit
 Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
 Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
 105 Aeripedes tauri: tactaeque vaporibus herbae
 Ardent. Utque solent pleni resonare camini,
 Aut ubi terrena silices fornace soluti
 Concipiunt ignem liquidarum adspergine
 aquarum;

Pectora sic intus clausas volventia flammis,
 110 Gutturaque usta sonant. Tamen illis Aesone
 natus

Obvius it. Vertere truces venientis ad ora
 Terribiles vultus, praefixaque cornua ferro;
 Pulveremque solum pede pulsavere bisulco;
 Fumificisque locum mugitibus implevere.
 115 Diriguere metu Minyae. Subit ille; nec ignes
 Sentit anhelatos, (tantum medicamina pos-
 sunt)

Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
 Suppositosque iugo pondus grave cogit aratri
 Ducere, et insuetum ferro proscindere cam-
 pum.

120 Mirantur Colchi: Minyae clamoribus implent,
 Adjiciuntque animos. Galea tum sumit aena
 Vipereos dentes; et aratos spargit in agros.
 Semina mollit humus, valido praetincta ve-
 neno:

Et crescunt; fiuntque sati nova corpora dentes
 125 Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
 Effecta est hominis, foeto consurgit in arvo:
 Quodque magis mirum, simul edita concu-
 tit arma.

Quos ubi viderunt praeacutae cuspidis hastas

In caput Haemonii iuvenis torquere paratos;
Demisere metu vultumque animumque Pe- 130
lasgi.

Ipsa quoque extimuit, quae tutum fecerat
illum:

Utque peti iuvenem tot vidit ab hostibus
unum,

Palluit; et subito sine sanguine frigida sedit.
Neve parum valeant a se data gramina, carmen
Auxiliare canit, secretasque advocat artes. 135
Ille, gravem medios silicem iaculatus in ho-
stes,

A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenae pereunt per mutua vulnera fra-
tres;

Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi:
Victoremque tenent; avidisque amplexibus 140
haerent.

Tu quoque victorem complecti, barbara,
velles;

Obstitit incepto pudor: et complexa fuisses:
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famae.
Quod licet, affectu tacito laetaris: agisque
Carminibus grates, et dīs auctoribus horum. 145
Pervigilem superest herbis sopire draconem;
Qui crista linguisque tribus praesignis, et
uncis

Dentibus horrendus, custos erat arietis aurei.
Hunc postquam sparsit Lethaei gramine succi;
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos, 150
Quae mare turbatum, quae concita flumina
sistant;

Somnus in ignotos oculos subrepat: et auro

Heros Aesonius potitur: spolioque superbus,
Muneris auctorem secum, spolia altera, por-
tans,

155 Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

*) Haemoniae matres pro gnatis dona re-
ceptis,

Grandaeque ferunt patres; congestaque
flamma

Tura liquefiunt; inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abest gratantibus
Aeson,

160 Iam propior leto, fessusque senilibus annis.
Cum sic Aesonides: O cui debere salutem
Confiteor, coniux, quanquam mihi cuncta
dedisti,

Excessitque fidem meritorum summa tuorum;
Si tamen hoc possunt: quid enim non car-
mina possint?

165 Deme meis annis; et demtos adde parenti.
Nec tenuit lacrimas. Mota est pietate rogantis:
Dissimilemque animum subiit Aeeta relictus.
Non tamen affectus tales confessa, Quod, in-
quit,

Excidit ore pio, coniux, scelus? Ergo ego
cuiquam

*) Bei den Freudenfesten über die Zurückkunft der Ar-
gonauten kann Aeson, Jasons Vater, Alters halber
nicht gegenwärtig seyn, Diesem Alten giebt Medea
durch ihre Magische Kunst die Jugendjahre wieder.
v. 156 - 290.

Posse tuae videar spatium transcribere vitae? 170

Nec sinat hoc Hecate; nec tu petis aequa:

sed isto,

Quod petis, experiar maius dare munus,

Iason.

Arte mea soceri longum tentabimus aevum,

Non annis revocare tuis. Modo Diva tri-

formis

Adiuvet; et praesens ingentibus adnuat ausis. 175

Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent,

Efficerentque orbem. Postquam plenissima

fulsit,

Ac solida terras spectavit imagine Luna:

Egreditur tectis, vestes induta recinctas,

Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos: 180

Fertque vagos mediae per muta silentia noctis

Incomitata gradus. Homines, volucresque,

ferasque

Solverat alta quies: nullo cum murmure sepes,

Immotaeque silent frondes; silet humidus aer.

Sidera sola micant. Ad quae sua brachia 185

tendens

Ter se convertit; ter sumtis flumine crinem

Irroravit aquis; ternis ululatibus ora

Solvit: et in dura submisso poplite terra,

Nox, ait, arcanis fidissima, quaeque diurnis

Aurea cum Luna succeditis ignibus, astra, 190

Tuque triceps Hecate, quae coeptis conscia

nostris

Adiutrixque venis, cantusque, artesque ma-

garum,

Quaeque magas, Tellus, pollentibus instruis

herbis,

- Auraeque, et venti, montesque, amnesque,
 lacusque,
 195 Dique omnes nemorum, dique omnes no-
 ctis adeste:
 Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus,
 amnes
 In fontes rediere suos: concussaue sisto;
 Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
 Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque:
 200 Vipereas rumpo verbis et carmine fauces:
 Vivaque saxa, sua convulsaue robora terra,
 Et silvas moveo; iubeoque tremiscere montes,
 Et mugire solum, manesque exire sepulcris.
 Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesaea
 labores
 205 Aera tuos minuant. Currus quoque carmine
 nostro
 Pallet avi; pallet nostris Aurora venenis.
 Vos mihi taurorum flammās hebetastis; et
 unco
 Haud patiens oneris collum pressistis aratro.
 Vos serpentigenis in se fera bella dedistis:
 210 Custodemque rudem somni sopistis: et aurum,
 Vindice decepto, Graias misistis in urbes,
 Nunc opus est succis; per quos renovata se-
 nectus
 In florem redeat, primosque recolligat annos.
 Et dabitis: neque enim micuerunt sidera
 frustra;
 215 Nec frustra volucrum tractus cervice dra-
 conum
 Currus adest. Aderat demissus ab aethere
 currus.

Quo simul adscendit; frenataque colla dra-
conum

Permulsit, manibusque leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur: sublataque Thessala Tempe
Despicit, et creteis regionibus adplicat angues: 220
Et quas Ossa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othrysque, Pindusque, et Pindo maior Olym-
pus,

Perspicit: et placita partim radice revellit;
Partim succidit curvamine falcis aenae.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina 225
ripis,

Multa quoque Amphrysi: neque eras immu-
nis, Enipeu:

Nec non Peneae, nec non Spercheïdes undae
Contribuere aliquid, iuncosaque litora Boebes.
Carpit et Euboïca vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci. 230
Et iam nona dies curru pennisque draconum,
Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros;
Cum rediit: neque erant tacti, nisi odore,
dracones;

Et tamen annosae pellem posuere senectae.
Constitit adveniens citra limenque, foresque; 235
Et tantum coelo tegitur: refugitque viriles
Contactus; statuitque aras e cespite binas,
Dexteriore Hecates, at laeva parte Iuventae.
Quas ubi verbenis, silvaque incinxit agresti,
Haud procul egesta scrobibus tellure duabus 240
Sacra facit: cultrosque in guttura velleris atri
Conjicit, et patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super invergens liquidi carchesia Bacchi,
Aeneaque invergens tepidi carchesia lactis;

245 Verba simul fundit, terrenaque numina pos-
cit:

Umbrarumque rogat rapta cum coniuge re-
gem,

Ne properent artus anima fraudare seniles.
Quos ubi placavit precibusque et murmure
longo;

Aesonis effoetum proferri corpus ad aras
250 Iussit: et in plenos resolutum carmine somnos,
Exanimi similem, stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Aesoniden, procul hinc iubet ire
ministros:

Et monet arcanis oculos remove profanos.
Diffugiunt iussi. Sparsis Medea capillis
255 Bacchantum ritu flagrantem circuit aras:
Multifidasque faces in fossa sanguinis atra
Tingit: et intinctas geminis accendit in aris.
Terque senem flamma, ter aqua, ter sulfure
lustrat.

Interea validum posito medicamen aeno
260 Fervet, et exsultat; spumisque tumentibus
albet.

Illic Haemonia radices valle resectas;
Seminaque, floresque, et succos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluxum mare lavit, arenas.

265 Addit et exceptas Luna pernocte pruinas,
Et strigis infames, ipsis cum carnibus, alas;
Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui prosecta lupi. Nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,

270 Vivacisque iecur cervi: quibus insuper addit
Ora caputque novem cornicis secula passae.

His et mille aliis postquam sine nomine rebus
 Propositum instruxit mortari barbara munus;
 Arenti ramo iampridem mitis olivae
 Omnia confundit; summisque immiscuit ima. 275
 Ecce vetus calido versatus stipes aeno
 Fit viridis primo: nec longo tempore frondem
 Induit, et subito gravidis oneratur olivis.
 At quacunque cavo spumas eiecit aeno
 Ignis, et in terram guttae cecidere calentes, 280
 Vernat humus: floresque, et mollia pabula
 surgunt.

Quod simul ac vidit, stricto Medea recludit
 Ense senis iugulum: veteremque exire cruo-
 rem

Passa, replet succis. Quos postquam combi-
 bit Aeson

Aut ore acceptos, aut vulnere; barba co- 285
 maeque

Canitie posita nigrum rapuere colorem.

Pulsa fugit macies: abeunt pallorque situsque;

Adiectoque cavae supplentur sanguine venae;

Membraque luxuriant. Aeson miratur, et olim

Ante quater denos hunc se reminiscitur annos. 290

*) Neve doli cessent; odium cum coniuge
 falsum

L 5

*) Nachdem Medea auch des Bacchus Pflegemütter ver-
 jüngt hatte, nimmt sie, unter dem Vorwande, dass
 Jason sie hasse, ihre Zuflucht in das Haus des Pelias,
 und beredet dessen Töchter ihren Vater, in der Hof-
 nung ihn verjüngt zu sehn, zu tödten. v. 291 - 343.

Phasias adsimulat: Peliaeque ad limina sup-
plex

Confugit. Atque illam (quoniam gravis ipse
senecta)

Excipiunt natae. Quas tempore callida parvo
295 Colchis amicitiae mendacis imagine cepit.

Dumque refert, inter meritorum maxima,
demptos

Aesonis esse situs; atque hac in parte mo-
ratur;

Spes est virginibus Pelia subiecta creatis,
Arte suum parili revirescere posse pa-
rentem.

300 Iamque petunt: pretiumque iubent sine fine
pacisci.

Illa brevi spatio silet; et dubitare videtur:
Suspenditque animos ficta gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita est, Quo sit fiducia maior
Muneris huius, ait: qui vestras maximus ae-
vo est

305 Dux gregis inter oves, agnus medicamine
fiet.

Protinus innumeris effoetus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu:
Cuius ut Haemonio marcentia guttura
cultro

Fodit, et exiguo maculavit sanguine ferrum;
310 Membra simul pecudis, validosque venefica
succos

Mergit in aere cavo. Minuuntur corporis
artus:

Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus
annos:

Et tener auditur medio balatus aeno.
Nec mora; balatum mirantibus, exsilit agnus:
Lascivitque fuga; lactantiaque ubera quaerit. 315
Obstupuere satae Pelia: promissaque post-
quam

Exhibuere fidem; tum vero impensius instant.
Ter iuga Phoebus equis, in Ibero gurgite
mersis,

Demserat; et quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Aeetias igni 320
Imponit purum laticem, et sine viribus herbas.
Iamque neci similis, resoluta corpore, regem,
Et cum rege suo custodes somnus habebat,
Quem dederant cantus, magicaeque potentia
linguae.

Intrarant iussae cum Colchide limina natae: 325
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis
inertes?

Stringite, ait, gladios: veteremque haurite
cruorem;

Ut repleam vacuas iuvenili sanguine venas.
[In manibus vestris vita est aetasque parentis.]
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes; 330

Officium praestate patri: telisque senectam
Exigite: et saniem coniecto emittite ferro.
His, ut quaeque pia est, hortatibus impia
prima est:

Et ne sit scelerata, facit scelus. Haud tamen
ictus

Ulla suos spectare potest: oculosque refle- 335
ctunt;

Caecaque dant saevis aversae vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen adlevat artus:

Semilacerque toro consurgere tentat: et inter
 Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
 340 Quid facitis, gnatae? Quid vos in fata parentis
 Armat, ait? Cecidere illis animique manusque.
 Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
 Abstulit, et calidis laniatum mersit aenis.

*) Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
 345 Palladias arces: quae te, iustissime Phineu,
 Teque, senex Peripha, pariter videre volantes,
 Innixamque novis neptem Polypemonis alis.

Excipit hanc Aegeus, facto damnandus in
 uno:

Nec satis hospitium est, thalami quoque foe-
 dere iungit.

350 Iamque aderat Theseus, proles ignara parenti;
 Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon.
 Huius in exitium miscet Medea, quod olim
 Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.

Illud Echidneae memorant e dentibus ortum
 355 Esse canis. Specus est tenebroso caecus hiatu:
 Est via declivis, per quam Tirynthius heros
 Restantem, contraque diem radiosque mi-
 cantes

*) Nach dieser That entflieht Medea auf ihrem, mit Drachen bespannten Wagen und kommt endlich nach Athen, wo Aegeus sie heirathet. Diesem bereitet sie den Gifttrank für seinen Sohn Theseus, den sie als einen gefährlichen Fremden tödten wollte. Aber Aegeus erkennt ihn als seinen Sohn und Medea entflieht. v. 344 - 370.

Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
 Cerberon abstraxit: rabida qui concitus ira
 Implevit pariter ternis latratibus auras: 360
 Et sparsit virides spumis albentibus agros.
 Has concesse putant; nactasque alimenta
 feracis

Foecundique soli, vires cepisse nocendi.
 Quae, quia nascuntur dura vivacia caute,
 Agrestes aconita vocant. Ea coniugis astu 365
 Ipse parens Aegeus nato porrexit, ut hosti.
 Sumserat ignara Theseus data pocula dextra;
 Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
 Signa sui generis: facinusque excussit ab ore.
 Effugit illa necem, nebulis per carmina motis. 370

*) Classis ab Oenopiis etiamnum Lyctia
 muris

*) Aegeus Freude über die Ankunft seines Sohnes wurde durch die Nachricht unterbrochen, dass Minos von Creta, um den Tod seines Sohnes Androgeus zu rächen, den man zu Athen ermordet hatte, die Athener bekriegen wolle. Dieser mächtige Fürst zog aus vielen Inseln des Aegäischen Meeres Hülfsstruppen an sich, und kam in gleicher Absicht nach Aegina, wo Aeacus herrschte, der ihm, wegen der Freundschaft mit Athen, seine Hülfe abschlug. Mit Drohungen der Rache fährt Minos ab, und ist noch im Gesicht von Aegina als schon die Gesandtschaft der Athener ankömmt. (Hier beginnt dies ausgehobene Stück). Cephalus, ihr Abgeordneter, der schon einmal in Aegina gewesen war, wird freundlich aufgenommen, und seine Bitte um Hülfe ihm sogleich gewähret. Da er aber seine Bewunderung darüber

Spectari poterat; cum pleno concita velo
Attica puppis adest, in portusque intrat
amicos:

Quae Cephalum, patriaeque simul mandata
ferebat.

375 Aeacidae longo iuvenes post tempore visum
Agnovere tamen Cephalum; dextrasque de-
dere,

Inque patris duxere domum. Spectabilis
heros,

Et veteris retinens etiamnum pignora formae,
Ingreditur; ramumque tenens popularis olivae,

380 A dextra laevaue duos aetate minores
Maior habet, Clyton et Buten, Pallante
creatos.

Postquam congressus primi sua verba tu-
lerunt;

Cecropidum Cephalus peragit mandata, ro-
gatque

Auxilium; foedusque refert, et iura parentum:

385 Imperiumque peti totius Achaïdos addit.

Sic ubi mandatam iuvit facundia causam;

Aeacus in capulo sceptri nitente sinistra,

Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenae.

Nec dubie vires, quas haec habet insula,
vestras

äussert, dass er so viele seiner ehemaligen Bekann-
ten vermisse; so erzählt ihm Aeacus, wie eine
schreckliche Pest fast aller seiner Unterthanen ihn be-
raubt habe, und dass diese zahlreiche junge Mann-
schaft vom Jupiter aus Ameisen in Menschen ver-
wandelt wäre, um jenen Verlust ihm zu ersetzen.

Ducite, et omnis eat rerum status iste mearum. 390
Robora non desunt: superat mihi miles, et
hosti.

Gratia dîs; felix et inexcusabile tempus.
Immo ita sit, Cephalus, crescat tua civibus
opto

Res, ait. Adveniens equidem modo gaudia
cepi;

Cum tam pulchra mihi, tam par aetate iu. 395
ventus

Obvia processit. Multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe re-
ceptus.

Aeacus ingemuit; tristique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna sequetur.
Hanc utinam possem vobis memorare! sine 400
ullo

Ordine nunc repetam. Neu longa ambage mo-
rer vos;

Ossa cinisque iacent, memori quos mente
requiris.

Et quota pars illi rerum periere mearum!

Dira lues ira populis Iunonis iniquae

Incidit, exosae dictas a pellice terras. 405

Dum visum mortale malum, tantaeque latebat

Causa nocens cladis; pugnatum est arte me-
dendi.

Exitium superabat opem; quae victa iacebat.

Principio coelum spissa caligine terras

Pressit; et ignavos inclusit nubibus aestus. 410

Dumque quater iunctis implevit cornibus
orbem

Luna; quater plenum tenuata retexuit orbem,

- Letiferis calidi spirarunt flatibus Austri.
 Constat et in fontes vitium venisse, lacusque;
 415 Milliaque incultos serpentum multa per agros
 Errasse; atque suis fluvios temerasse venenis.
 Strage canum prima, volucrumque, oviumque,
 boumque,
 Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
 Concidere infelix validos miratur arator
 420 Inter opus tauros; medioque recumbere, sulco.
 Lanigeris gregibus, balatus dantibus aegros,
 Sponte sua lanaeque cadunt, et corpora ta-
 bent.
 Acer equus quondam, magnaeque in pulvere
 famae,
 Degenerat palmas; veterumque oblitus ho-
 norum,
 425 Ad praesepe gemit, morbo moriturus inertī.
 Non aper irasci meminit; non fidere cursu
 Cerva; nec armentis incurrere fortibus ursi.
 Omnia languor habet. Silvisque, agrisque,
 viisque
 Corpora foeda iacent. Vitiantur odoribus
 aurae.
 430 Mira loquor. Non illa canes, avidaeque vo-
 lucres,
 Non cani tetigere lupi: dilapsa liquescunt;
 Adflatuque nocent; et agunt contagia late.
 Pervenit ad miseros damno graviore colonos
 Pestis, et in magnae dominatur moenibus
 urbis.
 435 Viscera torrentur primo: flammaeque latentis
 Indicium rubor est, et ductus anhelitus aegre.
 Aspera lingua tumet; trepidisque arentia venis

Hic, illic ubi mors deprenderat, exhalantes.
 Quid mihi tunc animi fuit? An, quod debuit esse,
 Ut vitam odissem, et cuperem pars esse meorum?

465 Quo se cunque acies oculorum flexerat; illic
 Vulgus erat stratum. Veluti cum putria motis
 Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
 Templata vides contra, gradibus sublimia longis:
 Iupiter illa tenet. Quis non altaribus illis

470 Irrita tura tulit? Quoties pro coniuge coniux,
 Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
 Non exoratis animam finivit in aris:
 Inque manu turis pars inconsumta reperta est.
 Admoti quoties templis, dum vota sacerdos

475 Concipit, et fundit purum inter cornua vinum,

480 Haud expectato ceciderunt vulnere tauri!
 Ipse ego sacra Iovi pro me, patriaque, tribusque
 Cum facerem natis, mugitus victima diros
 Edidit: et subito collapsa sine ictibus ullis

480 Exiguo tinxit subiectos sanguine cultros.
 Fibra quoque aegra notas veri, monitusque

485 Prodidit. Tristes penetrant ad viscera morbi.
 Ante sacros vidi proiecta cadavera postes:

Ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras.

485 Pars animam laqueo claudunt; mortisque

Monte fugant: ultroque vocant venientia fata.
 Corpora missa neci nullis de more feruntur

Funeribus: neque enim capiebant funera
portae.

Aut inhumata premunt terras: aut dantur in
altos

Indotata rogos. Et iam reverentia nulla est: 490

Deque rogis pugnant: alienisque ignibus ar-
dent.

Qui lacrimant, desunt: indefletaeque va-
gantur

Natarum matrumque animae, iuvenumque
senumque:

Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in
ignes.

Attonitus tanto miserarum turbine rerum, 495

Iupiter o, dixi, si te non falsa loquuntur

Dicta, sub amplexus Aeginae Asopidos isse:

Nec te, magne pater, nostri pudet esse pa-
rentem;

Aut mihi redde meos: aut me quoque conde
sepulcro.

Ille notam fulgore dedit, tonitruque secundo. 500

Accipio, sintque ista precor felicia mentis

Signa tuae, dixi: quod das mihi, pignorer,
omen.

Forte fuit iuxta patulis rarissima ramis

Sacra Iovi quercus de semine Dodonaeo.

Hic nos frugilegas adspeximus agmine longo 505

Grande onus exiguo formicas ore gerentes,

Rugosoque suum servantes cortice callem.

Dum numerum miror, Totidem, pater opti-
me, dixi,

Tu mihi da cives: et inania moenia reple.

Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis 510

Alta dedit quercus. Pavido mihi membra
timore

Horruerant, stabantque comae. Tamen oscula
terrae,

Roboribusque dedi: nec me sperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota
fovebam.

515 Nox subit: et curis exercita corpora somnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus
adesse,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre suis visa est; parilique tremiscere motu:
Graniferumque agmen subiectis spargere in
arvis.

520 Crescere quod subito, et maius maiusque
videri,
Ac se tollere humo: rectoque adsistere trunco;
Et maciem numerumque pedum, nigrumque
colorem
Ponere; et humanam membris inducere
formam.

Somnus abit. Damno vigilans mea visa; que-
rorque

525 In superis opis esse nihil. At in aedibus in-
gens

Murmur erat: vocesque hominum exaudire
videbar,

Iam mihi desuetas. Dum suspicor has quo-
que somni;

Ecce venit Telamon properus: foribusque
recluis,

Speque fideque, pater, dixit, maiora vi-
debis.

Egredere. Egredior: qualesque in imagine 530
somni

Visus eram vidisse viros; ex ordine tales
Adspicio, agnoscoque. Adeunt; regemque
salutant.

Vota Iovi solvo, populisque recentibus urbem
Partior, et vacuos priscis cultoribus agros;
Myrmidonasque voco: nec origine nomina 535
fraudo.

Corpora vidisti. Mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent; parcumque genus, pa-
tiensque laborum,

Quaesitique tenax, et qui quaesita reservent.
Hi te ad bella, pares annis animisque, se-
quentur;

Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus 540
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in
Austros.

*) Muneris alterius quae sit fortuna requiris?
Accipe. Mirandi novitate movebere facti.

M 3

*) Mit diesen und ähnlichen Unterredungen gieng die-
ser Tag hin. Am folgenden Morgen kömmt Cepha-
lus in den Pallast, ehe noch Aeacus aufgestanden
war, aber sein Sohn Phocus empfängt ihn. Da die-
ser bemerkte, dass der Schaft des Speers, den Cepha-
lus führte, von einem ihm unbekannten Holze sey, so
verlangte er darüber Belehrung. Cephalus erzählt
also: von der Aurora verleitet bezweifelte ich die
Treue meiner Gattin, welche sich dadurch so belei-
digt fand, dass sie mich verliess und ganz der Jagd

- Carmina Laiades non intellecta priorum
 545 Solverat ingeniis; et praecipitata iacebat,
 Immemor ambagum, vates obscura, suarum.
 Scilicet alma Themis non talia linoquit inulta.
 Protinus Aoniis immittitur altera Thebis
 Pestis; et exitio multi pecorumque suoque
 550 Rurigenae pavere feram. Vicina iuventus
 Venimus; et latos indagine cinximus agros.
 Illa levi velox superabat retia saltu:
 Summaque transibat positarum lina plagarum.
 Copula detrahitur canibus, quas illa sequentes
 555 Effugit, et volucris non segnius alite ludit.
 Poscor et ipse meum consensu Laelapa magno.
 Muneris hoc nomen. Iamdudum vincula pu-
 gnat
 Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
 Vix bene missus erat; nec iam poteramus,
 ubi esset,
 560 Scire. Pedum calidus vestigia pulvis habebat;
 Ipse oculis ereptus erat. Non ocior illo
 Hasta, nec excussae contorto verberare glandes,

sich widmete. Diese Trennung von meiner Procris konnte ich nicht lange ertragen, ich erbat und erhielt Verzeihung, und zum Geschenk diesen Speer und einen Jagdhund, den sie selbst von der Diana erhalten hatte. Der Hund, Laelaps war sein Name, wurde, da er den Fuchs vom Teumesus verfolgte, zugleich mit diesem in Stein verwandelt, (v. 759 - 793.) mit dem Speere erlegte ich meine Gattin, da sie aus Eifersucht mich im Walde belauschte, und ich wähnte, dass ein wildes Thier sich hinter dem Gebüsche rege.
 v. 794 - 865.

Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
 Collis apex medii subiectis imminet arvis:
 Tollor eo, capioque novi spectacula cursus: 565
 Quo modo deprendi, modo se subducere ab
 ipso

Vulnere visa fera est. Nec limite callida
 recto,

In spatiumque fugit; sed decipit ora se-
 quentis:

Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
 Imminet hic, sequiturque parem; similis 570
 que tenenti

Non tenet, et vacuos exercet in aera morsus.
 Ad iaculi vertebar opem: quod dextera librat
 Dum mea; dum digitos amentis indere tento;
 Lumina deflexi; revocataque rursus eodem
 Retuleram, medio (mirum!) duo marmora 575
 campo

Adspicio; fugere hoc, illud latrare putares.
 Scilicet invictos ambo certamine cursus
 Esse deus voluit; si quis deus adfuit illis.

Hactenus: et tacuit. Iaculo quod crimen
 in ipso?

Phocus ait. Iaculi sic crimina reddidit ille. 580
 Gaudia principium nostri sint, Phoce, doloris.
 Illa prius referam. Iuvat o meminisse beati
 Temporis, Aeacida, quo primos rite per
 annos

Coniuge eram felix; felix erat illa marito.
 Mutua cura duos, et amor socialis habebat. 585
 Nec Iovis illa meo thalamos praeferret amor:
 Nec me quae caperet, non si Venus ipsa
 veniret,

Ulla erat. Aequales urebant pectora flammae.
Sole fere radiis feriente cacumina primis,
590 Venatum in silvas iuveniliter ire solebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec nari-
bus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam.
Tutus eram iaculo. Sed cum satiata ferinae
Dextera caedis erat; repetebam frigus, et
umbras,
595 Et, quae de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in aestu:
Auram exspectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare so-
lebam:
Meque iuves, intresque sinus, gratissima,
nostros:
600 Utque facis, relevare velis, quibus urimur,
aestus.
Forsitan addiderim (sic me mea fata tra-
hebant)
Blanditias plures: et, Tu mihi magna vo-
luptas,
Dicere sim solitus: tu me reficisque fovesque:
Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola: meoque
605 Spiritus iste tuus semper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam praebuit aurem
Nescio quis: nomenque aurae tam saepe vo-
catum
Esse putans Nymphae, Nympham mihi cre-
dit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius auctor
610 Procrin adit: linguaque refert audita susurra.
Credula res amor est. Subito collapsa dolore,

Ut sibi narratur, cecidit: longoque relecta
 Tempore, se miseram, se fati dixit iniqui:
 Deque fide questa est: et crimine concita
 vano,

Quod nihil est, metuit; metuit sine corpore 615
 nomen;

Et dolet infelix veluti de pellice vera,
 Saepe tamen dubitat; speratque miserrima
 falli:

Indicioque fidem negat; et, nisi viderit ipsa,
 Damnatura sui non est delicta mariti.

Postera depulerant Aurorae lumina noctem; 620
 Egredior, silvasque peto: victorque per
 herbas,

Aura veni, dixi, nostroque medere labori.

Et subito gemitus inter mea verba videbar

Nescio quos audisse. Veni, tamen, optima,
 dixi.

Fronde levem rursus strepitum faciente ca- 625
 duca,

Sum ratus esse feram: telumque volatile misi.

Procris erat: medioque tenens in pectore
 vulnus,

Hei mihi! Conclamat. Vox est ubi cognita
 fidae

Coniugis; ad vocem praeceps amensque cu-
 curri.

Semanimem, et sparsas foedantem sanguine 630
 vestes,

Et sua (me miserum!) de vulnere dona tra-
 hentem

Invenio: corpusque meo mihi carius ulnis

Sontibus attollo: scissaque a pectore veste

Vulnera saeva ligo : conorque inhibere cruo-
rem :

635 Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
Viribus illa carens, et iam moribunda, coegit
Haec se pauca loqui : Per nostri foedera lecti,
Perque deos supplex oro, superosque, meos-
que ;

Per si quid merui de te bene ; perque ma-
nentem

640 Nunc quoque, cum pereo, causam mihi mor-
tis, amorem ;

Ne thalamis Auram patiare innubere nostris.
Dixit : et errorem tum denique nominis esse
Et sensi, et docui. Sed quid docuisse iuvabat ?
Labitur ; et parvae fugiunt cum sanguine vires.

645 Dumque aliquid spectare potest ; me spectat :
et in me

Infelicem animam nostroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus haec lacrimans heros memorabat ;
et ecce

Aeacus ingreditur duplici cum prole, novo-
que

650 Milite ; quem Cephalus cum fortibus accipit
armis.

METAMORPHOSEON.

LIBER IIX.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1897

LIBRARY OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

***) Daedalus interea Creten, longumque
perosus
Exsilium, tractusque soli natalis amore,
Clausus erat pelago. Terras licet, inquit, et
undas**

***)** Minos belagerte, ehe er vor Athen gieng, Megara, dessen König Nisus ein purpurfarbenes Haar hatte, an welches das Schicksal des Reichs geknüpft war. Seine Tochter, Scylla schnitt, besiegt von Minos Reizen, dem Vater dies Haar ab, und überbrachte es selbst dem Fürsten der Creter, der mit edlem Abscheu ihr Geschenk und ihre Liebe verwarf, den Megarenern die billigsten Bedingungen gab, und forteilte. Scylla folgte ihm. Aber ihr Vater, der in einen Meeradler verwandelt war, verfolgte sie, die in dem Augenblicke in den Vogel Ciris verwandelt wurde. v. 1 - 151.

Minos kam nach Creta zurück und schloss den Minotaurus in das vom Daedalus erbaute Labyrinth. Dieses Monstrum wurde im dritten Jahre vom Theseus erlegt, wozu ihm Minos Tochter Ariadne unterstützte. Da er sie mitnahm, aber auf Dia verliess, nahm Bacchus sich ihrer an, und versetzte ihre Krone an den Himmel. v. 152 - 183.

Daedalus, damit beginnt dieser Abschnitt, des Aufenthalts in Creta müde, entfloh, indem er für sich und seinen Sohn Fittiche erfand. Aber nur er gelangte nach Sicilien, sein Sohn ertrank im Aegäischen Meere. v. 183 - 235.

Obstruat: at coelum certe patet. Ibimus
illac.

5 Omnia possideat; non possidet aëra Minos.
Dixit: et ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque novat. Nam ponit in ordine
pennas,
A minima coeptas, longam breviorē se-
quenti:

10 Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tum lino medias, et ceris adligat imas.
Atque ita compositas parvo curvamine flectit,
Ut veras imitentur aves. Puer Icarus una
Stabat: et, ignarus sua se tractare pericla,
15 Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat; lusuque suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima
coeptis

Imposita est; geminas opifex libravit in alas
20 Ipse suum corpus: motaque pependit in aura.
Instruit et natum: Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo: ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. Nec te spectare Booten,
25 Aut Helicen iubeo, strictumque Orionis en-
sem.

Me duce carpe viam. Pariter praecepta vo-
landi

Tradit; et ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genae maduere se-
niles:

Et patriae tremuere manus. Dedit oscula nato

Non iterum repetenda suo: pennisque le- 30
vatus

Ante volat; comitique timet. Velut ales, ab
alto

Quae teneram prolem producit in aera nido.
Hortaturque sequi; damnosasque erudit artes:
Et movet ipse suas, et nati respicit alas.

Hos aliquis, tremula dum captat arundine 35
pisces,

Aut pastor baculo, stivave innixus arator,
Vidit, et obstupuit: quique aethera carpere
possent,

Credidit esse deos. Et iam Iunonia laeva
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque
relictæ:

Dextra Lebynthos erant, foecundaque melle 40
Calymne.

Cum puer audaci coepit gaudere volatu;
Deseruitque ducem: coelique cupidine tractus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis

Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant cerae: nudos quatit ille lacer- 45
tos:

Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque caerulea, patrium clamantia no-
men,

Excipiuntur aqua: quae nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec iam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? Qua te regione re- 50

quiram?

Icare, dicebat: pennas adspexit in undis,
Devovitque suas artes; corpusque sepulcro
Condidit; et tellus a nomine dicta sepulti.

- *) Iamque fatigatum tellus Aetnaea tenebat
 55 Daedalon: et sumtis pro supplice Cocalus
 armis
 Mitis habebatur. Iam lamentabile Athenae
 Pendere desierant Thesea laude tributum.
 Templata coronantur: bellatricemque Miner-
 vam
 58 Cum Iove disque vocant aliis: quos sanguine
 voto,
 60 Muneribusque datis, et acerris turis adorant.
 Sparserat Argolicas nomen vaga Fama per
 urbes
 Theseos: et populi, quos dives Achaia cepit,
 Huius opem magnis imploravere periclis:
 Huius opem Calydon, quamvis Meleagron
 haberet,
 65 Sollicita supplex petiit prece. Causa petendi
 Sus erat, infestae famulus vindexque Dianae.

*) Mit boshafter Schadenfreude sahe die Perdix des
 Daedalus Unglück. Dieser Vogel war vorhin der
 Schwestersonn des Daedalus, mit Namen Attalus ge-
 wesen, der Erfinder der Säge und des Zirkels, aber
 von diesem aus Neid von einem Felsen herabgestürzt
 worden. v. 236 - 259.

Die Erlegung des Minotaurus hatte Theseus Ruf
 durch ganz Griechenland verbreitet und Nothleidende
 suchten seine Hülfe, so auch die Calydonier, da ein
 von der Diana ihnen zugeschickter Eber das Land ver-
 heerte. Meleager erlegte ihn und schenkte die Haut
 der Atalanta. Als die Söhne des Thestius ihr diese
 raubten, ertschlug Meleager diese Brüder seiner Mut-
 ter. v. 260 - 444.

Oenea namque ferunt, pleni successibus anni,
Primitias, frugem Cereri, sua vina Lyaeo,
Palladios flavae latices libasse Minervae.
Coepus ab agricolis superos provenit ad 70
omnes

Invidiosus honos: solas sine ture relictas
Praeteritae cessasse ferunt Letoïdos aras.
Tangit et ira deos. At non impune feremus;
Quaeque inhonoratae, non et dicemur inultae,
Inquit: et Oeneos ultorem sprete per agros 75
Misit aprum: quanto maiores herbida tauros
Non habet Epiros: sed habent Sicala arva
minores.

Sanguine et igne micant oculi, riget ardua
cervix;
Et setae densis similes hastilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta hastilia 80
setae.

Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes aequantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes adflatibus ar-
dent.

Is modo crescenti segetes proculcat in herba:
Nec matura metit fleturi vota coloni: 85
Et Cererem in spicis intercipit. Area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur gravidum longo cum palmitis foetus,
Baccaque cum ramis semper frondentis olivae.
Saevit et in pecudes. Non has pastore 90
canesve,

Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec se, nisi moenibus
urbis,

Virgineam in puero, puerilem in virgine
possis.

Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit, renuente deo; flammisque latentes
Hausit, et, O felix, si quem indignabitur, in- 120
quit,

Ista virum! Nec plura sinunt tempusque pu-
dorque

Dicere: maius opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla cecide-
rat aetas,

Incipit a plano, devexaque prospicit arva.
Quo postquam venere viri; pars retia ten- 125
dunt;

Vincula pars adimunt canibus: pars pressa
sequuntur

Signa pedum: cupiuntque suum reperire pe-
riculum.

Concava vallis erat: qua se demittere rivi
Adsuerant pluvialis aquae. Tenet ima lacunae
Lenta salix, ulvaeque leves, iuncique pa- 130
lustres,

Viminaque, et longa parvae sub arundine
cannae.

Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisi nubibus ignes.

Sternitur incursu nemus: et propulsa fra-
gorem

Silva dat. Exclamant iuvenes: praetenta- 135
que forti

Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.

Ille ruit; spargitque canes, ut quisque ruenti
Obstat; et obliquo latrantes dissipat ictu.

Cuspis Echionio primum contorta lacerato
 140 Vana fuit: truncoque dedit leve vulnus
 acerno.

Proxima, si nimiis mittentis viribus usa
 Non foret, in tergo visa est haesura petito:
 Longius it: auctor teli Pagasaeus Iason.
 Phoebe, ait Ampycides, si te coluique, co-
 loque;

145 Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
 Qua potuit, precibus deus adnuit. Ictus ab
 illo,

Sed sine vulnere, aper: ferrum Diana vo-
 lanti

Abstulerat iaculo: lignum sine acumine venit.
 Ira feri mota est: nec fulmine lenius arsit:

150 Lux micat ex oculis, spiratque e pectore
 flamma.

Utque volat moles, adducto concita nervo,
 Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
 In iuvenes vasto sic impete vulnificus sus
 Fertur: et Eupalamon Pelagonaque, dextra
 tuentes

155 Cornua, prosternit. Socii rapuere iacentes.
 At non letiferos effugit Enaesimus ictus
 Hippocoonte satus. Trepidantem, et terga
 parantem

Vertere, succiso liquerunt poplite nervi.
 Forsitan et Pylius citra Trojana perisset

160 Tempora: sed sumto posita conamine ab
 hasta,

Arboris insiluit, quae stabat proxima, ramis:
 Despexitque, loco tutus, quem fugerat, ho-
 stem.

Dentibus ille ferox in querno stipite tritis,
Imminet exitio, fidensque recentibus armis
Othriadae magni rostro femur hausit adunco. 165
At gemini, nondum coelestia sidera, fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas 170
Nec iaculis, isset, nec equo loca pervia,
silvas.

Persequitur Telamon: studioque incautus
eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus; celerem Tegeaea
sagittam

Imposuit nervo, sinuatoque expulit arcu. 175
Fixa sub aure feri summum destringit arundo
Corpus: et exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu laetior ictus,
Quam Meleagros erat. Primus vidisse pu-
tatur;

Et primus sociis visum ostendisse cruorem: 180
Et, Meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
Erubuere viri: seque exhortantur; et addunt
Cum clamore animos: iaciuntque sine ordi-
ne tela.

Turba nocet iactis: et, quos petit, impedit
ictus.

Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas, 185
Discite femineis quid tela virilia praestent,
O iuvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen invita perimet mea dextra Diana.

Splendidaque adversos venabula condit in
armos.

Gaudia testantur socii clamore secundo;
Victricemque petunt dextrae coniungere 215
dextram:

Immanemque ferum, multa tellure iacentem,
Mirantes spectant: neque adhuc contingere
tutum

Esse putant: sed tela tamen sua quisque
cruentant.

Ipse pede imposito caput exitiabile pressit:
Atque ita, Sume mei spolium, Nonacria, 220
iuris,

Dixit: et in partem veniat mihi gloria tecum.

Protinus exuvias, rigidis horrentia setis

Terga, dat, et magnis insignia dentibus ora.

Illi laetitiae est cum munere muneris auctor.

Invidere alii; totoque erat agmine murmur. 225

E quibus ingenti tendentes brachia voce,

Pone age, nec titulos intercipe femina no-
stros,

Thestiadae clamant: neu te fiducia formae

Decipiat; longeque tuo sit captus amore

Auctor. Et huic adimunt munus, ius mu- 230
neris illi.

Non tulit; et tumida frendens Mavortius ira,

Discite raptores alieni, dixit, honoris,

Facta minis quantum distent. Hausitque ne-
fando

Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.

Toxea, quid faciat, dubium, pariterque vo- 235
lentem

Ulcisci fratrem, fraternaue fata timentem,

Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Caede recalfecit consorti sanguine telum.

*) Dona deûm templis, nato victore, fe-
rebat,

240 Cum videt extinctos fratres, Althaea, re-
ferri.

Quae, plangore dato, moestis ululatibus ur-
bem

Implet: et auratas mutavit vestibus atris.

At simul est auctor neois editus; excidit
omnis

Luctus: et a lacrimis in poenae versus amo-
rem est.

245 Stipes erat: quem, cum partus enixa iaceret
Thestias, in flammam triplices posuere so-
rores:

Staminaque impresso fatalia pollice nentes;

Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibiue,

O modo nate, damus. Quo postquam carmi-
ne dicto

250 Excessere deae; flagrantem mater ab igne

*) Althaea. Meleagers Mutter wollte eben den Göttern
opfern, als sie ihrer Brüder Leichname sieht. Ihr
wilder Schmerz geht, so bald sie den Thäter erfährt,
in Rache über. Durch einen Zauberbrand, an wel-
chem ihres Sohnes Leben hieng, verkürzt sie seine
Tage, nachdem die Rache die Mutterliebe besiegt
hatte. Ganz Calydon betrauert den Helden, und vor
allen seine Schwestern, bis Diana sie verwandelt. v.
445 - 545.

Eripuit torrem : sparsitque liquentibus undis.
 Ille diu fuerat penetralibus abditus imis :
 Servatusque tuos , iuvenis , servaverat annos.
 Protulit hunc genitrix, taedasque in fragmina
 poni

Imperat : et positos inimicos admovet ignes. 255
 Tum conata quater flammis imponere ramum,
 Coepta quater tenuit. Pugnant materque so-
 rorque,

In diversa trahunt unum duo nomina pectus.
 Saepe metu sceleris pallebant ora futuri :
 Saepe suum fervens oculis dabat ira ruborem. 260
 Et modo nescio quid : similis crudele minanti
 Vultus erat ; modo quem misereri credere
 posses.

Cumque ferus lacrimas animi siccaverat ar-
 dor ;
 Inveniebantur lacrimae tamen. Utque carina,
 Quam ventus , ventoque rapit contrarius ae- 265
 stus ,

Vim geminam sentit, paretque incerta duo-
 bus :
 Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
 Inque vicem ponit, positamque resuscitat
 iram.

Incipit esse tamen melior germana parente :
 Et , consanguineas ut sanguine leniat umbras, 270
 Impietate pia est. Nam postquam pestifer
 ignis

Convaluit ; Rogus iste cremet mea viscera,
 dixit.

Utque manu dira lignum fatale tenebat ;
 Ante sepulcrales infelix adstitit aras :

275 Poenarumque deae triplices, furialibus, in-
quit,
Eumenides, sacris vultus advertite vestros.
Ulciscor, facioque nefas. Mors morte pian-
da est:

282 In scelus addendum scelus est, in funera
funus.

Per coacervatos pereat domus impia luctus.

280 An felix Oeneus nato victore fruetur,
Thestius orbis erit? Melius lugebitis ambo.
Vos imodo fraterni manes, animaeque re-
cetes,

Officiū sentite meum: magnoque paratas

Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.

285 Hei mihi! Quo rapior? fratres ignoscite matri
Deficiunt ad coepta manus. Meruisse fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi displicet
auctor.

288 Ergo impune feret; vivusque, et victor, et
ipso

Successu tumidus regnum Calydonis habebit?

290 Vos, cinis exiguus, gelidaeque iacebitis um-
brae?

Haud equidem patiar. Pereat sceleratus: et
ille

Spemque patris, regnique trahat, patriaeque
ruinam.

Mens ubi materna est? Ubi nunc pia vota
parentum?

O utinam primis arsisses ignibus infans:

295 Idque ego passa forem! Vixisti munere no-
stro:

Nunc merito moriere tuo. Cape praemia facti:

Bisque datam, primum partu, mox stipite
rapto,

Redde animam: vel me fraternis adde se-
pulcris.

Et cupio, et nequeo. Quid agam? Modo vul-
nera fratrum

Ante oculos mihi sunt, et tantae cladis imago : 300

Nunc animum pietas, maternaque nomina
frangunt.

Me miseram! Male vincetis: sed vincite,
fratres:

Dummodo, quae dederō vobis solatia, vosque
Ipsa sequar. Dixit: dextraque aversa trementi

Funereum torrem medios coniecit in ignes. 305

Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: et invitis correptus ab ignibus arsit.

Inscius atque absens flamma Meleagros in illa
Uritur: et caecis torreri viscera sentit

Ignibus: at magnos superat virtute dolores. 1310

Quod tamen ignavo cadat, et sine sanguine
leto,

Moeret: et Ancae felicia vulnera dicit.

Grandaeuvunque patrem, fratremque, pias-
que sorores

Cum gemitu, sociamque tori vocat ore su-
premo;

Forsitan et matrem. Crescunt ignisque do. 315
 Adlevat; e; lorsque;

Languescuntque iterum. Simul est exstinctus
uterque,

Inque leves abiit paulatim spiritus auras:

Alta iacet Calydon. Lugent iuvenesque se-
nesque :

Vulgusque, proceresque gemunt: scissaeque
capillos

320 Planguntur matres Calydonides Eveninae.
Pulvere canitiem genitor vultusque seniles
Foedat humi fusus: spatiosumque increpat
aevum.

Nam de matre manus, diri sibi conscia facti,
Exegit poenas, acto per viscera ferro.

325 Non mihi si centum deus ora sonantia, lin-
guae

Ingeniumque capax, totumque Helicon de-
disset;

Tristia persequerer miserarum dicta soro-
rum.

Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refoventque
foventque:

330 Oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto.

Post cinerem, cineres haustos ad pectora
pressant;

Adfusaeque iacent tumulo: signataque saxa
Nomine complexae, lacrimas in nomine fun-
dunt.

Quas, Parthaoniae tandem Letoia clade

335 Exsatiata domus, praeter Gorgenque nu-
rumque

Nobilis Alcmenae, natis in corpore pennis
Adlevat; et longas per brachia porrigit
alas:

Corneaque ora facit; versasque per aera
mittit.

*) Amnis ab his tacuit. Factum mirabile
cunctos

Moverat. Irridet credentes: utque deorum 340

Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus;

Ficta refers, nimiumque putas, Acheloe,

potentes

Esse deos, dixit; si dant adimuntque figuras.

Obstupuere omnes: nec talia dicta probarunt:

Ante omnesque Lelex, animo maturus et 345

aevo,

Sic ait: Immensa est, finemque potentia coeli

Non habet: et quidquid superi voluere, per-

actum est.

Quoque minus dubites; tiliae contermina

quercus

Collibus est Phrygiis, modico circumdata

muro.

Ipse locum vidi: nam me Pelopeia Pittheus 350

Misit in arva, suo quondam regnata parenti.

*) Auf der Rückreise von jenem Jagdzuge kam Theseus an den Achelous, als dieser Strom eben sehr angeschwollen war. Er folgte also der Einladung des Flussgottes, in seiner Grotte den Fall des Wassers abzuwarten. Bei Tische bemerkt er am Ausfluss des Stroms einige Inseln. Der Gott erzählt, dass er einst so viel Najaden in diese Inseln verwandelt habe, weil sie ihn bei ihrem Opfer vergessen hatten. v. 546 - 611.

Da Pirithous, Theseus Begleiter, an diesem Grade der Macht der Götter zweifelt, erzählt ein anderer Tischgesellschafter, Lelex, die Verwandlung des Philémon und der Baucis in Bäume. v. 611 - 724.

- Haud procul hinc stagnum: tellus habitabi-
 lis olim;
 Nunc célebres mergis, fulicisque palustribus
 undae.
 Iupiter huc, specie mortali, cumque parente
 355 Venit Atlantiades positis caducifer alis.
 Mille domos adiere, locum requiemque pe-
 tentes:
 Mille domos clausere serae. Tamen una re-
 cepit,
 Parva quidem, stipulis et canna tecta pa-
 lustris:
 Sed pia Baucis anus, parilique aetate Phi-
 lemon
 360 Illa sunt annis iuncti iuvenilibus; illa
 Consenuere casa: paupertatemque fatendo
 Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.
 Nec refert, dominos illic, famulosne re-
 quiras;
 Tota domus, duo sunt: idem parentque iu-
 bentque.
 365 Ergo ubi Coelicolae parvos tetigere penates;
 Submissoque humiles intrarunt vertice postes;
 Membra senex posito iussit relevare sedili;
 Quo superiniecit textum rude sedula Baucis.
 Inde foco tepidum cinerem dimovit: et ignes
 370 Suscitavit hesternos: foliisque et cortice sicco
 Nutrit; et ad flammam anima producit anili:
 Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
 Detulit, et minuit, parvoque admovit aeno.
 Quodque suus coniux riguo collegerat horto,
 375 Truncat olus foliis. Furca levat ille bicorni
 Sordida terga suis, nigro pendentia tigno:

Servatoque diu resecat de tergore partem
Exiguam; sectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt sermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic 380
Fagineus, curva clavo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis; artusque fovendos
Accipit. In medio torus est de mollibus ulvis
Impositus lecto, sponda pedibusque salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore 385
 festo

Sternere consuerant: sed et haec vilisque
vetusque

Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuerē dei. Mensam succincta tremensque
Ponit anus. Mensae sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit. Quae postquam subdita 390.
clivum

Sustulit; aequatam mentae tersere virentes.
 Ponitur hic bicolor sinceræ bacca Minervæ,
 Conditæque in liquida corna autumnalia faece,
 Intubaque, et radix, et lactis massa coacti;
 Ovaque, non acri leviter versata favilla; 395
 Omnia fictilibus. Post hæc caelatus eadem
 Sistitur argilla crater; fabricataque fago
 Pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris.
 Parva mora est; epulasque foci misere ca-
 lentes:

Nec longae rursus referuntur vina senectae; 400
Dantque locum mensis paulum seducta se-
cundis.

Hic nux, hic mixta est rugosis carica palmis,
Prunaque, et in patulis redolentia mala ca-
nistris,

Et de purpureis collectae vitibus uvae.

405 Candidus in medio favus est. Super omnia
vultus

Accessere boni: nec iners pauperque vo-
luntas.

Interea, quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrescere vina,
Attoniti novitate pavent, manibusque supinis
410 Concipiunt Baucisque preces, timidusque
Philemon:

Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.

Unicus anser erat, minimae custodia villae:

Quem dīs hospitibus domini mactare para-
bant:

Ille celer penna tardos aetate fatigat;

415 Eluditque diu: tandemque est visus ad ipsos
Confugisse deos. Superi vetuere necari;
Dīque sumus; meritasque luet vicinia poenas
Impia, dixerunt. Vobis immunibus huius
Esse mali dabitur: modo vestra relinquite
tecta;

420 Ac nostros comitate gradus; et in ardua
montis

Ite simul. Parent ambo, baculisque levati

Nituntur longo vestigia ponere clivo.

Tantum aberant summo, quantum semel ire
sagitta

Missa potest: flexere oculos, et mersa palude

425 Cetera prospiciunt: tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur; dum deflent fata suo-
rum:

Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,

Vertitur in templum: furcas subiere columnae:

Stramina flavescent; adopertaque marmore
tellus,

Caelataeque fores, aurataque tecta videntur. 430

Talia cum placido Saturnius edidit ore:

Dicite, iuste senex, et femina coniuge iusto

Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca lo-
cutus,

Consilium superis aperit commune Philemon:

Esse sacerdotes delubraque vestra tueri 435

Poscimus: et quoniam concordēs egimus an-
nos;

Auferat hora duos eadem: nec coniugis un-
quam

Busta meae videam; neu sim tumultandus ab
illa.

Vota fides sequitur. Templi tutela fuere,

Donec vita data est. Annis aevoque soluti 440

Ante gradus sacros cum starent forte, lo-
cique

Inciperent casus; frondere Philemona Baucis,

Baucida conspexit senior frondere Philemon.

Iamque super gelidos crescente cacumine vul-
tus,

Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Va- 445
leque,

O coniux, dixere simul: simul abdita textit

Ora frutex. Ostendit adhuc Tyaneus illic

Incola de gemina vicinos arbore truncos.

Haec mihi non vani (neque erat cur fallere vel-
lent)

Narravere senes. Equidem pendentia vidi 450

Serta super ramos: ponensque recentia, dixi,

Cura pii dīs sunt, et, qui coluere, coluntur.

- *) Desierat: cunctosque et res et moverat
auctor;
Thesea praecipue: quem facta audire volen-
tem
- 455 Mira deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus adloquitur: Sunt, o fortissime, quorum
Forma semel mota est, et in hoc renovamine
mansit.
- Sunt, quibus in plures ius est transire figuras:
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
- 460 Nam modo te iuvenem, modo te videre leo-
nem;
Nunc violentus aper, nunc, quam tetigisse ti-
merent,
Anguis eras; modo te faciebant cornua taurum.
Saepe lapis poteras, arbor quoque saepe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aqua-
rum,
- 465 Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyçi coniux, Erisichthone nata,
Iuris habet. Pater huius erat, qui numina
divûm

*) Da diese Geschichte auf den Theseus besonders einen tiefen Eindruck gemacht hatte, so erzählt ihm Achelous, dass Manche gar in mehrere Körper sich verwandeln könnten; wie Proteus und die Tochter des Erisichthon. Die letztere erhielt dies Vermögen vom Neptun, als ihr Vater, den Ceres für die Entweihung ihres Hains mit einem unersättlichen Hunger bestraft hatte, sie, um sich zu ernähren, zur Sklavin verkaufte. Ich selbst, setzt der Gott hinzu, kann mich in mehrere beliebige Gestalten verwandeln, v. 725 - 884.

Sperneret; et nullos aris adoleret honores.
 Ille etiam Cereale nemus violasse securi
 Dicitur; et lucos ferro temerasse vetustos. 470
 Stabat in his ingens annoso robore quercus;
 Una nemus: vittae mediam, memoresque ta-
 bellae,

Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
 Saepe sub hac Dryades festas duxere choreas:
 Saepe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci 475
 Circuiere modum: mensuraque roboris ulnas
 Quinque ter implebat. Nec non et cetera tanto
 Silva sub hac, silva quanto iacet herba sub
 omni.

Non tamen idcirco ferrum Triopeius illa
 Abstinuit; famulosque iubet succidere sacrum 480
 Robur: et ut iussos cunctari vidit, ab uno
 Edidit haec rapta sceleratus verba securi:
 Non dilecta deae solum, sed et ipsa licebit
 Sit dea, iam tanget frondente cacumine terram.
 Dixit; et, obliquos dum telum librat in ictus, 485
 Contremuit, gemitumque dedit Deoia quer-
 cus:

Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
 Coepere; ac longi pallorem ducere rami.
 Cuius ut in trunco fecit manus impia vulnus:
 Haud aliter fluxit, discussa cortice, sanguis; 490
 Quam solet, ante aras ingens ubi victima
 taurus

Concidit, abrupta cruor e cervice profusus.
 Obstupuere omnes: aliquisque ex omnibus au-
 det

Detertere nefas, saevamque inhibere bipen-
 nim.

495 Adspicit hunc, Mentisque pia^{ae} cape praemia,
dixit

Thessalus: inque virum convertit ab arbore
ferrum:

Detruncatque caput; repetitaque robora cae-
dit.

Editus e medio sonus est cum robore talis:

Nympha sub hoc ego sum, Cereri gratissima,
ligno:

500 Quae tibi factorum poenas instare tuorum

Vaticinor moriens, nostri solatia leti.

Persequitur scelus ille suum: labefactaque tan-
dem

Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor

Corruit, et multam prostravit pondere silvam.

505 Attonitae Dryades damno nemorisque suoque,

Omnes germanae, Cererem cum vestibus atris

Maerentes adeunt; poenamque Erisichthonis
orant.

Adnuit his; capitisque sui pulcherrima motu

Concussit gravidis oneratos messibus agros:

510 Moliturque genus poenae miserabile, si non

Ille suis esset nulli miserabilis actis,

Pestifera lacerare Fame. Quae quatenus ipsi

Non adeunda deae, (neque enim Cereremque

Famemque

Fata coire sinunt) montani numinis unam

515 Talibus agrestem compellat, Oreada, dictis:

Est locus extremis Scythiae glacialis in oris,

Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbo-

re, tellus;

Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tre-

morque,

Et ieiuna Fames: ea se in praecordia condat
 Sacrilegi scelerata, iube. Nec copia rerum 520
 Vincat eam; superetque meas certamine
 vires.

Neve viae spatium te terreat; accipe currus:
 Accipe, quos frenis alte moderere, dra-
 cones.

Et dedit. Illa dato subvecta per aëra curru
 Devenit in Scythiam: rigidique cacumine 525
 montis

(Caucason appellant) serpentum colla levavit:
 Quaesitamque Famem lapidoso vidit in agro,
 Unguibus, et raris vellentem dentibus her-
 bas.

Hirtus erat crinis; cava lumina: pallor in ore:
 Labra incana situ: scabrae rubigine fauces: 530
 Dura cutis, per quam spectari viscera pos-
 sent:

Ossa sub incurvis exstabant arida lumbis:
 Ventris erat pro ventre locus. Pendere pu-
 tares

Pectus, et a spinae tantummodo crate teneri.
 Auxerat articulos macies, genuumque rigebat 535
 Orbis, et immodico prodibant tubere tali.

Hanc procul ut vidit (neque enim est acce-
 dere iuxta
 AUSA) refert mandata deae; paulumque mo-
 rata,

Quanquam aberat longe, quanquam modo
 venerat illuc,
 Visa tamen sensisse Famem; retroque dra- 540
 cones

Egit in Haemoniam, versis sublimis habenis.

- Dicta Fames Cereris (quamvis contraria
 semper
 Illius est operi) peragit; perque aëra vento
 Ad iussam delata domum est: et protinus intrat
 545 Sacrilegi thalamos: altoque sopore solutum
 (Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis:
 Seque viro inspirat, faucesque, et pectus,
 et ora
 Adflat; et in vacuis spargit ieiunia venis.
 Functaque mandato fecundum deserit or-
 bem;
 550 Inque domos inopes adsueta revertitur arva.
 Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona
 pennis
 Mulcebat. Petit ille dapes sub imagine somni:
 Oraque vana movet, dentemque in dente fa-
 tigat;
 Exercetque cibo delusum guttur inani:
 555 Proque epulis tenues nequidquam devorat
 auras.
 Ut vero est expulsa quies; furit ardor edendi:
 Perque avidas fauces, immensaque viscera
 regnat.
 Nec mora: quod pontus, quod terra, quod
 educat aër,
 Poscit; et adpositis queritur ieiunia mensis:
 560 Inque epulis epulas quaerit. Quodque urbi-
 bus esse,
 Quodque satis populo poterat, non sufficit uni.
 Plusque cupit, quo plura suam demittit in
 alvum.
 Utque fretum recipit de tota flumina terra,
 Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes;

Utque rapax ignis non unquam alimenta re- 565
cusat;

Innumerasque trabes cremat; et, quo copia
maior

Est data, plura petit; turbaque voracior
ipsa est;

Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis
in illo

Causa cibi est: semperque locus fit inanis 570
edendo.

Iamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes. Sed inattenuata manebas
Tum quoque, dira fames; implacataeque vi-
gebat

Flamma gulae. Tandem, demisso in visce-
ra censu,

Filia restabat, non illo digna parente. 575

Hanc quoque vendit inops. Dominum gene-
rosa recusat:

Et vicina suas tendens super aequora palmas,
Eripe me domino, [*Neptunus, rector aquarum.*]
Qui prece non spreto, quamvis modo visa
sequenti

Esset hero, formamque novat, vultumque 580
virilem

Induit, et cultus piscem capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
Aera cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
Credulus, et nullos, nisi fixus, sentiat hamos: 585

Quae modo cum vili turbatis veste capillis
Litore in hoc steterat, (nam stantem in lito-
re vidi)

Dic ubi sit: neque enim vestigia longius exstant.
 Illa dei munus bene cedere sentit: et a se
 590 Se quaeri gaudens, his est resecuta rogantem:
 Quisquis es, ignoscas; in nullam lumina partem
 Gurgite ab hoc flexi; studioque operatus in-
 haesi.

Quoque minus dubites, sic has deus aequo-
 ris artes
 Adiuvet, ut nemo iamdudum litore in isto,
 595 (Me tamen excepto) nec femina constitit ulla.
 Credidit; et verso dominus pede pressit
 arenam;

Elususque abiit. Illi sua reddita forma est.
 Ast ubi habere suam transformia corpora
 sentit,

Saepe pater dominis Triopeïda vendit. At illa
 600 Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cer-
 vus abibat:

Praebeatque avido non iusta alimenta parenti.
 Vis tamen illa mali postquam consumserat
 omnem

Materiam, dederatque gravi nova pabula
 morbo;

Ipse suos artus lacero divellere morsu
 605 Coepit: et infelix minuendo corpus alebat.
 Quid moror externis? Etiam mihi saepe novandi
 Corporis, o iuvenes, numero finita potestas.
 Nam modo, quod nunc sum, videor: modo
 flector in anguem:

Armenti modo dux vires in cornua sumo:
 610 Cornua, dum potui. Nunc pars caret altera telo
 Frontis, ut ipse vides. Gemitus sua verba secuti.

METAMORPHOSEON

LIBER IX.

THE T. M. O. R. P. H. O. S. E. O. N.

I. I. B. R. N.

*) Quae gemitus, truncaequae deo Neptu-
 nius heros
 Causa rogat frontis: cum sic Calydonius amnis
 Coepit, inornatos redimitus arundine crines:
 Triste petis munus. Quis enim sua proelia
 victus
 Commemorare velit? referam tamen ordine. 5
 Nec tam
 Turpe fuit vinci, quam contendisse deco-
 rum est:
 Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
 Nomine si qua suo tandem pervenit ad aures
 Deïanira tuas; quondam pulcherrima virgo,
 Multorumque fuit spes invidiosa procorum. 10

*) Zuweilen, schloss der Flussgott seine Erzählung, ver-
 wandelte ich mich in einen Stier, und kämpfte mit
 Hörnern, so lange ich noch zwei Hörner hatte, —
 und seufzt. Da man die Ursache dieses Seufzers
 wissen will, erzählt er: dass er um die Tochter des
 Oeneus, die Deïanira, mit dem Hercules gekämpft,
 und während des Kampfs zuletzt in einen Stier sich
 verwandelt habe. Doch sey Hercules sein Sieger ge-
 worden und habe ihm das eine Horn abgebrochen, das
 nun ein Horn des Ueberflusses sey. Da während die-
 ser Erzählung der Morgen nahe gekommen war, geht
 die Gesellschaft auseinander. v. I - 100.

Cum quibus ut socii domus est intrata petiti;
 Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
 Dixit et Alcides. Alii cessere duobus.
 Ille Iovem socerum dare se, famamque la-
 borum,

15 Et superata suae referebat iussa novercae.
 Contra ego: (turpe deum mortali cedere
 duxi:

Nondum erat ille deus) Regem me cernis
 aquarum,

Cursibus obliquis intra tua regna fluentum;
 Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
 20 Sed popularis ero, et rerum pars una tuarum.
 Tantum ne noceat, quod me nec regia Iuno
 Odit, et omnis abest iussorum poena laborum,
 Talia dicentem iam dudum lumine torvo
 Spectat; et accensae non fortiter imperat irae,
 25 Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera
 lingua.

Dummodo pugnando superem; tu vince lo-
 quendo.

Congrediturque ferox. Puduit modo magna
 locutum

Cedere. Reieci viridem de corpore vestem;
 Brachiaque opposui: tenuique a pectore varas
 30 In statione manus: et pugnae membra paravi.
 Ille cavis hausto spargit me pulvere palmis,
 Inque vicem fulvae iactu flavescit arenae.
 Et modo cervicem, modo crura micantia
 captat;

Aut captare putes: omnique a parte lacessit.
 35 Me mea defendit gravitas; frustra pe-
 tebar.

Haud secus ac moles, quam magno murmure
fluctus

Oppugnant: manet illa; suoque est pondere
tuta.

Digredimur paulum: rursumque ad bella
coimus;

Inque gradu stetimus, certi non cedere;
eratque

Cum pede pes iunctus: totoque ego pectore 40
pronus.

Et digitos digitis, et frontem fronte premebam.

Non aliter fortes vidi concurrere tauros,

Cum pretium pugnae, toto nitidissima saltu,

Expetitur coniux. Spectant armenta, paventque

Nescia quem maneat tanti victoria regni. 45

Ter sine profectu voluit nitentia contra

Reiicere Alcides a se mea pectora: quarto

Exuit amplexus, adductaque brachia solvit:

Impulsumque manu (certum mihi vera fateri)

Protinus avertit: tergoque onerosus inhaesit. 50

Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce

Quaeritur) imposito pressus mihi monte vi-
debar.

Vix tamen exserui sudore fluentia multo

Brachia: vix solvi duros a corpore nexus.

Instat anhelanti; prohibetque resumere vires: 55

Et cervice mea potitur. Tum denique tellus

Pressa genu nostro est; et arenas ore momordi.

Inferior virtute meas devertor ad artes;

Elaborque viro, longum formatus in anguem.

Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes; 60

Cumque fero movi linguam stridore bisulcam;

Risit, et illudens nostras Tirynthius artes;

Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit: et, ut vincas alios, Acheloë, dracones,
65 Pars quota Lernaeae serpens eris unus Echid-
nae?

Vulneribus fecunda suis erat illa : nec ullum
De centum numero caput est impune recisum ;
Quin gemino cervix herede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis e caede colubris,
70 Crescentemque malo, domui; domitamque
peremi.

Quid fore te credas, solum qui versus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria
celat?

Dixerat: et summo digitorum vincula collo
Iniicit. Angebar, ceu guttura forcipe pressus:
75 Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto restabat tertia tauri
Forma trucidis: tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a laeva parte lacertos;
Admissumque trahens sequitur: deprensaque
dura

Discedunt iuvenes. Neque enim dum flumina 90
pacem,

Et placidos habeant lapsus, motaeque residant,
Opperiuntur, aquae. Vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.

Hunc tamen ablati domuit iactura decoris;
Cetera sospes erat. Capitis quoque, fronde 95
saligna,

Aut super imposita celatur arundine damnum.

*) At te, Nesse ferox, eiusdem virginis ar-
dor

Perdiderat, volucris traiectum terga sagitta.
Namque, nova repetens patrios cum coniuge
muros,

Venerat Eveni rapidas Iove natus ad undas. 100
Uberius solito nimbis hiemalibus auctus,
Vorticibusque frequens erat, atque impervius
amnis.

Intrepidum pro se, curam de coniuge agentem
Nessus adit, membrisque valens, scitusque va-
dorum;

Officioque meo ripa sistetur in illa 105

*) Durch eben diese Deïanira verlor der Centaur Nes-
sus sein Leben. Dieser erbot sich die Deïanira durch
den Strom Evenus zu tragen. Indem nun Hercules
vorauf schwamm, wandte er sich plötzlich zur Flucht
um, Aber so bald dies Hercules vom jenseitigen Ge-
stade bemerkte, erschoss er ihn mit seinem Pfeile.
Der sterbende Centaur trinkt sein Kleid mit seinem
Blute, und schenkt es dann der Deïanira als ein Zau-
bermittel zur Erweckung der Liebe, v. 101 - 133.

Haec, ait, Alcide : tu viribus utere nando.
Pallentemque metu, fluviumque, ipsumque
timentem

Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso.
Mox, ut erat, pharetraque gravis, spolioque
leonis,

110 Nam clavam, et curvos trans ripam miserat
arcus :

Quandoquidem coepi, superentur flumina,
dixit,

Nec dubitat; nec qua sit clementissimus amnis
Quaerit: et obsequio deferri spernit aquarum.
Iamque tenens ripam, missos cum tolleret
arcus,

115 Coniugis agnovit vocem: Nessoque parante
Fallere depositum, Quo te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesse bi-
formis,

Dicimus, Exaudi: nec res intercipe nostras.

Si te nulla mei reverentia movit; at orbes

120 Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te consequar. Ultima
dicta

Re probat: et missa fugientia terga sagitta
Traiicit. Exstabat ferrum de pectore aduncum.

125 Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque
foramen

Emicuit, mixtus Lernaevi tabe veneni.

Excipit hunc Nessus. Neque enim moriemur
inulti,

Secum ait: et calido velamina tincta cruore
Dat munus raptae, velut irritamen amoris.

*) Longa fuit medii mora temporis: actaque 130
magni

Herculis implerant terras, odiumque novercae.

Victor ab Oechalia Cenaeo sacra parabat

Vota Iovi; cum Fama loquax praecessit ad
aures,

Deianira, tuas, (quae veris addere falsa

Gaudet, et e minimo sua per mendacia crescit) 135

Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.

Credit amans: Venerisque novae perterrita
fama

Indulsit primo lacrimis; flendoque dolorem

Diffudit miseranda suum: mox deinde, Quid
autem

Flemus, ait? pellex lacrimis laetabitur istis: 140

Quae quoniam adventat, properandum, ali-
quidque novandum est

Dum licet; et nondum thalamos tenet altera
nostros.

Conquerar, an sileam? repetam Calydona, mo-
rerne?

*) Nach langer Zeit hatte Deianira gehört, dass Hercules die Iole liebe. Sie glaubt daher jetzt ihm das Gewand des Centaurs senden zu müssen. Lichas überbringt es ihm, da er eben für die Eroberung von Oechalia opferte. Er legt es an, und bald empfindet er die schreckliche Wirkung des Giftes. Als der Schmerz unerträglich für ihn wurde, schleudert er den Lichas ins Meer, wo er zum Felsen wird. Aber Hercules bereitet sich seinen Scheiterhaufen, den Philoctetes anzündet. Jupiter nimmt seinen Sohn unter die Götter auf. v. 134 - 272.

- Excedam tectis ? an, si nihil amplius, obstem ?
 145 Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse so-
 rorem,
 Forte paro facinus ; quantumque iniuria possit,
 Feminusque dolor, iugulata pellice testor ?
 Incursus animus varios habet. Omnibus illi
 Praetulit imbutam Nesseo sanguine vestem
 150 Mittere ; quae vires defecto reddat amori.
 Ignaroque Lichae, quid tradat nescia, luctus
 Ipsa suos tradit : blandisque miserrima verbis
 Dona det illa viro, mandat. Capit inscius heros,
 Induiturque humeris Lernaeae virus Echidnae.
 155 Tura dabat primis, et verba precantia, flammis ;
 Vinaque marmoreas patera fundebat in aras :
 Incaluit vis illa mali ; resolutaque flammis
 Herculeos abiit, late diffusa, per artus.
 Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
 160 Victa malis postquam patientia, repulit aras ;
 Implevitque suis nemorosum vocibus Oeten.
 Nec mora ; letiferam conatur scindere vestem.
 Qua trahitur, trahit illa cutem ; foedumque
 relatu,
 Aut haeret membris frustra tentata revelli ;
 165 Aut laceros artus, et grandia detegit ossa.
 Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina can-
 dens
 Tincta lacu, stridit ; coquiturque ardente ve-
 neno.
 Nec modus est : sorbent avidae praecordia
 flammae :
 Caeruleusque fluit toto de corpore sudor ;
 170 Ambustique sonant nervi ; caecaque medullis
 Tabe liquefactis, tendens ad sidera palmas,

Cladibus, exclamat, Saturnia, pascere nostris;
Pascere: et hanc pestem specta, crudelis, ab
alto:

Corque ferum satia. Vel si miserandus et
hosti;

(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus 175
aegram,

Invisamque animam, natamque laboribus,
aufer.

Mors mihi munus erit. Decet haec dare dona
novercam.

Ergo ego foedantem peregrino templa cruore
Busirin domui? saevoque alimenta parentis
Antaeo eripui? nec me pastoris Iberi 180
Forma triplex: nec forma triplex tua, Cerbere,
movit?

Vosne manus validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphali-
des undae,

Partheniumque nemus? vestra virtute relatus
Thermodontiaco caelatus balthus auro; 185
Pomaque ab insomni male custodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere resistere, nec mi
Arcadiae vastator aper? nec profuit Hydrae
Crescere per damnum, geminasque resumere
vires?

Quid? cum Thracas equos, humano sanguine 190
pingues,

Plenaque corporibus laceris praesepia vidi,
Visaque deieci, dominumque ipsosque peremi?
His elisa iacet moles Nemeaea lacertis?
Hac coelum cervice tuli? defessa iubendo est
Saeva Iovis coniux; ego sum indefessus agendo. 195

Sed nova pestis adest: cui nec virtute re-
sisti,

Nec telis armisve potest. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes pascitur
artus.

At valet Eurystheus. Et sunt, qui credere pos-
sint

200 Ecce deos? Dixit: perque altum saucius Oeten
Haud aliter graditur, quam si venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor:
Saepe illum gemitus edentem, saepe fremen-
tem,

Saepe retentantem totas infringere vestes,
205 Sternentemque trabes, irascentemque vi-
deres

Montibus, aut patrio tendentem brachia coelo.
Ecce Lichan trepidum, et latitantem rupe ca-
vata

Adspicit: utque dolor rabiem collegerat om-
nem;

208 Tune, Licha, dixit, feralia dona tulisti?

210 Tune meae necis auctor eris? tremit ille, pa-
vetque

Pallidus; et timide verba excusantia dicit.

Dicentem, genibusque manus adhibere pa-
rantem,

212 Corripit Alcides; et terque quaterque rota-
tum

Mittit in Euboïcas, tormento fortius, undas.

215 Ille per aërias pendens induruit auras.

Utque ferunt imbres gelidis concreescere
ventis;

Inde nives feri; nivibus quoque molle ro-
tatis

Adstringi, et spissa glomerari grandine cor-
pus;

Sicillum validis actum per inane lacertis,
Exsanguemque metu, nec quidquam humoris 220
habentem,

In rigidas versum silices prior edidit aetas.

Nunc quoque in Euboïco scopulus brevis emi-
cat alte

Gurgite; et humanae servat vestigia formae.

Quem, quasi sensurum, nautae calcare veren-
tur,

Appellantque Lichan. At tu, Iovis inclita 225
proles,

Arboribus caesis, quas ardua gesserat Oete,

Inque pyram structis, arcus, pharetramque
capacem,

Regnaque visuras iterum Troiana sagittas,

Ferre iubes Poeante satum: quo flamma mi-
nistro

Subdita. Dumque avidis comprehenditur ignibus 230
agger;

Congeriam silvae Nemeaeo vellere sum-
mam

Sternis: et imposita clavae cervice recum-
bis,

Haud alio vultu, quam si conviva iaceres,

Inter plena meri redimitus pocula sertis.

Iamque valens, et in omne latus diffusa 235
sonabat,

Securosque artus, contemptoremque petebat
Flamma suum. Timuere dei pro vindice
terrae.

Quos ita (sensit enim) laeto Saturnius ore
Iupiter adloquitur: Nostra est timor iste
voluptas,

240 O superi; totoque libens mihi pectore
grator,

Quod memoris populi dicor rectorque pa-
terque:

Et mea progenies vestro quoque tuta favo-
re est,

Nam quanquam ipsius datur hoc immani-
bus actis;

Obligor ipse tamen. Sed enim, ne pectora
vano

245 Fida metu paveant, Oetaeas spernite flam-
mas.

Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis,
ignes;

Nec nisi materna Vulcanum parte poten-
tem

Sentiet. Aeternum est, a me quod traxit,
et expers

Atque immune necis, nullaue domabile
flamma.

250 Idque ego defunctum terra coelestibus oris
Accipiam, cunctisque meum laetabile fa-
ctum

Dîs fore confido. Si quis tamen Hercule, si
quis

Forte deo doliturus erit, data praemia nolet:

Sed meruisse [dari sciet; invitique probabit.

Adsensere dei. Coniux quoque regia visa est 255
Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tulisse Jovis; seque indoluisse notatam.

Interea, quodcunque fuit populabile flammæ,

Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit

Herculis effigies; nec quidquam ab imagine 260
ductum

Matris habet: tantumque Iovis vestigia servat.

Utque novus serpens, posita cum pelle senecta,

Luxuriare solet, squamaque virere recenti;

Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus;

Parte sui meliore viget; maiorque videri 265

Coepit; et augusta fieri gravitate verendus.

Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,

Quadriiugo curru radiantibus intulit astris. *)

P 4

*) Alcmene zieht nach Hercules Tode zur Iole, die Hyllus geheirathet hatte. Dieser erzählt sie einmal, wie ihre Dienerin, Galanthis, von der Iuno in eine Wiesel verwandelt sey, und hört dagegen von der Iole die Verwandlung der Dryope in einen Lotus - Baum. Nach diesen Erzählungen erfahren sie die frohe Nachricht, dass der alte Iolaus, Hercules

Wagenführer, von der Hebe wieder zum Jünglinge gemacht sey. Auch die Söhne der Callirrhöe muss diese Göttin, weil das Verhängniss es forderte, in Jünglinge verwandeln: Diese Beispiele erregen unter den Göttern Unruhe, da jeder verlangt, dass Hebe denen, welche ihm lieb sind, die Jugendjahre wiedergeben soll. Aber Jupiter zeigt ihnen, dass er selbst darin vom Schicksale abhängig sey, weil er selbst seinen Söhnen, z. B. dem Minos, Rhadamanthus und Aeacus die Jugendjahre nicht wiedergeben könne. Dies beruhigt die Götter. Den Minos nannte der Dichter, um sich den Uebergang zu einer andern Fabel zu bahnen. Weil nämlich Minos glaubte, dass Miletus Anschläge auf sein Reich mache, so verliess dieser freiwillig das Land, und erbaute Miletus in Asien. Hier vermählte er sich mit der Cyane, die ihm den Caunus und die Byblis gebahr. Diese wird durch eine unglückliche Liebe endlich in eine Quelle verwandelt. In Creta machte diese Begebenheit wenig Aufsehn, weil sich da das noch grössere Abenteuer ereignet hatte, dass Iphis aus einem Mädchen zum Jünglinge geworden war, dieser heirathete dann die Ianche.

METAMORPHOSEON

LIBER X

METAMORPHOSIS

LIBRARY

*) **I**nde per immensum croceo velatus
amictu

Aëra digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad
oras

Tendit; et Orphea nequidquam voce ro-
gatur.

Adfuit ille quidem: sed nec sollennia verba,
Nec laetos vultus, nec felix attulit omen. 5

Fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridu-
la fumo

Usque fuit, nullosque invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta per
herbas

Dum nova Naiadum turba comitata vagatur,
Decidit, in talum serpentis dente recepto. 10

Quam satis ad superas postquam Rhodopeius
auras

Deflevit vates; ne non tentaret et umbras,

*) Von dem Hochzeitfeste des Iphigeneia und der Iphigeneia ging Hymenaeus zum Orpheus; der die Eurydice heirathete. Aber er beglückte diese Ehe nicht. Die junge Gattin starb. Orpheus ging in die Unterwelt hinab, erbat ihre Wiederkehr auf die Oberwelt vom Pluto, erhielt und verlor sie wieder.

Ad Styga Taenaria est ausus descendere
porta.

Perque leves populos, simulacraque functa
sepulcris,

15 Persephonen adiit, inamoenaque regna te-
nentem

Umbrarum dominum: pulsisque ad carmina
nervis

Sic ait: O positi sub terra numina mundi,

In quem recidimus quidquid mortale crea-
mur;

Si licet, et, falsi positis ambagibus oris,

20 Vera loqui sinitis, non huc, ut opaca vi-
derem

Tartara, descendi; nec uti villosa colubris

Terna Medusaei vincirem guttura monstri.

Causa viae coniux: in quam calcata venenum

Vipera diffudit; crescentesque abstulit annos.

25 Posse pati volui: nec me tentasse negabo.

Vicit amor. Supera deus hic bene notus in
ora est.

An sit et hic, dubito: sed et hic tamen au-
guror esse.

Famaque si veterem non est mentita rapinam,

Vos quoque iunxit Amor. Per ego haec loca
plena timoris,

30 Per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni,

Eurydices, oro, properata retexite fila.

Omnia debemur vobis: paulumque morati,

Serius aut citius sedem properamus ad unam.

Tendimus huc omnes, haec est domus ul-
tima: vosque

35 Humani generis longissima regna tenetis.

Haec quoque, cum iustos matura peregeris
annos,

Iuris erit vestri. Pro munere poscimus usum,
Quod si fata negant veniam pro coniuge, cer-
tum est

Nolle redire mihi. Leto gaudete duorum.

Talia dicentem, nervosque ad verba moven- 40
tem,

Exsanguis flebant animae. Nec Tantalus un-
dam

Captavit refugam: stupuitque Ixionis orbis.

Nec carpere iecur volucres: urnisque vaca-
runt

Belides: inque tuo sedisti, Sisyphe, saxo.

Tum primum lacrimis victarum carmine fa- 45
ma est

Eumenidum maduisse genas: nec regia con-
iux

Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:

Eurydicenque vocant. Umbras erat illa re-
centes

Inter: et incessit passu de vulnere tardo.

Hanc simul, et legem Rhodopeius accipit he- 50
ros,

Ne flectat retro sua lumina; donec Avernus

Exierit valles: aut irrita dona futura.

Carpitur acclivus per muta silentia trames,

Arduus, obscurus, caligine densus opaca:

Nec procul abfuerunt telluris margine sum- 55
mae.

Hic, ne deficeret, metuens, avidusque vi-
dendi,

Flexit amans oculos; et protinus illa relapsa
est.

Brachiaque intendens, prendique et prende-
re captans,

Nil nisi cedentes infelix arripit auras.

60 Iamque iterum moriens non est de coniuge
quidquam

Quæta suo: quid enim nisi se quereretur
amatam?

Supremumque vale, quod iam vix auribus ille
Acciperet, dixit: revolutaque rursus eodem
est.

Non aliter stupuit gemina nece coniugis Or-
pheus;

65 Quam tria qui timidus, medio portante ca-
tenas,

Colla canis vidit: quem non pavor ante re-
liquit,

Quam natura prior, saxo per corpus oborto:

Quique in se crimen traxit, voluitque videri

Olenos esse nocens: tuque o confisa figurae,

70 Infelix Lethæa, tuæ; iunctissima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet
Ide.

Orantem, frustra que iterum transire volen-
tem,

Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus

Squalidus in ripa, Cereris sine munere, sedit.

75 Cura dolorque animi, lacrimaeque alimenta
fuere.

Esse deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus
Haemon.

Tertius aequoreis inclusum Piscibus annum
Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem; seu quod male cesserat 80
illi;

Sive fidem dederat. Multas tamen ardor ha-
bebat

Iungere se vati: multae doluere repulsae.

*) Collis erat, collemque super planissima
campi

Area: quam viridem faciebant graminis
herbae.

Umbra loco deerat. Qua postquam parte re- 85
sedit

Dīs genitus vates, et fila sonantia movit;

Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit ar-
bos,

Non nemus Heliadum, non frondibus escu-
lus altis,

Nec tiliae molles, nec fagus, et innuba lau-
rus.

Et coryli fragiles, et fraxinus utilis hastis, 90

Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,

Et platanus genialis, acerque coloribus im-
par,

*) Orpheus setzte sich auf einen Hügel und rührte die
Laute, deren Zaubertöne die Bäume umher herbei-
lockten, so dass dieser Hügel nun mit den schön-
sten Bäumen besetzt wurde. Unter diesen war auch
die Cypresse, in welche der junge Cyparissus ver-
wandelt war.

- Amnicolaeque simul salices, et aquatica lo-
 tos,
 Perpetuoque virens buxus, tenuesque my-
 ricæ,
 95 Et bicolor myrtus, et baccis caerula tinus:
 Vos quoque flexipedes hederæ venistis, et
 una
 Pampineæ vites, et amictæ vitibus ulmi:
 Ornique, et piceæ, pomoque onerata ru-
 benti
 Arbutus, et lentæ, victoris præmia, palmae:
 100 Et succincta comas, hirsutaque vertice pi-
 nus:
 Grata deûm matri. Siquidem Cybeleïus
 Attis
 Exiit hac hominem, truncoque induruit illo.

 Adfuit huic turbæ, metas imitata, cu-
 pressus,
 Nunc arbor, puer ante deo dilectus ab illo,
 105 Qui citharam nervis, et nervis temperat ar-
 cus.
 Namque sacer Nymphis, Carthaea tenenti-
 bus arva,
 Ingens cervus erat: lateque patentibus altis
 Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
 Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
 110 Pendebant tereti gemmata monilia collo.
 Bulla super frontem parvis argentea loris
 Vincita movebatur: parilique ex aere nite-
 bant
 Auribus in geminis circum cava tempora,
 baccae.

Isque metu vacuus, naturalique pavore
Deposito, celebrare domos, mu'cendaque 115
colla

Quamlibet ignotis manibus praebere solebat.
Sed tamen ante alios, Caeae pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cyparisse, tibi. Tu pabula
cervum

Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad un-
dam:

Tu modo texebas varios per cornua flores: 120
Nunc, eques in tergo residens, huc latus et
illuc

Mollia purpureis frenabas ora capistris.
Aestus erat, mediusque dies: Solisque vapore
Concava litorei fervebant brachia Cancri.

Fessus in herbosa posuit sua corpora terra 125
Cervus: et arborea ducebat frigus ab umbra.
Hunc puer imprudens iaculo Cyparissus
acuto

Fixit: et, ut saevo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit. Quae non solatia Phoebus
Dixit? et ut leviter, pro materiaque doleret, 130
Admonuit. Gemit ille tamen: munusque
supremum

Hoc petit a superis; ut tempore lugeat
omni.

Iamque, per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti coeperunt membra colorem;
Et modo, qui nivea pendebant fronte capilli, 135
Horrida caesaries fieri: sumtoque rigore
Sidereum gracili spectare cacumine coelum.
Ingemuit, tristisque deus, Lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.

140 *) Tale nemus vates contraxerat: inque ferarum

Concilio medius, turba volucrumque sedebat,
Ut satis impulsas tentavit pollice chordas;
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine rupit:

145 Ab Iove, Musa parens, cedunt Iovis omnia regno,

Carmina nostra move. Iovis est mihi saepe potestas

Dicta prius. Cecini plectro graviore Gigantas,

Sparsaque Phlegraeis victricia fulmina campis.
Nunc opus est levio^re lyra.**)

*) So sass Orpheus umringt von Bäumen und Thieren. Nachdem er seine Laute gestimmt hatte zu neuen Gesängen, begann er ein neues Lied. v, 143 - 152.

**) Zuerst sang er den Raub des Ganymedes, die Verwandlung des Hyacinthus, der Cerastae, der Bildsäule des Pygmalion, der Myrrha, und der Atalanta.

METAMORPHOSEON

L I B E R XI.

THE AMERICAN

JANUARY

*) **C**armine dum tali silvas, animosque ferarum

Threïcius vates, et saxa sequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum tectae lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt

Orphea, percussis sociantem carmina nervis. 5
E quibus una, levem iactato crine per auram,

En, ait, en hic est nostri contemptor: et hastam

Vatis Apollinei vocalia misit in ora.

Quae foliis praesuta notam sine vulnere fecit.

Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso 10

Aëre concentu victus vocisque lyraeque est;

Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,

Anie pedes iacuit. Sed enim temeraria crescunt

Bella: modusque abiit; insanaque regnat Erynnis.

r) Indem Orpheus sang, entdeckten ihn die Weiber der Ciconen, die jetzt des Bacchus Fest feierten, und ergrimmt, dass er ihre Liebe verschmähe, tödten sie den Sänger. Bacchus verwandelt die Freyerinnen in Bäume.

15 Cunctaque tela forent cantu mollita: sed in-
gens

Clamor, et inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plaususque, et Bacchei ulu-
latus

Obstrepuere sono citharae. Tum denique
saxa

Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.

20 Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque, agmenque fe-
rarum,

Maenades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris;
Et coeunt, ut aves; si quando luce vagantem

25 Noctis avem cernunt: structoque utrinque
theatro

Ceu matutina cervus periturus arena,
Praeda canum est: vatemque petunt, et fron-
de virenti

Coniiciunt thyrsos, non haec in munera factos.
Hae glebas, illae dereptos arbore ramos,
30 Pars torquent silices. Neu desint tela furori;
Forte boves presso subigebant vomere ter-
ram:

Nec procul hinc, multo fructum sudore pa-
rantes,

Dura lacertosi fodiebant arva coloni.

Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
35 Arma sui: vacuosque iacent dispersa per
agros

Sarculaque, rastrique graves, longique ligones.
Quae postquam rapuere ferae, cornuque mi-
naci

Divellere boves: ad vatis fata recurrunt:
Tendentemque manus, et in illo tempore pri-
mum

Irrita dicentem, nec quidquam voce moven- 40
tem,

Sacrilegae perimunt. Perque os, pro Iupiter!
illud,

Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.

Te maestae volucres, Orpheu, te turba fera-
rum,

Te rigidi silices, tua carmina saepe secutae 45
Fleverunt silvae: positis te frondibus arbos,
Tonsa comam, luxit: lacrimis quoque flumina
dicunt

Increvisse suis: obscuraque carbasa pullo
Naïdes et Dryades, passosque habuere capillos.
Membra iacent diversa locis. Caput, Hebre, 50
lyramque

Excipis; et, mirum! medio dum labitur amne,
Flebile, nescio quid, queritur lyra, flebile lin-
gua

Murmurat exanimis: respondent flebile ripae.
Iamque mare invectae flumen popolare relin-
quunt;

Et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi. 55

Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
Os petit, et sparsos stillanti rore capillos.

Tandem Phoebus adest: morsusque inferre
parantem

Arcet; et in lapidem rictus serpentis apertos
Congelat; et patulos, ut erant, indurat hia- 60
tus.

- Umbra subit terras: et, quae loca viderat
 ante,
 Cuncta recognoscit. Quaerensque per arva
 piorum
 Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur
 ulnis.
 Hic modo coniunctis spatiantur passibus ambo:
 65 Nunc praecedentem sequitur: nunc praevius
 anteit:
 Eurydicenque suam iam tuto respicit Or-
 pheus.
 Non impune tamen scelus hoc sinit esse
 Lyaeus:
 Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
 Protinus in silvis matres Edonidas omnes,
 70 Quae fecere nefas, torta radice ligavit.
 Quippe pedum digitos, in quantum quaeque
 secuta est,
 Traxit: et in solidam detrusit acumine ter-
 ram.
 Utque suum laqueis, quos callidus abdidit au-
 ceps,
 Crus ubi commisit volucris, sensitque te-
 neri;
 75 Plangitur; ac trepidans adstringit vincula
 motu:
 Sic, ut quaeque solo defixa cohaeserat harum,
 Exsternata fugam frustra tentabat. At illam
 Lenta tenet radix, exsultantemque coërcet.
 Dumque ubi sunt digiti, dum pes ubi quaerit,
 et ungues,
 80 Adspicit in teretes lignum succedere suras.

Et conata femur maerenti plangere dextra;
Robora percussit. Pectus quoque robora
fiunt:

Robora sunt humeri: porrectaque brachia
veros

Esse putes ramos: et non fallare putando.

*) Nec satis hoc Baccho est. Ipsos quo- 85
que deserit agros:

Cumque choro meliore, sui vineta Tymoli,
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc adsueta cohors Satyri, Bacchaeque
frequentant:

At Silenus abest. Titubantem annisque me- 90
roque

Ruricolae cepere Phryges: vinctumque co-
ronis

Ad regem traxere Midan: cui Thracius Or-
pheus

Q 5

-
- *) Diese Rache genügte dem Bacchus nicht, er verließ
dies frevelhafte Volk ganz, und ging nach dem
Tmolus in Phrygien. Auf diesem Zuge hatten die
Landleute den Silenus, der, vom Alter und vom
Rausche taumelnd, zurückgeblieben war, aufgefan-
gen, und zu ihrem Könige Midas gebracht. Aber
dieser Fürst erkannte den Silen und gab ihn dem
Bacchus zurück. Zur Belohnung erhält er die Wahl
einer Bitte, und der Thor bittet, dass alles, was er
berühre, in Gold sich verwandeln möge. Seine Bitte
wird erfüllt, bis er selbst den Bacchus wieder um
Abänderung derselben anfleht.

Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium comitemque sa-
crorum,

- 95 Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinque dies, et iunctas ordine noctes.
Et iam stellarum sublime coëgerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cum laetus in agros
Rex venit; et iuveni Silenum reddit alumno.
100 Huic deus optandi gratum, sed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille male usus donis, ait, Effice, quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Adnuit optatis: nocituraque munera solvit
105 Liber; at indoluit, quod non meliora petisset.
Laetus abit; gaudetque malo Berecynthius
heros:

Pollicitamque Fidem tangendo singula ten-
tat.

Vixque sibi credens, non alta fronde vi-
rentem

- Ilice detraxit virgam: virga aurea facta est.
110 Tollit humo saxum: saxum quoque palluit
auro.

Contigit et glebam: contactu gleba potenti
Massa fit. Arentes Cereris decerpsit aristas:
Aurea messis erat. Dementum tenet arbore
pomum:

- Hesperidas donasse putes. Si postibus altis
115 Admovit digitos; postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere posset.
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia. Gaudenti mensas posuere ministri,

Exstructas dapibus, nec tostae frugis egentes. 120

Tum vero, sive ille sua Cerealia dextra

Munera contigerat, Cerealia dona rigeabant.

Sive dapes avido convellere dente parabat.

Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.

Miscuerat puris auctorem muneris undis, 125

Fusile per rictus aurum fluitare videres.

Attonitus novitate mali, divesque, miserque

Effugere optat opes: et, quae modo voverat,
odit.

Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur

Urit, et invisio meritus torquetur ab auro. 130

Ad coelumque manus et splendida brachia
tollens,

Da veniam, Lenaeae pater; peccavimus, inquit:

Sed miserere, precor, speciosoque eripe
damno.

Mite deum numen Bacchus peccasse fatentem

Restituit, pactamque fidem, data munera, 135
solvit.

Neve male optato maneat circumlitus auro,

Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus am-
nem;

Perque iugum montis labentibus obvius undis

Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.

Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit, 140

Subde caput: corpusque simul, simul elue
crimen.

Rex iussae succedit aquae. Vis aurea tinxit

Flumen, et humano de corpore cessit in amnem.

Nunc quoque iam veteris percepto semine
venae

Arva rigent, auro madidis pallentia glebis. 145

*) Ille, perosus opes, silvas et rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in an-
tris.

Pingue sed ingenium mansit: nocituraque,
ut ante,

Rursus erant domino stolidae praecordia
mentis.

150 Nam, freta prospiciens, late riget arduus alto
Tmolus in adscensu: clivoque extentus utro-
que,

Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypaepis.

Pan ibi dum teneris iactat sua carmina Nym-
phis,

Et leve cerata modulatur arundine carmen;

155 Ausus Apollineos prae se contemnere cantus,
Iudice sub Tmolo certamen venit ad impar.

Monte suo senior iudex consedit; et aures
Liberat arboribus. Quercu coma caerula
tantum

Cingitur; et pendent circum cava tempora
glandes.

160 Isque deum pecoris spectans, In iudice, dixit,
Nulla mora est. Calamis agrestibus insonat ille:
Barbaricoque Midan, aderat nam forte ca-
nenti,

*) Eben dieser Midas gibt einen neuen Beweis seines stumpfen Gefühls, indem er dem Pan, der sich mit dem Apollo in einen Wettstreit eingelassen hatte, den Preis zuerkennt, wofür er vom Apollo Eselsohren bekommt. Er selbst verbirgt sie durch die neuerfundene Tiara, aber sein Barbier macht den Vorfall bekannt.

Carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phoebi: vultum sua silva se-
cuta est.

Ille caput flavum lauro Parnaside vinctus 165

Verrit humum Tyrio saturata murice palla:

Instructamque fidem gemmis et dentibus Indis

Sustinet a laeva: tenuit manus altera plectrum.

Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto

Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus 170

Pana iubet Tmolus citharae submittere can-
nas.

Iudicium sanctique placet sententia montis
Omnibus. Arguitur tamen, atque iniusta vo-
catur

Unius sermone Midae. Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram; 175

Sed trahit in spatium, villisque albentibus
implet;

Instabilesque imo facit; et dat posse moveri.

Cetera sunt hominis. Partem damnatur in
unam:

Induiturque aures lente gradientis aselli.

Ille quidem celat, turpique onerata pu- 180
dore

Tempora purpureis tentat velare tiaris.

Sed, solitus longos ferro resecare capillos,

Viderat hoc famulus. Qui, cum nec prodere
visum

Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen, secedit, humum- 185
que

Effodit: et, domini quales adspexerit aures,

Voce refert parva; terraeque immurmurat
haustae.

Indiciumque suae vocis tellure regesta
Obruit, et scrobibus tacitus discedit opertis.

190 Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Coepit: et, ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam. Leni nam motus ab Au-
stro

Obruta verba refert; dominique coarguit
aures.

*) Ultus abit Tmolo; liquidumque per
aëra vectus

195 Augustum citra pontum Nepheleïdos Helles
Laomedonteis Letoïus adstitit arvis.

Dextera Sigaei, Rhoetaei laeva profundī
Ara Panomphaeo vetus est sacrata Tonanti.

Inde novae primum moliri moenia Troiae
200 Laomedonta videt: susceptaque magna labore
Crescere difficili; nec opes exposcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundī
Mortalem induitur formam, Phrygioque ty-
ranno

Aedificant muros, pacto pro moenibus auro.
205 Stabat opus: pretium rex inficiatur; et addit

*) Nach dieser Bestrafung des Midas ging Apollo nach dem Hellespont, wo Laomedon eben die neuen Mauern von Troja aufbauen wollte. Apollo und Neptun vollenden diesen Bau, und bestrafen den Laomedon, da er die gelobten Bedingungen nicht erfüllet. Eben dieser Fürst wird für eine ähnliche Treulosigkeit vom Hercules gezüglichet.

Perfidiae cumulum falsis periuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit; et
omnes

Inclinavit aquas ad avarae litora Troiae.
Inque freti formam terras convertit; opes
que

Abstulit agricolis: et fluctibus obruit arva. 210

Poena neque haec satis est: regis quoque filia
monstro

Poscitur aequoreo. Quam dura ad saxa re-
vinctam

Vindicat Alcides: promissaque munera, dictos
 Poscit equos: tantique operis mercede ne-
 gata,

Bis periura capit superatae moenia Troiae. 215

Nec, pars militiae, Telamon sine honore recessit:

Hesioneque data potitur. Nam coniuge Pe-
leus

Clarus erat Diva. Nec avi magis ille superbit
Nomine, quam soceri. Siquidem Iovis esse
nepoti

Contigit haud uni: coniux Dea contigit uni. *) 220

(*) Hercules belohnte den Telamon für den Antheil, den er an der Eroberung von Troja hatte, mit der Hand der Hesione. Noch glücklicher wurde dieses Helden Bruder Peleus durch die Hand einer Göttin, der Thetis, die er, mit Jupiters Einwilligung, durch den Rath des Proteus erhielt. Dies Glück wurde bald durch Achills Geburt erhöht, und er wäre ganz glücklich gewesen, hätte er sich nicht des Brudermordes am Phocus schuldig gemacht. Flüchtig we-

*) Quae Idum Lucifero genitus miracula
narrat

De consorte suo ; cursu festinus anhelos
Advolat armenti custos Phoeus Anetor.

Heu Peleu, Peleu, magnae tibi nuntius adsum
225 Cladis! ait. Quodcunque ferat, iubet edere
Peleus.

Pendet, et ipse metu trepidat Trachinius
heros.

Ille refert : Fessos ad litora curva iuencos
Adpuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse vi-
deret.

230 Parsque boum fulvis genua inclinarat arenis,
Latarumque iacens campum spectabat aqua-
rum:

gen dieser That kam er nach Trachis, wo damals Ceyx herrschte. der ihn freundlich aufnahm. ob er gleich selbst über das Schicksal seines Bruders Daedalion trauerte, Dieser ein sehr thätiger Krieger, ward in einen Habicht verwandelt, als ihn der Schmerz über seine Tochter Chione, die Mutter des Autolycus und Philammon, wild machte. Diana erschoss sie, weil sie sich über die Göttin erhob.

*) Indem Ceyx diese Geschichte dem Peleus erzählt, erhält dieser die Nachricht, dass ein schrecklicher Wolf seine am Ufer zurückgelassenen Heerden zerfleische, Da sein Gewissen ihm sagt, dass die Nereide Psamathe dadurch den Tod ihres Sohnes Phocus räche, so betet er zu ihr um Verzeihung, die er durch seiner Gemahlin Fürbitte erhielt. Der Wolf wird in Marmor verwandelt.

Pars gradibus tardis illuc errabat et illuc:
Nant alii, celsoque exstant super aequora
collo.

Templa mari subsunt, nec marmore clara, nec
auro;

Sed trabibus densis, lucoque umbrosa vetusto. 235

Nereïdes Nereusque tenent. Hos navita templi

Edidit esse deos, dum retia litore siccant.

Iuncta palus huic est, densis obsessa salictis,

Quam restagnantis fecit maris unda paludem.

Inde, fragore gravi strepitans, loca proxima 240
terret

Bellua vasta, lupus; ulvisque palustribus exit,

Oblitus et spumis, et spisso sanguine rictus

Fulm o s, rubra suffusus lumina flamma.

Qui, quanquam saevit pariter rabieque fame-
que,

Acrior est rabie. Neque enim ieiunia curat 245

Caede boum, diramque famem satiare, sed
omne

Vulnerat armentum, sternitque hostiliter
omne.

Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,

Dum defensamus, leto est data. Sanguine litus

Undaque prima rubent, demugitaeque palu- 250
des.

Sed mora damnosa est, nec res dubitare re-
mittit:

Dum superest aliquid, cuncti coëamus, et arma,

Arma capessamus, coniunctaque tela feramus.

Dixerat agrestis. Nec Pelea damna movebant:

Sed memor admissi, Nereïda colligit orbam 255

Damna suo inferias extincto mittere Phoco.

Induere arma viros, violentaque sumere tela
Rex iubet Oetaeus; cum quis simul ipse para-
bat

Ire. Sed Halcyone coniux excita tumultu
260 Prosilit, et, nondum totos ornata capillos,
Disiicit hos ipsos: colloque infusa mariti,
Mittat ut auxilium sine se, verbisque precatur
Et lacrimis; animasque duas ut servet in una.
Aeacides illi, Pulchros, Regina, piosque
265 Pone metus: plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra nova monstra
moveri.

Numen adorandum pelagi est. Erat ardua
turris,
Arce focus summa; fessis loca grata carinis.
Adscendunt illuc, stratosque in litore tauros
270 Cum gemitu adspiciunt, vastatoremque cru-
ento

Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti litora ponti,
Caeruleam Peleus Psamathen, ut finiat iram,
Orat; opemque ferat. Nec vocibus illa ro-
gantis

275 Flectitur Aeacidae. Thetis hanc pro coniuge
supplex

Accepit veniam. Sed enim irrevocatus ab
acri

Caede lupo perstat, dulcedine sanguinis asper;
Donec inhaerentem lacerae cervice iuvencae
Marmore mutavit. Corpus, praeterque co-
lorem

280 Omnia servavit: lapidis color indicat, illum
Iam non esse lupo, iam non debere timeri.

Nec tamen hac profugum consistere Pelea
terra

Fata sinunt: Magnetas adit vagus exsul, et
illic

Sumit ab Haemonio purgamina caedis Acasto.

*) Interea fratisque sui, fratremque secutis 285

Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,

Consulat ut sacras, hominum oblectamina,
sortes,

Ad Clarium parat ire deum: nam templa pro-
fanus

Invia cum Phlegyis faciebant Delphica Phor-
bas.

Consilii tamen ante sui, fidissima, certam 290

Te facit, Halcyone. Cui protinus intima frigus

Ossa receperunt; buxoque simillimus ora

Pallor obit; lacrimisque genae maduere pro-
fusus.

Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:

Singultuque pias interrumpente querelas, 295

R 2

*) Beunruhigt durch beide ominöse Vorfälle will Ceyx das Orakel zu Claros befragen. Umsonst sucht seine Halcyone ihn von einer so gefährlichen Seereise abzuhalten, umsonst verlangt sie, ihn wenigstens zu begleiten, er reiset doch und verliert im Sturme sein Leben. Ein Traumgott verkündigt seiner Gattin seinen Tod. Sie geht mit dem Morgen an den Hafen, wo das Meer den Körper des Ceyx ans Land treibt. Beide werden in Eisvögel verwandelt.

Quae mea culpa tuam, dixit, carissime, men-
tem

Vertit? Ubi est, quae cura mei prius esse
solebat?

Iam potes Halcyone securus abesse relictâ.

Iam via longa placet. Iam sum tibi carior
absens.

300 At, putô, per terras iter est, tantumque
dolebo;

Non etiam metuam; curaeque timore care-
bunt.

Aequora me terrent, et ponti tristis imago.

Et laceras nuper tabulas in litore vidi;

Et saepe in tumulis sine corpore nomina legi.

305 Neve tuum fallax animum fiducia tangat;

Quod socer Hippotades tibi sit; qui carcere
fortes

Contineat ventos, et, cum velit, aequora
placet.

Cum semel emissi tenuerunt aequora venti;

Nil illis vetitum est; incommendataque tellus

310 Omnis, et omne fretum. Coeli quoque nu-
bila vexant;

Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.

Quo magis hos novi, nam novi, et saepe pa-
terna

Parva domo vidi, magis hoc reor esse ti-
mendos.

Quod tua si flecti precibus sententia nullis,

315 Care, potest, coniux; nimiumque es certus
eundi;

Me quoque tolle simul. Certe iactabimur
una:

Nec, nisi quae patiar, metuam: pariterque
feremus

Quidquid erit; pariter super aequora lata
feremur.

Talibus Aeolidos dictis lacrimisque movetur
Sidereus coniux; neque enim minor ignis in 320
ipso est.

Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pe-
ricli:

Multaque respondit, timidum solantia pectus.
Nec tamen idcirco causam probat. Addidit
illis

Hoc quoque lenimen, quo solo flexit aman- 325
tem:

Longa quidem nobis omnis mora: sed tibi
iuro

Per patrios ignes, si me modo fata remittent,
Ante reversurum, quam Luna bis impleat or-
bem.

His ubi promissis spes est admota recursus;
Protinus eductam navalibus aequore tingi, 330
Aptarique suis pinum iubet armamentis.

Qua rursus visa, veluti praesaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrimasque emisit obor-
tas:

Amplexusque dedit: tristique miserrima tan-
dem

Ore, Vale, dixit: collapsaque corpore tota est. 335
Ast iuvenes, quaerente moras Ceyce, redu-
cunt

Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Aequalique ictu scindunt freta. Sustulit illa

- Humentes oculos; stantemque in puppe re-
curva,
340 Concussaue manu dantem sibi signa mari-
tum
Prima videt; redditque notas. Ubi terra re-
cessit
Longius, atque oculi nequeunt cognoscere vul-
tus;
Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Haec quoque ut haud poterat, spatio submota,
videri,
345 Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Portubus exierant; et moverat aura rudentes;
Obvertit lateri pendentes navita remos:
Cornuaque in summa locat arbore; totaque
malo
Carbasa deducit; venientesque excipit auras.
350 Aut minus, aut certe medium non amplius
aequor
Puppe secabatur; longeque erat utraque tellus;
Cum mare sub noctem tumidis albescere coe-
pit
Fluctibus; et praeceps spirare valentius Eurus.
Ardua, iamdudum, demittite cornua, rector
355 Clamat; et antennis totum subnectite velum.
Hic iubet; impediunt adversae iussa procellae;
Nec sinit audiri vocem fragor aequoris ullam.
Sponte tamen properant alii subducere remos;
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
360 Egerit hic fluctus; aequorque refundit in ae-
quor:
Hic rapit antennas. Quae dum sine lege ge-
runtur;

Aspera crescit hiems ; omnique e parte feroces
Bella gerunt venti ; fretaque indignantia mis-
cent.

Ipsa pavet ; nec se, qui sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector ; nec quid iubeatve, vetetve: 365
Tanta mali moles, totaque pontentior arte est.
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incursu gravis unda, tonitribus ae-
ther.

Fluctibus erigitur, coelumque aequare videtur
Pontus : et inductas adspergine tingere nubes. 370
Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas,
Concolor est illis ; Stygia modo nigrior unda :
Sternitur interdum, spumisque sonantibus
albet.

Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia pup-
pis :

Et modo sublimis, veluti de vertice montis, 375
Despicere in valles, imumque Acheronta vide-
tur :

Nunc, ubi demissam curvum circumstetit ae-
quor,

Susplicere inferno summum de gurgite coelum.
Saepe dat ingentem fluctu latus icta fragorem :
Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim 380
Cum laceras aries ballistave concutit arces.

Utque solent, sumtis in cursu viribus, ire
Pectore in arma feri, praetentaque tela leones ;
Sic ubi se ventis admiserat unda coortis,
Ibat in arma ratis ; multoque erat altior illis. 385
Iamque labant cunei, spoliataque tegmine
cerae

Rima patet ; praebetque viam letalibus undis.

Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres ;
Inque fretum credas totum descendere coe-
lum :

390 Inque plagas coeli tumefactum adscendere
pontum.

Vela madent nimbis ; et cum coelestibus undis
Aequorea miscentur aquae. Caret ignibus
aether ;

Caecaque nox premitur tenebris hiemisque
suisque.

Discutiunt tamen has , praebentque micantia
lumen

395 Fulmina : fulmineis ardescunt ignibus undae.

Dat quoque iam saltus intra cava texta carinae

Fluctus : et ut miles, numero praestantior omni,

Cum saepe adsiluit defensae moenibus urbis,

Spe potitur tandem ; laudisque accensus amore

400 Inter mille viros, murum tamen occupat unus.

Sic ubi pulsarunt acres latera ardua fluctus,

Vastius insurgens decimae ruit impetus undae :

Nec prius absistit fessam oppugnare carinam,

Quam velut in captae descendat moenia na-
vis.

405 Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum ;

Pars maris intus erat. Trepidant haud secius
omnes,

Quam solet urbs, aliis murum fodientibus ex-
tra,

Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.

Deficit ars ; animique cadunt : totidemque
videntur,

410 Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere
mortes.

Non tenet hic lacrimas; stupet hic: vocat ille
beatos,

Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiaque ad coelum, quod non videt, irrita
tollens

Poscit opem; subeunt illi fratresque parens-
que;

Huic cum pignoribus domus, et quod cuique 415
relictum est.

Halcyone Ceyca movet. Ceycis in ore
Nulla nisi Halcyone est: et, cum desideret
unam,

Gaudet abesse tamen. Patriae quoque vellet
ad oras

Respicere, inque domum supremos vertere
vultus.

Verum ubi sit nescit. Tanta vertigine pontus 420
Fervet: et inducta piceis e nubibus umbra
Omne latet coelum: duplicataque noctis ima-
go est.

Frangitur incursu nimborum turbinis arbor:
Frangitur et regimen: spoliisque animosa
superstans

Unda, velut victrix, sinuatas despicit undas. 425
Nec levius, quam si quis Athon, Pindumve,
revulsos

Sede sua, totos in apertum everterit aequor,
Praecipitata ruit: pariterque et pondere et
ictu

Mergit in ima ratem. Cum qua pars magna
virosum

Gurgite pressa gravi, neque in aëra reddita, 430
fato

Functa suo est. Alii partes et membra carinae
Trunca tenent. Tenet ipse manu, qua sceptrum
solebat,

Fragmina navigii Ceyx: socerumque patrem-
que

Invocat, heu! frustra. Sed plurima nantis in
ore

435 Halcyone coniux. Illam meminitque refert-
que:

Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
Optat; et exanimis manibus tumultetur amicis.
Dum natat; absentem, quoties sinit hiscere
fluctus,

Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat
undis.

440 Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: et rupta mersum caput obruit unda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.

445 Aeolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: et iam, quas induat ille,
Festinat vestes; iam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat: reditusque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat:

450 Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat:
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret sospes coniux suus, utque re-
diret,

Optabat; nullamque sibi praeferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.

455 At dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet; utque manus funestas arceat aris;

Iri, meae, dixit, fidissima nuntia vocis,
 Vise soporiferam Somni velociter aulam:
 Exstinctique iube Cēycis imagine mittat
 Somnia ad Halcyonen, veros narrantia casus. 460
 Dixerat. Induitur velamina mille colorum
 Iris, et arquato coelum curvamine signans
 Tecta petit iussi sub rupē latentia regis.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
 Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni: 465
 Quo nunquam radiis oriens, mediusve, ca-
 densve

Pboebus adire potest. Nebulae caligine
 mixtae

Exhalantur humo, dubiaeque crepuscula lucis.
 Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
 Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt 470
 Sollicitive canes, canibusve sagacior anser.
 Non fera, non pecudes, non moti flamine
 ramī,

Humanaeve sonum reddunt convicia linguae.
 Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
 Rivus aquae Lethes: per quem cum murmure 475
 labens

Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
 Ante fores antri fecunda papavera florent,
 Innumeraeque herbae: quarum de lacte so-
 pore

Nox legit, et spargit per opacas humida
 terras.

Ianua, quae verso stridorem cardine reddat, 480
 Nulla domo tota; custos in limine nullus.
 At medio torus est, ebено sublimis in atra,
 Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:

Quo cubat ipse deus, membris languore solutis.

485 Hunc circa passim, varias imitantia formas,
Somnia vana iacent totidem, quot messis
aristas,

Silva gerit frondes, eiectas litus arenas.

Quo simul intravit, manibusque obstantia
virgo

Somnia dimovit; vestis fulgore reluxit

490 Sacra domus: tardaue deus gravitate iacentes

Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens,

Summaque percutiens nutanti pectora mento,

Excussit tandem sibi se: cubitoque levatus,

Quid veniat, cognorat enim, scitatur. At illa:

495 Somne, quies rerum, placidissime Somne
Deorum,

Pax animi, quem cura fugit; qui corda diurnis

Fessa ministeriis mulces, reparasque labori;

Somnia, quae veras aequant imitamine formas,

Herculeae Trachine iube, sub imagine regis,

500 Halcyonen adeant; simulacraque naufraga fingant.

Imperat hoc Iuno. Postquam mandata peregit

Iris, abit. Neque euim ulterius tolerare vaporis

Vim poterat. Labique ut Somnum sensit in artus;

Effugit; et remeat per quos modo venerat arcus.

505 At pater e populo natorum mille suorum

Excitat artificem, simulatoremque figurae,
Morphea. Non illo iussus sollertius alter
Exprimit incessus, vultumque sonumque lo-
quendi.

Adiicit et vestes, et consuetissima cuique
Verba. Sed hic solos homines imitatur: at 510
alter

Fit fera, fit volucris, fit longo corpore ser-
pens.

Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vul-
gus

Nominat. Est etiam diversae tertius artis
Phantasos. Ille in humum, saxumque, undam-
que, trabemque

Quaeque vacant anima feliciter omnia transit. 515
Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus
Nocte solent: populos alii plebemque perer-
rant.

Praeterit hos senior: cunctisque e fratribus
unum

Morphea, qui peragat Thaumantidos edita,
Somnus

Eligit: et rursus molli languore solutus, 520
Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraque morae breve tempus in
urbem

Pervenit Haemoniam: positisque e corpore
pennis

In faciem Cëycis abit: formaque sub illa 525
Luridus, exsanguis similis, sine vestibis ullis,
Coniugis ante torum miserae stetit. Uda vi-
detur

Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.

Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
530 Haec ait: Agnoscis Cēyca, miserrima coniux?
An mea mutata est facies nece? respice; nosces:

Inveniesque tuo pro coniuge coniugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus. Falsae tibi me promittere noli.
535 Nubilus Aegaeo deprendit in aequore navim
Auster, et ingenti iactatam flamine solvit:
Oraque nostra, tuum frustra clamantia nomen,

Implerunt fluctus. Non haec tibi nuntiat auctor

Ambiguus: non ista vagis rumoribus audis.
540 Ipse ego fata tibi praesens mea naufragus edo.
Surge, age: da lacrimas; lugubriaque indue:
nec me

Indeploratum sub inania Tartara mitte.
Adiicit his vocem Morpheus; quam coniugis illa

Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros

545 Visus erat: gestumque manus Cēycis habebant.

Ingemit Halcyone lacrimans, motatque laceratos

Per somnum: corpusque petens amplectitur auras:

Exclamatque, Mane. Quo te rapis? ibimus una.

Voce sui, specieque viri, turbata soporem

Excutit: et primo si sit circumspicit illic, 550
 Qui modo visus erat. Nam moti voce ministri
 Intulerant lumen. Postquam non invenit us-
 quam;
 Percutit ora manu: laniatque a pectore ve-
 stes:
 Pectoraque ipsa ferit. Nec crinem solvere
 curat;
 Scindit: et altrici, quae luctus causa, roganti, 555
 Nulla est Halcyone, nulla est, ait: occidit una
 Cum Ceyce suo. Solantia tollite verba.
 Naufragus interiit. Vidi, agnovique: manus-
 que
 Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
 Umbra fugit: sed et umbra tamen manifesta, 560
 virique
 Vera mei. Non ille quidem, si quaeris, ha-
 bebat
 Adsuetos vultus: nec, quo prius ore, nitebat.
 Pallentem, nudumque, et adhuc humente ca-
 pillo
 Infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
 Ecce loco: et quaerit, vestigia si qua super- 565
 sint.
 Hoc erat, hoc animo quod divinante time-
 bam;
 Et ne, me fugiens, ventos sequerere roga-
 bam?
 At certe vellem, quoniam periturus abibas,
 Me quoque duxisses. Tecum fuit utile, tecum
 Ire mihi. Neque enim de vitae tempore quid- 570
 quam
 Non simul egissem: nec mors discreta fuisset.

Nunc absens pereo, iactor nunc fluctibus abs-
ens:

Et, sine me, me pontus habet. Crudelior ipso
Sit mihi mens pelago; si vitam ducere nitar
Longius; et tanto pugnem superesse dolori.
575 Sed neque pugnabo: nec te, miserande, relin-
quam:

Et tibi nunc saltem veniam comes. Inque se-
pulcro,

Si non urna, tamen iunget nos litera: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit
omni

580 Plangor: et attonito gemitus e corde trahun-
tur.

Mane erat: egreditur tectis ad litus: et illum
Maesta locum repetit, de quo spectarat eun-
tem.

Dumque, Moratus ibi; dumque, Hic retinacu-
la solvit,

Hoc mihi discedens dedit oscula litore, dicit,
585 (Dumque notata oculis reminiscitur acta, fre-
tumque)

Prospicit; in liquida, spatio distante, tue-
tur

Nescio quid, quasi corpus, aqua; primoque,
quid illud

Esset, erat dubium: postquam paulo adpu-
lit unda;

Et, quamvis aberat, corpus tamen esse li-
quebat;

590 Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine
mota est,

Et, tanquam ignoto lacrimam daret, Heu
 miser, inquit,
 Quisquis es, et si qua est coniux tibi! flucti-
 bus actum
 Fit propius corpus. Quod quo magis illa
 tuetur,
 Hoc minus et minus est amens sua. Iam-
 que propinquae
 Admotum terrae, iam quod cognoscere pos- 595
 set,
 Cernit: erat coniux. Ille est, exclamat: et una
 Ora, comas, vestem lacerat: tendensque tre-
 mentes
 Ad Ceyca manus, Sic, o carissime coniux,
 Sic ad me, miserande, redis? ait. Adiacet
 undis
 Facta manu moles: quae primas aequoris iras 600
 Frangit; et incursus quae praedelassat aqua-
 rum.
 Insilit huc: mirumque fuit potuisse; volabat:
 Percutiensque levem, modo natis aëra pennis,
 Stringebat summas ales miserabilis undas.
 Dumque volat; maesto similem, plenumque 605
 querelae
 Ora dedere sonum, tenui crepitantia rostro.
 Ut vero tetigit mutum et sine sanguine corpus;
 Dilectos artus amplexa recentibus alis,
 Frigida nequidquam duro dedit oscula ro-
 stro.
 Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undae 610
 Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille
 Senserat. Et tandem, Superis miserantibus,
 ambo

Alite mutantur. Fatis obnoxius isdem
Tunc quoque mansit amor, nec coniugiale
solutum

615 Foedus in alitibus. Coëunt, suntque pa-
rentes:

Perque dies placidos, hiberno tempore,
septem

Incubat Halcyone pendentibus aequore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, et arcet
Aeolus egressu: praestatque nepotibus ae-
quor. *)

*) Bei dieser Verwandlung erzählt ein anderer, dass der
Täucher, Mergus, ehemals ein Sohn des Priamus, mit
Namen Aesacus gewesen sey,

METAMORPHOSEON

LIBER XII.

1
7
LIBRARY

OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO

*) Nescius adsumtis Priamus pater Aesacon
alis

Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen ha-
benti

Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis praesentia tristi,
Postmodo qui rapta longum cum coniuge bel- 5
lum

Attulit in patriam: coniurataeque sequuntur
Mille rates, gentisque simul commune Pelasgae.
Nec dilata foret vindicta; nisi aequora saevi
In via fecissent venti; Boeotaque tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras. 10
Hic patrio de more Iovi cum sacra paras-
sent;

Ut vetus accensis incanduit ignibus ara;
Serpere caeruleum Danai videre draconem

•) Bei den Todtenopfern, die Priamus dem Aesacus bringt, ist von den Brüdern Paris allein nicht dabei, weil er gerade die Helena entführte. Schon lag die Flotte der Griechen, welche diesen Raub rächen sollte, zu Aulis, wo sie durch ein Prodigium die Dauer des Krieges erfahren.

In platanum: coeptis quae stabat proxima
sacris.

15 Nidus erat volucrum bis quatuor arbore sum-
ma:

Quas simul, et matrem circum sua damna vo-
lantem,

Corripuit serpens; avidaque recondidit alvo.

Obstupuere omnes. At veri providus augur

Thestorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.

20 Troia cadet; sed erit nostri mora longa la-
boris.

Atque novem volucres in belli digerit annos.

Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ra-
mos,

Fit lapis: et servat serpentis imagine saxum.*)

**.) Orbe locus medio est inter terrasque,
fretumque,

25 Coelestesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod est usquam, quamvis regionibus
absit,

*) Damit Diana die Abfahrt der Flotte nicht länger hin-
dere; so opfert Agamemnon ihr seine Tochter. v,
24 - 38.

**.) Nun macht die Fama die Abfahrt der Griechen den
Trojanern kund, die ihre Feinde bewafnet erwarten.
Gleich bei der Landung fällt Protesilaus. In den fol-
genden Gefechten erlegt Cygnus viele, daher Achill
vor allen ihn oder den Hector zu treffen suchte. Er
kämpfte mit dem Ersteren, aber dieser blieb unver-
wundet, und als er ihn endlich erwürgte, ward er
in einen Schwan verwandelt.

Inspicitur; penetratque cavas vox omnis ad
aures.

Fama tenet, summaque domum sibi legit in
arce:

Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, et nullis inclusit limina portis. 30

Nocte dieque patent. Tota est ex ore sonanti:
Tota fremit: vocesque refert: iteratque quod
audit.

Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parvae murmura
vocis:

Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis 35
Esse solent: qualemve sonum, cum Iupiter
atras

Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, eunt-
que:

Mixtaque cum veris passim commenta va-
gantur

Millia rumorum: confusaque verba volutant. 40

E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:

Hi narrata ferunt alio: mensuraque ficti

Crescit, et auditis aliquid novus adiicit auctor.

Illic Credulitas, illic temerarius Error,

Vanaque Laetitia est, consternatique Timores, 45

Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.

Ipsa quid in coelo rerum, pelagoque geratur,

Et tellure, videt; totumque inquit in orbem.

Fecerat haec notum, Graias cum milite forti
Adventare rates: neque inexpectatus in 50
armis

Hostis adest. Prohibent aditu, litusque tu-
entur

Troës : et Hectorea primus fataliter hasta,
Protesilaë, cadis : commissaque proelia magno
Stant Danaïs : fortisque animae nece cognitus
Hector.

55 Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera
posset,
Sanguine senserunt. Et iam Sigaea rubebant
Litora : iam leto proles Neptunia, Cygnus
Mille viros dederat. Iam curru instabat Achil-
les :

Troaque Peliacae sternebat cuspidis ictu
60 Agmina : perque acies aut Cygnum aut Hecto-
ra quaerens,
Congreditur Cygno : decimum dilatus in an-
num

Hector erat. Tum colla iugo candentia pres-
sos

Exhortatus equos, currum direxit in hostem :
Concutiensque suis vibrantia tela lacertis,
65 Quisquis es, o iuvenis, solatia mortis habeto,
Dixit, ab Haemonio quod sis iugulatus Achille.
Hactenus Aeacides. Vocem gravis hasta secu-
ta est.

Sed quanquam certa nullus fuit error in hasta ;
Nil tamen emissi profecit acumine ferri,
70 Utque hebeti pectus tantummodo contudit
ictu.

Nate Dea, nam te fama praenovimus, inquit
Ille, quid a nobis vulnus miraris abesse ?
Mirabatur enim. Non haec, quam cernis, equi-
nis

Fulva iubis cassis, neque onus cava parma
sinistrae

Auxilio mihi sunt: decor est quaesitus ab 75
istis.

Mars quoque ob hoc capere arma solet. Re-
movebitur omne

Tegminis officium; tamen indestrictus abibo.
Est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui
Nereaue, et natas, et totum temperet ae-
quor.

Dixit: et haesurum clypei curvamine telum 80
Misit in Aeáciden: quod et aes, et proxima
rupit

Terga novena boum: decimo tamen orbe
moratum.

Excutit hoc heros: rursusque trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuspis apertum, 85
Et se praebentem valuit destringere Cygnum.
Haud secus exarsit, quam Circo taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu
Poeniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat ha- 90
stae.

Haerebat ligno. Manus est mea debilis ergo;
Quasque, ait, ante habuit vires, effudit in
uno.

Nam certe valuit, vel cum Lyrnesia primus
Moenia disieci; vel cum Tenedonque, suoque
Eetioneas implevi sanguine Thebas. 95
Vel cum purpureus populari caede Caycus
Fluxit; opusque meae bis sensit Telephus
hastae.

Hic quoque tot caesis, quorum per litus acer-
vos

Et feci, et, video, valuit mea dextra, va-
letque.

100 Dixit: et, ante actis veluti male crederet,
hastam

Misit in adversum Lycia de plebe Menoeten:
Loricamque simul, subiectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice
terram,

Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
105 Atque ait: Haec manus est, haec, qua modo
vicimus, hasta.

Utar in hunc isdem: sit in hoc precor exitus
idem.

Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus
errat;

Inque humero sonuit non evitata sinistro.

Inde, velut muro solidave a caute, repulsa
est.

110 Qua tamen ictus erat, signatum sanguine
Cygnum

Viderat, et frustra fuerat gavisus, Achilles.

Vulnus erat nullum: sanguis erat ille Me-
noetae.

Tum vero praiceps curru fremebundus ab
alto

Desilit: et nitido securum comminus hostem

115 Ense petens, parmam gladio, galeamque
cavari

Cernit; et in duro laedi quoque corpore
ferrum.

Haud tulit ulterius: clypeoque adversa re-
ducto

Ter quater ora viri, capulo cava tempora
pulsat.

Cedentique sequens instat: turbatque, ruit-
que.

Attonitoque negat requiem. Pavor occupat 120
illum,

Ante oculosque natant tenebrae: retroque
ferenti

Aversos passus medio lapis obstitit arvo.

Quem super impulsum resupino pectore Cy-
gnum

Vi multa vertit, terraeque adflixit Achilles.

Tum, clypeo genibusque premens praecor- 125
dia duris,

Vincla trahit galeae. Quae presso subdita
mento

Elidunt fauces; et respiramen iterque

Eripiunt animae. Victum spoliare parabat:

Arma relictata videt. Corpus deus aequoris
albam

Contulit in volucrem; cuius modo nomen ha. 130
bebat.

*) Hic labor, haec requiem multorum pu-
gna dierum

*) Bei einem Opfer, welches Achill der Pallas brachte, sprach man beim Opfermahle vom Siege über den Cygnus, und bewunderte vor allem, dass Cygnus nicht verwundet werden konnte. Dies veranlasst den alten

Attulit: et positis pars utraque substitit armis.
Dumque vigil Phrygios servat custodia mu-
ros;

Et vigil Argolicas servat custodia fossas;
135 Festa dies aderat; qua Cygni victor Achilles
Pallada vittatae placabat sanguine vaccae.
Cuius ut imposuit prosecta calentibus aris;
Et dīs acceptus penetravit in aethera nidor;
Sacra tulere suam: pars est data cetera mensis.
140 Discubuere toris proceres; et corpora tosta
Carne replent: vinoque levant curasque si-
timque.

Non illos citharae, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt: virtusque lo-
quendi

145 Materia est. Pugnam referunt hostisque
suamque

Inque vices adita atque exhausta pericula
saepe

Commemorare iuvat. Quid enim loqueretur
Achilles?

Aut quid apud magnum potius loquerentur
Achillem?

Proxima praecipue domito victoria Cygno

Nestor eine ältere ähnliche Geschichte vom Caeneus zu erzählen. Dieser, Anfangs ein Mädchen, wurde vom Neptun in einen Mann verwandelt, der nicht verwundet werden konnte. Aber in dem Kampfe der Centauren und Lapithen wurde er in einen Vogel verwandelt. Diesen Kampf haben wir ausgehoben.

In sermone fuit. Visum mirabile cunctis; 150
 Quod iuveni corpus nullo penetrabile telo,
 Invictumque ad vulnera erat, ferrumque te-
 rebat.

Hoc ipsum Aeácides, hoc mirabantur Achivi.
 Cum sic Nestor ait: Vestro fuit unicus aevo
 Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu 155
 Cygnus. At ipse olim patientem vulnera mille,
 Corpore non laeso, Perrhaebum Caenea vidi:
 Caenea Perrhaebum; qui factis inclytus O-
 thryn

Incoluit: quoque id mirum magis esset in
 illo;

Femina natus erat. Monstri novitate moven- 160
 tur,

Quisquis adest: narretque rogant. Quos in-
 ter Achilles,

Dic age, nam cunctis eadem est audire volun-
 tas,

O facunde senex, aevi prudentia nostri;
 Quis fuerit Caeneus, cur in contraria versus;
 Qua tibi militia, cuius certamine pugnae 165
 Cognitus; a quo sit victus, si victus ab ullo est.
 Tum senior: Quamvis obstet mihi tarda ve-
 tustas:

Multaque me fugiant, primis spectata sub an-
 nis;

Plura tamen memini: nec, quae magis hae-
 reat illa,

Pectore res nostro est, inter bellicue domique 170
 Acta tot: ac si quem potuit spatiosa senectus
 Spectatorem operum multorum reddere;
 vixi

Annos bis centum: nunc tertia vivitur aetas.
Clara decore fuit proles Elateia Caenis,
170 Thessalidum virgo pulcherrima; perque pro-
pinquas,

Perque tuas urbes, tibi enim popularis, Achille.
Multorum frustra votis optata procorum.

Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan
illos;

Sed iam aut contigerant illi connubia matris,
175 Aut fuerant promissa, tuae. Nec Caenis in
ullos

Denupsit thalamos: secretaque litora carpens
Aequorei vim passa dei est. Ita Fama ferebat.
Utque novae Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsae;
180 Elige quid voveas. Eadem hoc quoque Fama
ferebat.

Magnum, Caenis ait, facit haec iniuria votum,
Tale pati nil posse mihi. Da femina ne sim:
Omnia praestiteris. Graviore novissima dixit
Verba sono: poteratque viri vox illa videri:
185 Sicut erat. Nam iam voto deus aequoris alti
Adnuerat: dederatque super; ne saucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset.
Munere laetus abit: studiisque virilibus ae-
vum

Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
190 Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenasque feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere iusserat antro.
Haemonii proceres aderant: aderamus et
ipsi:

Festaque confusa resonabat regia turba.

Ecce canunt Hymenaeon: et ignibus atria 195
fumant:

Cinctaque adest virgo matrum nuruumque ca-
terva,

Praesignis facie. Felicem diximus illa
Coniuge Pirithoum: quod paene fefellimus
omen.

Nam tibi, saevorum saevissime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine visa 200
Ardet: et ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversae turbant convivia mensae:
Raptaturque comis per vim nova nupta pre-
hensis.

Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque pro-
barant,

Aut poterant, rapiunt: captaeque erat urbis 205
imago.

Femineo clamore sonat domus. Ocius omnes
Surgimus: et primus, Quae te vecordia, The-
seus,

Euryte, pulsat, ait; qui, me vivente, laccessas
Pirithoum, virolesque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus frustra memoraverit 210,
heros;

Submovet instantes: raptamque furentibus
aufert.

Ille nihil contra: neque enim defendere ver-
bis

Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generosaque pectora
pulsat.

Forte fuit iuxta signis exstantibus asper 215
Antiquus crater, quem vastum vastior ipse

Sustulit Aegides; adversaque misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque,
merumque,
Vulnere et ore vomens, madida resupinus
arena

225 Calcitrat. Ardescunt germana caede bimem-
bres:

Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, lo-
quuntur.

Vina dabant animos: et prima pocula pugna
Missa volant, fragilesque cadi, curvique le-
betes:

Res epulis. quondam, nunc bello et caedibus,
aptae.

230 Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis: et primus ab aede
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrificia molitur colla securi;

235 Illisit fronti Lapithae Celadontis: et ossa
Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
Exsiluere oculi; disiectisque ossibus oris
Acta retro naris, medioque infixā palato est.
Hunc pede convulso mensae Pellaeus acernae

240 Stravit humi Belates, disiecto in pectora mento:
Cumque atro mixtos sputantem sanguine den-
tes,

Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur istis?

245 Cumque suis Gryneus immanem sustulit aram
 Ignibus, et medium Lapitharum iecit in agmen:
 Depressitque duos, Brotean, et Orion. Orio

Mater erat Mycale : quam deduxisse canendo
 Saepe reluctanti constabat cornua Lunae.
 Non impune feres, teli modo copia detur, 250
 Dixerat Exadius. Telique habet instar, in alta
 Quae fuerant pinu, votivi cornua cervi.
 Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo :
 Eruiturque oculos. Quorum pars cornibus
 haeret:

Pars fluit in barbam ; concretaque sanguine 255
 pendet.

Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris
 Prunitium torrem : dextraque a parte Charaxi
 Tempora perfringit, fulvo protecta capillo.
 Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
 Arserunt crines : et vulnere sanguis inustus 260
 Terribilem stridore sonum dedit ; ut dare
 ferrum

Ignem rubens plerumque solet, quod forcipe
 curva

Cum faber eduxit, lacubus demittit. At illud
 Stridet : et in trepida submersum sibilat unda.
 Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem 265
 Excudit : inque humeros limen tellure re-
 vulsum

Tollit, onus plaustri : quod ne permittat in
 hostem,

Ipsa facit gravitas. Socium quoque saxea
 moles

Oppressit spatio stantem propiore Cometen :
 Gaudia nec retinet Rhoetus. Sic comprecor, 270
 inquit,

Cetera sit fortis castrorum turba tuorum ;
 Semicremoque novat repetitum stipite vulnus :

Terque quaterque gravi iuncturas verticis ictu
Rupit: et in liquido sederunt ossa cerebro.

275 Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryan-
taque transit.

E quibus ut prima tectus lanugine malas
Procubuit Corythus; Pueri quae gloria fuso
Parta tibi est? Evagros ait. Nec dicere
Rhoetus

Plura sinit: rutilasque ferox in aperta lo-
quentis

280 Condidit ora viri, perque os in pectora,
flammas.

Te quoque, saeva Drya, circum caput igne
rotato

Insequitur: sed non in te quoque constitit
idem

Exitus: assiduae successu caedis ovantem,
Qua iuncta est humero cervix, sude figis
obusta.

285 Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit
Rhoetus; et ipse suo madefactus sanguine
fugit.

Fugit et Ornëus, Lycabasque, et saucius
armo

Dexteriore Medon, et cum Pisenore Thaumasi:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes

290 Mermeros, accepto nunc vulnere tardius ibat:
Et Pholus, et Melaneus, et Abas praedator
aprorum:

Quique suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge; ad Herculeos, inquit, servaberis
arcus.

At non Eurynomus, Lycidasque, et Areos, 295
et Imbreus

Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adversos. Adversum tu quoque,
quamvis

Terga fugae dederas, vulnus, Crenaeae, tu-
listi.

Nam grave, respiciens inter duo lumina fer-
rum,

Qua naris fronti committitur, accipis, imae. 300

In tanto fremitu ductis sine fine iacebat,

Sopitus vinis et inexperrectus, Aphidas:

Languentique manu carchesia mixta tenebat,

Fusus in Ossaeae villosis pellibus ursae

Quem procul ut vidit frustra nulla arma mo- 305
ventem,

Inserit amento digitos, Miscendaque, dixit,

Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura
moratus

In iuvenem torsit iaculum: ferrataque collo

Fraxinus, ut casu iacuit resupinus, adacta
est.

Mors caruit sensu: plenoque e gutture fluxit 310

Inque toros, inque ipsa niger carchesia san-
guis.

Vidi ego Petraeum, conantem evellere terra

Glandiferam quercum: quam dum complexi-
bus ambit,

Et quatit huc illuc, labefactaque robora ia-
ctat,

Lancea Pirithoi, costis immissa Petraei, 315

Pectora cum duro luctantia robore fixit.

Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant:

Pirithoi cecidisse Chromin. Sed uterque mi-
norem

Victori titulum, quam Dictys Helopsque, de-
derunt.

320 Fixus Helops iaculo, quod pervia tempora
fecit;

Et missum a dextra laevam penetravit in
aurem.

Dictys, ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in praeceps: et pondere corporis
ornum

325 Ingentem fregit; suaque induit ilia fractae.
Ultor adest Aphareus: saxumque e monte
revulsum

Mittere conatur. Conantem stipite querno
Occupat Aegides; cubitique ingentia frangit
Ossa: nec ulterius dare corpus inutile leto

330 Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare, nisi
ipsum:

Opposuitque genu costis: prensamque sini-
stra

Caesariem retinens, vultum, minitantiisque
ora

Robore nodoso, praeduraque tempora, fregit.

335 Robore Nedymnum, iaculatoremque Lycotan
Sternit, et immissa protectum pectora barba
Hippason, et summis exstantem Rhipea silvis;
Tereaue, Haemoniis qui prensos montibus
ursos

Ferre domum vivos, indignantesque solebat:

340 Haud tulit utentem pugnae successibus ultra

Thesea Demoleon: solidoque revellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat.

Quod quia non potuit; prae fractam misit in
hostem.

Sed procul a telo Theseus veniente recessit,
Pallados admonitu; credi sic ipse volebat: 345

Non tamen arbor iners cecidit: nam Cran-
toris alti

Abscidit iugulo pectusque humerumque sini-
strum.

Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:

Quem Dolopum rector, bello superatus,
Amyntor

Aeacidae dederat, pacis pignusque fidemque. 350

Hunc procul ut foedo disiectum vulnere
Peleus

Vidit, At inferias, iuvenum gratissime Cran-
tor,

Accipe, ait. Validoque in Demoleonta la-
certo

Fraxineam misit, mentis quoque viribus,
hastam.

Quae laterum cratem perrumpit: et ossibus 355
haerens

Intremuit. Trahit ille manu sine cuspidē
lignum:

Id quoque vix sequitur. Cuspis pulmone re-
tenta est.

Ipse dolor vires animo dabat. Aeger in ho-
stem

Erigitur: pedibusque virum proculcat equi-
nis.

Excipit ille ictus galea clypeoque sonantes: 360

Defensatque humeros: praetentaque sustinet
arma:

Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegraeon, et Hylen
Eminus: Hiphinoum collato Marte, Clanin-
que.

560 Additur his Dorylas: qui tempora tecta ge-
rebat

Pelle lupi, saevique vicem praestantia teli
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires auimus dabat, Adspice,
dixi,

370 Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
Et iaculum torsi. Quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passurae vulnera fronti.
Adfixa est cum fronte manus. Fit clamor: at
illum

Haerentem Peleus, et acerbo vulnere victum
Stabat enim propior, mediam ferit ense sub
alvum.

375 Prosiluit, terraque ferox sua viscera traxit:
Tractaque calcavit: calcataque rupit: et illis
Crura quoque impediit; et inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma re-
demit,

Si modo naturae formam concedimus illi.

380 Barba erat incipiens: barbae color aureus:
aureaque

Ex humeris medios coma descendebat in ar-
mos.

Gratus in ore vigor: cervix, humerique, ma-
nusque,

Pectoraque artificum laudatis proxima signis;

Et qua parte viri est: nec equi mendosa sub
illa

Deteriorque viro facies. Da colla, caput- 385
que:

Castore dignus erit. Sic tergum sessile, sic
stant

Pectora celsa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color est quoque cru-
ribus albus.

Multae illum petiere sua de gente; sed una
Abstulit Hylonome: qua nulla nitentior inter 390
Semiferos altis habitavit femina silvis.

Haec et blanditiis, et amando, et amare fa-
tendo

Cyllarôn una tenet. Cultus quoque quantus
in illis

Esse potest membris; ut sit coma pectine
laevis:

Ut modo rore maris, modo se violave rosave 395

Implicitet: interdum candentia lilia gestet:

Bisque die lapsis Pagasaeae vertice silvae

Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tin-
gat;

Nec, nisi quae deceant, electarumque fera-
rum,

Aut humero, aut lateri praetendat vellera 400
laevo.

Par amor est illis: errant in montibus una:

Antra simul subeunt, et tum Lapitheia tecta

Intrarant pariter; pariter fera bella gere-
bant.

Auctor in incerto est: iaculum de parte si- 405
nistra

405 Venit; et inferius, quam collo pectora sub-
sunt,

Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere laesum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:
Impositaque manu vulnus fovet; oraque ad
ora

410 Admovet; atque animae fugienti obsistere
tentat.

Ut videt extinctum: dictis, quae clamor ad
aures

Arcuit ire meas, telo, quod inhaeserat illi,
Incubuit: moriensque suum complexa mari-
tum est.

Ante oculos stat et ille meos: qui sena leo-
num

415 Vinxerat inter se connexis vellera nodis
Phaeocomes, hominemque simul protectus
equumque.

Codice qui misso, quem vix iuga bina move-
rent

Iuncta, Phonoleniden a summo vertice fregit.

Fracta volubilitas capitis latissima; perque os,
420 Perque cavas nares, oculosque, auresque ce-
rebrum

Molle fluit. Veluti concretum vimine querno
Lac solet; utve liquor rari sub pondere cribri
Manat, et exprimitur per densa foramina
spissus.

Ast ego, dum parat hunc armis nudare iacen-
tem,

425 Scit tuus hoc genitor, gladium spoliantis in ima
Ilia demisi. Chthonius quoque Teleboasque

Ense iacent nostro. Ramum prior ille bifur-
cum

Gesserat; hic iaculum. Iaculo mihi vulnera
fecit.

Signa vides: apparet adhuc vetus, ecce, cicat-
rix.

Tunc ego debueram capienda ad Pergama 430
mitti:

Tunc poteram magni, si non superare, morari
Hectoris arma meis. Illo sed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat: nunc me mea deficit
aetas.

Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis 435
Oëcli

Fixit in adverso cornum sine cuspidē vultu.

Vecte Pelethronium Macareus in pectus ad-
acto

Stravit Erigdupum. Memini et venabula condi
Inguine, Nesseis manibus coniecta, Cymeli.

Nec tu credideris tantum cecinisse futura 440
Ampyciden Mopsum. Mopso iaculante bifor-
mis

Occubuit, frustra que loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura
fixo.

Quinque neci Caeneus dederat, Stiphelumque,
Bromumque,

Antimachumque, Helimumque, securiferum- 445
que Pyracmon.

Vulnera non memini: numerum nomenque
notavi.

Provolat Emathii spoliis armatus Halesi,

Quem dederat leto, membrisque et corpore
 Latreus

Maximus. Huic aetas inter iuvenemque, se-
 nemque,

450 Vis iuvenilis erat. Variabant tempora cani.

Qui clypeo, galeaque, Macedoniaeque sarissa
 Conspicuis, faciemque obversus in agmen
 utrumque;

Armaque concussit, certumque equitavit in
 orbem:

Verbaque tot fudit vacuas animosus in auras:

455 Et te, Caeni, feram? nam tu mihi femina
 semper,

Tu mihi Caenis eris. Nec te natalis origo
 Comminuit? mentemque subit, quo praemia
 facto,

Quaque viri falsam speciem mercede pararis?
 Vel quid nata vide, vel quid sis passa: colum-
 que,

460 I, eape cum calathis; et stamina pollice tor-
 que;

Bella relinque viris. Iactanti talia Caeneus

Extentum cursu missa latus eruit hasta,

Qua vir equo commissus erat. Fuit ille do-
 lore;

Nudaque Phyllei iuvenis ferit ora sarissa.

465 Non secus haec resilit, quam tecti a culmi-
 ne grando:

Aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.

Comminus adgreditur: laterique recondere
 duro

Luctatur gladium. Gladio loca pervia non
 sunt.

Haud tamen effugies: medio iugulaberis
ense,

Quandoquidem mucro est hebes, inquit; et in 470
latus ensem

Obliquat: longaue amplexitur ilia dextra.

Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris
icti:

Fractaque dissiluit percusso lamina collo.

Ut satis illaesos miranti praebuit artus;

Nunc age, ait Caeneus, nostro tua corpora 475
ferro

Tentemus. Capuloque tenus demisit in ar-
mos

Ensem fatiferum: caecamque in viscera mo-
vit,

Versavitque manum: vulnusque in vulnere
fecit.

Ecce ruunt vasto rabidi clamore bimem-
bres:

Telaque in hunc omnes unum mittuntque fe- 480
runtque.

Tela retusa cadunt. Manet imperfossus ab
omni,

Inque cruentatus Caeneus Elateius ictu.

Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus in-
gens!

Monychus exclamat: populus superamur ab
uno,

Vixque viro. Quanquam ille vir est: nos se- 485
gnibus actis,

Quod fuit ille, sumus. Quid membra immen-
sia prosunt?

Quid geminae vires? quid, quod fortissima
rerum

In nobis natura duplex animalia iunxit?

Nec nos matre dea, nec nos Ixione natos

490 Esse reor; qui tantus erat, Iunonis ut altae
Spem caperet. Nos semimari superamur ab
hoste.

Saxa, trabesque super, totosque involvit mon-
tes;

Vivacemque animam missis elidite silvis,
Silva premat fauces: et erit pro vulnere pon-
dus.

495 Dixit: et insani deflectam viribus Austri
Forte trabem nactus, validum coniecit in ho-
stem.

Exemplumque fuit: parvoque in tempore nu-
dus

Arboris Othrys erat: nec habebat Pelion um-
bras.

Obrutus immani cumulo, sub pondere Cae-
neus

500 Aestuat arboreo: congestaque robora duris
Fert humeris. Sed enim postquam super ora
caputque

Crevit onus; neque habet, quas ducat, spiritus
auras;

Deficit interdum: modo se super aëra fru-
stra

Tollere conatur, iactasque evolvere silvas.

505 Interdumque movet. Veluti, quam cernimus,
ecce,

Ardua si terrae quatiatur motibus Ide.

Exitus in dubio est. Alii sub inania corpus
Tartara detrusum silvarum mole ferebant.
Abnuat Ampycides: medioque ex aggere ful-
vis

Vidit avem pennis liquidas exire sub auras: 510
Quae mihi tunc primum, tunc est conspecta
supremum.

Hanc ubi lustrantem levi sua castra volatu
Mopsus, et ingenti circum clangore sonan-
tem

Adspexit, pariterque oculis animoque se-
cutus;

O salve, dixit, Lapithaeae gloria gentis, 515
Maxime vir quondam, sed nunc avis unica,
Caenen.

Credita res auctore suo est. Dolor addidit
iram:

Oppressumque aegre tulimus tot ab hostibus
unum.

Nec prius abstitimus ferrum exercere cruore;
Quam data pars leto, partem fuga noxque re- 520
movit.*)

*) Da Nestor des Antheils, den Hercules an diesen Thaten gehabt hatte, nicht erwähnt hatte; so rügt Tlepolemus diese Beleidigung seines Vaters. Nestor entschuldigt es mit der Maxime der Griechen, dass man seines Feindes Lob verschweigen dürfe. Und das sey Hercules gewesen, weil er alle Kinder des Neleus getödtet habe und unter diesen den Periclymenus, der sich in alle Gestalten umwandeln konnte.

Haec inter Lapithas, et semihomines Cen-
tauros

Proelia, Tlepolemus, Pylio referente, do-
lorem

Praeteriti Alcidae tacito non pertulit ore:

Atque ait: Herculeae mirum est obliviam
laudis

525 Acta tibi, senior. Certe mihi saepe referre
Nubigenas domitos a se pater ipse solebat.
Tristis ad haec Pylius: Quid me meminisse
malorum

Cogis; et obductos annis rescindere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offensasque fa-
teri?

530 Ille quidem maiora fide, dî, gessit; et orbem
Implevit meritis; quod mallem posse negari:
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec
ipsum

Hectora laudamus. Quis enim laudaverit ho-
stem?

Ille tuus genitor Messania moenia quondam
535 Stravit: et immeritas urbes, Elinque Pylon-
que,

Diruit: inque meos ferrum flammamque pe-
nates

Impulit. Utque alios taceam, quos ille pere-
mit;

Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. Atque alios vinci potuisse ferendum
est.

540 Mira Periclymeni mors est: cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusque reponere sumtas

Neptunus dederat, Nelēi sanguinis auctor.
Hic, ubi nequidquam est formas variatus in
omnes,

Vertitur in faciem volucris: quae fulmina
curvis

Ferre solet pedibus, divūm gratissima Regi. 545

Viribus usus avis, pennis rostroque redunco,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.

Tendit in hunc nimium certos Tirynthius
arcus:

Atque inter nubes sublimia membra fe-
rentem,

Pendentemque ferit, lateri qua iungitur ala. 550

Nec grave vulnus erat: sed rupti vulnere
nervi

Deficiunt, motumque negant viresque volandi.

Decidit in terram, non concipientibus auras

Infirmis pennis: et qua levis haeserat alae,

Corporis adfixi pressa est gravitate sagitta: 555

Perque latus summum iugulo est exaota
sinistro.

Num videor debere tui praeconia rebus

Herculis, o Rhodiae ductor pulcherrime
classis?

Nec tamen ulterius, quam fortia facta si-
lendo,

Ulciscar fratres. Solida est mihi gratia re- 560
cum.

Haec postquam dulci Neleus edidit ore:

A sermone senis, repetito munere Bacchi,

Surrexere toris. Nox est data cetera
somno.

*) At deus, aequoreas qui cuspide tempe-
rat undas,

566 In volucrem corpus nati Stheneleïda versum
Mente dolet patria : saevumque perosus
Achillen

Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
Iamque fere tracto duo per quinquennia
bello,

Talibus intonsum compellat Smynthea dictis:
570 O mihi de fratris longe gratissime natis,
Irrita qui mecum posuisti moenia Troiae ;
Ecquid, ut has iam iam casuras adspicis arces,
Ingemis ? aut ecquid tot defendentia muros
Millia caesa doles ? ecquid, ne persequar
omnes,

575 Hectoris umbra subit, circum sua Pergama
tracti ?

Cum tamen ille ferox, belloque cruentior
ipso,

Vivit adhuc, operis nostri populator, Achilles.
Det mihi se : faxo, triplici quid cuspide pos-
sim,

Sentiat. At quoniam concurrere comminus
hosti

*) Neptun konnte das Schicksal seines Cygnus nicht vergessen. Daher beredet er endlich den Apollo, dass dieser durch den Paris den Achill erlegt. Sein Tod veranlasst einen Streit über seine Waffen, auf die Ajax, der Telamonier, und Ulysses Anspruch machen. Agamemnon setzt zur Entscheidung ein Gericht an.

Non datur; occulta necopinum perde sa- 580
gitta.

Adnuit: atque animo pariter patruoque suo-
que

Delius indulgens, nebula velatus in agmen
Pervenit Iliacum; mediaque in caede viro-
rum

Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
Tela Parin: fassusque deum, Quid spicula 585
perdis

Sanguine plebis? ait. Si qua est tibi cura tuo-
rum;

Vertere in Aeaciden, caesosque ulciscere fra-
tres.

Dixit: et ostendens sternentem Troia ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum:
Certaque letifera direxit spicula dextra. 590
Quod Priamus gaudere senex post Hectora
posset,

Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor Achille,
Vinceris a timido Graiae raptore maritae!
At si femineo fuerat tibi Marte cadendum;
Thermodontiaca malles cecidisse bipenni. 595
Iam timor ille Phrygum, decus et tutela Pe-
lasgi

Nominis, Aeacides, caput insuperabile bello,
Arserat; armarat deus idem, idemque crema-
rat.

Iam cinis est; et de tam magno restat Achille
Nescio quid, parvam quod non bene compleat 600
urnam.

At vivit, totum quae gloria compleat orbem.
Haec illi mensura viro respondet: et hac est

Par sibi Pelides ; nec inania Tartara sentit.
Ipse etiam, ut cuius fuerit cognoscere possis,
605 Bella movet clypeus : deque armis arma feruntur.

Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
Non minor Atrides, non bello maior et aevo
Poscere, non alii : soli Telamone creato,
Laërtaque fuit tantae fiducia laudis.
610 A se Tantalides onus invidiamque removit :
Argolicosque duces mediis considerare castris
Iussit : et arbitrium litis traiecit in omnes.

METAMORPHOSEON

L I B E R XIII.

*) **C**onsedere duces: et, vulgi stante corona,

Surgit ad hos clypei dominus septemplex
Ajax.

Utque erat impatiens irae, Sigeia torvo
Litora respexit, classemque in litore, vultu:
Intendensque manus, Agimus, pro Iupiter! 5
inquit,

Ante rates causam; et mecum confertur
Ulixes!

At non Hectoreis dubitavit cedere flammis:
Quas ego sustinui; quas hac a classe fugavi.
Tutius est fictis igitur contendere verbis,
Quam pugnare manu. Sed nec mihi dicere 10
promptum;

Nec facere est isti. Quantumque ego Marte
feroci,

U 3

*) In diesem Gerichte tritt zuerst Ajax auf, und zeigt sein Recht auf diese Waffen. Aber Ulysses, der nun redet, besiegt durch seine Beredsamkeit die Richter und den Gegner. Ajax ersticht sich selbst, und aus seinem Blute lässt die Erde eine Blume aufwachsen, die das Andenken seines Todes erhält.

Quantum acie valeo, tantum valet iste lo-
quendo.

Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pe-
lasgi,

Esse reor: vidistis enim. Sua narret Ulixes,
15 Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia
sola est.

Praemia magna peti fateor: sed demit ho-
norem

Aemulus Aiaci. Non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quidquid speravit Ulixes.
Iste tulit pretium iam nunc certaminis huius;
20 Quo cum victus erit, mecum certasse feretur.
Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus:
Moenia qui forti Troiana sub Hercule cepit:
Litora que intravit Pagasaea Colcha carina.

25 Aeacus huic pater est: qui iura silentibus illie
Reddit, ubi Aeoliden saxum grave Sisypheon
urget.

Aeacon agnoscit summus, prolemque fatetur
Iupiter esse suam. Sic ab Iove tertius Ajax.
Nec tamen haec series in causa prosit, Achivi;
30 Si mihi cum magno non est communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. Quid sanguine
cretus

Sisypheio, furtisque et fraude simillimus illi,
Inferit Aeacidis alienae nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque sub indice
veni,

35 Arma neganda mihi? Potiorque videbitur
ille,

Ultima qui cepit; detrectavitque furore

Militiam ficto : donec sollertior isto,
 Sed sibi inutilior, timidi commenta retexit
 Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
 Optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla; 40
 Nos inhonorati, et donis patruelibus orbi,
 Obtulimus qui nos ad prima pericula, simus.
 Atque utinam aut verus furor ille, aut credi-

tus, esset;

Nec comes hic Phrygias unquam venisset ad
 arces

Hortator scelerum! Non te, Poeantia proles, 45
 Expositum Lemnos nostro cum crimine ha-
 beret.

Qui nunc, ut memorant, silvestribus abdi-
 tus antris

Saxa moves gemitu: Laërtiadaeque precaris,
 Quae meruit: quae, si dî sunt, non vana
 preceris.

Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma, 50
 (Heu!) pars una ducum, quo successore sa-
 gittae

Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
 Velaturque aliturque avibus; volucresque
 petendo

Debita Troianis exercet spicula fati.
 Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulixen. 55
 Mallet et infelix Palamedes esse relictus.
 Viveret; aut certe letum sine crimine ha-
 beret.

Quem male convicti nimium memor iste fu-
 roris

Prodere rem Danaam finxit: fictumque pro-
 bavit

60 Crimen: et ostendit, quod iam praefoderat,
aurum.

Ergo aut exsilio vires subduxit Achivis,
Aut nece. Sic pugnat, sic est metuendus,
Ulixes.

Qui, licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,
Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora
crimen

65 Esse rear nullum. Qui, cum imploraret Ulixen
Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,
Proditus a socio est. Non haec mihi crimina
fingi

Scit bene Tydides: qui nomine saepe voca-
tum

Corripuit; trepidoque fugam exprobravit
amico.

70 Adspiciunt oculis Superi mortalia iustis.
En eget auxilio, qui non tulit: utque reliquit,
Sic relinquendus erat. Legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios. Adsum; videoque tremen-
tem,

Pallentemque metu, ac trepidantem morte
futura.

75 Opposui molem clypei; texique iacentem;
Servavique animam, minimum est hoc laudis,
inertem.

Si perstas certare, locum redeamus in illum:
Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque
timorem:

Post clypeumque late: et mecum contende sub
illo.

80 At postquam eripui; cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.

Hector adest: secumque deos in proelia ducit.
 Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulixè;
 Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
 Hunc ego sanguineae successu caedis ovantem 85
 Comminus ingenti resupinum pondere fudi.
 Hunc ego poscentem, cum quo concurreret,
 unus

Sustinui; sortemque meam vovistis, Achivi:
 Et vestrae valere preces. Si quaeritis huius
 Fortunam pugnae; non sum superatus ab illo. 90
 Ecce ferunt Troës ferrumque, ignemque, Io-
 vemque

In Danaas classes. Ubi nunc facundus Ulixes?
 Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
 Spem vestri reditus. Dâte tot pro navibus
 arma.

Quod si vera licet mihi dicere; quaeritur 95
 istis,

Quam mihi, maior honos: coniunctaque glo-
 ria nostra est.

Atque Ajax armis, non Aiaci arma petuntur.
 Conferat his Ithacus Rhesum, imbellemque
 Dolona,

Priamidenque Helenum rapta cum Pallade
 captum.

Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto: 100
 Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
 Dividite: et maior pars sit Diomedis in illis.
 Quo tamen haec Ithaco? qui clam, qui sem-
 per inermis

Rem gerit; et furtis incautum decipit hostem?
 Ipse nitor galeae, claro radiantis ab auro, 105
 Insidias prodet, manifestabitque latentem.

Sed neque Dulichius sub Achillis casside
vertex

Pondera tanta feret. Nec non onerosa gra-
visque

Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis.

110 Nec clypeus, vasti caelatus imagine mundi,
Conveniet timidae, nataeque ad furta sinistrae.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi;
Cur spolieris, erit; non cur metuaris ab hoste.

115 Et fuga (qua sola cunctos, timidissime, vincis)
Tarda futura tibi est, gestamina tanta tra-
henti.

Adde, quod iste tuus, tam raro proelia passus,
Integer est clypeus. Nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor ha-
bendus.

120 Denique, quid verbis opus est? spectemur
agendo.

Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde iubete peti: et referentem ornate re-
latis.

Finierat Telamone satus; vulgique secutum
Ultima murmur erat: donec Laërtius heros
125 Adstitit: atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres; expectatoque resolvit
Ora sono: neque abest facundis gratia dictis.

Si mea cum vestris valuissent vota, Pe-
lasgi,

Non foret ambiguus tanti certaminis heres:

130 Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.

Quem quoniam non aequa mihi vobisque ne-
garunt

Fata; (manuque simul veluti lacrimantia tersit
Lumina) quis magno melius succedat Achilli;
Quam per quem magnus Danaïs successit
Achilles?

Huic modo ne prosit, quod, ut est, hebes esse 135
videtur.

Neve mihi noceat, quod vobis semper, A-
chivi,

Profuit ingenium: meaque haec facundia, si
qua est,

Quae nunc pro domino, pro vobis saepe lo-
cuta est,

Invidia careat: bona nec sua quisque recuset.
Nam genus, et proavos, et quae non fecimus 140
ipsi,

Vix ea nostra voco. Sed enim, quia retulit
Ajax

Esse Iovis pronepos, nostri quoque sanguinis
auctor

Iupiter est: totidemque gradus distamus ab
illo.

Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi,
Iupiter huic: neque in his quisquam damna- 145
tus et exsul.

Est quoque per matrem Cyllenius addita
nobis

Altera nobilitas. Deus est in utroque parente.
Sed neque materno quod sum generosior
ortu,

Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis
insons,

150 Proposita arma peto : meritis expendite cau-
sam.

Dummodo quod fratres Telamon Peleusque
fuerunt,

Aiacis meritum non sit : nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honos spoliis quaeratur in istis.

Aut si proximitas primusque requiritur heres ;

155 Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.

Quis locus Aiaci ? Phthiam Scyronve fe-
rantur.

Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.

Num petit ille tamen, num sperat, ut auferat
arma ?

Ergo operum quoniam nudum certamen ha-
betur ;

160 Plura quidem feci, quam quae comprehendere
dictis

In promptu mihi sit. Rerum tamen ordine
ducar.

Praescia venturi genitrix Nereïa leti

Dissimulat cultu natum. Deceperat omnes,

In quibus Aiacem, sumtae fallacia vestis.

165 Arma ego femineis, animum motura virilem,

Mercibus inserui. Neque adhuc proiecerat
heros

Virgineos habitus. Cum parmam hastamque
tenenti,

Nate dea, dixi ; tibi se peritura reservant

Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Tro-
iam ?

170 Iniecique manum ; fortemque ad fortia misi.

Ergo opera illius mea sunt. Ego Telephon
hasta

Pugnantem domui : victum orantemque re-
feci.

Quod Thebae cecidere, meum est. Me credite
Lesbon,

Me Tenedon, Chrysenque, et Cyllan, Apolli-
nis urbes,

Et Syron cepisse. Mea concussa putate

175

Procubuisse solo Lyrnesia moenia dextra.

Utque alias taceam ; qui saevum perdere
posset

Hectora, nempe dedi. Per me iacet inclytus
Hector.

Illis haec armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto. Vivo dederam, post fata re-
posco.

180

Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidaque Euboïcam complerunt mille ca-
rinae ;

Exspectata diu, nulla, aut contraria classi,
Flamina sunt: duraeque iubent Agamemnona
sortes

Immeritam saevae natam mactare Dianae.

185

Denegat hoc genitor. divisque irascitur ipsis :
Atque in rege tamen pater est. Ego mite pa-
rentis

Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atri-
des ;

Difficilem tenui sub iniquo iudice causam.

190

Hunc tamen utilitas populi, fratrisque, da-
tique

Summa movet sceptri, laudem ut cum san-
guine penset.

Mittor et ad matrem: quae non hortanda,
sed astu

Decipienda fuit. Quo si Telamonius isset,
195 Orba suis essent etiamnum lintea ventis.

Mittor et Iliacas audax orator ad arces:

Visaque et intrata est altae mihi curia Troiae.

Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,

Quam mihi mandarat communis Graecia,
causam:

200 Accusoque Parin: praedamque, Helenamque
reposco;

Et moveo Priamum, Priamoque Antenora
iunctum.

At Paris, et fratres, et qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus, scis hoc, Menelaë, ne-
fandas;

Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.

205 Longa referre mora est, quae consilioque ma-
nuque

Utiliter feci spatiosi tempore belli.

Post acies primas, urbis se moenibus hostes

Continuere diu; nec aperti copia Martis

Ulla fuit. Decimo demum pugnavimus anno.

210 Quid facis interea, qui nil nisi proelia nosti?
Quis tuus usus erat? Nam si mea facta re-
quiris;

Hostibus insidior: fossas munimine cingo;

Consolor socios; ut longi taedia belli

Mente ferant placida: doceo quo simus alendi

215 Armandive modo: mittor quo postulat usus.

Ecce Iovis monitu, deceptus imagine somni,

Rex iubet incepti curam dimittere belli.

Ille potest auctore suam defendere causam.

Non sinat hoc Ajax: delendaque Pergama
poscat:

Quodque potest, pugnet. Cur non remora- 220
tur ituros?

Cur non arma capit? dat, quod vaga turba
sequatur?

Non erat hoc nimium, nunquam nisi magna
loquenti.

Quid, quod et ipse fugis? Vidi, puduitque
videre,

Cum tu terga dares, inhonestaque vela pa-
reres.

Nec mora, Quid facitis? Quae vos demen- 225
tia, dixi,

Concitat, o socii, captam dimittere Troiam?
Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus,
anno?

Talibus atque aliis, in quae dolor ipse di-
sertum

Fecerat, aversos profuga de classe reduxi.

Convocat Atrides socios terrore paventes: 230

Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quid-
quam

Ausit. At ausus erat reges incessere dictis

Thersites, etiam per me haud impune, pro-
tervis.

Erigor: et trepidos cives exhortor in hostem,

Amissamque mea virtutem voce reposco. 235

Tempore ab hoc quodcumque potest fecisse
videri

Fortiter iste, meum est: qui dantem terga re-
traxi.

Denique de Danais quis te laudatve petitve?

At sua Tydides mecum communicat acta:
 240 Me probat: et socio semper confidit Ulixē.
 Est aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
 A Diomede legi. Nec me sors ire iubebat:
 Sic tamen et spreto noctisque hostisque periclo,
 Ausum eadem, quae nos, Phrygia de gente
 Dolona

245 Interimo: non ante tamen, quam cuncta coëgi
 Prodere; et edidici quid perfida Troia pa-
 raret.

Omnia cognoram: nec, quod specularer, ha-
 bebam:

Etiam praemissa poteram cum laude reverti.
 Haud contentus ea, petii tentoria Rhesi;
 250 Inque suis ipsum castris comitesque peremi.
 Atque ita captivo victor votisque potitus.
 Ingredior curru laetos imitante triumphos;
 Cuius equos pretium pro nocte poposcerat
 hostis.

Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
 255 Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
 Devastata meo? cum multo sanguine fudi
 Coeranon, Hippasiden, et Alastoraque Chro-
 miumque,

Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque,
 Prytaninque,
 Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona,
 260 Et Charopen, fatisque inmitibus Ennomon
 actum;

Quique minus celebres nostra sub moenibus
 urbis

Procubuere manu. Sunt et mihi vulnera, cives,
 Ipso pulchra loco. Nec vanis credite verbis.

Adspicite en (vestemque manu diducit) et,
 Haec sunt
 Pectora semper, ait, vestris exercita rebus. A 265
 At nihil impendit per tot Telamonius annos
 Sanguinis in socios: et habet sine vulnere
 corpus.
 Quid tamen hoc refert; si se pro classe Pe-
 lasga
 Arma tulisse refert contra Troasque Iovem-
 que?
 Confiteorque tulit: neque enim bene facta 270
 maligne
 Detrèctare meum est. Sed nec communia
 solus
 Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat
 honorem.
 Repulit Actorides, sub imagine tutus Achillis,
 Troas ab arsuris cum defensore carinis.
 Ausum etiam Hectoreo solum concurrere Marti 275
 Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique;
 Nonus in officio, et praelatus munere sortis.
 Sed tamen eventus vestrae, fortissime, pugnae
 Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
 Me miserum, quanto cogor meminisse dolore 280
 Temporis illius; quo Graiùm murus Achilles:
 Procubuit! nec me lacrimae, luctusve, timorve
 Tardarunt, quin corpus humo sublime re-
 ferrem.
 His humeris, his, inquam, humeris ego corpus
 Achillis,
 Et simul arma tuli: quae nunc quoque ferre 285
 laboro.
 Sunt mihi, quae valeant in talia pondera, vires:

- Est animus vestros certe sensurus honores.
 Scilicet idcirco pro gnato caerula mater
 Ambitiosa suo fuit, ut coelestia dona,
 290 Artis opus tantae, rudis et sine pectore miles
 Indueret? neque enim clypei caelamina norit,
 Oceanum, et terras cumque alto sidera coelo,
 Pleiadasque, Hyadasque, immunemque aequoris
 Arcton,
 Diversasque urbes, nitidumque Orionis ensem.
 295 Postulat ut capiat, quae non intelligit, arma.
 Quid? quod me, duri fugientem munera
 belli,
 Arguit incepto serum accessisse labori?
 Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
 Si simulasse vocat crimen; simulavimus ambo.
 300 Si mora pro culpa est; ego sum maturior illo.
 Me pia detinuit coniux: pia mater Achillen:
 Primaque sunt illis data tempora, cetera vobis.
 305 Haud timeo, si iam nequeo defendere cri-
 men
 Cum tanto commune viro. Deprensus Ulixis
 Ingenio tamen ille; at non Aiakis, Ulixes.
 Neve in me stolidae convicia fundere linguae
 310 Admirantur eum: vobis quoque digna pu-
 dore
 Obiicit. An falso Palameden crimine turpe
 Accusasse mihi, vobis damnasse decorum est?
 Sed neque Naupliades facinus defendere tan-
 tum,
 Tamque patens, valuit: nec vos audistis in
 315 illo
 Crimina; vidistis: pretioque obiecta pate-
 bant.

Nec Poeantiaden quod habet Vulcania Le-
mnos,

Esse reus merui. Factum defendite ve-
strum:

Consensistis enim. Nec me suasisse negabo; 315

Ut se subtraheret bellicue viaeque labori,

Tentaretque feros requie lenire dolores.

Paruit; et vivit. Non haec sententia tantum

Fida, sed et felix; cum sit satis, esse fide-
lem.

Quem quoniam vates delenda ad Pergama 320

poscunt;

Ne mandate mihi. Melius Telamonius ibit:

Eloquioque virum morbis iraque furentem

Molliet: aut aliqua producet callidus arte.

Ante retro Simois fluet, et sine frondibus Ide

Stabit, et auxilium promittet Achaïa Troiae; 325

Quam, cessante meo pro vestris pectore re-
bus,

Aiacis stolidi Danais sollertia prosit.

Sis licet infestus sociis, regique, mihi que,

Dure Philoctete; licet exsecrere, meumque

Devoveas sine fine caput; cupiasque dolenti 330

Me tibi forte dari; nostrumque haurire

cruorem;

Utque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:

Te tamen aggrediar: mecumque reducere

nitar.

Tamque tuis potiar, faveat Fortuna, sagittis,

Quam sum Dardanio, quem cepi, vate po- 335

titus!

Quam responsa deum, Troianaque fata, re-

texi:

Quam rapui Pbrygiae signum penetrale Mi-
nervae

Hostibus e mediis. Et se mihi comparet Ajax?
Nempe capi Troiam prohibebant fata sine
illis.

340 Fortis ubi est Ajax? Ubi sunt ingentia magni
Verba viri? Cur hic metuis? Cur audet
Ulixes

Ire per excubias, et se committere nocti?
Perque feros enses, non tantum moenia
Troum,

Verum etiam summas arces intrare: suaque
345 Eripere aede deam: raptamque efferre per
hostes?

Quae nisi fecissem; frustra Telamone creatus
Gestasset laeva taurorum tergora septem.

Illa nocte mihi Troiae victoria parta est:

Pergama tum vici, cum vinci posse coëgi.

350 Desine Tydiden vultuque et murmure nobis
Ostentare meum. Pars est sua laudis in illis.

Nec tu, cum socia clypeum pro classe te-
nebas,

355 Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit
unus.

Qui, nisi pugnacem sciret sapiente minorem

355 Esse, nec indomitae deberi praemia dextrae,
Ipse quoque haec peteret: peteret modera-
tior Ajax,

Eurypylusque ferox, claroque Andremone
natus:

Nec minus Idomeneus, patriaque creatus
eadem

Meriones: peteret maioris frater Atridae.

Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte se- 360
cundi,

Consiliis cessere meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium est, quod eget moderamine
nostri.

Tu vires sine mente geris: mihi cura futu-
ri est.

Tu pugnare potes: pugnandi tempora me-
cum

Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes; 365

Nos animo. Quantoque ratem qui temperat,
anteit

Remigis officium; quanto dux milite maior;
Tanto ego te supero. Nec non in corpore
nostro

Pectora sunt potiora manu. Vigor omnis in
illis.

At vos, o Proceres, vigili date praemia ve- 370
stro;

Proque tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite no-
stris.

Iam labor in fine est. Obstantia fata removi;
Altaque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuraque moenia 375
Troum,

Perque deos oro, quos hosti nuper ademi;
Per, si quid superest, quod sit sapienter
agendum;

Si quid adhuc audax, ex praecipitique pe-
tendum;

Si Troiae fati aliquid restare putatis;
Estemei memores: aut si mihi non datis arma; 380

388 Huic date. Et ostendit signum fatale Mi-
nervae.

Mota manus procerum est: et, quid fa-
cundia posset,

Re patuit; fortisque viri tulit arma disertus.

Hectora qui solus, qui ferrum, ignemque

Iovemque

385 Sustinuit toties; unam non sustinet iram:

386 Invictumque virum vincit dolor. Arripit en-
sem:

Et, Meus hic certe est. An et hunc sibi po-
scet Ulixes?

Hoc, ait, utendum est in me mihi: quique
cruore

Saepe Phrygum maduit, domini nunc caede
madebit:

390 Ne quisquam Aiace[m] possit superare nisi
Ajax.

Dixit: et in pectus, tum denique vulnera
passum,

Qua patuit ferro, letalem condidit ensem:

Nec valuer[unt] manus infixum educere te-
lum,

Expulit ipse cruor. Rubefactaque sanguine
tellus

395 Purpureum viridi genuit de cespite florem,

Qui prius Oebalio fuerat de vulnere na-
tus.

Litera communis mediis pueroque viroque

Inscripta est foliis: haec nominis, illa que-
relae.

*) Victor ad Hypsipyles patriam, clarique
 Thoantis,
 Et veterum terras infames caede virorum, 400
 Vela dat; ut referat, Tirynthia tela, sagittas.
 Quae postquam ad Graios, domino comitante,
 revexit;
 Imposita est sero tandem manus ultima bello.
 Troia simul Priamusque cadunt: Priameia
 coniux
 Perdidit infelix hominis post omnia formam; 405
 Externasque novo latratu terruit auras.
 Longus in angustum qua clauditur Helle-
 spontus,
 Ilion ardebat; neque adhuc consederat ignis:
 Exiguumque senis Priami Iovis ara cruorem
 Combiberat. Tractata comis antistita Phoebi 410
 Non profecturas tendebat ad aethera palmas.
 Dardanidas matres patriorum signa deorum
 Dum licet amplexas, succensaque templa te-
 nentes
 Invidiosa trahunt victores praemia Graii.
 Mittitur Astyanax illis de turribus, unde 415
 Pugnantem pro se, proavitaque regna tuentem,
 Saepe videre patrem, monstratum a matre,
 solebat.

X 4

-
- *) Nachdem Ulysses den Philoctetes von Lemnus ins Lager zurückgebracht hatte, so wurde Troja bald erobert und zerstört. Die Gattin des Priamus, Hecuba, wurde die Sklavin des Ulysses, und nachdem ihre Polyxena geopfert und Polydorus ermordet war, wurde sie selbst in eine Hündin verwandelt.

Iamque viam suadet Boreas; flatuque secundo
Carbasa mota sonant; iubet uti navita ventis.

420 Troia, vale : rapimur, clamant : dantque oscu-
la terrae

Troades: et patriae fumantia tecta relin-
quunt.

Ultima conscendit classem, miserabile visu,
In mediis Hecube natorum inventa sepulcris.
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula
dantem

425 Dulichiae traxere manus. Tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris hau-
stos.

Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes crinem lacrimasque relinquit.
Est, ubi Troia fuit, Phrygiae contraria tellus,
430 Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic
Regia dives erat, cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removita
armis.

Consilium? sapiens; sceleris nisi praemia
magnas

Adiecisset opes; animi irritamen avari.

435 Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius
ensem

Rex Thracum, iuguloque sui defigit alumni:
Et, tanquam tolli cum corpore crimina pos-
sent,

Exanimem e scopulo subiectas misit in undas.
Litore Tbreicio classem religarat Atrides,
440 Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hic subito, quantus, cum viveret, esse solebat,
Exit humo late rupta; similisque minaci,

Temporis illius vultum referebat Achilles,
 Quo ferus iniusto petiit Agamemnona ferro.
 Immemoresque mei disceditis, inquit, Achivi? 445
 Obrutaque est mecum virtutis gratia no-
 -stra?

Ne facite. Utque meum non sit sine honore
 sepulcrum,

Placet Achilleos mactata Polyxena manes.

Dixit: et, immiti sociis parentibus umbrae,
 Rapta sinu matris, quam iam prope sola fo- 450
 vebat,

Fortis, et infelix, et plus quam femina, virgo
 Ducitur ad tumulum; diroque fit hostia busto.
 Quae memor ipsa sui, postquam crudelibus
 aris

Admota est; sensitque sibi fera sacra pa-
 rari;

Utque Neoptolemum stantem, ferrumque te- 455
 nentem,

Inque suo vidit figentem lumina vultu;
 Utere iamdudum generoso sanguine, dixit.
 Nulla mora est. At tu iugulo vel pectore
 telum

Conde meo: iugulumque simul pectusque re-
 textit.

Scilicet aut ulli servire Polyxena ferrem, 460
 Aut per tale sacrum numen placabitur ullum.
 Mors tantum vellem matrem mea fallere
 posset.

Mater obest; minuitque necis mihi gaudia.
 Quamvis

Non mea mors illi, verum sua vita gemenda
 est.

465 Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,

Este procul: si iusta peto; tactuque viriles
Virgineo removete manus. Acceptor illi,
Quisquis is est, quem caede mea placare paratis,

Liber erit sanguis. Si quos tamen ultima nostri
470 Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Non captiva, rogat: genitrici corpus inemtum
Reddite: neve auro redimat ius triste sepulcri,

Sed lacrimis. Tunc, cum poterat, redimebat
et auro.

Dixerat. At populus lacrimas, quas illa tenebat,

475 Non tenet. Ipse etiam flens invitique sacerdos

Praebita coniecto rupit praecordia ferro.

Illa, super terram defecto poplite labens,

Pertulit intrepidus ad fata novissima vultus.

Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,

480 Cum caderet; castique decus servare pudoris.

Troades excipiunt, deploratosque recensent

Priamidas: et quid dederit domus una cruoris.

Teque gemunt, virgo: teque, o modo regia coniux,

Regia dicta parens, Asiae florentis imago;

485 Nunc etiam praedae mala sors: quam victor Ulixes

Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu

Edideras. Dominum matri vix reperit
Hector.
Quae corpus complexa animae tam fortis
inane,
Quas toties patriae dederat, natisque, viro-
que,
Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vul- 490
nera fundit:
Osculaque ore legit: consuetaque pectora
plangit:
Canitiemque suam concreto in sanguine ver-
rens,
Plura quidem, sed et haec, laniato pectore
dixit:
Nata, tuae, quid enim superest? dolor ulti-
me matri,
Nata, iaces: videoque tuum, mea vulnera, 495
vulnus.
En, ne perdiderim quenquam sine caede
meorum,
Tu quoque vulnus habes. At te, quia femi-
na, rebar
A ferro tutam: cecidisti et femina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Troiae, nostrique orbator, Achilles. 500
At postquam Paridis cecidit Phoebique sa-
gittis;
Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles.
Nunc quoque mihi metuendus erat. Cinis ipse
sepulti
In genus hoc saevit: tumulo quoque sensi-
mus hostem:
Aeacidae fecunda fui. Iacet Ilion ingens: 505

Eventuque gravi finita est publica clades:
 Si finita tamen. Soli mihi Pergama restant:
 In cursuque meus dolor est. Modo maxima
 rerum,

Tot generis natisque potens, nuribusque vi-
 roque,

510 Nunc trahor exsul, inops, tumultis avulsa me-
 orum,

Penelopae munus. Quae me data pensa tra-
 hentem

Matribus ostendens Ithacis, Haec Hectoris
 illa est

Clara parens: haec est, dicet, Priameia
 coniux.

Postque tot amissos tu nunc, quae sola leva-
 bas

515 Maternos luctus, hostilia busta piasti.
 Inferias hosti peperisti. Quo ferrea resto?
 Quidve moror? quo me servas, damnosa se-
 nectus?

Quid, di crudeles, nisi quo nova funera cer-
 nam,

Vivacem differtis anum? quis posse putaret

520 Felicem Priamum, post diruta Pergama, dici?
 Felix morte sua, nec te, mea nata, peremtam
 Adspicit; et vitam pariter regnumque reli-
 quit.

At, puto, funeribus dotabere, regia virgo;
 Condeturque tuum monumentis corpus avitis.

525 Non haec est Fortuna domus. Tibi munera
 matris

Contingent fletus, peregrinaeque haustus
 arenae.

Omnia perdidimus. Superest, cur vivere
tempus

In breve sustineam, proles gratissima matri;
Nunc solus, quondam minimus de stirpe vi-
rili,

Has datus Ismario regi Polydorus in oras. 530

Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, et sparsos immiti sanguine vultus?
Dixit: et ad litus passu processit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, ur-
nam,

Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas: 535

Adspicit eiectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threïciis ingentia vulnera telis.

Troades exclamant: obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrimasque introrsus
obortas

Devorat ipse dolor: duroque simillima saxo 540

Torpet: et adversa figit modo lumina terra;
Interdum torvos sustollit ad aethera vultus:

Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera,
nati;

Vulnera praecipue: seque armat et instruit
ira.

Qua simul exarsit, tanquam regina maneret, 545

Ulcisci statuit; poenaeque in imagine tota est.

Utque furi catulo lactente orbata leaena;

Signaque nacta pedum sequitur, quem non
videt, hostem:

Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,

Non oblita animorum, annorum oblita suo- 550

rum,

Vadit ad artificem dirae Polymestora caedis:

Hac subeunt Teucri : remisque aestuque se-
cundo

Sub noctem potitur Zanclosa classis arena.
Scylla latus dextrum, laevum irrequieta Cha-
rybdis

585 Infestant. Vorat haec raptas revomitque ca-
rinas :

Illa feris atram canibus succingitur alvum ;
Virginis ora gerens : et, si non omnia vates
Ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore
virgo.

Hanc multi petiere proci : quibus illa repulsis
590 Ad Pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nym-
phis,

Ibat : et elusos iuvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos praebet Galatea ca-
pillis,

Talibus adloquitur, repetens suspiria, dictis :
Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum
595 Expetit : utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam caerula
Doris

Enixa est ; quae sum turba quoque tuta so-
rorum,

Non nisi per fluctus licuit Cyclopis amorem
Effugere : et lacrimae vocem impediere lo-
quentis.

600 Quas ubi marmoreo deterisit pollice virgo ;
Et solata deam est, Refer, o carissima ; dixit :
Neve tui causam tege (sum tibi fida) doloris.
Nereis his contra resecuta Crataeide natam :
Acis erat, Fauno Nymphaque Simaethide
cretus,

Magna quidem patrisque sui matrisque vo- 605
voluptas,

Nostra tamen maior. Nam me sibi iunxerat uni
Pulcher: et, octonis iterum natalibus actis,
Signarat dubia teneras lanugine malas.

Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat.
Nec, si quaesieris, odium Cyclopis, amorne 610
Acidus in nobis fuerit praesentior, edam.

Par utrinque fuit. Pro quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! nempe ille immitis,
et ipsis

Horrendus silvis, et visus ab hospite nullo
Impune, et magni cum dis contemtor Olympi, 615

Quid sit amor, sentit: nostrique cupidine captus
Uritur; oblitus pecorum antrorumque suorum.
Iamque tibi formae, iamque est tibi cura
placendi:

Iam rigidos pectus rastris, Polypheme, capillos:
Iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam: 620

Et spectare feros in aqua, et componere, vultus.
Caedis amor, feritasque, sitisque immensa
cruoris

Cessant: et tutae veniuntque abeuntque ca-
rinae.

Telemus interea Siculam delatus ad Aetnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales, 625
Terribilem Polyphemon adit; lumenque, quod
unum

Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulixes.
Risit, et, O vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera iam rapuit. Sic frustra vera monentem
Spernit: et aut gradiens ingenti litora passu 630
Degravat; aut fessus sub opaca revertitur antra.

Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis : utrumque latus circumfluit aequoris
unda.

Huc ferus adscendit Cyclops ; mediusque re-
sedet.

635 Lanigerae pecudes nullo ducente secutae.
Cui postquam pinus, baculi quae praebuit
usum,

Ante pedes posita est, antennis apta ferendis ;
Sumtaque arundinibus compacta est fistula
centum ;

Senserunt toti pastoria sibila montes :

640 Senserunt undae. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi.

Candidior nivei folio, Galatea, ligustri ;

Floridior pratis ; longa procerior alno ;

645 Splendidior vitro ; tenero lascivior haedo ;

Laevior assiduo detritis aequore conchis ;

Solibus hibernis, aestiva gratior umbra ;

Nobilior pomis ; platano conspectior alta ;

Lucidior glacie ; matura dulcior uva ;

650 Mollior et cygni plumis, et lacte coacto ;

Et, si non fugias, riguo formosior horto.

Saevior indomitis eadem Galatea iuvenis ;

Durior annosa quercu ; fallacior undis ;

Lentior et salicis virgis, et vitibus albis ;

655 His immobilior scopulis ; violentior amne ;

Laudato pavone superbior ; acrior igni ;

Asperior tribulis ; feta truculentior ursa ;

Surdior aequoribus ; calcato immitior hydro :

Et, quod praecipue vellem tibi demere possem,

660 Non tantum cervo, claris latratibus acto,

Verum etiam ventis volucrique fugacior aura.
 At, bene si noris, pigeat fugisse: morasque
 Ipsa tuas damnes: et me retinere labores.
 Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo
 Antra; quibus nec Sol medio sentitur in aestu, 665
 Nec sentitur hiems: sunt poma gravantia ra-
 mos:

Sunt auro similes longis in vitibus uvae:
 Sunt et purpureae: tibi et has servamus, et
 illas.

Ipsa tuis manibus silvestri nata sub umbra
 Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna, 670
 Prunaeque, non solum nigro liventia succo,
 Verum etiam generosa, novasque imitantia
 ceras.

Nec tibi castaneae, me coniuge, nec tibi deerunt
 Arbutei fetus. Omnis tibi serviet arbos.
 Hoc pecus omne meum est. Multae quoque 675
 vallibus errant:

Multas silva tegit: multae stabulantur in antris.
 Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
 Pauperis est numerare pecus. De laudibus
 harum

Nil mihi credideris: praesens potes ipsa videre,
 Ut vix sustineant distentum cruribus uber. 680
 Sunt, fetura minor, tepidis in ovilibus agni:
 Sunt quoque, par aetas, aliis in ovilibus hoedi.
 Lac mihi semper adest niveum. Pars inde bi-
 benda

Servatur: partem liquefacta coagula durant.
 Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantum 685
 Munera contingent, damae, leporesque, ca-
 praeque,

Parve columbarum, demtusve cacumine nidus :
 Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
 Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
 690 Villosae catulos in summis montibus ursae.
 Inveni : et Dominae, dixi, servabimus istos.
 Iam modo caeruleo nitidum caput exsere
 ponto :

Iam, Galatea, veni : nec munera despice nostra.
 Certe ego me novi, liquidaeque in imagine vidi
 695 Nuper aquae : placuitque mihi mea forma vi-
 denti.

Adspice, sim quantus. Non est hoc corpore
 major

Iupiter in coelo : nam vos narrare soletis
 Nescio quem regnare Iovem. Coma plurima
 torvos

Prominet in vultus ; humerosque, ut lucus, ob-
 umbrat.

700 Nec mihi quod rigidis horrent densissima setis
 Corpora, turpe puta. Turpis sine frondibus ar-
 bos :

Turpis equus, nisi colla jubae flaventia velent.
 Pluma tegit volucres : ovibus sua lana decori est :
 Barba viros, hirtaeque decent in corpore setae.

705 Unum est in media lumen mihi fronte, sed
 instar

Ingentis clypei. Quid ? non haec omnia magnus
 Sol videt e coelo ? Soli tamen unicus orbis.

Adde, quod in vestro genitor meus aequore
 regnat.

Hunc tibi do socerum. Tantum miserere,
 precesque

710 Supplicis exaudi. Tibi enim succumbimus uni.

Quique Iovem, et coelum sperno, et penetra-
 bile fulmen,
 Nereï, te vereor : tua fulmine saevior ira est.
 Atque ego contemptus essem patientior huius ;
 Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulso,
 Acin amas, praeferesque meis amplexibus 715
 Acin ?

Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
 Quod nollem, Galatea, tibi, modo copia detur,
 Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
 Viscera viva traham : divulsaque membra per
 agros,

Perque tuas spargam, sic se tibi misceat, undas. 720

Uror enim : laesusque exaestuat acrius ignis :

Cumque suis videor translata viribus Aetnam

Pectore ferre meo : nec tu, Galatea, moveris.

Talia nequidquam questus, nam cuncta vi-
 debam,

Surgit : et ut taurus vacca furibundus adempta 725

Stare nequit, silvaque et notis saltibus errat.

Cum ferus ignaros, nec quidquam tale ti-
 mentes,

Me videt atque Acin : Videoque, exclamat ; et
 ista

Ultima sit, faciam, Veneri concordia vestrae.

Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere 730

Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Aetne.

Ast ego vicino pavefacta sub aequore mergor.

Terga fugae dederat conversa Symaethius
 heros :

Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi : ferte
 parentes :

Dixerat : et vestris perituum admittite regnis. 735

Insequitur Cyclops: partemque e monte re-
vulsam

Mittit; et extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus e saxo, totum tamen obruit Acin.

At nos, quod solum fieri per fata licebat,

740 Fecimus; ut vires adsumeret Acis avitas.

Puniceus de mole cruor manabat: et intra

Temporis exiguum rubor evanescere coepit:

Fitque color primo turbati fluminis imbre:

Purgaturque mora. Tum moles iacta dehiscit:

745 Vivaque per rimas, proceraque surgit arundo:

Osque cavum saxi sonat exsultantibus undis:

Miraque res; subito media tenus exstitit alvo

Incinctus iuvenis flexis nova cornua cannis.

Qui, nisi quod maior, quod toto caerulus ore est,

750 Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis in
amnem

Versus: et antiquum tenuerunt flumina no-
men. *)

*) Auf dem Rückwege von der Galatea sieht der neue Meergott Glaucus die schöne Scylla. Auch sie betrachtet ihn, und hört die Geschichte seiner Verwandlung aus einem Fischer in einen Meergott, und seinen Liebesantrag an. Aber die Spröde verlässt ihn ohne Antwort, und er selbst eilt zur Circe.

METAMORPHOSEON

LIBER XIV.

THE AMERICAN

FEB. XIV.

***) Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem**
Y 5

***)** Glaucus bittet die Circe, dass sie durch ihre Zaubermacht ihm die Scylla hold machen wolle. Da sie den Glaucus selbst liebte, wird sie durch diese Leidenschaft entrüstet, und macht durch Zauberei, dass der Scylla Leib in wilde Hunde endigt. Sie war, noch ehe Aeneas in diese Gegend kam, in einen Felsen verwandelt. I - 74.

Schon näherte sich Aeneas der Küste von Ausonien, als ihn ein Sturm nach Afrika verschlägt. Er verlässt die Dido, kommt nach Sicilien, und von da zu den Cercopen. 75 - 100.

Auf seiner Reise kömmt er nun zu der Grotte der Cumäischen Sibylle, mit der er in die Unterwelt hinabsteigt. Auf dem Rückwege erzählt sie ihm ihr Schicksal. 101 - 153.

An dem Gestade, das von seiner Erzieherin Caïeta den Namen erhielt, traf er den Macareus, einen der Gefährten des Ulysses. Da Aeneas einen andern Ithaker, den Achaemenides, schon in Sicilien zu sich genommen hatte, so erkennen sich die beiden Griechen wieder und erzählen sich gegenseitig, was sie seit ihrer Trennung, gelitten haben. Macareus flicht in seine Erzählung die Verwandlung des Picus durch die Circe ein. Denn er hatte diese Geschichte von einer Dienerin dieser Göttin gehört. 154 - 440.

Troïus Aeneas: sacrisque e more litatis,
Litora adit nondum nutricis habentia nomen,
3 Hic quoque substiterat post taedia longa la-
borum

Neritius Macareus, comes experientis Ulixei.
Desertum quondam mediis qui rupibus
Aetnae

Noscit Achaemeniden: improvisoque reper-
tum

Vivere miratus, Qui te casusve deusve
10 Servat, Achaemenide? Cur, inquit, barba-
ra Graium

Prora vehit? Petitur vestrae quae terra ca-
rinae?

Talia quaerenti iam non hirsutus amictu,
Iam suus, et spinis conserto tegmine nullis,
Fatur Achaemenides: Iterum Polyphemon,
et illos

15 Adspiciam fluidos humano sanguine rictus;
Hac mihi si potior domus est Ithaceque ca-
rina;

Si minus Aenean veneror genitore: nec un-
quam

Esse satis potero, praestem licet omnia, gra-
tus.

Quod loquor, et spiro; coelumque, et sidera
Solis

20 Respicio, possimne ingratus, et immemor
esse?

Ille dedit. Quod non anima haec Cyclopi
in ora

Venit: et ut lumen iam nunc vitale relin-
quam;

Aut tumulo, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, nisi si timor abstulit
omnem

Sensum animumque, fuit, cum vos petere 25
alta relictus

Aequora prospexi? Volui inclamare; sed
hosti

Prodere me timui: vestrae quoque clamor
Ulixis

Paene rati nocuit. Vidi, cum monte revulso
Immanem scopulum medias permisit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta, 30
Vasta giganteo iaculantem saxa lacerto.

Et, ne deprimeret fluctusve lapisve carinam,
Pertimui; iam me non esse oblitus in illa.

Ut vero fuga vos ab acerba morte removit;
Ille quidem totam fremebundus obambulat 35
Aetnam,

Praetentatque manu silvas; et luminis orbus
Rupibus incursat: foedataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exsecratur
Achivam.

Atque ait: O si quis referat mihi casus Ulixen,
Aut aliquem e sociis, in quem mea saeviat ira, 40
Viscera cuius edam, cuius viventia dextra
Membra mea laniem, cuius mihi sanguis in-
undet

Guttur, et elisi trepident sub dentibus artus;
Quam nullum, aut leve sit damnum mihi lu-
cis ademptae!

Haec, et plura ferox. Me luridus occupat 45
horror,

Spectantem vultus etiamnum caede madentes,

Crudelesque manus, et inanem luminis orbem,
 Membraque, et humano concretam sanguine
 barbam.

Mors erat ante oculos; minimum tamen illa
 malorum.

50 Et iam prensurum, iamiam mea viscera re-
 bar

In sua mersurum: mentique haerebat imago
 Temporis illius, quo vidi bina meorum
 Ter quater adfligi sociorum corpora terrae.

Quae super ipse iacens, hirsuti more leonis,
 55 Visceraque, et carnes, cumque albis ossa me-
 dullis,

Semanimesque artus avidam condebat in al-
 vum.

Me tremor invasit. Stabam sine sanguine mae-
 stus:

Mandentemque videns, eiectantemque cru-
 entas

Ore dapes, et frusta mero glomerata vomen-
 tem,

60 Talia fingebam misero mihi fata parari.

Perque dies multos latitans, omnemque tre-
 miscens

Ad strepitum, mortemque timens, cupidusque
 moriri,

Glande famem pellens, et mixta frondibus
 herba,

Solus, inops, exspes, leto poenaeque relictus,

65 Haud procul adspexi longo post tempore
 navim:

Oravique fugam gestu, ad litusque cucurri:

Et movi: Graiumque ratis Troiana recepit.

Tu quoque pande tuos, comitum gratissime,
casus,
Et ducis, et turbae, quae tecum credita pon-
to est.

Aeolon ille refert Tusco regnare profundo; 70
Aeolon Hippotaden, cohibentem carcere
ventos:

Quos bovisinclusos tergo, memorabile munus,
Dulichium sumsisse ducem: flatuque secundo
Lucibus isse novem, et terram adspexisse pe-
titam:

Proxima post nonam cum sese Aurora mo- 75
veret;

Invidia socios praedaeque cupidine ductos,
Esse ratos aurum, demsisse ligamina ventis:
Cum quibus isse retro, per quas modo vene-
rat undas,

Aeoliique ratem portus repetisse tyranni.
Inde Lami veterem Laestrygonis, inquit, in So-
urbem

Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
Missus ad hunc ego sum, numero comitante
duorum:

Vixque fuga quaesita salus comitique mihi que,
Tertius e nobis Laestrygonis impia tinxit
Ora cruore suo: fugientibus instat, et agmen 85
Concitat Antiphates. Coeunt, et saxa trabes-
que

Continuant: merguntque viros, merguntque
carinas.

Una tamen, quae nos, ipsumque vehebat
Ulixen,

Effugit. Amissa sociorum parte, dolentes,
90 Multaque conquesti terris adlabimur illis,
Quas procul hinc cernis. Procul hinc tibi,
cerne, videnda est
Insula, visa mihi. Tuque, o iustissime Troum,
Nate dea, neque enim finito Marte vocandus
Hostis es, Aenea, moneo, fuge litora Circes.
95 Nos quoque Circaeο religata in litore pinu
Antiphatae memores, immansuetique Cy-
clopis,
Ire negabamus; et tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti. Sors me, fidumque Polyten,
Eurylochumque simul, nimiiue Elpenora vini,
100 Bisque novem socios Circaeα ad moenia misit.
Quae simul attigimus, stetimusque in limine
tecti;
Mille lupi, mixtaeque lupis ursaeque leaeque
Occursu fecere metum: sed nulla timenda,
Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
105 Quin etiam blandas movere per aëra caudas,
Nostraque adulantes comitant vestigia; donec
Excipiunt famulae, perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. Pulchro sedet illa re-
cessu,
Sublimis solio; pallamque induta nitentem,
110 Insuper aurato circumvelatur amictu.
Nereides Nymphaeque simul, quae vellera
motis
Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia du-
cunt.
Gramina disponunt; sparsosque sine ordine
flores
Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.

Ipsa, quod hae faciunt, opus exigit: ipsa quis 115
usus

Quoque sit in folio, quae sit concordia mixtis
 Novit: et advertens pensas examinat herbas.
 Haec ubi nos vidit, dicta acceptaque salute
 Diffudit vultus, et reddidit omnia votis.

Nec mora; misceri tosti iubet hordea grani, 120
 Mellaque, vimque meri, et cum lacte coagula
passo.

Quique sub hac lateant furtim dulcedine,
succos

Adiicit. Accipimus sacra data pocula dextra.
 Quae simul arenti sitientes hausimus ore,
 Et tetigit summos virga dea dira capillos; 125
 Et pudet, et referam, setis horrescere coepi,
 Nec iam posse loqui; pro verbis edere raucum
 Murmur; et in terram toto procumbere vultu:
 Osque meum sensi pando occalescere rostro;
 Colla tumere toris: et qua modo pocula parte 130
 Sumta mihi fuerant, illa vestigia feci.

Cumque eadem passis, tantum medicamina
possunt,

Claudor hara: solumque suis caruisse figura
 Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
 Quae nisi vitasset, pecoris pars una manerem 135
 Nunc quoque setigeri. Nec tantae cladis ab illo
 Certior ad Circen ultor venisset Ulixes.
 Pacifer huic dederat florem Cyllenius album;
 Moly vocant Superi. Nigra radice tenetur.
 Tutus eo, monitisque simul coelestibus intrat 140
 Ille domum Circes: et ad insidiosa vocatus
 Pocula, conantem virga mulcere capillos
 Repulit; et stricto pavidam deterruit ense.

Inde fides, dextraeque datae: thalamoque re-
ceptus

145 Coniugii dotem, sociorum corpora, poscit.

Spargimur innocuae succis melioribus
herbae,

Percutimurque caput conversae verbere
virgae:

Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.

Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati

150 Erigimur: setaeque cadunt, bifidosque relinquit
Rima pedes. Redeunt humeri: subiecta la-
certis

Brachia sunt. Flentem flentes amplectimur
illum:

Haeremusque ducis collo: nec verba locuti

Ulla priora sumus, quam nos testantia gratos.

155 Annua nos illic tenuit mora: multa praesens

Tempore tam longo vidi: multa auribus hausi.

Hoc quoque cum multis, quod clam mihi re-
tulit una

Quatuor e famulis, ad talia sacra paratis.

Cum duce namque meo Circe dum sola mo-
ratur,

160 Illa mihi niveo factum de marmore signum

Ostendit iuvenile, gerens in vertice picum,

Aede sacra positum, multisque insigne coronis.

Quis foret, et quare sacra coleretur in aede,

Cur hanc ferret avem, quaerenti, et scire vo-
lenti,

165 Accipe, ait, Macareu: dominaeque potentia
quae sit

Hinc quoque disce meae. Tu dictis adiice
mentem.

Picus in Ausoniis proles Saturnia terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipse de-
corem

Adspicias, fictaque probes ab imagine veram. 170
Par animus formae. Nec adhuc spectasse per
annos

Quinquennem poterat Graia quater Elide
pugnam.

Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Ver teratin vultus: illum fontana petebant
Numina, Naiades; quas Albula, quasque Nu- 175
mici,

Quasque Anienis aquae, cursuque brevissimus
Almo,

Narque tulit praeceps, et amoenae Farfarus
umbrae,

Quaeque colunt Scythicae regnum nemorale
Dianae,

Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus
unam

Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle 180
Palati

Dicitur ancipiti peperisse Venilia Iano.

Haec, ubi nubilibus primum maturuit annis,

Praeposito cunctis Laurenti tradita Pico est:

Rara quidem facie, sed rarior arte canendi;

Unde Canens dicta est. Silvas et saxa movere, 185

Et mulcere feras, et flumina longa morari

Ore suo, volucresque vagas retinere solebat.

Quae dum feminea modulatur carmina voce,
 Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
 190 Indigenas fixurus apros: tergumque premebat
 Acris equi; laevaue hastilia bina ferebat;
 Poeniceam fulvo chlamyden contractus ab
 auro.

Venerat in silvas et filia Solis easdem:
 Utque novas legeret fecundis collibus herbas,
 195 Nomine dicta suo, Circaea reliquerat arva.
 Quae simul ac iuvenem, virgultis abdita, vidit;
 Obstupuit. Cecidere sinu, quas legerat, herbae.
 Flammaque per totas visa est errare medullas.
 Ut primum valido mentem collegit ab aestu;
 200 Quid cuperet, fassura fuit. Ne posset adire,
 Cursus equi fecit, circumfususque satelles.
 Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
 Si modo me novi; si non evanuit omnis
 Herbarum virtus; nec me mea carmina fallunt.
 205 Dixit: et effigiem, nullo cum corpore, falsi
 Finxit apri: praeterque oculos transcurrere
 regis
 Iussit, et in densum trabibus nemus ire videri,
 Plurima qua silva est, et equo loca pervia non
 sunt.

208 Haud mora: continuo praedae petit inscius
 umbram

210 Picus; equique celer fumantia terga relinquit.
 Spemque sequens vanam, silva pedes errat in
 alta.

Concipit illa preces; et verba venefica dicit:
 Ignotosque deos ignoto carmine adorat,
 Quo solet et niveae vultum confundere Lunae,
 215 Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.

Tum quoque cantato densetur carmine coe-
 lum,
 Et nebulas exhalat humus; caecisque va-
 gantur
 Limitibus comites; et abest custodia regi.
 Nacta locum. tempusque, Per o tua lumina,
 dixit,
 Quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherri- 220
 me, formam,
 Quae facit ut supplex tibi sim dea, consule
 nostris
 Ignibus; et socerum, qui pervidet omnia,
 Solem
 Accipe: nec durus Titanida despice Circen.
 Dixerat: ille ferox ipsamque precesque re-
 pellit:
 Et, Quaecunque es, ait, non sum tuus: altera 225
 captum
 Me tenet: et teneat per longum, comprecor,
 aevum.
 Nec Venere externa socialia foedera laedam;
 Dum mihi Ianigenam servabunt fata Canen-
 tem.
 Saepe retentatis precibus Titania frustra,
 Non impune feres, neque enim reddere Ca- 230
 nenti:
 Laesaque quid faciat, quid amans, quid fe-
 mina, disces
 Rebus, ait: sed amans, et laesa, et femina
 Circe.
 Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum:
 Ter iuvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
 Ille fugit, sese solito velocius ipse 235

Currere miratus, pennas in corpore vidit:
 Seque novam subito Latiis accedere silvis
 Indignatus avem, duro fera robora rostro
 Figit; et iratus longis dat vulnera ramis.

240 Purpureum chlamydis pennae traxere co-
 lorem.

Fibula quod fuerat, vestemque momorderat
 aurum,

Pluma fit: et fulvo cervix praecingitur auro.

Nec quidquam antiqui Pico, nisi nomina,
 restat.

Interea comites clamato saepe per agros

245 Nequidquam Pico, nullaque in parte reperto,
 Inveniunt Circen, nam iam tenuaverat auras;
 Passaque erat nebulas ventis ac sole resolvi,
 Criminibusque premunt veris, regemque re-
 poscunt,

Vimque ferunt; saevisque parant incessere
 telis.

250 Illa nocens spargit virus, succosque veneni:
 Et Noctem, Noctisque deos Ereboque Chao-
 que

Convocat: et longis Hecaten ululatibus orat.

Exsiluere loco, dictu mirabile! silvae:

Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbos;

255 Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis;
 Et lapides visi mugitus edere raucos;

Et latrare canes; et humus serpentibus atris

Squalere, et tenues animae volitare videntur.

Attonitum monstris vulgus pavet. Illa pa-
 ventum

260 Ora venenata tetigit mirantia virga.

Cuius ab attactu variarum monstra ferarum.
In iuvenes veniunt. Nulli sua mansit imago.

Presserat occiduus Tartessia litora Phoebus:
Et frustra coniux oculis animoque Canentis
Expectatus erat. Famuli populusque per 265
omnes

Discurrunt silvas, atque obvia lumina por-
tant.

Nec satis est Nymphae flere, et lacerare ca-
pillos,

Et dare plangorem; facit haec tamen omnia:
sese

Proripit; ac Latios errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis 270
Lumina viderunt, inopem somnique cibique,
Per iuga, per valles, qua fors ducebat, eun-
tem.

Ultimus adspexit fessam luctuque viaque
Tibris, et in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis, ipso modulata dolore 275
Verba, sono tenui maerens, fundebat; ut
olim

Carmina iam moriens canit exsequialia cy-
gnus.

Luctibus extremum tenues liquefacta me-
dullas

Tabuit; inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen signata loco est; quem rite Ca- 280
nentem

Nomine de Nymphae veteres dixere Ca-
moenae.

Talia multa mihi longum narrata per annum,

Visaque sunt. Resides et desuetudine tardi
Rursus inire fretum, rursus dare vela iube-
mur.

285 Ancipitesque vias, et iter Titania vastum
Dixerat, et saevi restare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactusque hoc litus adhaesi.

*) Iamque deos omnes, ipsamque Aeneia
virtus

Iunonem veteres finire coëgerat iras:

290 Cum, bene fundatis opibus crescentis Iuli,
Tempestivus erat coelo Cythereus heros;
Ambieratque Venus Superos: colloque pa-
rentis

*) Aeneas reiset, nach Beerdigung der Cajeta, weiter und läuft in die Tiber ein. Durch die Heirat mit der Lavinia, der Tochter des Latinus, geräth er mit dem Turnus in einen Krieg. Dieser sendet den Venulus nach Apulien zum Diomedes, der ihm die Hülfe abschlagen muss, weil der grössere Theil seiner Gefährten in Vögel verwandelt waren. Von da geht Venulus nach Messapia, wo einst ein ungezogener Hirt von den Nymphen in einen wilden Oelbaum verwandelt war. — Aber auch ohne Hülfe setzt Turnus den Krieg fort, ja er steckt Aeneas Flotte in den Brand. Die Mutter der Götter verwandelt diese, von dem Holze ihrer heiligen Berge gebaueten Schiffe, in Nymphen des Meers. Auch dies Wunder schreckt ihn nicht ab. Doch endlich fällt Turnus, seine Stadt Ardea wird niedergebrannt, und aus der Asche steigt ein Reiger, *ardea*, auf. 441 - 580.

Jupiter bewilligt auf der Venus Bitte, dass Aeneas eine Gottheit werde. 581 - 608.

Circumfusa sui: Nunquam mihi, dixerat, ullo
 Tempore dure pater, nunc sis mitissimus oro;
 Aeneaeque meo, qui te de sanguine nostro 295
 Fecit avum, quamvis parvum, des, optime,
 numen;
 Dum modo des aliquod. Satis est inamabile
 regnum
 Adspexisse semel, Stygios semel isse per
 amnes.
 Adsensere dei: nec coniux regia vultus
 Immotos tenuit; placatoque adnuit ore. 300
 Tum pater, Estis, ait, coelesti munere digni,
 Quaeque petis, pro quoque petis: cape, gnata,
 quod optas.
 Fatus erat. Gaudet; gratesque agit illa pa-
 renti:
 Perque leves auras iunctis invecta columbis
 Litus audit Laurens; ubi tectus arundine 305
 serpit
 In freta flumineis vicina Numicius undis.
 Hunc iubet Aeneae, quaecunque obnoxia
 morti,
 Abluere; et tacito deferre sub aequora cursu.
 Corniger exsequitur Veneris mandata: suis
 que,
 Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat, 310
 Et respergit aquis. Pars optima restitit illi.
 Lustratum genitrix divino corpus odore
 Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta
 Contigit os; fecitque deum: quem turba
 Quirini
 Nuncupat Indigetem; temploque arisque re- 315
 cepit.

- *) Occiderat Tati^{us}, populisque aequata
 duobus,
 Romule, iura dabas: posita cum casside
 Mavors
 Talibus adfatur divûmque hominumque pa-
 rentem:
 Tempus adest, genitor, quoniam fundamine
 magno
 320 Res Romana valet, nec praeside pendet ab
 uno,
 Praemia, quae promissa mihi dignoque ne-
 poti,
 Solvere, et ablatum terris imponere coelo.
 Tu mihi concilio quondam praesente deorum,
 Nam memoro, memorique animo pia verba
 notavi,
 325 Unus erit, quem tu tolles in caerula coeli;
 Dixisti. Rata sit verborum summa tuorum.

*) Der Dichter zählet die Nachfolger des Aeneas auf bis zum Procas. Unter diesem lebte die Pomona, deren Liebe Vertumnus gewann. Eben diesen Gott lässt er die Verwandlung der Anaxarete erzählen, zum Beispiele, wie sehr die Härte gegen einen Liebhaber bestraft werde. 609 - 772.

Amulius; Numitor; Roms Erbauung; Krieg mit den Curiten; Theilung der Herrschaft mit dem Tati^{us}, 773 - 804.

Mars erhält vom Zeus des Romulus Vergötterung. Er und seine Gattin Hersilia erhalten die Namen Quirinus und Ora. 805 - 885.

Adnuit omnipotens: et nubibus aëra caecis
Occuluit, tonitruque et fulgure terruit Ur-
bem.

Quae sibi promissae sensit data signa rapinae,
Innixusque hastae, pressos temone cruento 330
Impavidus conscendit equos Gradivus, et ictu
Verberis increpuit: pronumque per aëra
labsum

Constitit in summo nemorosi colle Palati:
Reddentemque suo iam regia iura Quiriti
Abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras 335
Dilapsum tenues: ceu lata plumbea funda
Missa solet medio glans intabescere coelo.
Pulchra subit facies, et pulvinaribus altis
Dignior, et qualis trabeati forma Quirini.
Flebat, ut amissum coniux; cum regia Iuno 340
Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
Imperat: et vacuae sua sic mandata referre.

O et de Latia, o et de gente Sabina
Praecipuum, matrona, decus; dignissima
tanti

Ante fuisse viri, coniux nunc esse Quirini; 345
Siste tuos fletus: et, si tibi cura videndi
Coniugis est, duce me lucum pete, colle Qui-
rino

Qui viret, et templum Romani regis obum-
brat.

Paret: et in terram pictos delabsa per arcus,
Hersiliam iussis compellat vocibus Iris. 350
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O dea, namque mihi, nec quae sis dicere
promptum est;

Et liquet esse deam, duc, o duc, inquit: et
offer

355 Coniugis ora mihi, Quae si modo posse videre
Fata semel dederint; coelum accepiſſe fa-
tebor.

Nec mora; Romuleos cum virgine Thau-
mantea

Ingreditur colles. Ibi ſidus ab aethere labſum
Decidit in terras: a cuius lumine flâgrans
Hersiliae crinis cum ſidere ceſſit in auras.

360 Hanc manibus notis Romanae conditor urbis
Excipit: et priscum pariter cum corpore
nomen

Mutat; Qramque vocat: quae nunc dea iuncta
Quirino est.

METAMORPHOSEON

L I B E R XV.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1891

CHICAGO

LIBRARY

1891

CHICAGO

LIBRARY

1891

CHICAGO

LIBRARY

1891

CHICAGO

LIBRARY

1891

CHICAGO

LIBRARY

1891

CHICAGO

***) Quaeritur interea, qui tantae pondera
molis**

**Sustineat, tantoque queat succedere regi.
Destinat imperio clarum praenuntia veri
Fama Numam. Non ille satis cognosse Sa-
binae**

**Gentis habet ritus: animo maiora capaci 5
Concipit: et quae sit rerum natura requirit.
Huius amor curae, patria Curibusque reli-
ctis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hospitis ur-
bem.**

**Graia quis Italicis auctor posuisset in oris 10
Moenia quaerenti, sic e senioribus unus
Retulit indigenis, veteris non inscius aevi:**

***)** Numa, bemüht, die Natur der Dinge zu erkennen, verlässt sein Vaterland, um nach Croton zu gehn, wo Pythagoras von Samos lehrte. Zuvor erfährt er die erste Erbauung dieser Stadt durch den Heracliden Myscelos. Dann führt der Dichter den Lehrsatz aus: dass eine Seelenwanderung, und überhaupt alles in der Natur einer beständigen Umwandlung unterworfen sey. Mit diesen Lehren des Pythagoras bereichert, kommt Numa zurück und wird Regent von Rom, dessen rauhes Volk er menschlicher macht.

Dives ab Oceano bubus love natus Iberis
 Litora felici tenuisse Lacinia cursu
 Fertur: et, armento teneras errante per
 herbas,

15 Ipse domum magni nec inhospita tecta Cro-
 tonis

Intrasse; et requie longum relevasse laborem;
 Atque ita discedens, Aevo, dixisse, ne-
 potum

Hic locus urbis erit; promissaque vera fue-
 runt.

Nam fuit Argolico generatus Alemone qui-
 dam

20 Myscelos, illius dīs acceptissimus aevi.
 Hunc super incumbens pressum gravitate so-
 poris

Claviger adloquitur: Patrias, age, desere
 sedes:

I, pete diversi lapidosas Aesaris undas.

Et, nisi paruerit, multa ac metuenda mi-
 natur.

25 Post ea discedunt pariter somnusque deusque.
 Surgit Alemonides; tacitaque recentia mente
 Visa refert: pugnatque diu sententia secum.
 Numen abire iubet: prohibent discedere le-
 ges:

Poenaque mors posita est patriam mutare
 volenti.

30 Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
 Et caput extulerat densissima sidereum nox:
 Visus adesse idem deus est, eademque mo-
 nere;

Et, nisi paruerit, plura et graviora minari.

Pertinuit: patrumque simul transferre pa-
rabat.

In sedes penetrale novas; sit murmur in urbe: 35

Spretarumque agitur legum reus. Utque per-
acta est

Causa prior, erimenque patet sine teste pro-
batum,

Squalidus ad Superos tollens reus ora ma-
nusque,

O cui ius coeli bis sex fecere labores,

Fer precor, inquit, opem: nam tu mihi cri- 40
minis auctor.

Mos erat antiquus, niveis atrisque lapillis,

His damnare reos, illis absolvere culpae.

Nunc quoque sic lata est sententia tristis: et
omnis

Calculus immitem demittitur ater in urnam.

Quae simul effudit numerandos versa lapillos: 45

Omnibus e nigro color est mutatus in album:

Candidaque Herculeo sententia munere facta

Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti

Amphitryoniadae: ventisque faventibus ae-
quor

Navigat Ionium: Lacedaemoniumque Ta- 50
rentum

Praeterit, et Sybarin, Salentinumque Neae-
thum,

Thurinosque sinus, Temesenque, et Iapygis
arva.

Vixque pererratis quae spectant litora terris,

Invenit Aesarei fatalia fluminis ora:

Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata 55
Crotonis

Ossa tegebat humus. Iussaque ibi moenia terra
 Condidit: et nomen tumulati traxit in urbem.
 Talia constabat certa primordia fama
 Esse loci, positaeque Italae in finibus urbis.

60 Vir fuit hic, ortu Samius: sed fugerat una
 Et Samon et dominos; odioque tyrannidis
 exsul

Sponte erat. Isque, licet coeli regione remotos,
 Mente deos adiit: et, quae natura negabat
 Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.

65 Cumque animo et vigili perspexerat omnia
 cura;

In medium discenda dabat: coetusque silen-
 tum,

Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
 Et rerum causas, et quid natura, docebat:

Quid deus: unde nives: quae fulminis esset
 origo:

70 Iupiter, an venti, discussa nube tonarent:
 Quid quateret terras; qua sidera lege me-
 arent;

Et quodcunque latet. Primusque animalia
 mensis

Arguit imponi: primus quoque talibus ora
 Dona quidem solvit, sed non et credita, verbis:

75 Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
 Corpora. Sunt fruges: sunt deducunt ramos
 Pondere poma suo, tumidaeque in vitibus uvae.
 Sunt herbae dulces: sunt quae mitescere
 flamma,

Mollisque queant. Nec vobis lacteus humor

80 Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.

Prodiga divitias, alimentaque mitia tellus
Suggestit: atque epulas sine caede et sanguine
praebet.

Carne ferae sedant ieiunia: nec tamen omnes.
Quippe equus, et pecudes, armentaque gra-
mine vivunt.

At quibus ingenium est immansuetumque, fe. 85
rumque,

Armeniaeque tigres, iracundique leones,
Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine
gaudent.

Heu quantum scelus est, in viscera viscera
condi,

Congestoque avidum pinguescere corpore
corpus;

Alteriusque animantem animantis vivere leto! 90

Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te nisi tristia mandere saevo
Vulnera dente iuvat, ritusque referre Cyclo-
pum?

Nec, nisi perdideris alium, placare voracis,

Et male morati poteris ieiunia ventris? 95

At vetus illa aetas, cui fecimus Aurea nomen,

Fetibus arboreis, et, quas humus educat,
herbis

Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.

Tunc et aves tutae movere per aëra pennas;

Et lepus impavidus mediis erravit in agris: 100

Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo:

Cuncta sine insidiis, nullamque timentia frau-
dem,

Plenaque pacis erant. Postquam non utilis
auctor

Victibus invidit, quisquis fuit ille virorum,
105 Corporeasque dapes avidam demersit in
alvum;

Fecit iter sceleri: primaque e caede ferarum
Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum:
Idque satis fuerat: nostrumque petentia letum
Corpora missa neci salva pietate, fatemur:
110 Sed quam danda neci, tam non epulanda fu-
erunt.

Longius inde nefas abiit: et prima putatur
Hostia sus meruisse mori; quia semina pando
Eruerit rostro, spemque interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi mactandus ad aras
115 Ducitur ultoris. Nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis, oves, placidum pecus, inque
tuendos
Natum homines, pleno quae fertis in ubere
nectar?

Mollia quae nobis vestras velamina lanas
Praebetis: vitaeque magis, quam morte iuvatis.
120 Quid meruere boves, animal sine fraude do-
lisque,
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor est demum, nec frugum munere
dignus,

Qui potuit curvi dempto modo pondere aratri
Ruricolam mactare suum: qui trita labore
125 Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satis est, quod tale nefas committitur:
 ipsos
Inscripsere deos sceleri: numenque supernum
Caede laboriferi credunt gaudere iuveni.

Victima labe carens, et praestantissima forma, 130
Nam placuisse nocet, vittis praesignis et auro,
Sistitur ante aras; auditque ignara precan-
tem:

Imponique suae videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges: percussaque sanguine cul-
tros

Inficit in liquida praevisos forsitan unda. 135
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inspiciunt: mentesque deum scrutantur in
illis.

Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis vesci, genus o mortale? quod, oro,
Ne facite: et monitis animos advertite no- 140
stris.

Cumque boum dabitis caesorum membra
palato;

Mandere vos vestros scite et sentite colonos.
Et quoniam deus ora movet; sequar ora mo-
ventem

Rite deum; Delphosque meos, ipsumque re-
cludam

Aethera; et augustae reserabo oracula mentis. 145
Magna, nec ingeniis evestigata priorum,
Quaeque diu latuere, canam. Iuvat ire per
alta

Astra: iuvat, terris et inertis sede relictis,
Nube vehi; validique humeris insistere
Atlantis:

Palantesque animos passim, ac rationis egentes 150
Despectare procul, trepidosque, obitumque
timentes

Sic exhortari; seriemque evolvere fati.

O genus attonitum gelidae formidine mor-
tis!

Quid Styga, quid tenebras, quid nomina
vana timetis,

155 Materiem vatū, falsique piacula mundi?
Corpora sive rogos flamma, seu tabe vetu-
stas

221 Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animae: semperque, priore
relicta

Sede, novis habitant domibus vivuntque re-
ceptae.

160 Ipse ego, nam memini, Troiani tempore
belli

Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore
quondam

Sedit in adverso gravis hasta minoris Atridae.

Cognovi clypeum, laevae gestamina nostrae,

Nuper Abanteis templo Iunonis in Argis.

165 Omnia mutantur: nihil interit. Errat, et illinc
Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat
artus

Spiritus: eque feris humana in corpora transit,

Inque feras noster: nec tempore deperit ullo.

Utque novis fragilis signatur cera figuris,

170 Nec manet ut fuerat, nec formas servat eas-
dem;

Sed tamen ipsa eadem est: animam sic sem-
per eandem

Esse, sed in varias doceo migrare figuras.

Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris,

Parcite, vaticinor! cognatas caede nefanda

175 Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur.

Et quoniam magno feror aequore, plenaque
ventis

Vela dedi; nihil est toto quod perstet in orbe.
Cuncta fluunt: omnisque vagans formatur
imago.

Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu
Non secus ac flumen. Neque enim consi- 180
stere flumen,

Nec levis hora potest: sed ut unda impelli-
tur unda,

Urgeturque prior veniente, urgetque prio-
rem,

Tempora sic fugiunt pariter, pariterque se-
quuntur:

Et nova sunt semper. Nam quod fuit ante,
relictum est:

Fitque, quod haud fuerat: momentaque cun- 185
cta novantur.

Cernis et emersas in lucem tendere noctes:

Et iubar hoc nitidum nigrae succedere nocti.

Nec color est idem coelo, cum lassa quiete

Cuncta iacent media; cumque albo Lucifer
exit

Clarus equo: rursumque alius, cum praevia 190
luci

Tradendum Phoebus Palantias inficit orbem.

Ipse dei clypeus, terra cum tollitur ima,

Mane rubet: terraque, rubet, cum condi-
tur ima:

Candidus in summo est. Melior natura quod
illic

Aetheris est, terraeque procul contagia vitat. 195

Nec par aut eadem nocturnae forma Dianae

Esse potest unquam: semperque hodierna se-
quente,

Si crescit, minor est; maior, si contrahit
orbem.

Quid? Non in species succedere quatuor an-
num

200 Adspicis, aetatis peragentem imitamina no-
strae?

Nam tener, et lactens, puerique simillimus
aevo

Vere novo est. Tunc herba nitens, et robo-
ris expers

Turget, et insolida est; et spe delectat agre-
stem.

Omnia tum florent; florumque coloribus al-
mus

205 Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus
ulla est.

Transit in Aestatem, post Ver, robustior
Annus:

Fitque valens iuvenis. Neque enim robustior
aetas

Ulla, nec uberior: nec, quae magis aestuet,
ulla est.

Excipit Autumnus, posito fervore iuventae

210 Maturus, mitisque inter iuvenemque senem-
que;

Temperie medius, sparsis per tempora canis.
Inde senilis Hiems tremulo venit horrida
passu;

Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba ca-
pillos.

Nostra quoque ipsorum semper, requieque
 sine ulla,
 Corpora vertuntur: nec quod fuimusve, su- 215
 musve,
 Cras erimus. Fuit illa dies, qua semina tan-
 tum,
 Spesque hominum primae materna habitavi-
 mus alvo.
 Artifices Natura manus admovit: et angī
 Corpora visceribus distentae condita matris
 Noluit; eque domo vacuas emisit in auras. 220
 Editus in lucem iacuit sine viribus infans:
 Mox quadrupes, rituque tulit sua membra
 ferarum:
 Paulatimque tremens, et nondum poplite
 firmo
 Constitit, adiutis aliquo conamine nervis.
 Inde valens veloxque fuit: spatiumque iu- 225
 ventae
 Transit: et, emensis medii quoque temporis
 annis,
 Labitur occiduae per iter declive senectae.
 Subruit haec aevi demoliturque prioris
 Robora: fletque Milon senior, cum spectat
 inanes
 Illos, qui fuerant solidorum mole tororum 230
 Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
 Flet quoque, ut in speculo rugas adspexit
 aniles,
 Tyndaris: et secum, cur sit bis rapta, re-
 quirit.
 Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas,
 Omnia destruitis: vitiataque dentibus aevi 235

Paulatim lenta consumitis omnia morte.
Haec quoque non perstant, quae nos elementa
vocamus:

Quasque vices peragant (animos adhibete) docebo.

Quatuor aeternus genitalia corpora mundus
240 Continet. Ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:

Et totidem gravitate carent: nulloque premente

Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quae quanquam spatio distant; tamen omnia
fiunt

245 Ex ipsis; et in ipsa cadunt. Resolutaque
tellus

In liquidas rorescit aquas: tenuatus in auras
Aëraque humor abit: demto quoque pondere
rursus

In superos aër tenuissimus emicat ignes.

Inde retro redeunt: idemque retexitur ordo.

250 Ignis enim densum spissatus in aëra transit;
Hic in aquas: tellus glomerata cogitur unda.
Nec species sua cuique manet. Rerumque novatrix

Ex aliis alias reparat Natura figuras.

Nec perit in tanto quidquam, mihi credite!
mundo;

255 Sed variat, faciemque novat: nascique vocatur,

Incipere esse aliud, quam quod fuit ante; morique,

Desinere illud idem. Cum sint huc forsitan illa,

Haec translata illuc; summa tamen omnia
constant.

Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum venistis ab auro 260
Saecula. Sic toties versa es, Fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima
tellus,

Esse fretum. Vidi factas ex aequore terras:
Et procul a pelago conchae iacuere marinae:
Et vetus inventa est in montibus ancora 265
summis.

Quodque fuit campus, vallem decursus aqua-
rum

Fecit: et eluvie mons est deductus in aequor:
Eque paludosa siccis humus aret arenis:
Quaëque sitim tulerant, stagnata paludibus
hument.

Hic fontes Natura novos emisit, at illic 270
Clausit: et antiquis tam multa tremoribus
orbis

Flumina prosiliunt; aut excaecata residunt.

Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu;
Exsistit procul hinc, alioque renascitur ore.
Sic modo combibitur; tecto modo gurgite 275
labsum

Redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis.

Et Mysum capitisque sui ripaeque prioris
Poenituisse ferunt, alia nunc ire, Caicum.

Nec non Sicanias volvens Amenanus are-
nas

Nunc fluit; interdum suppressis fontibus aret. 280
Ante bibebantur; nunc quas contingere
nolis

Fundit Anigros aquas: postquam, nisi vatibus
omnis

Eripienda fides, illic lavere bibembres

Vulnera, clavigeri quae fecerat Herculis arcus.

285 Quid? non et Scythicis Hypanis de monti-
bus ortus,

Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?

Fluctibus ambitae fuerant Antissa Pharos-
que,

Et Phoenissa Tyros: quarum nunc insula nul-
la est.

Leucada continuam veteres habuere coloni:
290 Nunc freta circuunt. Zancle quoque iuncta
fuisse

Dicitur Italiae: donec confinia pontus

Abstulit: et media tellurem repulit unda.

Si quaeras Helicen et Burin, Achaïdas urbes,

Invenies sub aquis: et adhuc ostendere nautae

295 Inclinata solent cum moenibus oppida mersis.

Est prope Pittheam tumulus Troezena, sine
ullis

Arduus arboribus, quondam planissima campi

Area, nunc tumulus: nam, res horrenda re-
latu!

Vis fera ventorum, caecis inclusa cavernis,

300 Exspirare aliqua cupiens, luctataque frustra

Liberiore frui coelo, cum carcere rima

Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,

Extentam tumefecit humum: ceu spiritus oris

Tendere vesicam solet, aut derepta bicorni

305 Terga capro. Tumor ille loco permansit; et
alti

Collis habet speciem: longoque induruit aevo.

Plurima cum subeant, audita aut cognita
vobis,
Pauca super referam. Quid? non et lympa
figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger
Ammon,
Unda die gelida est: ortuque obituque ca- 310
lescit.

Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cum Luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum saxea
reddit
Viscera: quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, et huic Sybaris nostris contermi- 315
nus arvis,

Electro similes faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, sunt qui non corpora
tantum,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita est obscenae Salmacis undae?
Aethiopesque lacus? quos si quis faucibus 320
hausit,

Aut furit; aut mirum patitur gravitate soporem.
Clitorio quicunque sitim de fonte levarit,
Vina fugit; gaudetque meris abstemius undis.
Seu vis est in aqua calido contraria vino:
Sive, quod indigenae memorant, Amithaone 325
natus,

Proetidas attonitas postquam per carmen et
herbas
Eripuit furiis; purgamina mentis in illas
Misit aquas: odiumque meri permansit in
undis.

330 Huic fuit effectus dispar Lyncestius amnis,
Quem quicumque parum moderato gutture
traxit,

Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.

Est locus Arcadiae, Pheneon dixere priores,
Ambiguus suspectus aquis. Quas nocte timeto:
Nocte nocent potae. Sine noxa luce bibuntur.

335 Sic alias aliasque lacus et flumina vires
Concipiunt. Tempusque fuit, quo navit in
undis,

Nunc sedet Ortygie. Timuit concursibus Argo
Undarum sparsas Symplegadas elisarum;
Quae nunc immotae perstant, ventisque re-
sistunt.

340 Nec, quae sulfureis ardet fornacibus, Aetne,
Ignea semper erit: neque enim fuit ignea
semper.

Nam sive est animal tellus, et vivit, habetque
Spiramenta, locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,

345 Has finire potest, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum saxis, et habentem semina
flammae

Materiem iactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur sedatis frigida ventis;

350 Sive bitumineae rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis arescunt sulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimenta^{que} pinguia
flammae

Non dabit, absumtis per longum viribus
aevum,

Naturæque suum nutrimentum deerit edaci ;

Non feret illa famem: desertaque deseret 355
ignes.

Esse viros fama est in Hyperborea Pallene:
Qui soleant levibus velari corpora plumis;
Cum Tritoniacam novies subiere paludem.

Haud equidem credo: sparsae quoque
membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur easdem. 360
Si qua fides rebus tamen est addenda probatis,

Nonne vides, quaecunque mora fluidove calore

Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
Cognita res usu, de putri viscere passim 365
Florilegae nascuntur apes. Quae more parentum

Rura colunt: operique favent; in spemque laborant.

Pressus humo bellator equus crabronis origo est.

Concava litoreo si demas brachia cancro;
Cetera supponas terrae; de parte sepulta 370
Scorpius exhibit: caudaque minabitur unca.

Quaeque solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineae, res observata colonis,
Ferali mutant cum papilione figuram.

Semina limus habet virides generantia ranas: 375
Et generat truncas pedibus. Mox apta natando

Crura dat. Utque eadem sint longis saltibus apta,

Posterior partes superat mensura priores.

- Nec catulus, partu quem reddidit ursa re-
centi,
380 Sed male viva caro est. Lambendo mater in
artus
Fingit: et in formam, quantam capit ipsa, re-
ducit.
Nonne vides, quos cera tegit sexangula,
fetus
Melliferarum apium sine membris corpora
nasci,
Et serosque pedes, serasque adsumere pennas?
385 Iunonis volucrem, quae cauda sidera portat,
Armigerumque Iovis, Cythereïadasque co-
lumbas,
Et genus omne avium, mediis e partibus ovi
Ni sciret fieri, fieri quis posse putaret?
Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina
sepulcro,
390 Mutari credant humanas angue medullas.
Haec tamen ex aliis ducunt primordia
rebus:
Una est, quae reparet, seque ipsa resemi-
net, alas.
Assyrii Phoenica vocant. Non fruge, neque
herbis,
Sed turis lacrimis, et succo vivit amomi.
395 Haec ubi quinque suae complevit saecula vitae,
Ilicis in ramis, tremulaeve cacumine palmae,
Unguibus et pando nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias, et nardi lenis aristas,
Quassaque cum fulva substravit cinnama
myrrha;
400 Se super imponit: finitque in odoribus aevum.

Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phoenica renasci.
Cum dedit huic aetas vires; onerique feren-
do est;

Ponderibus nidi ramos levat arboris altae:
Fertque pius cunasque suas, patriumque se- 405
pulcrum;

Perque leves auras Hyperionis urbe potitus.

Ante fores sacras Hyperionis aede reponit.

Si tamen est aliquid mirae novitatis in istis;

Alternare vices, et quae modo femina tergo

Passa marem est, nunc esse marem miremur 410
hyaenam.

Id quoque, quod ventis animal nutritur et
aura,

Protinus adsimulat tactu quoscunque colores.

Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:

E quibus, ut memorant, quidquid vesica re-
misit,

Vertitur in lapides; et congelat aëre tacto. 415

Sic et curalium, quo primum contigit auras

Tempore, durescit: mollis fuit herba sub
undis.

Deseret ante dies; et in alto Phoebus an-
helos

Aequore tinget equos; quam consequar omnia
dictis

In species translata novas. Sic tempore verti 420

Cernimus, atque illas adsumere robora gentes:

Concidere has. Sic magna fuit censuque viris-
que,

Perque decem potuit tantum dare sanguinis
annos,

- Nunc humilis veteres tantummodo Troia
ruinas,
425 Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
Nunc quoque Dardaniam fama est consur-
gere Romam:
Appenninigenae quae proxima Tibridis undis
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Haec igitur formam crescendo mutat; et olim
430 Immensi caput orbis erit. Sic dicere vates,
Faticinasque ferunt sortes: quantumque re-
cordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque salutis,
Dixerat Aeneae, cum res Troiana labaret.
Nate dea, si nota satis praesagia nostrae
435 Mentis habes; non tota cadet, te sospite, Troia.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis; et
una
Pergama rapta feres: donec Troiaeque tibi-
que
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem et iam cerno Phrygios debere nepotes;
440 Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus
annis.
Hanc alii proceres per saecula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
Efficiet. Quo, cum tellus erit usa, fruentur
Aetherae sedes: coelumque erit exitus illi.
445 Haec Helenum cecinisse Penatigero Aeneae,
Mente memor refero: cognataque moenia
laetor
Crescere; et utiliter Phrygibus vicisse Pe-
lasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe

Exspatiemur equis: coelum, et quodcunque
 sub illo est,
 Immutat formas, tellusque, et quidquid in illa 450
 est.
 Nos quoque pars mundi, quoniam non corpora
 solum,
 Verum etiam volucres animae sumus, inque
 ferinas
 Possumus ire domos, pecudumque in pectora
 condi,
 Corpora, quae possint animas habuisse pa-
 rentum,
 Aut fratrum, aut aliquo iunctorum foedere 455
 nobis,
 Aut hominum certe, tuta esse et honesta sina-
 mus:
 Neve Thyesteis cumulemur viscera mensis.
 Quam male consuescit, quam se parat ille
 cruori.
 Impius humano; vituli qui guttura cultro
 Rumpit; et immotas praebet mugitibus aures! 460
 Aut qui vagitus similes puerilibus haedum
 Edentem iugulare potest; aut alite vesci,
 Cui dedit ipse cibos! quantum est, quod de-
 sit in istis
 Ad plenum facinus! quo transitus inde pa-
 ratur!
 Bos aret; aut mortem senioribus imputet annis: 465
 Horriferum contra Borean ovis arma ministret.
 Ubra dent saturae manibus pressanda ca-
 pellae.
 Retia cum pedicis, laqueosque, artesque
 dolosas

Tollite: nec volucrem viscata fallite virga:
 470 Nec formidatis cervos eludite pinnis:
 Nec celate cibus uncos fallacibus hamos.
 Perdite, si qua nocent. Verum haec quoque
 perditae tantum.
 Ora vacent epulis: alimentaque congrua car-
 pant.

Talibus atque aliis instructo pectore dictis
 475 In patriam remeasse ferunt; ultroque petita
 Accepisse Numam populi Latialis habenas.
 Coniuge qui felix Nympha, ducibusque Ca-
 moenis,
 Sacrificos docuit ritus; gentemque feroci
 Adsuetam bello pacis traduxit ad artes.

480 *) Aut sua fluminea cum vidit Cypus in
 unda

*) Egeria, Numas Gemahlin, stört durch ihre Klagen den Gottesdienst der Diana bei Aricia. Umsonst warnen die Nymphen, tröstet Hyppolytus sie durch seine eigene Geschichte, Diana muss sie in einen Quell verwandeln. Ueber diesen Vorfall staunen die Nymphen, staunet Hippolytus so sehr, wie jener Etrusische Landmann als er beim Pflügen eine Erdscholle in einen Menschen sich verwandeln sahe, der die Etruscer die Wahrsagerkunst lehrte; Tages nannte man ihn; oder wie Romulus, da sein Speer plötzlich zum Baume wurde, oder Cypus, als er ins Wasser sah und Hörner an seiner Stirne bemerkte. Diese Geschichte, welche er ausführlich erzählt, haben wir ausgehoben.

Cornua, (vidit enim) falsamque in imagine
credens
Esse fidem, digitis ad frontem saepe re-
latis,
Quae vidit, tetigit. Nec jam sua lumina da-
mnans
Restitit, ut victor domito remeabat ab hoste.
Ad coelumque oculos, et eodem brachia 485
tollens,
Quidquid, ait, Superi, monstro portenditur
isto,
Seu laetum est, patriae laetum, populoque
Quirini;
Sive minax, mihi sit. Viridique e cespite
factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras:
Vinaque dat pateris: mactatarumque biden- 490
tum,
Quid sibi significant, trepidantia consulit exta.
Quae simul inspexit Tyrrhenae gentis haru-
spex;
Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
Non manifesta tamen. Cum vero sustulit
acre
A pecudum fibris ad Cipi cornua lumen; 495
Rex, ait, o salve: tibi enim, tibi, Cipe,
tuisque
Hic locus, et Latiae parebunt cornibus arces.
Tu modo rumpe moram: portasque intrare
patentes
Adpropera: sic fata iubent. Namque Urbe
receptus
Rex eris; et sceptro tutus potiere perenni. 500

Retulit ille pedem: torvamque a moenibus
Urbis

Avertens faciem, Procul, ah procul omina,
dixit,

Talia dî pellant: multoque ego iustius aevum
Exsul agam; quam me videant Capitolia re-
gem.

505 Dixit: et extemplo populumque gravemque
senatum

Convocat. Ante tamen pacali cornua lauro
Velat: et aggeribus factis a milite forti

Insistit: priscoque deos e more precatus,
En, ait, hic unus, quem vos ni pellitis urbe,

510 Rex erit. Is qui sit, signo, non nomine, di-
cam.

Cornua fronte gerit. Quem vobis indicat au-
gur,

Si Romam intrarit, famularia iura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere aper-
tas;

Sed nos obstitimus: quamvis coniunctior illo
515 Nemo mihi est. Vos Urbe virum prohibete,
Quirites;

Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis:
Aut finite metum fatalis morte tyranni.

Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis sunt; aut qualia fluctus

520 Aequorei faciunt, si quis procul audiat illos;
Tale sonat populus. Sed per confusa fre-
mentis

Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et spectant frontes: praedictaque cornua
quaerunt.

Rursus ad hos Cibus, Quem poscitis, inquit,
habetis:

Et, demta capiti, populo prohibente, co- 525
rona,

Exhibuit gemino praesignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes; gemitumque de-
dere:

Atque illud meritis clarum, quis credere
possit?

Inviti videre caput: nec honore carere
Ulterius passi, festam imposuere coronam. 530

At proceres, quoniam muros intrare vereris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,

Quantum depresso subiectis bubus aratro
Complecti posses ad finem Solis ab ortu.

Cornuaque aeratis, miram referentia for- 535
mam,

Postibus insculpunt, longum mansura per
aevum.

*) Pandite nunc, Musae, praesentia nu-
mina vatam,

(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)

Unde Coroniden circumflua Tibridis alveo

Insula Romuleae sacris adsciverit urbis. 540

Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,

Pallidaque exsanguisqualebant corpora tabo,

Bb 3

*) Aesculaps Dienst wird bei einer Seuche in Rom ein-
geführt, indem dieser Gott, in eine Schlange ver-
wandelt, nach Rom gebracht wird.

Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse meden-
tum;

545 Auxilium coeleste petunt: mediamque te-
nentes

Orbis humum Delphos adeunt, oracula
Phoebi

Utque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantaeque urbis mala finiat, orant.
Et locus, et laurus, et, quas habet illa, pha-
retae,

550 Intremuere simul: cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem; pavefactaque pectora
movit:

Quod petis hinc, propiore loco, Romane,
petisses;

Et pete nunc propiore loco: nec Apolline
vobis,

Qui minuat luctus, opus est; sed Apolline
nato.

555 Ite bonis avibus: prolemque arcessite no-
stram.

Iussa dei prudens postquam accepere sena-
tus;

Quam colat, explorant, iuvenis Phoebeius
urbem:

Quique petant ventis Epidauria litora mit-
tunt.

Quae simul incurva missi tetigere carina;

560 Concilium Graiosque patres adiere: darent-
que

Oravere deum; qui praesens funera gentis
Finiat Ausoniae. Certas ita dicere sortes.

Dissidet, et variat sententia: parsque negandum

Non putat auxilium; multi renuere, suamque
Non emittere opem, nec numina tradere 565
suadent.

Dum dubitant; seram pepulere crepuscula
lucem:

Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
Cum deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum; sed qualis in
aede

Esse solet: baculumque tenens agreste sinistra, 570

Caesariem longae dextra deducere barbae:
Et placido tales emittere pectore voces:

Pone metus: veniam; simulacraque nostra
relinquam.

Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus
ambit,

Perspice: et usque nota visu, ut cognoscere 575
possis.

Vertar in hunc: sed maior ero; tantusque
videbor,

In quantum verti coelestia corpora debent.

Extemplo cum voce deus, cum voce deoque

Somnus abit: somnique fugam lux alma secuta est.

Postera sidereos Aurora fugaverat ignes: 580

Incerti quid agant procures ad templa petiti

Conveniunt operosa dei: quaque ipse morari

Sede velit, signis coelestibus indicet, orant.

Vix bene desierant; cum cristis aureus altis

In serpente deus praenuntia sibila misit: 585

Adventuque suo signumque, arasque, fores-
que,

Marmoreumque solum, fastigiaque aurea
movit:

Pectoribusque tenus media sublimis in aede
Constitit: atque oculos circumtulit igne mi-
cantes.

590 Territa turba pavet. Cognovit numina castos
Evinctus vitta crines albente sacerdos:
Et, deus en, deus en; linguisque animisque
favete,

Quisquis adest, dixit. Sis, o pulcherrime, visus
Utiliter: populosque iuves tua sacra colentes.

595 Quisquis adest, iussum venerantur numen; et
omnes

Verba sacerdotis referunt geminata: piumque
Aeneadae praestant et mente et voce favorem.
Adnuithis: motisque deus rata pignora cristis,
Ter repetita dedit vibrata sibila lingua.

600 Tum gradibus nitidis delabitur; oraque retro
Flectit: et antiquas abiturus respicit aras:
Adsuetasque domos, habitataque templa sa-
lutat.

Inde per iniectis adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectitque sinus: mediamque
per urbem

605 Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Restitit hic: agmenque suum, turbaeque se-
quentis

Officium placido visus dimittere vultu;
Corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
Sensit onus: pressaque dei gravitate carina

610 Aeneadae gaudent: caesoque in litore tauro

Torta coronatae solvunt retinacula navi.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte:
Impositaque premens puppim cervice re-
curvam,

Caeruleas despectat aquas: modicisque per
aequor

Ionium Zephyris sexto Pallantidos ortu 615

Italiam tenuit; praeterque Lacinia templa
Nobilitata deae, Scylaceaque litora fertur.

Linqvit Iapygiam, laevisque Amphissia remis
Saxa fugit: dextra praerupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Naryci- 620
amque,

Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadaeque domos regis, Temesesque
metalla;

Leucosiamque petit, tepidique rosaria Paesti.
Inde legit Capreas, promontoriumque Mi-
nervae,

Et Surrentino generosos palmite colles, 625
Herculeamque urbem, Stabiasque, et in otia
natam

Parthenopen, et ab hac Cumaeae templa
Sibyllae.

Hinc calidi fontes, lentisciferumque tenentur
Liternum, multamque trahens sub gurgite
arenam

Vulturnus, niveisque frequens Sinuessa co- 630
lumbis:

Minturnaeque graves, et quam tumulavit
alumnus,

Antiphataeque domus, Trachasque obsessa
palude,

Et tellus Circaea, et spissi litoris Antium.

Huc ubi veliferam nautae advertere carinam;

635 Asper enim iam pontus erat, deus explicat
orbes:

Perque sinus crebros et magna volumina la-
bens,

Templa parentis init, flavum tangentia litus.

Aequore pacato patrias Epidaurius aras

Linqvit: et hospitio iuncti sibi numinis usus

640 Litoream tractu squamae crepitantis arenam
Sulcat: et, innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec Castrumque, sa-
crasque

Lavinî sedes, Tiberinaque ad ostia venit.

Huc omnes populi passim, matrumque pa-
trumque

645 Obvia turba ruit, quaeque ignes, Troïca,
servant,

Vesta, tuos: laetoque deum clamore salutant.

Quaque per adversas navis cita ducitur undas,

Tura super ripas, aris ex ordine factis,

Parte ab utraque sonant: et odorant aëra
fumis:

650 Ictaque coniectos incalfacit hostia cultros.

Iamque caput rerum Romanam intraverat
urbem;

Erigitur serpens; summoque adclinia malo

Colla movet: sedesque sibi circumspicit aptas.

Scinditur in geminas partes circumfluis amnis:

655 Insula nomen habet: laterumque a parte duo-
rum

Porrigit aequales media tellure lacertos.

Huc se de Latia pinu Phoebeius anguis

Contulit: et finem, specie coeleste resumta,
Luctibus imposuit; venitque salutifer Urbi.

*) Hic tamen accessit delubris advena no- 660
stris:

Caesar in Urbe sua deus est. Quem Marte
togaque

Praecipuum, non bella magis finita triumphis,
Resque domi gestae, properataque gloria
rerum

In sidus vertere novum, stellamque comantem;
Quam sua progenies. Neque enim de Caesaris 665
actis

Ullum maius opus, quam quod pater exstitit
huius.

Scilicet aequoreos plus est domuisse Bri-
tannos,

Perque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates: Numidasque rebelles,
Cinyphiumque Iubam, Mithridateisque tu- 670
mentem

Nominibus Pontum, populo adiecisse Quirini;
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos;
Quam tantum genuisse virum, quo praeside
rerum

Humano generi, Superi, cavistis abunde.
Ne foret hic igitur mortali femine cretus, 675
Ille deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
Aeneae genitrix; vidit quoque triste parari

*) Julius Caesar wird nach seiner Ermordung unter die
Sterne versetzt.

- Pontifici letum; et coniurata arma moveri;
 Palluit: et cunctis, ut cuique erat obvia, divis,
 680 Adspice, dicebat, quanta mihi mole parentur
 Insidiae: quantaque caput cum fraude petatur,
 Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
 Solane semper ero iustis exercita curis?
 Quam modo Tydidae Calydonia vulneret
 hasta,
 685 Nunc male defensae confundant moenia
 Troiae.
 Quae videam natum longis erroribus actum,
 Iactarique freto, sedesque intrare silentum;
 Bellaque cum Turno gerere; aut, si vera fa-
 temur,
 Cum Iunone magis. Quid nunc antiqua re-
 cordor
 690 Damna mei generis? timor hic meminisse
 priorum
 Non sinit. In me acui sceleratos cernitis enses.
 Quos prohibete, precor; facinusque repellite:
 neve
 Caede sacerdotis flammam exstinguite Vestae.
 Talia nequidquam toto Venus anxia coelo
 695 Verba iacit: Superosque movet. Qui rum-
 pere quanquam
 Ferrea non possunt veterum decreta sororum;
 Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
 Arma ferunt nigras inter crepitantia nubes,
 Terribilesque tubas, auditaque cornua coelo
 700 Praemonuisse nefas. Phoebi quoque tristis
 imago
 Lurida sollicitis praebebat lumina terris.

Saepe faces visae mediis ardere sub astris :
 Saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae.
 Caerulus et vultum ferrugine Lucifer atra
 Sparsus erat : sparsi Lunares sanguine currus. 705
 Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo ;
 Mille locis lacrimavit ebur : cantusque feruntur
 Auditi, sanctis et verba minacia lucis.

Victima nulla litat : magnosque instare tu-
 multus

Fibra monet ; caesumque caput reperitur in 710
 extis.

Inque foro, circumque domos, et templa
 deorum

Nocturnos ululasse canes ; umbrasque silentum
 Erravisse ferunt ; motamque tremoribus
 urbem.

Non tamen insidias, venturaque vincere fata
 Praemonitus potuere deum : strictique fe- 715
 runtur

In templum gladii. Neque enim locus ullus in
 Urbe

Ad facinus, diramque placet, nisi Curia,
 caedem.

Tum vero Cytherea manu percussit utraque
 Pectus : et aetherea molitur condere nube ;
 Qua prius infesto Paris est ereptus Atridae: 720
 Et Diomedeos Aeneas fugerat enses.

Talibus hanc genitor : Sola insuperabile fatum,
 Nata, movere paras ? intres licet ipsa Sororum
 Tecta trium ; cernes illic molimine vasto

Ex aere, et solido rerum tabularia ferro : 725

Quae neque concursum coeli, neque fulminis
 iram,

- Nec metuunt ullas tuta atque aeterna ruinas.
 Invenies illic inclusa adamante perenni
 Fata tui generis. Legi ipse; animoque notavi:
 730 Et referam: ne sis etiamnum ignara futuri.
 Hic sua complevit, pro quo, Cytherea, laboras,
 Tempora, perfectis, quos terrae debuit, annis.
 Ut deus accedat coelo, templisque colatur,
 Tu facies: natusque suus, qui nominis heres,
 735 Impositum feret Urbis onus: caesique parentis
 Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
 Illius auspiciis obsessae moenia pacem
 Victa petent Mutinae: Pharsalia sentiet illum,
 Emathiaque iterum madefacti caede Philippi:
 740 Et Magnum Siculis nomen superabitur undis:
 Romanique ducis coniux Aegyptia, tetae
 Non bene fisa, cadet: frustra erit illa mi-
 nata,
 Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
 Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque ia-
 centes
 745 Oceano, numerem? quodcunque habitabile
 tellus
 Sustinet, huius erit. Pontus quoque serviet illi.
 Pace data terris, animum ad civilia vertet
 Iura suum, legesque feret iustissimus auctor:
 Exemploque suo mores reget: inque futuri
 750 Temporis aetatem, venturorumque nepotum,
 Prospiciens, prolem sancta de coniuge natam
 Ferre simul nomenque suum curasque iubebit.
 Nec, nisi cum senior similes aequaverit annos,
 Aethereas sedes cognataque sidera tanget.
 755 Hanc animam interea caeso de corpore ra-
 ptam

Fac iubar, ut semper Capitolia nostra Forumque
Divus ab excelsa prospectet Iulius aede.

Vix ea fatus erat; media cum sede senatus
Constitit alma Venus nulli cernenda: suique
Caesaris eripuit membris, nec in aëra solvi 760
Passa recentem animam, coelestibus intulit
astris.

Dumque tulit; lumen capere, atque ignescere
sensit:

Emisitque sinu. Luna volat altius illa:
Flammiferumque trahens spatioso limite
crinem

Stella micat, natique videns benefacta; fatetur 765
Esse suis maiora; et vinci gaudet ab illo.
Hic sua praeferri quanquam vetat acta pa-
ternis;

Libera fama tamen, nullisque obnoxia iussis,
Invitum praefert; unaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus: 770
Aegea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipsos aequantibus utar,
Sic et Saturnus minor est Iove. Iupiter arces
Temperat aethereas, et mundi regna tri-
formis:

Terra sub Augusto. Pater est et rector uterque. 775
Dî, precor, Aeneae comites, quibus ensis et ignis
Cesserunt, dîque Indigetes, genitorque,
Quirine,

Urbis, et invicti genitor, Gradive, Quirini,
Vestaque Caesareos inter sacrata Penates;
Et cum Caesarea tu, Phoebe domestice, Vesta, 780
Quique tenes altus Tarpeias Iupiter arces,
Quosque alios vati fas adpellare piumque;

Tarda sit illa dies, et nostro serior aevo,
Qua caput Augustum, quem temperat, orbe
relicto

785 Accedat coelo: faveatque precantibus absens.

*) Iamque opus exegi: quod nec Iovis ira,
nec ignes,

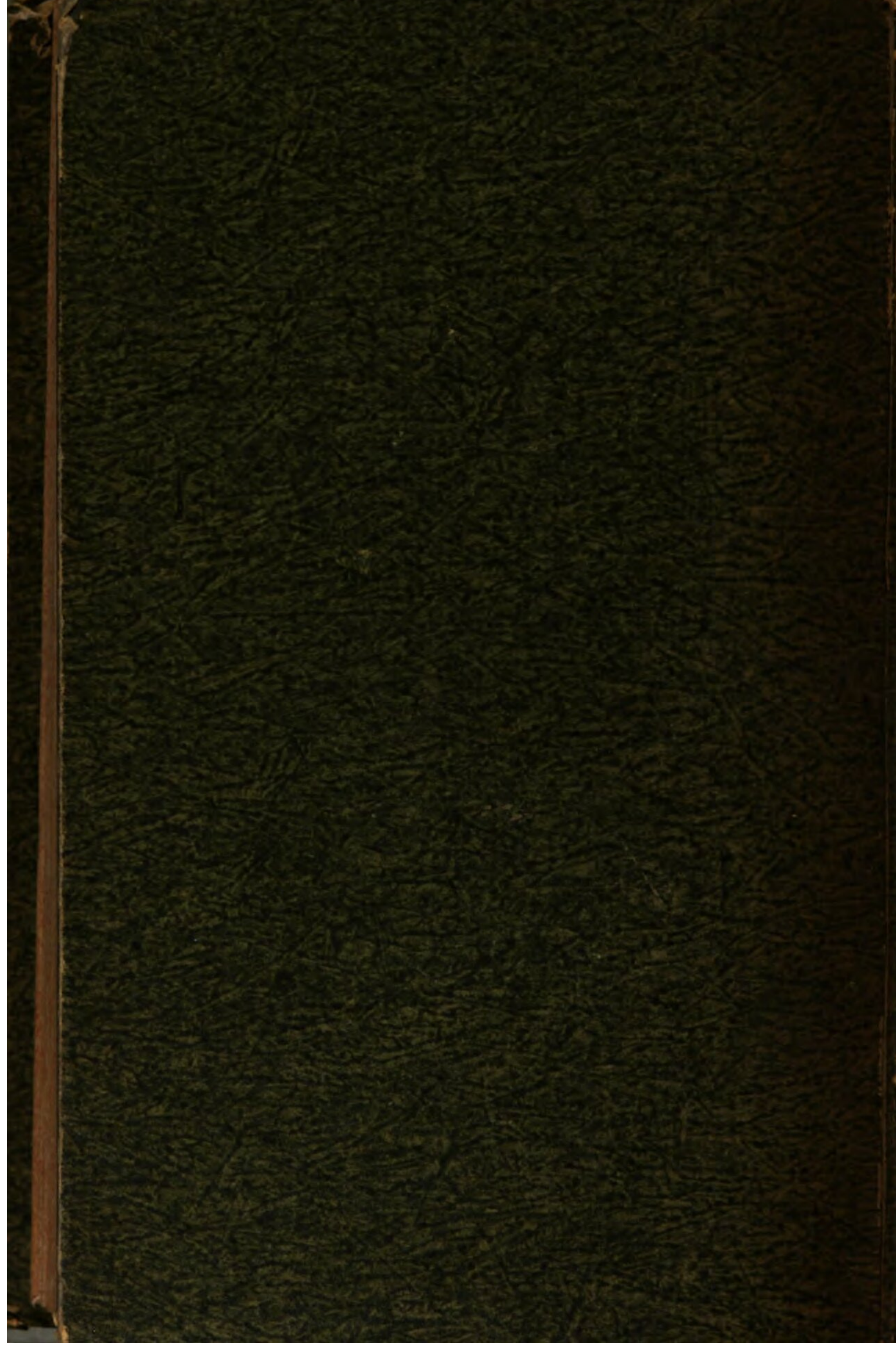
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cum volet illa dies, quae nil nisi corporis huius
Ius habet, incerti spatium mihi finiat aevi:

790 Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar: nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris;
Ore legar populi: perque omnia secula fama
(Si quid habent veri vatum praesagia) vivam.

*) Der Epilog des Gedichts,

Druckfehler.

Seite 36 v. 220 lies Eryx. S. 37 v. 242 l. Theu-
tranteusque. S. 54 v. 26 l. securi f. secum, S. 70
v. 340 l. promittat. S. 71 v. 357 l. tam f. iam.
S. 88 v. 192 l. unda f. ira. ibid. v. 202 l. verendam.
S. 100 v. 431 l. munimine f. molimine, S. 115 v.
277 l. vidit. S. 136 v. 68 l. immittitur. S. 141
v. 170 l. quo f. quoque. S. 152 v. 397 l. Pello-
peïadesque. S. 212 v. 515 werden die Commata vor
und nach Oreada weggestrichen. S. 245 v. 13 l. ante.
S. 257 v. 243 l. fulmineos. S. 259 v. 285 l. fra-
trisque. S. 263 v. 366 l. potentior. S. 292. v. 337
l. Riphea. 294 v. 368 l. animus. S. 298 v. 467
l. cominus. S. 336 v. 604 l. Symaethide. S. 353
v. 174 l. verterat in. S. 359 v. 305 l. adit f. audit.
Ueber ein paar *kleine* Veränderungen im Texte, wie lIX,
578, sehe man die Anmerkungen.

Ovidius Naso, Publius,

Metamorphosen vom Ovid

Braunschweig 1791

A.lat.a. 1212 m

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10242205-5

VD18 15309819